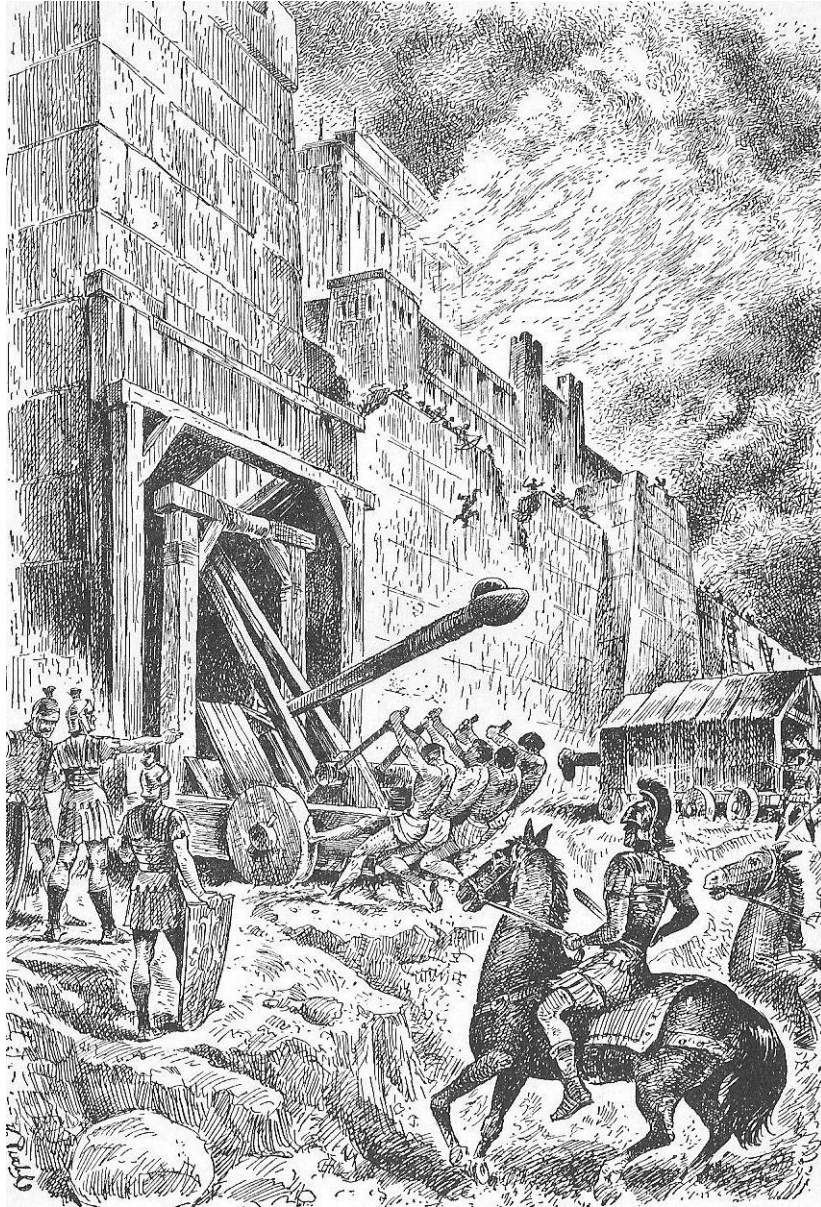


Het boek Openbaring en de verwoesting van Jeruzalem: een waarschuwing voor ons



door Albert Welleweerd

Waarom dit boek?

Als de apostel Paulus ±50 n.Chr. in Athene komt en ook daar het evangelie verkondigt, moet hij zich voor de Areopagus, het hoogste gerechtshof van Athene, verantwoorden. Paulus ontkent dat hij een verkondiger van nieuwe goden is. Hij predikt de God van de Joden, aan Wie de Atheners zelf een altaar gewijd hebben met het opschrift: “Aan de onbekende god” (Handelingen 17:23). Maar Paulus volstaat niet met een verdediging. Zijn rechters krijgen te horen dat deze God een man aangesteld heeft die eens over alle mensen een rechterlijke uitspraak zal doen: “Zonder te letten op die tijden van onwetendheid zegt God nu de mensen aan dat ze zich moeten bekeren, allemaal en overal. Want Hij heeft een dag vastgesteld waarop Hij de wereld rechtvaardig zal oordelen. Daar heeft Hij iemand voor aangewezen, en Hij heeft dit voor iedereen geloofwaardig gemaakt door Hem uit de doden te laten opstaan.” (Handelingen 17:30-31).

Eeuwenlang heeft de kerk deze boodschap uitgedragen. Zij heeft gewaarschuwd voor het laatste oordeel dat zeker komen zal. Zij heeft het goede nieuws gebracht dat er dan redding is voor wie in de Heer Jezus geloven. Eeuwenlang heeft de kerk deze boodschap uitgedragen en de ware kerk zal dit ook altijd blijven doen. De boodschap is van het allergrootste belang en raakt iedereen. Daarom moet iedereen het weten.

Iedereen moet het weten, maar niet iedereen wil ervan weten. “Je moet de boodschap geloven”, zegt de kerk. Maar hoe geloofwaardig is die boodschap? We laten ons liever niets op de mouw spelden. Paulus noemt als bewijs van het laatste oordeel dat God Jezus uit de doden heeft opgewekt. Maar moderne theologen trekken die opstanding juist in twijfel. Waarom zouden we dan nog geloof hechten aan wat Paulus verkondigde?

We ontmoeten hier een probleem dat ook in het bedrijfsleven niet onbekend is. Hoe kun je als bedrijf de klant ervan overtuigen dat hij jouw product moet kopen, als dat product nog niet bestaat? Hoe weet hij dat de beloften waargemaakt worden en dat je hem geen luchtkastelen voorspiegelt? De klant kan dan eisen dat je eerst het product maakt, en dat hij dan wel zal beslissen of hij het zal kopen. Vooral bij grote, eenmalige projecten is een dergelijke eis niet uitvoerbaar of de inwilliging ervan veel te kostbaar. Denk bijvoorbeeld maar eens aan de stormvloedkering in de Oosterschelde. Die kun je niet van tevoren even gaan bouwen om te kijken of het allemaal wel werkt. In zo'n geval kan een prototype of een schaalmodel uitkomst bieden. Het bouwen van een prototype of een schaalmodel is veel minder kostbaar dan het bouwen van het product zelf. Vanwege de gelijkenis met het uiteindelijke product biedt het de mogelijkheid de werking van het product te demonstreren. De klant krijgt zo vertrouwen in het product en het verhaal van de verkoper wordt geloofwaardig.

Zo werken mensen. Maar zo werkt God ook. De mens is immers als beeld van God geschapen (Genesis 1:27). Als gevolg daarvan weerspiegelt de werkwijze van de mens Gods werkwijze. De mens gebruikt prototypen en schaalmodellen om de boodschap geloofwaardig te maken. Dat doet God ook. Het laatste oordeel... staat dat niet erg ver van onze belevingswereld af? Het lijkt allemaal zo ongelofelijk. Daarom heeft God al eeuwen terug voor een prototype, een schaalmodel, van het laatste oordeel gezorgd. Dat was de Joodse oorlog die uitliep op de verwoesting van Jeruzalem in 70 n.Chr., een van de grootste drama's uit de geschiedenis. In die oorlog liet God een voorproef van zijn definitieve toorn over ongehoorzame mensen voelen, maar Hij liet ook zien dat wie in Jezus geloven van de ondergang gered worden. Daarover gaat dit boek en daarover gaat ook het Bijbelboek Openbaring. Het boek Openbaring laat zien dat de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70 en de terugkomst van Jezus Christus in elkaars verlengde liggen. Het leert ons de gebeurtenissen uit de Joodse oorlog te interpreteren als waarschuwingen voor ons. En het laat ons zien dat God de zijnen niet in de steek laat, maar hun op zijn tijd recht zal verschaffen. Tenslotte biedt het de gelovigen door alle bloed, vuur en tranen heen uitzicht op een duurzaam leven in een lichaam dat nooit meer vergaat. Die boodschap is het waard uitgedragen te worden en dat heb ik in dit boek dan ook geprobeerd te doen.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	De kern van het boek Openbaring	5
1.2	De datering van Openbaring.....	7
1.3	Jezus en de Zeloten.....	10
1.4	Belooft Openbaring een spoedige terugkomst van Jezus?	14
1.5	Iets over de structuur van Openbaring.....	14
2	Christus' komst is zeker.....	19
3	Door Christus' bloed verlost.....	21
4	Leven onder Christus' koningschap	23
4.1	Als christen lijden.....	23
4.2	In dienst van Christus staan.....	23
4.3	Jezus is de verhoogde Mensenzoon, de Priester-Koning	24
4.4	Door Christus bekwaam gemaakt worden.....	24
4.5	Christus trouw blijven	25
4.5.1	Wees trouw uit liefde	25
4.5.2	Wees niet bang voor het lijden.....	27
4.5.3	Laat je niet in de val lokken	29
4.5.4	Geef verleiders geen ruimte	31
4.5.5	Wees een levend christen	33
4.5.6	Wees niet bang om alleen te staan	35
4.5.7	Steun niet op jezelf.....	36
5	Christus redt Gods uitverkorenen.....	39
5.1	Gods koningschap gaat alles te boven.....	39
5.2	Jezus heeft de voorwaarde vervuld.....	40
5.3	Jezus roept tot inkeer	42
5.4	Jezus redt van het oordeel	45
5.5	Aan God zij dank en eer	47
6	Benut de tijd voor bekering.....	50
6.1	Indringend gewaarschuwd worden.....	50
6.2	Niet ten dode toe geslagen worden.....	52
6.3	Uitstel van executie ontvangen.....	56
6.4	Je doodvonnis te horen krijgen.....	58
6.5	Bij verharding verdeld worden.....	61
7	De duivel weerstaan	63
7.1	De duivel is al overwonnen	63
7.2	De duivel gebruikt grof geweld.....	65
7.3	Gods uitverkorenen houden stand	66
7.4	De duivel gebruikt misleiding	69
7.5	Het rijk van de duivel zal vallen.....	71
8	Het oordeel komt zeker	73
8.1	Het oordeel is noodzakelijk.....	73
8.2	De ongelovigen vragen erom.....	75
8.3	Laat je niet van de wijs brengen.....	77
8.4	Zorg dat je niet bij de ongelovigen hoort	82
8.5	Het oordeel is finaal en definitief	83

9	Met Christus de overwinning behalen.....	88
9.1	Christus heeft alle macht in handen.....	88
9.2	Christus verslaat zijn vijanden.....	89
9.3	Je mag met Christus meeregeren.....	90
9.4	Ook de laatste vijand wordt verslagen.....	92
9.5	God zorgt voor een nieuw en een onvergankelijk leven	94
10	Naar Christus' komst uitzien	96
10.1	Gods beloften gaan in vervulling	96
10.2	Er zal gerechtigheid heersen.....	97
10.3	Er zal duurzaam leven zijn	98
10.4	Verkondig Christus' komst	100
10.5	Christus' komst noopt tot een keuze	102
	Beknopte literatuurlijst.....	104

1 Inleiding

1.1 De kern van het boek Openbaring

1.1.1 Situatietekening

Het boek Openbaring werd geschreven zo'n 35 jaar na het optreden van Jezus op aarde. Veertig dagen na zijn opstanding voer Jezus in een wolk ten hemel, waar Hij plaatsnam aan Gods rechterhand. Iets meer dan een week na die gebeurtenis werd in Jeruzalem de Heilige Geest over zijn volgelingen uitgestort. Dit vormde het startpunt van de verbreiding van de boodschap dat Jezus de Christus is. Aanvankelijk werd deze boodschap alleen in Judea verspreid, vervolgens ook in Samaria en tenslotte in het gehele Romeinse rijk. Zowel Joden als niet-joden hoorden het evangelie. Zo rond het jaar 60 was de expansie van het evangelie voltooid. Er brak nu een periode aan waarin het geloof van de christenen ernstig op de proef werd gesteld. Deze beproeving werd veroorzaakt door groeiende verdrukking en groeiende verleiding. In relatie daarmee ontstond groeiende twijfel aan Christus' komst.

1.1.2 Groeiende verdrukking

Vanaf het prille begin ondervond de boodschap van Jezus' leerlingen sterke tegenkating van Joodse zijde. Toch waren er ook perioden van relatieve rust voor de kerk. De Joodse christenen in Judea deden hun best om te laten zien dat zij zich aan de wet van Mozes hielden en dus wetsgetrouwe Joden waren. Zij verwierven zich daardoor een zekere achting bij de overige Joden, wat de verbreiding van het evangelie weer ten goede kwam. Aan deze situatie kwam echter abrupt een einde in het jaar 62. Toen werd in Jeruzalem Jakobus, leider van de christelijke gemeente en broer van Jezus, samen met andere christenen op last van de Joodse Hoge Raad terechtgesteld. De brief aan de Hebreeën spoorde de christenen in Judea aan om toch vooral niet de moed te laten zakken of af te haken, maar het oog gevestigd te houden op Jezus, de leidsman en voltooiër van het geloof, die ondanks de zware tegenstand toch volhield.

Maar niet alleen in het Joodse land, ook daarbuiten nam de verdrukking toe. Dat begon met verdachtmakingen, laster. Die laster had in de eerste plaats betrekking op *Christus*, maar was in feite bedoeld om de *christenen* verdacht te maken. Deze verdachtmakingen werden oorspronkelijk door de Joden geuit, maar later door de niet-joden (heidenen) overgenomen. Zo gaat dat nu eenmaal met laster. De laster sloot aan bij het feit dat Christus op bevel van procurator Pontius Pilatus gekruisigd was. Pilatus zal dat niet zonder reden gedaan hebben, maar omdat Christus een revolutionair was, een oproerkraaiër, iemand die zich tegen het Romeinse gezag verzette, een gevaar voor het Romeinse imperium, zo werd gesuggereerd. Uiteraard gold dit dan ook voor de *volgelingen* van Christus, de christenen. Zij werden gebrandmerkt als potentiële oproerkraaiërs, een gevaar voor het Romeinse keizerrijk. Iedereen kan nagaan hoe gevaarlijk deze laster voor de christenen was, zeker in de tijd van keizer Nero, die korte metten maakte met werkelijke of vermeende tegenstanders. Hoe moesten de christenen zich hiertegen verweren? “Wilt u zonder vrees voor het gezag leven, doe dan het goede, en het gezag zal u prijzen” (Romeinen 13:3), schreef Paulus in het jaar 57. De apostel Petrus schreef zo'n 5 jaar later in dezelfde geest: “Leid onder de heidenen een voorbeeldig leven; dan zullen zij die u nu als boosdoeners belasteren, door uw goede werken tot inzicht komen en God verheerlijken, op de dag dat Hij komt rechtspreken. Schik u naar alle menselijke instellingen ter wille van de Heer: naar de keizer als het hoogste gezag, en naar de gouverneurs, omdat zij door hem zijn aangesteld om boosdoeners te straffen en hen die het goede doen te eren. Het is de wil van God, dat u door uw goed gedrag de onwetendheid van onverstandige mensen tot zwijgen brengt.” (1 Petrus 2:12–15). En verderop in dezelfde brief: “En wie zal u kwaad doen, als u zich inzet voor het goede? Maar ook al moet u lijden vanwege de gerechtigheid, toch bent u gelukkig te prijzen. Vrees hun bedreigingen niet en laat u niet verontrusten, heilig in uw hart Christus als de Heer, altijd bereid tot verantwoording aan ieder die rekenschap vraagt van de hoop die in u leeft. Maar doe het met zachtheid en respect, en vanuit een zuiver geweten. Dan zullen die

honers van uw goede christelijke levenswandel beschaamd staan met hun laster.” (1 Petrus 3:13–16). Uit het laatste citaat blijkt dat Petrus er rekening mee hield dat de christenen ondanks een voorbeeldige levenswandel toch vervolgd zouden worden. Hij kreeg daarin geen ongelijk. In het jaar 64 werd een groot deel van Rome door brand verwoest. Het gerucht ging dat de brand door Nero zelf was aangestoken. De grote inspanning van de keizer voor de herbouw van de stad was niet bij machte dit gerucht de kop in te drukken. Om toch een einde te maken aan het gerucht besloot Nero schuldigen aan te wijzen. Maar wie? Nu greep de laster zijn kans. Een grote groep christenen werd gevangengenomen en op beestachtige wijze terechtgesteld. Petrus werd gekruisigd, Paulus onthoofd en Johannes naar Patmos verbannen. De verdrukking beperkte zich echter niet tot Italië, zoals blijkt uit Johannes' woorden tot de gemeenten in Asia: “Ik, Johannes, uw broeder en deelgenoot in de verdrukking en het koninkrijk en de volharding in Jezus” (Openbaring 1:9). Zo kwam uit wat Jezus aangekondigd had: “Dan zullen ze jullie prijsgeven aan onderdrukking en jullie vermoorden en je zult gehaat zijn bij alle volkeren vanwege mijn naam.” (Matteüs 24:9).

1.1.3 Groeiende verleiding

In Judea werd het ondertussen steeds onrustiger. Het ontactische of zelfs misdadige optreden van de procuratoren dreef het volk steeds verder in de richting van opstand tegen het Romeinse gezag. Dit was koren op de molen van de zelotische beweging, gesticht door Judas de Galileeër toen hij zich in 6 n.Chr. samen met de Farizeeër Sadok verzette tegen het betalen van belasting aan de Romeinen. Volgens de Zeloten (= ijveraars) kon het vereren van God niet samengaan met het erkennen van de keizer. Daarom moesten de Romeinen met geweld uit het land Israël verdreven worden. Jeruzalem moest weer een heilige stad worden, ontdaan van heidense smetten. Succes was verzekerd, want God zelf zou zijn stad beschermen. Ze beriepen zich hiervoor op de geschriften van de oude profeten (zoals die van Daniël en Ezechiël), apocalyptische orakels (zoals die van de Sibille en Henoch) en op de dromen van hun eigen profeten. De Zeloten probeerden zowel de Joden binnen als buiten het Romeinse rijk voor hun streven te winnen. Ook onder de christenen bevonden zich veel Joden. Sommigen stelden zich op achter het streven van de Zeloten en probeerden ook hun medechristenen voor deze zaak te winnen. In sommige gemeenten werden deze ijveraars als dwaalleraars aan de kaak gesteld. Christus had immers aangekondigd dat Jeruzalem verwoest zou worden en de tempel tot de grond toe afgebroken? In andere gemeenten werden de dwaalleraars echter met rust gelaten en konden ze ongestoord hun boodschap verbreiden. Judas, een broer van Jezus, schreef de gemeenten hierover een korte, maar krachtige brief: “Geliefden, ik was volop bezig u te schrijven over de redding waaraan u en ik deelhebben, toen ik mij noodzaak zag u deze brief te sturen, met de aansporing het geloof dat eens en voorgoed aan de heiligen werd overgeleverd, krachtig te verdedigen. Want bepaalde mensen, van wie het vonnis allang staat opgeschreven, zijn erin geslaagd heimelijk uw gemeente binnen te dringen; goddeloze mensen zijn het, die de genade van onze God misbruiken als voorwendsel voor losbandigheid, en die zowel de enige Meester als onze Heer Jezus Christus verloochenen.” (Judas 3–4).

1.1.4 Groeiende twijfel aan Christus' komst

Vlak voor zijn sterven had Jezus zijn leerlingen verteld dat de Joodse wereld met de tempel van Jeruzalem als centrum haar ondergang tegemoet ging. Eerst moest overal het evangelie verkondigd worden. Maar daarna zou Christus komen om stad en tempel te verwoesten. Jezus vertelde niet wanneer dat precies zou gebeuren, maar Hij deed wel een duidelijke uitspraak over de termijn waarbinnen dat allemaal zou plaatsvinden: “Ik verzeker jullie, deze generatie gaat niet voorbij voordat dit allemaal gebeurd is.” (Matteüs 24:34). Stellen we een generatie op maximaal 40 jaar en Jezus' dood in 30 n.Chr. dan is het duidelijk dat zo ongeveer vanaf het jaar 60 “de laatste dagen” (2 Timoteüs 3:1; Jakobus 5:3) waren aangebroken. Jaar na jaar ging echter voorbij zonder dat er iets gebeurde. Ja, *vervolging* was er natuurlijk wel, maar van Jezus' komst om de tempel te verwoesten en de verdrukte christenen recht te verschaffen was niets te bespeuren. Hadden de Zeloten dan misschien toch gelijk en hadden de christenen hun hoop op de verkeerde Messias gevestigd? Als dergelijke gedachten al niet spontaan bij de christenen opkwamen, dan zouden de vijanden van

het evangelie hen daarbij wel helpen. In zijn tweede brief waarschuwde Petrus daarvoor: “U moet zeker ook weten dat er in de laatste dagen spotters zullen komen, mensen die leven volgens hun eigen begeerten, en die honend vragen: ‘Waar blijft nu de komst die Hij heeft toegezegd? Onze vaders zijn al gestorven, maar alles blijft zoals het vanaf het begin van de schepping geweest is.’” (2 Petrus 3:3–4). Sommige christenen spraken openlijk over een vertraging van Jezus' komst. Ze waren van mening dat Christus talmde om zijn belofte waar te maken (2 Petrus 3:9).

1.1.5 Christus' verschijning aan Johannes

Maar toen verscheen plotseling Christus aan Johannes op Patmos. Johannes werd toegesproken door een stem die klonk als een ramshoorn. Hij schreef: “Ik draaide mij om, om te zien wie mij had aangesproken. Toen ik mij omgedraaid had, zag ik zeven gouden kandelaars en te midden van de kandelaars iemand als een mensenzoon. Hij was gekleed in een gewaad dat tot aan de voeten reikte en had een gouden gordel om de borst. Zijn hoofdhaar was wit als sneeuw witte wol en zijn ogen waren als vlammen vuur. Zijn voeten waren als vertinsel dat in een oven tot gloeien is gebracht en zijn stem klonk als het geluid van vele wateren. In zijn rechterhand had Hij zeven sterren en uit zijn mond kwam een tweesnijdend, scherp zwaard. Zijn gezicht schitterde als de felle zon.” (Openbaring 1:12–16). Johannes zag Jezus als de verhoogde Mensenzoon van Daniël 7:13–14, bekleed met hemelse macht en majesteit. Het is duidelijk, Jezus zou zijn verdrukte kerk niet in de steek laten. Hij zou zijn woorden spoedig in vervulling doen gaan. De kerk moest nog even volhouden en standvastig Jezus' komst blijven verwachten. Dan zou Hij zijn vijanden laten zien dat Hij inderdaad de Mensenzoon is, die boven de wolken troont, zittend aan de rechterhand van God. Zo zou Hij het lot van de kerk ten goede keren en aan alle spot en twijfel een einde maken.

1.1.6 Tekenen en onderpand van Christus' laatste komst

In het jaar 70 werd Jeruzalem verwoest en de tempel met de grond gelijk gemaakt. Zij die niet in Jezus' woord geloofden vonden een jammerlijk einde. Christus' komst om de tempel te verwoesten was echter nog maar een voorspel van wat eens zal gebeuren als Hij terugkomt om over alle volken recht te spreken. Dan zullen de doden opstaan. Hij zal wie in Hem geloven recht verschaffen door hen onvergankelijk leven te schenken. Maar wie niet geloven zullen tot het eeuwige vuur veroordeeld worden. Als je zo om je heen kijkt, dan wijst niets erop dat dat nog eens zal gebeuren. Juist daarom heeft Christus in de verwoesting van Jeruzalem ons een teken en onderpand van het laatste oordeel gegeven. Op die manier heeft Hij ons indringend gewaarschuwd. Gelukkig wie die waarschuwing ter harte neemt!

De kern van Gods boodschap in het boek Openbaring is:

Houd in je leven terdege rekening met Christus' komst.

1.2 De datering van Openbaring

Voor de uitleg van het boek Openbaring is de datering erg belangrijk. Johannes mocht de profetieën van dit boek niet verzegelen, omdat de tijd nabij was (Openbaring 22:10). De visioenen van Openbaring hebben dus betrekking op de voor Johannes nabije toekomst. Aan welke gebeurtenissen moeten we dan denken? Dat is sterk afhankelijk van de tijd waarin Johannes de Openbaring ontvangen heeft. Nu is Johannes erg oud geworden. Hij leefde tot aan de tijd van Trajanus (98–117). Ergens tussen het begin van Johannes' optreden in ca. 30 n.Chr. en zijn overlijden in ca. 100 n.Chr. zullen we het boek Openbaring moeten plaatsen. Maar waar? Om die vraag te beantwoorden, moeten we zowel op interne als externe gegevens letten. De interne gegevens zijn de gegevens die het boek Openbaring zelf voor de datering aandraagt. De externe gegevens zijn te vinden in buiten-Bijbelse bronnen. We behandelen eerst twee buiten-Bijbelse bronnen, namelijk de kerkvaders Irenaeus van Lyon en Clemens van Alexandrië.

1.2.1 Irenaeus

Irenaeus (140–202) werd geboren in Klein-Azië. In zijn jeugd luisterde hij graag naar Polycarpus (81–167), die bisschop van Smyrna was. Polycarpus had de apostel Johannes nog gekend en ook andere ooggetuigen van de Heer Jezus ontmoet. Later emigreerde Irenaeus naar Frankrijk en werd hij bisschop van Lyon.

Irenaeus hechtte grote waarde aan de mondelinge overlevering die hij van Polycarpus en via hem van Johannes ontvangen had. Hij beriep zich er maar wat graag op. Zo ook toen hij handelde over de naam van het beest van Openbaring 13, door hem de antichrist genoemd: “We durven dus niets met zekerheid te zeggen over de naam van de antichrist. Als het nodig was, dat zijn naam aan de huidige generatie duidelijk bekend werd gemaakt, dan zou dat door hem die de openbaring ontving zijn meegedeeld. Het is nog niet zo lang geleden, dat hij die openbaring zag, tegen onze eigen tijd bijna, omstreeks het einde van Domitianus' regering.” (Eusebius, Kerkgeschiedenis V 8:6). Zoals het hier staat, is de conclusie onontkoombaar dat volgens Irenaeus Johannes de Openbaring tegen het einde van de regering van keizer Domitianus (81–96) heeft ontvangen. Toch is deze conclusie onjuist. De vertaling “Het is nog niet zo lang geleden, dat hij die openbaring zag” is namelijk niet correct. De letterlijke vertaling luidt: “Nog niet zo lang geleden is hij/zij gezien”. Dit kan betekenen dat de *Openbaring* nog niet zo lang geleden gezien is, maar ook dat *Johannes* nog niet zo lang geleden gezien is. Uit het verband blijkt dat laatstgenoemde betekenis de juiste is. Voor Irenaeus' betoog maakt het namelijk niet uit of de Openbaring onder Domitianus of onder een vroegere keizer geschreven is. Het gaat erom dat de schrijver van de Openbaring nog tegen het einde van de regering van Domitianus tekst en uitleg had kunnen geven. Hij heeft dat echter niet gedaan en daarom, aldus Irenaeus, is de naam van de antichrist voor ons niet van belang.

De vraag kan gesteld worden waarom Irenaeus dan zegt dat Johannes nog tegen het einde van de regering van Domitianus gezien is. Elders schreef Irenaeus dat Johannes tot de tijd van Trajanus (98–117) in Klein-Azië geleefd heeft: “Al de oudsten uit Klein-Azië die Johannes, de discipel van de Heer hebben ontmoet, leggen er getuigenis van af, dat het Johannes was, die het hun overleverde; want hij bleef bij hen tot de tijd van Trajanus” (Eusebius, Kerkgeschiedenis III 23:3). Waarom schreef Irenaeus dan hier: “omstreeks het einde van Domitianus' regering”? Het antwoord op deze vraag is eenvoudig. Johannes leefde inderdaad nog tot de tijd van Trajanus in Efeze, maar in Smyrna en elders in Klein-Azië zag men hem sinds het einde van de regering van Domitianus niet meer. De laatste jaren van zijn leven was Johannes namelijk niet meer in staat om te reizen. Hij moest zich laten dragen: “Hiëronymus verhaalt in zijn bespreking van Gal. 6:10, dat Johannes in zijn ouderdom zich geregeld naar de gemeentevergadering te Efeze liet dragen en daar, onmachtig om een preek te houden, slechts zei: Kinderkens, hebt elkaar lief. Gevraagd waarom hij steeds hetzelfde zei, antwoordde hij: Omdat dit het gebod des Heren is; en slechts als ernaar gehandeld wordt, komt het tot zijn bestemming.” (C. van der Waal, *Openbaring van Jezus Christus II*, pagina 84).

1.2.2 Clemens van Alexandrië

In een van de boeken van Clemens van Alexandrië (150–215) vinden we een verwijzing naar de verbanning van Johannes: “Luister naar het volgende verhaal, geen fantasie, maar echt gebeurd; het gaat over de apostel Johannes en is met zorg overgeleverd en bewaard. Na de dood van de tiran keerde Johannes van het eiland Patmos terug naar Efeze; als men hem riep ging hij ook wel naar de heidense streken in de buurt; in sommige stelde hij opziensers aan, in andere stichtte hij nieuwe gemeenten; soms ook bevestigde hij iemand in het dienstwerk die door de Heilige Geest was aangewezen.” (Eusebius, Kerkgeschiedenis III 23:6). Wie is de door Clemens aangeduide tiran? Nero of Domitianus? Beiden zouden wel voor de titel tiran in aanmerking komen. Bovendien weten we van zowel Nero als Domitianus dat ze christenen vervolgd hebben.

Het is bekend dat Domitianus christenen verbannen heeft. Volgens Eusebius “gebeurde het in het vijftiende jaar van Domitianus, dat naast vele anderen ook Flavia Domitilla gestraft werd voor de belijdenis van de Christus; ... voor straf werd Flavia verbannen naar het eiland Pontia” (Kerkgeschiedenis III 18:4). Volgens Hegesippus liet Domitianus de vervolging van de christenen staken toen hij van de kleinzonen van Judas hoorde dat het koningschap van Christus niet van deze we-

reld was. Ook volgens Tertullianus staakte Domitianus de door hem begonnen christenvervolging en liet hij “de mensen die hij verbannen had terugkomen” (Eusebius, Kerkgeschiedenis III 20:7). Veronderstel nu dat ook Johannes door Domitianus verbannen was. Dan zou hij dus nog tijdens het leven van Domitianus teruggeroepen zijn. Clemens schrijft echter dat Johannes *na de dood van de tiran* van Patmos naar Efeze terugkeerde. Conclusie: de door Clemens bedoelde tiran kan Domitianus niet geweest zijn.

Wat Clemens verhaalt over Johannes' activiteiten na zijn terugkeer van Patmos leidt tot dezelfde conclusie. Johannes bezocht toen verscheidene steden in de omtrek om daar de kerk ten dienste te zijn. In een van deze steden vertrouwde hij een jongeman aan de plaatselijke bisschop toe. Nadat Johannes jaren later teruggekeerd was, bleek de jongeman de kerk vaarwel gezegd te hebben en aan het hoofd van een roversbende te staan. Toen Johannes dat hoorde, vroeg hij om een paard en ging naar de roversbende toe. Toen de roverhoofdman Johannes zag liep hij beschaamd weg, maar Johannes liep hem uit alle macht achterna. Als Johannes onder Domitianus verbannen werd, dan moet dit alles zich in de laatste jaren van Johannes' leven hebben afgespeeld. Van Hiëronymus weten we echter dat Johannes in die tijd invalide was. De tijd van paardrijden of rennen was toen voor hem echt voorbij. Plaatsen we Johannes' verbanning onder Nero (54–68), dan zijn de door Clemens beschreven gebeurtenissen wel voorstelbaar. Johannes zal dan tijdens het gebeurde een jaar of zeventig geweest zijn. Dat is nog altijd oud genoeg om recht te doen aan Clemens' opmerking dat Johannes niet op zijn leeftijd lette toen hij de roverhoofdman achterna liep.

1.2.3 De brieven van Petrus

Het bovenstaande pleit er voor om Openbaring tijdens de regering van Nero te dateren. We kunnen ons afvragen of de Bijbel ook zelf aanwijzingen voor een dergelijke datering geeft. Die vraag kan bevestigend beantwoord worden. Het blijkt namelijk dat de situatie in het boek Openbaring grote overeenkomst vertoont met die in de brieven van Petrus:

	Petrus	Openbaring
Asia	1 Petrus 1:1	1:4
laster	1 Petrus 2:12; 3:16; 4:4	2:9
vrees niet het lijden	1 Petrus 3:14	2:10
Christus' naam belijden	1 Petrus 3:15	2:13; 3:8
de tijd is nabij	1 Petrus 4:7	1:3; 22:10
lijden om de naam van Christus	1 Petrus 4:14, 16	2:13
zegekrans	1 Petrus 5:4	2:10; 3:11
korte tijd van lijden	1 Petrus 5:10	2:10
valse profetie	2 Petrus 2:1	2:20
redden uit de beproeving	2 Petrus 2:9	3:10
overspel	2 Petrus 2:14	2:22
Bileam	2 Petrus 2:15	2:14
Christus' komst	2 Petrus 3:4	1:7; 2:5, 16, 25; 3:3, 11; 16:15; 22:7, 12, 20
komen als een dief	2 Petrus 3:10	3:3; 16:15

Op grond van deze overeenkomsten kan geconcludeerd worden, dat Openbaring ongeveer uit dezelfde tijd als 1 en 2 Petrus stamt. Nu is het algemeen aanvaard dat de apostel Petrus de regering van keizer Nero niet overleefd heeft. De brieven van Petrus moeten dus ten tijde van Nero geschreven zijn. Er is dan veel voor te zeggen om ook Openbaring tijdens de regering van Nero te dateren.

1.2.4 De tempel in de hemel

In Openbaring is een aantal malen sprake van de “tempel in de hemel”. In Openbaring 11:19 lezen we: “Toen ging Gods tempel in de hemel open en werd de ark van zijn verbond zichtbaar in zijn

tempel” en in 14:17: “Er kwam een andere engel uit de tempel in de hemel.” Dat er af en toe gesproken wordt over de “tempel in de hemel” is een aanwijzing dat de aardse tempel, de tempel van Jeruzalem, nog bestond. Als de tempel van Jeruzalem al enkele decennia verwoest was, dan zou de verduidelijkende toevoeging “in de hemel” onnodig geweest zijn. Elk misverstand was dan immers uitgesloten.

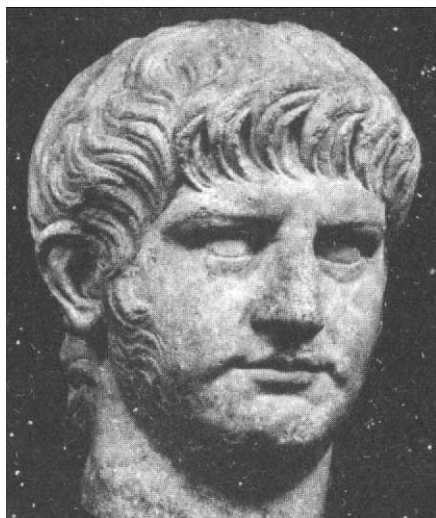
1.2.5 De valse apostelen

In Openbaring 2:2 prijst Christus de gemeente van Efeze omdat ze slechte mensen niet kan verdragen: “Hen die zich apostelen noemen, maar het niet zijn hebt u op de proef gesteld, en u hebt ontdekt dat zij leugenaars zijn.” Nu vormden de apostelen een afgesloten groep. Jezus had er eerst 12 aangesteld (Lucas 6:12–16) en later nog eens 72 (Lucas 10:1–20). Als laatste werd Paulus tot het apostelschap geroepen (1 Korintiërs 15:7–9; Galaten 1:15–17).

Tegen het einde van de regering van Domitianus kunnen nog maar enkele apostelen in leven geweest zijn. De apostelen die toen nog leefden moeten minimaal 85 jaar oud zijn geweest. Het is moeilijk voorstelbaar dat in die tijd *meerdere* mensen probeerden de gemeente van Efeze te infiltreren onder het voorwendsel dat ze apostelen waren. Het ontmaskeren van dergelijke dwaalleraren was dan wel erg gemakkelijk geweest.

Ook dit gegeven pleit voor een datering onder Nero in plaats van onder Domitianus.

1.2.6 De verbanning van Johannes



Keizer Nero.

De vraag is of we deze datering nog wat nader kunnen specificeren. Wat is precies het jaar van Johannes' verbanning? Er zijn twee redenen om deze verbanning in het jaar 65 te dateren. In de eerste plaats werden in het jaar 65 de christenen te Rome hevig vervolgd (Tacitus, Jaarboeken 15:44). Het klimaat was voor de christenen toen dus erg ongunstig. Het is heel goed denkbaar dat men in Asia daar gebruik van gemaakt heeft om Johannes verbannen te krijgen. In de tweede plaats kwam in het jaar 65 een uitgebreide samenzwering tegen Nero aan het licht. Voor vele vooraanstaande Romeinen betekende deze ontdekking de dood. Anderen werden naar eilanden in de Egeïsche zee verbannen. “Ook Rufrius Crispinus werd verbannen onder voorwendsel aan de samenzwering te hebben deelgenomen, in werkelijkheid echter omdat Nero hem haatte daar hij eertijds de echtgenoot van Poppaea was geweest. Verginius Flavus en Musonius Rufus dankten hun verbanning aan hun klinkende reputatie: want Verginius hield de belangstelling van de jeugd

warm door zijn lessen in welsprekendheid, Musonius Rufus door zijn onderricht in de wijsbegeerte.” (Tacitus, Jaarboeken 15:71). In een dergelijk klimaat is het heel goed denkbaar dat ook de apostel Johannes op last van keizer Nero naar een eiland in de Egeïsche zee, namelijk Patmos, werd verbannen.

Als Johannes in het jaar 65 naar Patmos verbannen werd, zal hij de Openbaring eind 65 of begin 66 ontvangen hebben.

1.3 Jezus en de Zeloten

Voor een goed begrip van het boek Openbaring is het handig wat meer te weten over de *Zeloten*, de Joodse vrijheidsstrijders uit de eerste eeuw. Omdat de meeste mensen weinig van de Zeloten weten, volgt hier een korte introductie.

1.3.1 IJveraars

Volgens de Joodse historieschrijver Flavius Josephus waren er in het land Israël eerst drie stromingen binnen het Jodendom: de Farizeeën, de Sadduceeën en de Essenen. Door het optreden van Judas de Galileeër en de Farizeeër Sadok kwam er nog een vierde stroming bij. Deze beweging noemde zichzelf de *Zeloten*, d.w.z. ijveraars. Als aanleiding tot het ontstaan van de zelotische beweging noemt Josephus een volkstelling onder Quirinius in 6 n.Chr. Deze volkstelling werd gehouden met het oog op het innen van de belasting.

Het grote verschil van de Zeloten met de drie overige stromingen was dat de Zeloten opriepen tot een gewapende opstand tegen de Romeinse overheid. Judas en Sadok hielden de mensen voor dat de volkstelling een duidelijk bewijs was dat men hen tot slavernij wilde brengen. Om hun vrijheid te redden moesten ze in opstand komen. Ze zouden dan rust, zekerheid en roem verkrijgen. God zou alleen bereid zijn hen te helpen als ze zich met kracht en beslistheid tegen de overheersing zouden verzetten. Ook stelde Judas dat de Joden alleen God als heerser mochten erkennen en dat ze daarom de Romeinen geen belasting moesten betalen. We zien hier een aantal onderdelen van de ideologie van de zelotische beweging naar voren komen:

1. Alleen God mag als heerser worden erkend en dus de keizer niet.
2. Het is niet geoorloofd de keizer belasting te betalen.
3. Het Joodse volk moet vrij zijn van vreemde overheersing.
4. Voorwaarde voor het reddend ingrijpen van God is dat het volk eerst zelf de vrijheidstrijd ter hand neemt.

Afgezien van deze punten kwam de leer van de Zeloten geheel overeen met die van de Farizeeën. De Zeloten waren bereid veel te doorstaan voor hun principes. Geen pijniging of vorm van terechtstelling, noch het doden van hun verwanten en vrienden kon hen er toe brengen een mens als Heer te erkennen.

De Zeloten waren geen gewone nationalistische beweging. Uit hun naam blijkt, dat zij zich als ijveraars voor God of voor de wet van Mozes beschouwden. Al in het Oude Testament wordt over “ijveren voor God” gesproken. In Numeri 25 wordt verhaald hoe Pinechas, toen Israël ontucht pleegde met de dochters van Moab, met een speer een Israëlitische man en een Midjanitische vrouw doorstak. God sprak daarop tot Mozes: “Pinechas, zoon van Eleazar, de zoon van de priester Aäron, heeft mijn toorn van de Israëlieten afgekeerd door onder hen voor Mij te *ijveren*, zodat Ik de Israëlieten niet in mijn jaloezie verdelgd heb. Zeg daarom: Hierbij sluit Ik met hem mijn verbond van vrede dat hem en zijn nakomelingen voor altijd het priesterschap garandeert. Hij heeft immers voor zijn God *geijverd* en voor de Israëlieten verzoening bewerkt.” (Numeri 25:11–13). In 1 Koningen 19 lezen we dat Elia voor Izebel vlucht en naar de Horeb reist. Op Gods vraag “Waarom bent u hier, Elia?” antwoordt hij: “Omdat ik mij met al mijn *ijver* ingezet heb voor Jahweh, de God van de machten.” (1 Koningen 19:10, 14).

In de Joodse literatuur horen we de echo van de ijver van Pinechas en Elia. Zo lezen we in de Wijsheid van Jezus Sirach over Pinechas: “Pinechas, de zoon van Eleazar, is de derde geweest die roem verwierf, omdat hij *ijverde* voor de God van alles en voor zijn volk opkwam en met al zijn moed en geestdrift voor Israël verzoening tot stand bracht.” (Sirach 45:23). Over Elia wordt gezegd: “Toen stond Elia op, een profeet als een vuur, en zijn woord brandde als een fakkel. Hij bracht hongersnood over hen en door zijn *ijver* verminderde hij hun aantal.” (Sirach 48:1–2).

In 1 Makkabeeën is de term “ijveren voor God” vervangen door “ijveren voor de wet”. Nadat verhaald is hoe de priester Mattatias zich tegen de afgodsdienst keerde, vervolgt de schrijver van 1 Makkabeeën: “Zo toonde hij zijn *ijver* voor de wet evenals Pinechas dat gedaan had met betrekking tot Zimri, de zoon van Sallum” (1 Makkabeeën 2:26). Mattatias riep anderen op tot navolging: “Iedereen die zijn *ijver* voor de wet wil tonen en het opneemt voor het verbond, volg mij!” (1 Makkabeeën 2:27). Op zijn sterfbed wees Mattatias zijn zonen onder meer op het voorbeeld van Pinechas en Elia: “Geef nu, mijn zonen, jullie leven voor het verbond van onze voorvaderen, om jullie *ijver* voor de wet te tonen. ... Pinechas, onze vader, heeft zijn *ijver* getoond en daarom ontving hij het priesterschap voor eeuwig. ... Elia heeft zijn *ijver* getoond voor de wet en daarom werd

hij opgenomen in de hemel.” (1 Makkabeeën 2:50, 54, 58). Door de naam Zeloten (ijveraars) gaven Judas en Sadok te kennen, dat zij met hun actie tegen de Romeinse overheersing in de lijn van Pinechas en Elia wilden staan.

1.3.2 Geweld en bedrog

De opstand van Judas en Sadok liep op een mislukking uit (Handelingen 5:37). Judas zelf werd gedood, maar zijn bevrijdingstheologie bleef voortleven. Noodgedwongen ging de zelotische beweging ondergronds totdat 60 jaar later de tijd rijp was voor de opstand tegen Rome.

Onder Jezus' leerlingen bevond zich een voormalig Zeloot: “Simon de Zeloot” (Handelingen 1:13). In de evangeliën blijkt af en toe iets van de activiteiten van de Zeloten. Zo lezen we in Lucas 13:1 over “de Galileeërs, van wie Pilatus het bloed met dat van hun offerdieren had vermengd”. In het proces tegen Jezus ontmoeten we de figuur van Barabbas. Hij “was in de gevangenis gezet wegens een oproer in de stad en wegens doodslag” (Lucas 23:19).

Voor de Zeloten was het betalen van belasting aan de keizer niet te combineren met het dienen van God. Jezus verwierp echter het dilemma God eren of de keizer belasting betalen. “Geef dan aan de keizer wat van de keizer is en aan God wat van God is.” (Matteüs 22:21). De keizer moet gegeven worden wat hem toekomt: belasting, gehoorzaamheid en eerbied, maar alleen aan God mag goddelijke eer worden gegeven. “Vrees God, eer de keizer” zou Petrus later schrijven (1 Petrus 2:17). De Zeloten waren echter van mening dat God vrezen en de keizer eren niet samen kon gaan.

Na de dood van koning Herodes Agrippa I (44 n.Chr.) wist de zelotische beweging een steeds sterker stempel op de samenleving te zetten. Tijdens het stadhouderschap van Felix (52–59 n.Chr.) gingen de Zeloten over op een nieuwe tactiek. Gewapend met dolken (in het Latijn: sica) vermoordden ze hun tegenstanders. Ze werden daarom door de Romeinen met de naam sikariërs aangeduid. Naast deze sluipmoordenaars waren er ook valse profeten. “Het ging om leugenaars en bedriegers die deden alsof zij door God waren geïnspireerd, maar in werkelijkheid uit waren op revolutionaire veranderingen. Zij wisten de mensen te beheksen en voerden hen naar de woestijn onder het voorwendsel dat God hun daar tekens van een op handen zijnde vrijheid zou geven.” (Josephus, De Joodse Oorlog 2:259). Zo was er ook een Egyptenaar die met 30.000 man vanuit de woestijn naar de Olijfberg trok om van daaruit Jeruzalem in te nemen en de Romeinen te verdrijven. Hij pretendeerde dat op zijn commando de muren van Jeruzalem zouden instorten. De soldaten van Felix maakten een einde aan de illusies. De Egyptenaar wist echter met een deel van zijn aanhang te ontkomen. Toen Paulus in het jaar 57 in Jeruzalem werd gevangengenomen, was dit nog maar net gebeurd, want de tribunus vroeg hem: “Bent u dan niet die Egyptenaar die enige tijd geleden een opstand heeft ontketend en met vierduizend sikariërs naar de woestijn is getrokken?” (Handelingen 21:38).

Ondanks het mislukken van deze poging de Romeinen te verdrijven brandde het vuur van de opstand verder. De Zeloten riepen de mensen op de wapens tegen de Romeinen op te nemen. Wie dat niet wilde, werd met de dood bedreigd. Ook onder stadhouder Festus (59–62) waren de Zeloten bijzonder actief. Opnieuw was er een valse profeet die een nieuwe uittocht beloofde en de mensen naar de woestijn leidde. Zo kwam Jezus' waarschuwing uit: “Als iemand dan tegen jullie zegt: ‘Kijk, hier is de Messias’, of: ‘Daar’, vertrouw het niet. Want er zullen valse messiassen en valse profeten opstaan, en ze zullen grote tekenen en wonderen laten zien om, als het mogelijk zou zijn, zelfs de uitverkorenen op een dwaalspoor te brengen. Kijk, Ik heb het jullie van tevoren gezegd. Als ze jullie dan zeggen: ‘Kijk, Hij is in de woestijn’, trek er niet op uit; ‘Kijk, Hij is ergens binnenskamers’, vertrouw het niet.” (Matteüs 24:23–26).

1.3.3 De Sibillijnse orakels

De Zeloten maakten behalve van valse profeten ook gebruik van apocalyptische geschriften. Deze geschriften waren op naam gezet van iemand uit een ver verleden om er zo een bewijs van echtheid aan te verlenen. De door Judas bestreden dwaalleraars beriepen zich kennelijk op openbaringen die op naam van Henoch gezet waren, want Judas bracht 1 Henoch 1:9 tegen hen in stelling (Judas 14–15). In het boek Openbaring wordt gezinspeeld op een ander apocalyptisch geschrift, namelijk de Sibillijnse orakels.

Sibillijnse orakels zijn van oorsprong heidense orakels met een politieke betekenis. De huidige verzameling Sibillijnse orakels omvat twaalf boeken (genummerd 1 t/m 8 en 11 t/m 14) en een aantal fragmenten. De orakels hebben deels een heidense, deels een Joodse en deels een christelijke oorsprong. De eerste drie boeken zijn — afgezien van een aantal christelijke toevoegingen — geschreven vóór het jaar 70 en bevatten zowel heidense als Joodse orakels. De orakels dienen zich aan als afkomstig van de profetes Sibille. Volgens eigen zeggen is ze een schoondochter van Noach en was ze bij hem in de ark (Sibillijnse orakels 3:323–327). In de beide eerste boeken beschrijft zij de geschiedenis vanaf de schepping tot aan het einde der tijden. Aan het einde van het derde boek profeteert ze dat de heidenen Jeruzalem zullen aanvallen om de tempel te verwoesten (Sibillijnse orakels 3:657–668). Maar God zal dan reddend ingrijpen, waarna het volk van God in vrede rond de tempel zal leven (Sibillijnse orakels 3:669–731).

Jezus had ook een aanval van de volken op Jeruzalem aangekondigd (Lucas 19:41–44; 21:5–36). Maar volgens Jezus zou er dan in Jeruzalem juist geen redding zijn: “Wanneer u Jeruzalem door legers omsingeld ziet, weet dan dat haar verwoesting dichtbij is. Laten de inwoners van Judea dan de bergen invluchten; wie in de stad is moet haar verlaten, en wie op het land is moet haar niet binnengaan. Dagen van vergelding zijn dit, waarin alles wat er geschreven staat in vervulling gaat.” (Lucas 21:20–22). De tempel zou niet beschermd, maar verwoest worden. Er zou geen steen op de andere gelaten worden.

Onderstaande tabel geeft de kenmerkende verschillen tussen Jezus' profetie en die van de Sibille weer.

Sibille	Jezus
Aanval van de volken op Jeruzalem	Aanval van de volken op Jeruzalem
Toorn over de volken	Toorn over Israël
De tempel wordt beschermd	De tempel wordt vernietigd
Redding in Jeruzalem	Geen redding in Jeruzalem

Het begin van het scenario is in beide gevallen hetzelfde, maar de afloop tegengesteld. Wie niet in Jezus geloofde, leende het oor aan de valse profetie van de Zeloten en wachtte in Jeruzalem op het reddend ingrijpen van God. Dat zou zijn ondergang worden. Maar wie in Jezus geloofde, nam Jezus' woorden serieus en vertrok op tijd uit Jeruzalem. Dat zou zijn redding blijken te zijn.

1.3.4 Polemische omkering

De Joodse opstandelingen noemden zichzelf Zeloten, omdat ze ijverars voor God of voor de wet wilden zijn. Maar volgens Flavius Josephus was hun ijver ergens anders op gericht: “Dat zij zich zo noemden, was omdat zij met die naam duidelijk wilden maken dat zij zich beijverden voor het goede. Alsof zij niet veel meer ijver aan de dag legden op het punt van de grootste misdadigheid.” (De Joodse Oorlog 4:161). Josephus keert hier de door de Zeloten gekozen zelfbenaming om in het tegendeel. De Zeloten beijverden zich volgens hem niet om de wet te onderhouden, maar juist om die te overtreden. Martin Hengel spreekt in dit verband over “polemische omkering”. Je bestrijdt je tegenstander door te beweren dat hij precies het tegenovergestelde doet van wat hij zegt te doen. Josephus maakt herhaaldelijk gebruik van polemische omkering. Zo lieten de Zeloten munten slaan met daarop de tekst “Jeruzalem, de heilige”. Maar in de door Josephus opgenomen redevoeringen werd hun verweten dat zij de tempel van Jeruzalem juist ontheiligden: “En dat is dan de plek waarvoor men overal ter wereld een heilig ontzag toont en die tot in de verste uithoeken ook bij andere volken bekend is en hoog in aanzien staat. Deze plek wordt nu door een stel beesten die hier geboren zijn met voeten getreden en vertrapt.” (De Joodse Oorlog 4:262).

Niet alleen Josephus gebruikt het middel van de polemische omkering. Ook in het boek Openbaring wordt dat gedaan. Hieronder laat ik een aantal voorbeelden volgen.

- De Zeloten wilden met hun ijver Pinechas en Elia navolgen. In Openbaring 2 wordt echter aan de met de Zeloten gelieerde Nikolaiëten verweten dat zij Bileam en Izebel navolgen.
- Openbaring 2:9 en 3:9 spreekt over mensen die zich Joden noemen, maar in werkelijkheid een synagoge van de satan zijn.

- In het Jodendom van de eerste eeuw werd het Romeinse rijk als het vierde dier van Daniël gezien. In Openbaring staat de troon van het beest echter in Jeruzalem en niet in Rome.
- Omdat de Romeinse munten een afbeelding van de keizer bevatten, was volgens de Zeloten het gebruik van deze munten in strijd met het tweede gebod. De Zeloten sloegen daarom eigen munten. Openbaring 13 typeert het gebruik van deze munten als afgoderij.
- Jeruzalem wordt in Openbaring met de naam Babylon aangeduid.
- De berg Sion wordt in Openbaring 16:16 berg Megiddo genoemd. Megiddo was het toonbeeld van nederlaag en rouw.
- Volgens Flavius Josephus waren niet de Romeinen, maar de Zeloten verantwoordelijk voor het in brand steken van de tempel van Jeruzalem. Openbaring 17:16 valt hierin Josephus bij.

1.4 Belooft Openbaring een spoedige terugkomst van Jezus?

In Handelingen 1:11 lezen we: “Galileeërs, wat staan jullie daar toch naar de hemel te kijken? Deze Jezus, die van jullie is weggenomen en in de hemel is opgenomen, zal op dezelfde manier terugkomen als jullie Hem naar de hemel hebben zien gaan.” Jezus zal eenmaal op lichamelijke wijze terugkomen. Dan zal Hij “ons armzalig lichaam veranderen en het gelijkvormig maken aan zijn verheerlijkt lichaam” (Filippenzen 3:21). Bij de terugkomst van Jezus zullen de doden opstaan (1 Korintiërs 15:22–23; 1 Tessalonicenzen 4:16).

Wanneer komt Jezus terug? Een vraag die velen bezig houdt. Welk antwoord geeft het boek Openbaring op die vraag? Leert Openbaring een spoedige terugkomst van Jezus? Op het eerste gezicht lijkt dat inderdaad het geval te zijn. We lezen immers tot driemaal toe: “Ik kom spoedig” (Openbaring 22:7, 12, 20). De uitdrukking “Ik kom spoedig” heeft echter niet noodzakelijk betrekking op de terugkomst van Jezus. Er staat immers niet: “Ik kom spoedig terug”. In Openbaring 2:5 zegt Jezus tegen de kerk van Efeze: “Bedenk dan van welke hoogte u gevallen bent. Bekeer u, gedraag u weer zoals eerst. Zo niet, dan kom Ik naar u toe en neem Ik uw kandelaar van zijn plaats, tenzij u zich bekeert.” Jezus dreigt hier naar de kerk van Efeze toe te komen om de kandelaar van de gemeente weg te nemen. Met deze komst kan moeilijk de terugkomst van Jezus bedoeld zijn. Het gaat om een ingrijpen van Jezus in de geschiedenis. Zo is het ook met Openbaring 2:16, waar Jezus tegen de kerk van Pergamum zegt: “Bekeer u dus! Zo niet, dan kom Ik spoedig bij u om tegen hen oorlog te voeren met het zwaard van mijn mond.” Jezus dreigt met een spoedig optreden tegen de aanhangers van de leer van de Nikolaïeten. Ook hier gaat het om een ingrijpen van Jezus in de geschiedenis en niet om zijn terugkomst op de laatste dag.

Als Jezus in Openbaring 22 zegt: “Ik kom spoedig”, dan moeten we daarbij niet aan zijn terugkomst denken. In Matteüs 24 had Jezus aangekondigd dat Hij zou komen om Jeruzalem met de tempel te verwoesten. En Hij verzekerde: “deze generatie gaat niet voorbij voordat dit allemaal gebeurd is”. Het leek echter wel of Jezus' woorden ijdel waren. Vijfendertig jaar later stonden stad en tempel nog overeind. Was het een wonder dat sommigen aan Jezus' woorden gingen twijfelen? Om aan alle twijfel een einde te maken, verzekert Jezus in Openbaring tot driemaal toe: “Ik kom spoedig”. Deze spoedige komst van Jezus wordt beschreven in Openbaring 19:11–21. De opstanding van de doden en het laatste oordeel worden beschreven in Openbaring 20:11–15. Daartussen bevinden zich de duizend jaren van Openbaring 20:1–10. Deze duizend jaren duiden een lange tijd aan. Er ligt dus volgens het boek Openbaring een lange periode tussen de verwoesting van Jeruzalem en het laatste oordeel. Omdat de terugkomst van Jezus met het laatste oordeel samenvalt, betekent dit ook dat het boek Openbaring geen spoedige terugkomst van Jezus belooft. Integendeel, het boek Openbaring geeft aan dat de terugkomst van Jezus niet in de eerste eeuw, maar pas heel lang daarna zal plaatsvinden.

1.5 Iets over de structuur van Openbaring

1.5.1 De literaire structuur van verbondsdocumenten

Door opgravingen heeft de studie over het verbond een nieuwe impuls gekregen. Theologen gingen de bijbelse verbonden bezien in het licht van oud-oosterse verdragen. En zo kon het gebeuren

dat in de jaren zestig de Amerikaanse hoogleraar M.G. Kline met de stelling kwam dat het bijbelboek Deuteronomium dezelfde structuur heeft als de Hethietische verdragen uit 1450–1200 v.Chr. Volgens Kline bestaat het boek Deuteronomium uit de volgende vijf onderdelen:

1.	Preambule	Deuteronomium 1:1–5
2.	Historische proloog	Deuteronomium 1:6–4:49
3.	Verdragsbepalingen	Deuteronomium 5–26
4.	Sancties	Deuteronomium 27–30
5.	Successiemaatregelen	Deuteronomium 31–34

Er is door meerdere auteurs op gewezen dat een dergelijke verbondsstructuur niet alleen in Deuteronomium, maar ook in andere bijbelboeken voorkomt. Nu blijkt uit andere vormen van structuuranalyse dat in de Bijbel vaak *concentrische* literaire structuren voorkomen. Bij zo'n concentrische structuur zijn de delen van de tekst als het ware gespiegeld om een bepaald punt: het centrum ofwel de kern. Het ligt voor de hand beide benaderingen te combineren. We moeten dan het vijf punten schema van Kline zodanig aanpassen dat het een concentrische structuur vertoont, d.w.z. een structuur van de vorm A B C B'A'. Bij het herformuleren van de vijf punten van Kline moeten we ons afvragen wat de essentie van deze punten is. We krijgen dan een formulering die algemener en breder toepasbaar is dan die van Kline.

We beginnen bij 3. *Verdragsbepalingen*. Volgens Kline vormen de verdragsbepalingen het cruciale, centrale gedeelte van de vazalverdragen. M.a.w. de verdragsbepalingen vormen de kern van de zaak.

Hierna bezien we eerst 2. *Historische proloog*. In de historische proloog van een oud-oosters verdrag tussen een grootvorst en een vazal geeft de grootvorst aan hoe goed hij wel niet voor zijn vazal geweest is. Hij houdt zich aan de verdragsbepalingen. Doet zijn vazal dat ook? Het punt hierbij is de *gerechtigheid* of eventueel ongerechtigheid van grootvorst en vazal. Handelen zij in overeenstemming met het verdrag of niet? Vervolgens kijken we naar 4. *Sancties*. Sancties zijn een onderdeel van het *recht*. Ze treden in werking wanneer overtreding van de verdragsbepalingen geconstateerd wordt. *Gerechtigheid* en *recht* vormen samen een begrippenpaar.

We schenken nu onze aandacht aan 1. *Preambule*. In de preambule van een oud-oosters verdrag stelt de grootvorst zich voor met al zijn titels om zo indruk te maken op zijn vazal. De vazal moet er goed van doordrongen zijn dat de grootvorst zijn woorden ook waar kan maken. De *betrouwbaarheid* is hierbij dus in het geding. Tenslotte richten we onze aandacht op 5. *Successiemaatregelen*. Om zijn opvolging (successie) te regelen liet de Assyrische grootvorst Esarhaddon zijn vazallen trouw zweren aan zijn zoon Assurbanipal. Het gaat bij de successiemaatregelen dus om de *trouw*.

We kunnen het vijf punten schema van Kline nu door het volgende schema vervangen:

A	Betrouwbaarheid
B	Gerechtigheid
C	Kern
B'	Recht
A'	Trouw

Evenals *gerechtigheid* en *recht* vormen ook *trouw* en *betrouwbaarheid* een begrippenpaar. Ze komen beide als zodanig voor in Psalm 89:15, dat we als volgt kunnen vertalen:

Gerechtigheid (sèdèq) en recht (mishpāt) vormen de grondslag van uw troon; trouw (chèsèd) en betrouwbaarheid (^emèt) staan voor uw aangezicht.

De termen die we gevonden hebben, zijn dus *bijbelse* termen. Volgens Psalm 89:15 zijn ze typerend voor het koningschap van God, de Grootvorst van Israël. Ze vormen ook de grondstructuur van zijn Woord. Het is daarom belangrijk dat we het onderscheid en het verband tussen deze bijbelse termen doorzien. Om dat te kunnen moeten we ons een voorstelling maken van iemand die op een *weg* loopt. Het lopen is een beeld voor het gedrag van die man of vrouw, met andere woorden voor zijn of haar levenswandel. Er zijn in principe meerdere wegen mogelijk. Zo spreekt de Bijbel over de weg naar het leven en de weg naar de dood. Er is een goede weg en een verkeerde weg.

Het *recht* stelt vast wat de grenzen van de goede weg zijn. Die grenzen zijn vaak schriftelijk vastgelegd (wetten, verordeningen, enz.), maar er bestaan ook ongeschreven regels. Als iemand de grenzen overschrijdt, dan zeggen we dat hij van het rechte (= juiste) pad is afgeraakt. Het recht zorgt dan voor correctie van de koers van de betrokken man of vrouw. Dat corrigeren kan met zachte hand (overreding), maar ook met geweld (straffen) gebeuren. Als de betrokken persoon de grenzen niet overschrijdt, dan geldt dat als zijn of haar *gerechtigheid*. Overschrijdt (overtreedt) hij of zij wel een grens, dan spreken we van ongerechtigheid. We kunnen gerechtigheid omschrijven als handelen in overeenstemming met het recht. Ongerechtigheid is dan handelen in strijd met het recht.

Als je *trouw* bent, ga je verder op de ingeslagen weg. En als je toch eens door een misstap van de weg bent afgeraakt, probeer je zo snel mogelijk weer de goede weg te vervolgen. Als iemand *betrouwbaar* is, dan kun je bouwen op zijn of haar trouw. Als je betrouwbaar bent, ben je niet gemakkelijk van de goede weg af te brengen. Je bent een man of vrouw uit één stuk en gaat in je leven een vaste koers.

1.5.2 De hoofdstructuur van het boek Openbaring

Het hiervoor beschreven vijf punten schema is een vaste structuur die op veel — en mogelijk zelfs op alle — bijbelboeken van toepassing is. Als we dit schema op Openbaring toepassen, dan ontdekken we dat de stof van het laatste bijbelboek nogal onevenwichtig over de vijf punten is verdeeld:

A	Betrouwbaarheid	1:1–3	Christus' komst is zeker
B	Gerechtigheid	1:4–8	Door Christus' bloed verlost
C	Kern	1:9–3:22	Leven onder Christus' koningschap
B'	Recht	4:1–21:8	Door Christus' kracht volharden
A'	Trouw	21:9–22:21	Naar Christus' komst uitzien

Het gedeelte over het *recht* beslaat bijna het gehele boek! Dit geeft al direct aan dat het recht, of beter gezegd het *gericht*, een zwaar accent krijgt in Openbaring. In het laatste bijbelboek zien we dat het oordeel van God losbarst over wie zijn Gezalfde niet willen erkennen. Om aan dat oordeel te ontkomen is het niet voldoende dat je gedoopt bent. Je moet ook volharden in het geloof en de toewijding aan Jezus. Dat kun je niet in eigen kracht. Daar heb je de kracht van Christus voor nodig.

Een ander bewijs van de structurele onevenwichtigheid is dat de centrale tekst zich in het eerste hoofdstuk bevindt. In deze tekst (1:12–16) ziet Johannes Jezus als de met hemelse macht en majesteit beklede Priester-Koning.

Opvallend is verder dat de onderdelen A en B maar een gering aantal verzen in beslag nemen: 3 respectievelijk 5. Het eigenlijke verslag van Johannes begint pas in 1:9. Johannes heeft bij de visioenen heel direct opgeschreven wat hij zag en hoorde. Het voorafgaande gedeelte (1:1–8) heeft hij later gecomponeerd en geredigeerd. Hij heeft dit op zo'n manier gedaan dat er een concentri-

sche structuur is ontstaan met 1:9–3:22 in het middelpunt. Het blijkt namelijk dat veel uitdrukkingen in 1:1–3 ontleend zijn aan 21:9–22:21.

A Openbaring 1:1–3	A' Openbaring 21:8–22:21
God heeft Hem deze openbaring gegeven om zijn dienaren te laten zien wat spoedig gebeuren moet. (1:1)	Jahweh God, die de profeten inspireert, heeft zijn engel gezonden om zijn dienaren te laten zien wat spoedig gebeuren moet. (22:6)
door zijn engel te zenden (1:1)	Ik, Jezus, heb mijn engel gezonden (22:16)
zijn dienaar Johannes (1:1)	een dienaar zoals u (22:9)
alles wat hij gezien heeft (1:2)	Ik, Johannes, was het die deze dingen hoorde en zag (22:8)
Gelukkig die voorleest en zij die luisteren naar de woorden van de profetie en in acht neemt wat daarin geschreven staat (1:3)	Gelukkig die de woorden van de profetie van dit boek in acht neemt (22:7)
want de tijd is nabij (1:3)	want de tijd is nabij (22:10)

Evenzo zijn veel uitdrukkingen in 1:4–8 ontleend aan 4:1–21:8.

B Openbaring 1:1–9	B' Openbaring 4:1–21:8
de zeven Geesten voor zijn troon (1:4)	Zeven vurige fakkels brandden voor de troon; dit zijn de zeven Geesten van God (4:5)
Aan Hem die ons liefheeft en ons van onze zonden heeft verlost door zijn bloed (1:5)	U hebt gekocht voor God met uw bloed (5:9)
die ons gemaakt heeft tot een koninkrijk, priesters voor zijn God en Vader (1:6)	U hebt hen voor onze God gemaakt tot een koninkrijk van priesters (5:10)
aan Hem de heerlijkheid en de macht tot in de verste tijden (1:6)	Aan Hem die op de troon zetelt en aan het Lam de lof, de eer, de heerlijkheid en de macht tot in de verste tijden (5:13)
rouwen (1:7)	jammeren en rouwen (18:9), jammeren en treuren (18:11, 15), jammerend en treurend (18:19)
Ik ben de Alfa en de Omega (1:8)	Ik ben de Alfa en de Omega (21:6)
Jahweh God, die is, die was en die komt, de Almachtige (1:8)	Jahweh God, de Almachtige, die was, die is en die komt (4:8)

Omdat onderdeel B' zo'n groot deel van Openbaring beslaat, geven we hier ook nog de bijbehorende onderverdeling:

A	Betrouwbaarheid	4–7	Christus redt Gods uitverkorenen
B	Gerechtigheid	8–11	Benut de tijd voor bekering
C	Kern	12:1–14:13	De duivel weerstaan
B'	Recht	14:14–19:10	Het oordeel komt zeker
A'	Trouw	19:11–21:8	Met Christus de overwinning behalen

Bij de hoofdstuk- en paragraafindeling van dit boek is zoveel mogelijk de structuur van het bijbelboek Openbaring gevolgd.

2 Christus' komst is zeker

Openbaring 1:1–3 bevat de introductie van het boek Openbaring. Deze introductie laat ons zien dat we er zeker van kunnen zijn dat Christus komt. Die zekerheid is gebaseerd op het ooggetuigenis van Johannes. Hij heeft zelf Christus in hemelse heerlijkheid gezien en van Hem de visioenen over zijn komst ontvangen. Omdat Christus' komst zeker is, moeten we er terdege rekening mee houden in ons leven. We moeten er ook anderen van vertellen, opdat ook zij Christus verwachten.

2.1 De openbaring over Christus' komst is betrouwbaar

¹ *Dit is een openbaring van Jezus Christus. God heeft Hem deze openbaring gegeven om zijn dienaars te laten zien wat spoedig gebeuren moet.*

Zo luidt het begin van het boek Openbaring. Toen Johannes deze woorden opschreef, waren er veel zogenaamde openbaringen of apocalypsen in omloop. Ze waren meestal op naam gesteld van iemand uit een zeer ver verleden, zoals Henoch, Sefanja en Sibille. Dergelijke geschriften bevatten geen werkelijke openbaring, maar “vernuftig bedachte mythen” (2 Petrus 1:16). Door het pseudo-nieme karakter van dergelijke geschriften zijn de werkelijke schrijvers onbekend. Bij het boek Openbaring ligt dat anders. De schrijver noemt herhaaldelijk zijn naam: Johannes (Openbaring 1:1, 4, 9; 22:8). Toch begint Johannes zijn boek niet met “Dit is een openbaring van Johannes”, maar met “Dit is een openbaring van Jezus Christus”. Wat Johannes schrijft is niet door hemzelf verzonden, maar is hem door Jezus Christus geopenbaard. Toch is ook Christus niet de eerste auteur van de Openbaring. Christus heeft de Openbaring namelijk van God ontvangen. God gaf Jezus de Openbaring met het doel dat Hij deze openbaring aan de kerk zou tonen. Het gewicht van de Openbaring wordt nog vergroot doordat het handelt over zaken die spoedig hun beslag zouden krijgen. Met dat laatste wordt bedoeld op het uitbreken van de Joodse oorlog in 66 n.Chr. en de verwoesting van Jeruzalem en de tempel in het jaar 70. In die gebeurtenissen kwam Christus als rechter over het volk dat Hem verwierp en stelde zo de kerk in het gelijk. Daarin gaf Hij ons een betrouwbaar teken en onderpand van zijn laatste komst, wanneer Hij over levenden en doden recht zal spreken.

2.2 De openbaring over Christus' komst is aan de kerk gegeven

Hij heeft haar door zijn engel te zenden aan zijn dienaar Johannes meegedeeld.

Christus heeft de Openbaring niet voor zichzelf gehouden, maar zijn engel (= boodschapper) gezonden om de Openbaring aan Johannes te tonen. Zo is de kerk via Johannes in het bezit van de Openbaring gekomen. En de kerk heeft die openbaring ook de eeuwen door bewaard.

2.3 De openbaring over Christus' komst is gebaseerd op ooggetuigenis

² *Deze heeft getuigd van alles wat hij van het woord van God en het getuigenis van Jezus Christus gezien heeft.*

Johannes noemt hier de Openbaring *het woord van God*. Dit herinnert aan het Oude Testament. De profeten spraken niet namens zichzelf, maar in opdracht van God: “Zo spreekt Jahweh...” (1 Koningen 21:19; Jeremia 2:2). Johannes noemt de Openbaring Gods woord omdat zij van God afkomstig is. God heeft de Openbaring immers aan Jezus Christus gegeven. Bovendien noemt Johannes de Openbaring *het getuigenis van Jezus Christus*. In het evangelie van Johannes heeft Jezus van zichzelf getuigd dat Hij de Zoon van God is. In de Openbaring zet Hij dit getuigenis voort door te laten zien dat Hij als de Zoon van God komt om recht te spreken. Christus heeft de Openbaring aan Johannes getoond en deze heeft getuigd van al wat hij zag. Het boek Openbaring is dus geen vernuftig bedachte mythe, maar de weergave van een *ooggetuige*. Door dit ooggetuigenverslag is er geen twijfel mogelijk, maar weten we zeker dat Christus komt.

2.4 De openbaring over Christus' komst wordt door de kerk verkondigd

1³ Gelukkig die voorleest...

Het boek Openbaring is geschreven om in de publieke eredienst van de kerk voorgelezen te worden. De openbaring over Christus' komst moet door de kerk verkondigd worden, want iedereen moet het weten.

2.5 De openbaring over Christus' komst moet ter harte genomen worden

...en zij die luisteren naar de woorden van de profetie en in acht nemen wat daarin geschreven staat, want de tijd is nabij.

Wie de openbaring over Christus' komst hoort en ter harte neemt is gelukkig te prijzen. Want het ter harte nemen van deze openbaring houdt in het volhardend vasthouden aan het geloof in Jezus Christus. Wie in Hem gelooft, heeft duurzaam leven. Maar wie Hem verloochent, gaat zijn ondergang tegemoet. Dit wordt nog eens onderstreept door het slot van Openbaring 1:3: “want de tijd is nabij”. Toen Johannes de Openbaring ontving stond Christus' komst ten oordeel over Jeruzalem en de tempel voor de deur. Wie de Openbaring niet ter harte nam zou zich laten verleiden en samen met Jeruzalem ten onder gaan. Maar wie aan Jezus' woord vasthield zou gered worden. Zo zal het ook gaan bij Christus' definitieve komst. Wie gelooft, zal van de eeuwige straf gered worden. Maar voor wie niet gelooft, is er dan geen ontkoming.

3 Door Christus' bloed verlost

Uit Openbaring 1:4 blijkt dat het boek Openbaring in de eerste plaats geschreven is voor de kerken in Asia, een Romeinse provincie in het westen van het huidige Turkije. Met deze christenen uit de eerste eeuw hebben wij veel gemeenschappelijk. Evenals zij zijn ook wij door Christus' bloed verlost en door Hem aan God gewijd. Die almachtige God is onze koning, van wie wij genade en vrede ontvangen. Evenals zij belijden wij dat Jezus de beloofde Messias en de Zoon van God is. Evenals zij verwachten wij de komst van Jezus, waarbij Hij iedereen zal laten zien wie Hij is.

3.1 Wij ontvangen van God genade en vrede

1⁴ Johannes aan de zeven gemeenten in Asia: genade en vrede voor u van Hem die is, die was en die komt en van de zeven Geesten voor zijn troon 1⁵ en van Jezus Christus...

De uitdrukking *die is, die was en die komt* is een zinspel op de naam Jahweh. Die naam betekent letterlijk: *Hij-is*. Daarin duidt het werkwoord “zijn” een *actief zijn* aan. Bij de uittocht van het volk Israël uit Egypte liet God zien dat Hij deze naam waard is. Het komen van God geeft aan dat Hij gaat rechtspreken. De zeven Geesten voor Gods troon zijn een aanduiding van de Heilige Geest als schenker van zeven gaven: wijsheid, inzicht, beleid, sterkte, kennis, eerbied en beoordelingsvermogen (Jesaja 11:2–4). In vers 5a wordt ook Jezus Christus genoemd als de schenker van genade en vrede. Van de Drie-enige God, Vader, Geest en Zoon, ontvangt de kerk genade en vrede.

3.2 Jezus is de Christus, de Zoon van God

... de betrouwbare getuige, de eerstgeborene van de doden en de overste van de koningen van de aarde.

Vers 5 vervolgt met aan te geven wie Jezus Christus is. Hij wordt in de eerste plaats de *betrouwbare getuige* genoemd. Tijdens zijn leven op aarde had Jezus getuigd dat Hij de Zoon van God is. Dit getuigenis was door de Joodse leiders verworpen, maar God had de betrouwbaarheid van Jezus' getuigenis aangetoond door Hem uit de doden op te wekken. Jezus wordt verder aangeduid als de *eerstgeborene van de doden*. De titel eerstgeborene of eersteling geeft in Psalm 89:28 aan dat God David boven zijn broeders verheven heeft. Ook Jezus is als de eerstgeborene boven zijn broeders verheven. Hij is als eerste uit de doden opgestaan en is het hoofd van de kerk (Kolossenzen 1:18). Jezus is verder de *overste van de koningen van de aarde*. Ook dit herinnert aan Psalm 89:28: “verheven boven de koningen van de aarde”. Jezus is dus de Christus, de Messias uit het geslacht van David, de Zoon van God.

3.3 Wij zijn door Christus aan God gewijd

Aan Hem die ons liefheeft en ons van onze zonden heeft verlost door zijn bloed 1⁶ en die ons gemaakt heeft tot een koninkrijk, priesters voor zijn God en Vader, aan Hem de heerlijkheid en de macht tot in de verste tijden! Amen.

Deze lofprijzing op onze Heer Jezus Christus geeft aan wat de kern van de zaak is. Christus heeft ons gekocht en zo tot Gods volk gemaakt. In “die ons gemaakt heeft tot een koninkrijk, priesters voor zijn God en Vader” horen we de echo van Exodus 19:6a: “U zult mijn priesterlijk koninkrijk en mijn heilig volk zijn.” Priesterlijk koninkrijk en heilig volk betekenen hetzelfde. Beide uitdrukkingen benadrukken de toewijding aan God. Welnu, dit toegewijde volk heeft Jezus door zijn dood en opstanding gerealiseerd. Door zijn unieke verlossingswerk heeft Hij ons aan de macht van de duivel ontrukkt en ons in Gods volk ingelijfd. Hij heeft van ons een heilige natie, een aan God gewijd volk, gemaakt.

3.4 Jezus zal iedereen laten zien wie Hij is

1⁷ Zie, Hij komt met de wolken en elk oog zal Hem aanschouwen, ook zij die Hem doorstoken hebben, en alle stammen van het land zullen over Hem rouwen. Ja, amen!

Jezus is de Christus, de Zoon van God. Dat belijdt de kerk. Maar velen geloven daar niets van. Door de Joodse leiders werd Hij verworpen. Op de vraag van de hogepriester: “Bent u de Messias, de Zoon van de Gezegende?” antwoordde Jezus: “Ja, dat ben Ik en u zult de Mensenzoon aanschouwen, gezeten aan de rechterhand van de Macht en komend op de wolken van de hemel.” (Marcus 14:62). Daarop werd Jezus als godslasteraar door het Sanhedrin ter dood veroordeeld. Maar Jezus zal hen laten zien dat Hij werkelijk de Zoon van God is: “Zie, Hij komt met de wolken en elk oog zal Hem aanschouwen, ook zij die Hem doorstoken hebben, en alle stammen van het land zullen over Hem rouwen. Ja, amen!” Deze tekst herinnert aan Matteüs 24:30: “alle stammen van het land zullen rouwen en ze zullen de Mensenzoon aanschouwen, komend op de wolken van de hemel, met veel macht en heerlijkheid”.

In beide teksten moet niet met “alle stammen op aarde” maar met “alle stammen van het land” vertaald worden. Het aanschouwen van en rouwen over de doorstokene herinnert aan Zacharia 12:10–14, waar over de stammen van Israël gesproken wordt. Er zijn meer plaatsen in Openbaring waar niet “de aarde”, maar “het land”, d.w.z. “het land Israël” (Matteüs 2:20, 21), gelezen moet worden. De profetie over het weeklagen vanwege de Mensenzoon kwam uit toen in 70 n.Chr. de tempel van Jeruzalem in vlammen opging. In die gebeurtenis kwam Jezus met zijn oordeel naar Jeruzalem, zoals God volgens Jesaja 19:1 op een wolk ten oordeel naar Egypte kwam. En zoals volgens Jesaja 19:1–15 bij Gods komst naar Egypte heel de wereld van Egypte instortte, zo stortte ook bij Jezus' komst in het jaar 70 heel de Joodse wereld in. Want het middelpunt van de Joodse wereld, de tempel, ging toen in een zee van vlammen ten onder. “De tempel stond in lichterlaaie. Overal werd geplunderd en vermoord. Leefijd wekte geen medelijden op, voor eerbiedwaardigheid had niemand eerbied. Kinderen en bejaarden, gewone gelovigen en priesters, iedereen werd gedood. Of men nu om genade smeekte of zich verweerde, iedereen werd vermorzeld in de ijzeren omklemming van de oorlog. Het geloei van de vlammen die overal om zich heen grepen, vermengde zich met het gekerm van hen die vielen. Door de hoge ligging en de omvang van het brandende complex leek het wel of de hele stad in brand stond. En dan het geschreeuw — men kan het zich niet erg genoeg voorstellen, het was meer dan angstaanjagend. De triomfkreten van de massaal toesnellende Romeinse legioenen, de kreten van de opstandelingen die zich omsingeld zagen door vuur en staal, het volk boven dat geen kant op kon en in paniek regelrecht de vijand en zijn eigen ondergang tegemoet vluchtte. Hierbij voegden zich nog het roepen en schreeuwen van het volk beneden in de stad. Uitgeput door de honger hadden ze allang hun ogen gesloten voor wat er om hen heen gebeurde en zeiden ze niets meer. Maar toen ze de tempel in brand zagen staan, kregen ze hun stem terug en begonnen ze luid te jammeren.” (Josephus, De Joodse Oorlog 6:271–274). Door het oordeel over Jeruzalem en de tempel liet Jezus de Joden zien dat Hij werkelijk de Zoon van God is. Wij hebben hierin een teken en onderpand van Jezus' laatste komst. Dan zal Hij over levenden en doden rechtspreken. Dan zal Hij iedereen laten zien wie Hij is.

3.5 Wij hebben de almachtige God tot koning

1⁸ *“Ik ben de Alfa en de Omega”, zegt Jahweh God, die is, die was en die komt, de Almachtige.*

In de Septuagint, de Griekse vertaling van het Oude Testament, is “kurios ho theos” de vertaling van “Jahweh elōhim”. Daarom is deze term hier vertaald door “Jahweh God” in plaats van door “de Heer God” of “God, de Heer”.

De in dit vers genoemde titels benadrukken dat God de almachtige Koning is. Hij zal zich actief betonen en komen om zijn gemeente recht te verschaffen. Gods volk mag dan zwak zijn, maar het heeft een machtig Koning. De kerk mag het weten: “Jahweh is koning, voor altijd en eeuwig!” (Exodus 15:18).

4 Leven onder Christus' koningschap

Openbaring 1:9–3:22 vormt de kern van het boek Openbaring. Het beschrijft dat Jezus Christus aan Johannes verschijnt om hem brieven aan zeven met naam genoemde kerken in Asia te dicteren. Zijn verschijning in hemelse heerlijkheid en zijn brieven aan de zeven gemeenten benadrukken dat Jezus als koning heerst aan de rechterhand van zijn Vader. De harde realiteit lijkt aan te geven dat Christus ver weg is. Waarom treedt Hij niet handelend op als de gemeenten vervolgd worden? De kerken hebben het niet gemakkelijk en dreigen de moed te verliezen. “Waar blijft nu de komst die Hij heeft toegezegd?” (2 Petrus 3:4). Christus leert de gemeenten terdege met zijn koningschap te rekenen, ook al zien ze daar nog niets van. De harde feiten zijn dat aan Jezus alle macht in de hemel en op de aarde gegeven is (Matteüs 28:18). Johannes zag het toen Christus als de verhoogde Mensenzoon van Daniël 7 aan hem verscheen. Wie Christus Jezus — ook in moeilijke omstandigheden — trouw blijft, zal Hij met een onvergankelijk leven belonen. Maar wie zich van Hem afkeert, zal op een kwade dag merken dat Jezus inderdaad alle macht in handen heeft en niet met Zich laat spotten.

Als christenen leven wij onder het koningschap van Christus. Je leeft niet voor jezelf, maar je staat in dienst van je Heer. Dat is niet altijd gemakkelijk, maar Christus maakt je wel bekwaam voor de taak die Hij je oplegt. Christus volgen kan lijden met zich meebrengen, maar ook dan moeten we Hem trouw blijven. Christus zal wie Hem trouw blijft royaal belonen.

4.1 Als christen lijden

¹⁹ *Ik, Johannes, uw broeder en deelgenoot in de verdrukking, het koninkrijk en de volharding in Jezus, was op het eiland Patmos vanwege het woord van God en het getuigenis van Jezus.*

Johannes tekent hier zijn situatie. Hij was vanwege zijn evangelieprediking naar Patmos verbannen. Maar ook de zeven gemeenten werden verdrukt vanwege hun vasthouden aan het koninkrijk van Jezus. In Openbaring 2–3 lezen we daar meer over. Ook de eerste brief van Petrus kan als achtergrond dienen. O.a. aan de gemeenten in Asia schreef Petrus: “Geliefden, verwonder u niet over de brand die in uw midden woedt om u te louteren, alsof u iets ongewoons overkomt, maar wees des te meer verheugd naarmate u meer deel hebt aan het lijden van Christus. Dan kunt u ook bij de openbaring van zijn heerlijkheid juichen van vreugde. Prijs u gelukkig, als men u hoont om de naam van Christus: het is een teken dat de Geest der heerlijkheid, die de Geest van God is, op u rust. Zorg dat niemand van u te lijden heeft als moordenaar of dief of boosdoener of als iemand die zich mengt in de zaken van anderen. Wie echter als christen lijdt, moet zich niet schamen, maar God eren met die naam.” (1 Petrus 4:12–16). Het lijden *als christen* hoort onlosmakelijk bij het christen zijn. Het geeft aan dat je bij Christus hoort, die als geen ander geleden heeft.

4.2 In dienst van Christus staan

¹⁰ *Op de dag van de Heer werd ik overweldigd door de Geest. Ik hoorde achter mij een luide stem, die klonk als een ramshoorn* ¹¹ *en zei: “Schrijf wat u ziet in een boek en stuur dat naar de zeven gemeenten, naar Efeze, Smyrna, Pergamum, Tyatira, Sardes, Filadelfia en Laodicea.”*

Johannes moest niet alleen lijden omwille van zijn Heer. Hij werd ook door zijn Heer aan het werk gezet.

Over de “dag van de Heer” lezen we in *Het onderwijs van de twaalf apostelen*, een buitenbijbels christelijk geschrift uit de eerste eeuw: “Op de dag van de Heer zult u samenkomen, het brood breken en dankzeggen na openlijk uw zonden beleden te hebben, opdat uw offer rein mag zijn.” (Didachè 14:1). Vergelijking met Handelingen 20:7 leert dat met de “dag van de Heer” de eerste dag van de week bedoeld wordt, de dag waarop Christus uit de doden opstond (Matteüs 28:1). Uitgerekend op deze dag verschijnt de levende Heer aan Johannes. Hij geeft door een engel met “een luide stem, die klonk als een ramshoorn” Johannes opdracht zijn vaardigheid als schrijver in zijn dienst te stellen. Uit 2 Johannes 12 en 3 Johannes 13–14 blijkt dat Johannes niet altijd zin had om te schrijven. Hij bracht de boodschap liever mondeling over. Maar nu moet Johannes *schrijven*, wat hij dan ook trouw gedaan heeft (Openbaring 1:2). Johannes is immers niet zijn eigen baas,

maar staat in dienst van Jezus Christus (Openbaring 1:1). Dat geldt echter niet alleen voor Johannes, maar voor elke christen. In Openbaring 2:20 duidt Christus de leden van de kerk te Thyatira aan als “mijn dienaren”. Als christen ben je dus niet je eigen baas, maar sta je in dienst van Christus.

4.3 Jezus is de verhoogde Mensenzoon, de Priester-Koning

1¹² *Ik draaide mij om, om te zien wie mij had aangesproken. Toen ik mij omgedraaid had, zag ik zeven gouden kandelaars* 1¹³ *en te midden van de kandelaars iemand als een mensenzoon. Hij was gekleed in een gewaad dat tot aan de voeten reikte en had een gouden gordel om de borst.* 1¹⁴ *Zijn hoofdhaar was wit als sneeuw witte wol en zijn ogen waren als vlammen vuur.* 1¹⁵ *Zijn voeten waren als vertinsel dat in een oven tot gloeien is gebracht en zijn stem klonk als het geluid van vele wateren.* 1¹⁶ *In zijn rechterhand had Hij zeven sterren en uit zijn mond kwam een tweesnijdend, scherp zwaard. Zijn gezicht schitterde als de felle zon.*

In één van zijn visioenen zag de profeet Daniël hoe iemand op de wolken tot God geleid werd: “In mijn nachtelijk visioen zag ik toen met de wolken van de hemel iemand aankomen die op een mensenzoon leek. Hij ging naar de Hoogbejaarde en werd voor Hem geleid. Toen werd hem heerschappij gegeven, pracht en koninklijke macht; alle volken, stammen en talen brachten hem hun hulde. Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij die nooit vergaat, zijn koninkrijk gaat nooit te gronde.” (Daniël 7:13–14). In de evangeliën noemde Jezus zichzelf heel vaak de Mensenzoon. Daarmee gaf Jezus aan dat Daniël 7:13–14 over *Hem* handelt. *Hij* is de Mensenzoon die op de wolken naar de Hoogbejaarde (God) gaat en aan wie dan alle macht in de hemel en op de aarde gegeven wordt.

Op Patmos verscheen Jezus aan Johannes als de verhoogde Mensenzoon. Deze overweldigende verschijning had zowel priesterlijke als koninklijke trekken. De combinatie van priesterlijke en koninklijke trekken doet denken aan de Priester-Koning van Psalm 110, tot wie God sprak: “Ga zitten aan mijn rechterhand en Ik leg uw vijanden als een voetbank voor uw voeten.” (Psalm 110:1). Jezus heeft voor het Sanhedrin getuigd dat Hij zowel de Mensenzoon van Daniël 7 als de Priester-Koning van Psalm 110 is: “u zult de Mensenzoon aanschouwen, gezeten aan de rechterhand van de Macht en komend op de wolken van de hemel” (Marcus 14:62). Johannes kon nu met eigen ogen zien dat Jezus' getuigenis waarachtig was.

4.4 Door Christus bekwaam gemaakt worden

1¹⁷ *Toen ik Hem zag, viel ik als dood voor zijn voeten neer. Maar Hij legde zijn rechterhand op mij en zei: “Wees niet bang. Ik ben de Eerste en de Laatste, 1¹⁸ de Levende. Ik was dood, en zie, levend ben Ik, tot in de verste tijden. Ik heb de sleutels van de dood en van het dodenrijk.* 1¹⁹ *Schrijf daarom op wat je gezien hebt, zowel wat nu is als wat hierna zal gebeuren.* 1²⁰ *Dit is het geheim van de sterren die je in mijn rechterhand gezien hebt en van de zeven gouden kandelaars: de zeven sterren zijn de afgevaardigden van de zeven gemeenten en de zeven kandelaars zijn de zeven gemeenten.”*



Patmos en de zeven gemeenten.

Toen Johannes Jezus zag, viel hij als dood voor zijn voeten. Jezus had hem via de engel wel opdracht gegeven om te schrijven, maar Johannes was niet in staat die opdracht uit te voeren. Christus legde echter zijn rechterhand op hem en sprak hem bemoedigend toe. Jezus had de dood overwonnen en was dus ook in staat Johannes, die als dood voor zijn voeten lag, kracht te geven om te schrijven. Hij herhaalde daarom de opdracht aan Johannes om alles wat hij zag te boek te stellen en aan de zeven gemeenten te sturen.

De zeven sterren betekenen zeven afgevaardigden. Hoe moeten we dat opvatten? Aan het begin van de tweede eeuw werd Ignatius naar Rome gezonden om daar voor de leeuwen geworpen te worden. Verschei-

dene kerken stuurden hem toen afgevaardigden of boden om hun medeleven te tonen. De afgevaardigden keerden terug met brieven van Ignatius aan de gemeenten. Zo kunnen we ons ook voorstellen, dat de kerken in Asia afgevaardigden naar Johannes stuurden, toen deze naar Patmos verbannen was. Ook deze afgevaardigden keerden terug met brieven voor de gemeenten. Alleen waren deze brieven niet Johannes' eigen productie, maar werden ze hem door Jezus Christus gedictieerd.

Bij de bespreking van Openbaring 1:9 zagen we dat wij als christenen in dienst van Christus staan. Nu zien we dat Christus ons ook bekwaam maakt voor de dienst aan Hem.

4.5 Christus trouw blijven

In Openbaring 2–3 richt Christus zich tot elk der zeven gemeenten afzonderlijk. Hij doet dit via de afgevaardigde van de gemeente. Hij bemoedigt en bestraft de gemeenten en spoort hen aan Hem trouw te blijven. De gemeenten mogen verleiders geen kans geven hun dwaalleer te verspreiden. Doen ze dat wel dan zullen ze ten val komen. Daarom moeten de gemeenten waakzaam zijn en mogen ze zich niet in slaap laten sussen. Het is echter niet voldoende recht in de leer te zijn. De betoonde trouw moet voortvloeien uit liefde voor Christus. Hij moet voor de gemeenten alles zijn. Op Hem moeten zij steunen en niet op zichzelf. Dan hoeven de gemeenten niet bang te zijn om alleen te staan en kunnen ze ook onbevreesd het lijden tegemoet zien.

4.5.1 Wees trouw uit liefde

Christus richt zich eerst tot de gemeente te Efeze (Openbaring 2:1–7). Hij prijst de kerk te Efeze omdat zij zich ijverig betoond had in het ontmaskeren van dwaalleraren, de zogenaamde Nikolaïeten. Toch is Christus niet tevreden. Hij mist iets: de liefde zoals die er in de begintijd was. De kerk te Efeze is wel recht in de leer, maar dat is niet genoeg. Plichtsbetrachting zonder liefde wordt door Jezus gewogen en te licht bevonden. Als de gemeente zich op dit punt niet bekeert, zal zij te gronde gaan. Maar als de Efeziërs de liefde uit de begintijd vasthouden, zullen zij duurzaam leven ontvangen.

4.5.1.1 Gebrek aan liefde blijft niet verborgen

2¹ Schrijf aan de afgevaardigde van de gemeente in Efeze: Dit zegt Hij die de zeven sterren in zijn rechterhand houdt en wandelt te midden van de zeven gouden kandelaars...

De zeven kandelaars duiden de zeven gemeenten aan en de zeven sterren de afgevaardigden van de gemeenten (Openbaring 1:20). Christus wil zeggen dat gebrek aan liefde niet onopgemerkt blijft. Als het licht van een van de sterren zwakker wordt of als het vuur van één van de kandelaren nog maar flauwtjes brandt, dan ziet Hij dat. Christus ontgaat het niet als de harten niet meer in brand staan voor Hem en de onderlinge liefde verflauwt.

4.5.1.2 Wees onverdraagzaam tegenover dwaalleraars

2² Ik ken uw daden, uw inspanning en uw volharding. Ik weet dat u slechte mensen niet kunt verdragen. U hebt hen die zich apostelen noemen, maar het niet zijn, op de proef gesteld en u hebt bevonden dat zij leugenaars zijn. 2³ U bezit volharding, u hebt verdragen vanwege mijn naam en u bent niet moe geworden.

Christus wil niet zeggen dat Hij niets goeds vindt in de kerk te Efeze. Integendeel, Hij roemt de inspanning en volharding van de gemeente. De gemeente heeft dwaalleraren bestreden: “U hebt hen die zich apostelen noemen, maar het niet zijn, op de proef gesteld en u hebt bevonden dat zij leugenaars zijn.” Naast de 12 apostelen, had Jezus ook nog 72 andere apostelen uitgezonden (Lucas 10:1–20). In totaal had Jezus dus 7x12 apostelen aangesteld. Na Jezus' hemelvaart kwam daar Paulus als laatste apostel nog bij. De namen van de 12 apostelen waren bekend. Ze worden in de evangeliën meermalen genoemd. Een lijst met de namen van de 72 apostelen ontbrak echter. Daardoor was het mogelijk dat iemand zich als apostel voordeed zonder het werkelijk te zijn. Dit was bijvoorbeeld in de gemeente van Korinte voorgekomen. Er waren daar lieden die zich apostelen noemden en op kosten van de gemeente leefden, maar een andere Jezus predikten en een ander evangelie brachten. Paulus had geen goed woord voor hen over: “Schijnapostelen zijn het, oneer-

lijke werkers, die zich voordoen als apostelen van Christus. En geen wonder: de satan zelf vormt zich als een engel van het licht. Het is dus niets bijzonders als zijn dienaren zich voordoen als dienaren van gerechtigheid. Maar hun einde zal beantwoorden aan hun daden.” (2 Korintiërs 11:13–15). Om dergelijke valse apostelen te kunnen ontmaskeren gaf *Het onderwijs van de twaalf apostelen* de volgende regels: “Met betrekking tot de apostelen en profeten, moet u als volgt handelen naar het gebod van het evangelie: Elke apostel die naar u toekomt moet u ontvangen als de Heer. Hij moet niet langer dan een dag blijven, zondig nog een. Als hij echter drie dagen blijft is hij een leugenprofeet. Als de apostel vertrekt moet hij niets meer meenemen dan brood totdat hij weer komt overnachten. Als hij geld vraagt, is hij een leugenprofeet.” (Didachè 11:3–6).

Christus prijst de kerk van Efeze omdat ze de schijnapostelen als leugenprofeten heeft ontmaskerd. De gemeente was op haar hoede als gevolg van de waarschuwing van de apostel Paulus: “Ik weet dat na mijn vertrek gevaarlijke wolven bij u zullen binnendringen die de kudde niet sparen; zelfs mensen uit uw eigen kring zullen de waarheid gaan verdraaien om de leerlingen achter zich aan te krijgen. Wees daarom op uw hoede en houd in gedachten dat ik drie jaar lang dag en nacht onophoudelijk iedereen onder tranen gewaarschuwd heb.” (Handelingen 20:29–31). De kerk te Efeze had deze waarschuwing ter harte genomen en de schijnapostelen als “gevaarlijke wolven” ontmaskerd. Zo hield zij de naam van Christus hoog. Het gevolg was echter dat zij het zwaar te verduren kreeg. Mogelijk werd de kerk te Efeze — evenals in Smyrna — bij de overheid in diskrediet gebracht. Het afwijzen van de dwaalleraren bracht lijden met zich mee.

4.5.1.3 Houd de liefde uit de begintijd vast

2⁴ Maar Ik heb tegen u, dat u uw eerste liefde hebt opgegeven.

Christus komt nu tot de kern van de zaak. Zijn woorden doen denken aan Jeremia 2:2: “Zo spreekt Jahweh: Ik denk terug aan de welwillendheid van uw jeugd, aan de liefde van uw bruidstijd”. O zeker, er is nog wel liefde in de gemeente te Efeze. Maar de liefde is verflauwd. Het niveau uit de begintijd wordt niet meer gehaald. Ze weten heel goed dat Jezus de Redder van de wereld (Johannes 4:42; 1 Johannes 4:14) is. De verhulde afwijzing van deze leer door de valse apostelen verdragen ze niet. Het probleem is echter dat ze er aan gewend zijn geraakt. De liefde van Christus is voor hen zo langzamerhand de gewoonste zaak van de wereld geworden. En dat weerspiegelt zich in de liefde voor God en in de onderlinge liefde. Er is nog wel liefde, maar niet meer zoals in het begin.

Er is veel gediscussieerd over de vraag of Jezus hier over de liefde voor God of over de onderlinge liefde spreekt. Dat is een onvruchtbare discussie. De liefde voor God en die voor de broeders en zusters zijn niet los verkrijgbaar: “Maar als iemand zegt dat hij God liefheeft, terwijl hij zijn broeder of zuster haat, is hij een leugenaar. Want als hij zijn broeder of zuster, die hij ziet, niet liefheeft, kan hij God niet liefhebben, die hij nooit heeft gezien. Dit gebod hebben wij dan ook van Hem gekregen: wie God liefheeft, moet ook zijn broeders en zusters liefhebben. Wie gelooft dat Jezus de Messias is, is uit God geboren. Welnu, wie de Vader liefheeft, heeft ook liefde voor wie uit Hem is geboren. Hoe weten wij dat we de kinderen van God liefhebben? Er is maar één bewijs: dat we God liefhebben en ons houden aan zijn geboden.” (1 Johannes 3:20–4:2).

4.5.1.4 Bij gebrek aan liefde gaat de gemeente te gronde

2⁵ Bedenk dan van welke hoogte u gevallen bent. Bekeer u, gedraag u weer zoals eerst. Zo niet, dan kom Ik naar u toe en neem Ik uw kandelaar van zijn plaats, tenzij u zich bekeert. 2⁶ Maar dit moet Ik u nageven, dat u net als Ik de daden van de Nikolaïeten haat.

Hier worden voor het eerst de Nikolaïeten genoemd. Waarschijnlijk worden hiermee de in vers 2 genoemde dwaalleraren aangeduid. Volgens Eusebius zouden de Nikolaïeten genoemd zijn naar Nikolaüs, een van de zeven die waren aangesteld om de armen te dienen (Handelingen 6:1–6). Eusebius citeert Clemens van Alexandrië, die gehoord had dat de Nikolaïeten zich in navolging van Nikolaüs aan schandelijke ontucht overgaven. Erg geloofwaardig is dit verhaal niet, want Nikolaüs blijkt zelf, aldus Clemens, een onbesproken levenswandel gehad te hebben: “Maar ik heb me ervan vergewist, dat Nikolaüs alleen maar samenleefde met de vrouw die hij gehuwd had; zijn

dochters bleven maagd tot op vergevorderde leeftijd; ook zijn zoon bleef onbedorven” (Eusebius, Kerkgeschiedenis III 29:3).

De vraag is wat dan wel “de daden van de Nikolaïeten” zijn. Om deze vraag te beantwoorden moeten we niet proberen de Nikolaïeten met een of andere Nikolaüs in verband te brengen, maar moeten we kijken naar de betekenis van deze naam. In “Nikolaïeten” zit het woord “nikaō”, dat *overwinnen* betekent. De Nikolaïeten predikten de overwinning van het verbondsvolk en droegen zo onder de christenen de idealen van de Zeloten uit. Hun prediking was in directe tegenspraak met Jezus' onderwijs in Lucas 19:41–44 en 21:5–36, waarin de verwoesting van Jeruzalem en de tempel werd voorzien.



De kandelaar uit de tempel werd door de Romeinen weggenomen.

De gemeente van Efeze had deze “overwinningsmensen” de deur gewezen. Christus ontkent dan ook niet dat er in de gemeente liefde is voor Hem. Die liefde blijkt immers uit het feit dat de gemeente zijn vijanden niet verdraagt, geheel overeenkomstig Psalm 139:21: “Zal ik degenen niet haten die U haten, niet walgen van hen die tegen U opstaan?” Maar de liefde uit de begintijd is er niet meer. En dat is zo ernstig dat de gemeente daarmee haar voortbestaan op het spel zet. Als ze zich niet bekeert, zal ze te gronde gaan. Dan neemt Christus de kandelaar van de gemeente weg, zoals de Romeinen in het jaar 70 letterlijk de gouden kandelaar uit de tempel van Jeruzalem weg zouden nemen.

4.5.1.5 Wie de eerste liefde vasthoudt, ontvangt duurzaam leven

2⁷ Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt. Wie overwint, zal Ik te eten geven van de levensboom, die in het paradijs van God staat.

In het zogenaamde Testament van Levi vinden we de verwachting van een nieuwe priester uit het geslacht van Levi. Van deze priesterlijke Messias wordt onder meer gezegd: “hij zal de poorten van het paradijs openen; het zwaard dat sinds Adam bedreigd heeft (vergelijk Genesis 3:24), zal hij wegnemen en hij zal de heiligen *te eten geven van de levensboom*” (Testament van Levi 18:10–11). Het is mogelijk dat de Nikolaïeten zich bij hun propaganda van het Testament van Levi bedienden. In elk geval is het opvallend dat de gecursiveerde woorden letterlijk overeenkomen met de woorden van Christus in Openbaring 2:7b: “Wie overwint, *zal Ik te eten geven van de levensboom, die in het paradijs van God staat.*” Niet een te verwachten priester uit het geslacht van Levi, maar *Jezus* opent de poorten van het paradijs en geeft te eten van de levensboom. Als Christus te eten geeft van de levensboom dan wil dat zeggen dat Hij duurzaam leven schenkt (Genesis 3:22). Dat is echter alleen weggelegd voor wie *overwint*.

Niet alleen de Nikolaïeten spraken over “overwinnen”. Ook Christus doet dat. Om te overwinnen moet de christen luisteren naar wat Christus door zijn Geest tot de gemeente zegt en die boodschap ter harte nemen. Voor de kerk in Efeze betekende dat concreet: de verflauwing van de liefde te boven komen en terugkeren tot de liefde uit de begintijd.

4.5.2 Wees niet bang voor het lijden

De kerk te Smyrna heeft te maken met laster van de Joden. Door deze laster brengen de Joden de christenen te Smyrna bij de overheid in diskrediet. Sommige leden van de kerk in Smyrna zullen in de gevangenis belanden, gemarteld worden en vervolgens gedood. Als volgelingen van Christus staat hen lijden te wachten. Dit lijden om de naam van Christus is onterecht. Maar het is ook beperkt. Daarom moet de kerk te Smyrna zich daardoor geen schrik laten aanjagen. Bovendien betekent delen in Christus' lijden ook delen in Christus' heerlijkheid. Wie nu als christen in beperkte mate lijdt, ontkomt straks aan het eeuwige lijden.

4.5.2.1 Delen in Christus' lijden betekent ook delen in Christus' heerlijkheid

2⁸ *Schrijf aan de afgevaardigde van de gemeente in Smyrna: Dit zegt de Eerste en de Laatste, die dood was en weer levend werd ...*

Lijden is geen populaire bezigheid. Dat was het ook voor Jezus niet. In de Hof van Getsemane brak Hem het angstzweet uit (Lucas 22:44). Toch ging Christus het lijden niet uit de weg. Hij nam gewillig zijn kruis op Zich. Maar de dood was niet in staat Hem vast te houden en na drie dagen stond Hij op uit de doden. Christus herinnert hieraan in zijn woord aan de gemeente te Smyrna: “Dit zegt de Eerste en de Laatste, die dood was en weer levend werd”. Wie als christen lijdt, deelt in het lijden van Christus. Maar hij zal dan ook net als Christus weer opgewekt worden en een onvergankelijk leven beërven. Want Christus is de Eerste en de Laatste, en is in het bezit van de sleutels van het dodenrijk (Openbaring 1:18). “Hij zal ons armzalig lichaam veranderen en het gelijkvormig maken aan zijn verheerlijkt lichaam, met dezelfde kracht die Hem ook in staat stelt alles aan zich te onderwerpen.” (Filippenzen 3:21).

4.5.2.2 Als christen lijden betekent onterecht lijden

2⁹ *Ik ken uw verdrukking en uw armoede — maar u bent rijk — en de laster van hen die zich Joden noemen en dat niet zijn. Integendeel, ze zijn een synagoge van de satan.*

De kerk te Smyrna werd verdrukt en bevond zich letterlijk in een levensgevaarlijke situatie. Dat alles was het gevolg van *laster* afkomstig van de Joden in Smyrna. Maar waaruit bestond nu die laster die, zo blijkt uit 1 Petrus, heus niet alleen in Smyrna rondgestrooid werd? Volgens 1 Petrus 2:12 werden de christenen als *boosdoeners* belasterd. Het hier gebruikte woord komt behalve in 1 Petrus alleen nog in Johannes 18, waar het proces tegen Jezus beschreven wordt, voor. De Joden hadden Jezus naar Pilatus gebracht. Pilatus kwam daarop naar buiten en vroeg hen: “Welke aanklacht brengt u tegen deze man in?” (Johannes 18:29). De Joden antwoordden daarop: “Als hij geen *boosdoener* was, zouden we Hem niet aan u hebben overgeleverd!” (Johannes 18:30). Daarop vroeg Pilatus aan Jezus: “Bent U de koning van de Joden?” (Johannes 18:33). Daarop antwoordde Jezus: “Mijn koningschap is niet van deze wereld. Als mijn koningschap van deze wereld was, zouden mijn dienaars er wel voor gevochten hebben dat Ik niet aan de Joden werd overgeleverd.” (Johannes 18:36). Daarop antwoordde Pilatus de Joden: “Ik acht Hem volstrekt onschuldig.” (Johannes 18:38). Daarom wilde Pilatus Hem vrijlaten. Maar de Joden schreeuwden: “Als u zo iemand vrijlaat, verliest u de gunst van de keizer. Wie zichzelf tot koning maakt, komt in verzet tegen de keizer.” (Johannes 19:12).

We kunnen hieruit leren dat het woord *boosdoener* een *politieke* betekenis heeft. Een boosdoener is iemand met revolutionaire bedoelingen. De aanklacht tegen Jezus was dat Hij een boosdoener was, iemand die zich tegen het Romeinse gezag verzette. Dezelfde valse aanklacht werd ook tegen de volgelingen van Jezus geuit. Ook zij werden als boosdoeners belasterd. Bij die laster zal men erop gewezen hebben dat de christenen genoemd waren naar “Christus, die tijdens de regering van Tiberius door de procurator Pontius Pilatus met de doodstraf was bestraft” (Tacitus, Jaarboeken 15:44). Dat Christus *onschuldig* ter dood was veroordeeld, werd er niet bij verteld.

Als gevolg van dergelijke laster werden de christenen in onder meer Rome en Smyrna met hevig lijden geconfronteerd. Maar dat betekende tegelijk dat hun lijden *onterecht* was. Ze leden niet omdat ze moordenaars of dieven of oproerkraaiers, maar omdat ze *christenen* waren.

Christus zegt van de Joden te Smyrna: “Ik ken de laster van hen die zich Joden noemen en dat niet zijn. Integendeel, ze zijn een synagoge van de satan”. Wie een valse aanklacht indient, verspeelt het recht de naam Jood te dragen, want een echte afstammeling van Juda doet zoiets niet. Dat kunnen we bijvoorbeeld lezen in het apocriefe verhaal over Daniël en Susanna. In dat verhaal beschuldigen twee oudsten Susanna van overspel. Maar volgens het verhaal toont Daniël aan dat er sprake is van een *valse* aanklacht en zegt hij tot een van de oudsten: “Je bent een afstammeling van Kanaän en niet van Juda!” (Daniël 13:56). Wie een valse aanklacht indient, heeft niet Juda, maar de duivel tot vader: “Vanaf het begin stond hij de mens naar het leven en bevond hij zich buiten de waarheid, omdat er in hem geen waarheid is. Als hij leugentaal spreekt, spreekt hij zoals hij geard is: hij is een geboren leugenaar.” (Johannes 8:44).

4.5.2.3 Als volgeling van Christus staat je lijden te wachten

2¹⁰ Wees niet bang voor het lijden dat u te wachten staat.

Deze woorden vormen de kern van Christus' boodschap aan de kerk in Smyrna. Het is geen nieuw geluid van Jezus. Tientallen jaren terug had Hij reeds gezegd: “Wees niet bang voor hen die het lichaam doden, maar de ziel niet kunnen doden.” (Matteüs 10:28).

Niet elke christen hoeft zo hevig te lijden als sommigen in de gemeente van Smyrna. Toch staat elke christen lijden te wachten. Je zult voor gek verklaard worden. Maar naast spot kan het christen zijn ook achteruitzetting, gevangenschap, marteling of zelfs de dood betekenen. Het lijden hoort nu eenmaal bij het christen zijn, omdat de christen bij Christus hoort, die als geen ander geleden heeft.

4.5.2.4 Als christen lijden betekent in beperkte mate lijden

Zie, de duivel zal sommigen van u in de gevangenis gooien om u op de proef te stellen en u zult tien dagen lang verdrukt worden. Wees trouw tot de dood, dan zal Ik u als zegekrans het leven geven.

Christus kondigde aan dat sommige christenen in Smyrna als gevolg van de laster in de gevangenis zouden komen. Ze zouden hun christen zijn zelfs met de dood moeten bekopen. De christenen werden dus zwaar op de proef gesteld, maar als ze trouw bleven zou hun loon ook groot zijn. “Gelukkig de mens die standhoudt in de beproeving. Heeft hij de toets doorstaan, dan zal hij als zegekrans het leven ontvangen, dat God beloofd heeft aan wie Hem liefhebben.” (Jakobus 1:12). Het lijden om Christus' wil zal met duurzaam leven bekroond worden. De duur van dit lijden is beperkt: “tien dagen lang”. Ook Petrus spreekt over “een korte tijd van lijden” (1 Petrus 5:10). Het lijden van de christen wordt door God binnen de perken gehouden, zodat je geen bovenmenselijke beproeving hoeft te doorstaan. Om met Paulus te spreken: “God is trouw: Hij zal niet toestaan dat u boven uw krachten wordt beproefd” (1 Korintiërs 10:13).

4.5.2.5 Wie nu als christen lijdt, ontkomt aan het eeuwige lijden

2¹¹ Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt. Wie overwint, zal van de tweede dood geen schade lijden.

De tweede dood is dat je met lichaam en ziel in de hel geworpen wordt. Daar, in het eeuwige vuur, komt er geen einde aan het lijden. Maar wie overwint, d.w.z. wie nu als christen lijdt, ontkomt aan het eeuwige lijden.

4.5.3 Laat je niet in de val lokken

In Openbaring 2:12–17 richt Christus zijn woord tot de kerk in Pergamum. Hij waarschuwt dat we ons niet door valse leer in de val moeten laten lokken. Wie zich wel door valse leer laat verleiden en daardoor het geloof in Christus verloochent, zal door Christus als vijand behandeld worden. Zo iemand staat de dood te wachten. Maar wie zich niet in de val laat lokken, zal van Christus duurzaam leven ontvangen.

4.5.3.1 Wie zich in de val laat lokken, staat de dood te wachten

2¹² Schrijf aan de afgevaardigde van de gemeente in Pergamum: Dit zegt Hij die het tweesnijdende, scherpe zwaard heeft ...

In Openbaring 1:16 zag Johannes dat uit Christus' mond een tweesnijdend, scherp zwaard kwam. In zijn woord aan de gemeente te Pergamum grijpt Christus daarop terug. Het tweesnijdende, scherpe zwaard wijst op Christus' rechterlijke bevoegdheid. Wie zich in de val laat lokken, wordt door dit zwaard gedood (Openbaring 2:16).

4.5.3.2 Verloochen het geloof in Christus niet

2¹³ Ik weet waar u woont: daar waar de troon van de satan staat. Toch houdt u vast aan mijn naam. U hebt het geloof in Mij niet verloochend, ook niet in de dagen van Antipas, mijn betrouwbare getuige, die gedood werd bij u, daar waar de satan woont.

Christus wijst eerst op het positieve van de kerk in Pergamum. De gemeente houdt Christus' naam hoog. Ze heeft die naam niet verloochend, zelfs niet toen in Pergamum een van Christus' getuigen, namelijk Antipas, gedood werd. Vermoedelijk waren voor deze vervolging, evenals in Smyrna, de Joden verantwoordelijk. “Troon van de satan” is dan een andere uitdrukking voor “synagoge van de satan” (Openbaring 2:9). Hoe dit ook zij, de kern van de zaak is dat de gemeente te Pergamum, ook in moeilijke omstandigheden, het geloof in Christus niet heeft verloochend.

4.5.3.3 Laat je niet door valse leer verleiden

2¹⁴ Maar Ik heb enkele dingen tegen u: onder u zijn er die vasthouden aan de leer van Bileam, die Balak leerde een val te zetten voor de Israëlieten, zodat zij afgodenoffers zouden eten en ontucht bedrijven. 2¹⁵ Zo zijn er ook onder u die vasthouden aan de leer van de Nikolaiëten. 2¹⁶ Bekeer u dus!

In Numeri 25:1–2 lezen we dat het volk Israël ontucht pleegde met Moabitische vrouwen en op hun uitnodiging afgodenoffers at. De raad om de Moabitische vrouwen de Israëlitische mannen tot ontrouw aan Jahweh te laten verleiden, was afkomstig van Bileam (Numeri 31:16). Destijds greep Pinechas in door een Israëlitische man en een Moabitische vrouw in het slaapvertrek te doorsteken. Om zijn ijver voor God werd Pinechas toen beloond met een duurzaam priesterschap. Voor de Zeloten (= ijveraars) en daarmee ook voor de Nikolaiëten was Pinechas een van hun grote voorbeelden. Maar Christus verwijt de Nikolaiëten dat zij niet het voorbeeld van Pinechas opvolgen, maar dat van Bileam! Want ook de Nikolaiëten leerden hoe je vrouwen kon gebruiken om de gemeente van God ten val te brengen. Alleen verleidden *deze* vrouwen niet door ontucht, maar door *valse profetie*. Deze valse profetie leidde ook niet tot het eten van afgodenoffers, maar tot het eten van het Joodse Pascha. Uit buitenbijbelse bronnen kennen we een van deze valse profetessen: Sibille. Volgens eigen zeggen was ze een schoondochter van Noach (Sibillijnse orakels 3:823–827). In de naar haar genoemde geschriften profeteerde ze onder meer dat de heidenen Jeruzalem zouden aanvallen om de tempel te verwoesten (Sibillijnse orakels 3:657–668). Maar God zou dan reddend ingrijpen, waarna het volk van God in vrede rond de tempel zou leven (Sibillijnse orakels 3:669–731). Door deze profetie wilden de Nikolaiëten de kerk er toe brengen aan de tempel van Jeruzalem vast te houden. Jezus had echter duidelijk gezegd dat de tempel verwoest zou worden (Matteüs 24:2). Vasthouden aan de tempel betekende daarom Jezus verloochenen en een terugval in het Jodendom met als consequentie het vieren van het Joodse Pascha. Wie de leer van de Nikolaiëten aanvaardde, had zich in de val laten lokken en moest zich bekeren.

4.5.3.4 Wie zich in de val laat lokken, zal door Christus als vijand behandeld worden

Zo niet, dan kom Ik spoedig bij u om tegen hen oorlog te voeren met het zwaard van mijn mond. Christus dreigt degenen die vasthouden aan de leer van de Nikolaiëten te doden met het zwaard van zijn mond. We moeten ons dat als volgt indenken. Zij die de leer van de Nikolaiëten aanhingen, gingen met een gerust gemoed op naar Jeruzalem om daar het Pascha te vieren. God zou zijn stad en tempel immers beschermen? Maar vlak vóór het Pascha van het jaar 70 kwamen plotseling de Romeinen, die de stad hermetisch afsloten. Zij die uit de hele wereld bijeengekomen waren om in Jeruzalem het Pascha te vieren, zaten nu als ratten in de val. Ze stierven door de pest, de honger en het zwaard. Zo oefende Christus wraak over zijn vijanden, inclusief de aanhangers van de leer van de Nikolaiëten in Pergamum.

4.5.3.5 Wie zich niet in de val laat lokken, zal duurzaam leven ontvangen

2¹⁷ Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt. Wie overwint, zal Ik van het verborgen manna geven. Ook zal Ik hem een wit steentje geven met daarop een nieuwe naam die niemand kent dan wie het ontvangt.

Wie overwint, d.w.z. wie zich niet in de val laat lokken, ontvangt van Christus het verborgen manna. Dit verborgen manna is een aanduiding voor het duurzame leven dat Christus schenkt. In Johannes 6 vergeleek Christus zichzelf met het manna: “Ik ben het brood om van te leven. Uw voorouders hebben in de woestijn het manna gegeten, en toch zijn ze gestorven. Zo is het niet met het

brood dat uit de hemel neerdaalt: wie daarvan eet zal niet sterven. Ik ben het levende brood, dat uit de hemel is neergedaald. Als men van dat brood eet, zal men altijd leven.” (Johannes 6:48–51a).

Wie Christus trouw blijft, ontvangt ook een wit steentje “met daarop een nieuwe naam die niemand kent dan wie het ontvangt”. Die naam is de naam *christen*. Door de mensen buiten de kerk werd die naam zwart gemaakt, omdat ze die naam niet kenden. Ze associeerden die naam met revolutionaire praktijken en beseften niet wat die naam werkelijk betekent. Dat beseft alleen de christen. Hij weet dat die naam betekent dat je deel hebt aan Christus' zalving met de Heilige Geest.

Witte en zwarte steentjes werden wel als stemstenen gebruikt. Zwart betekende dan veroordeling en wit vrijspraak. Door de buitenwacht werden de christenen veroordeeld, maar door Christus worden ze vrijgesproken. Hij ontdoet daarbij de naam christen van de negatieve associaties en geeft die naam een positieve inhoud. Zo wordt die naam een *nieuwe* naam.

4.5.4 Geef verleiders geen ruimte

De situatie in Tyatira lijkt veel op die in Pergamum. Ook in Tyatira zijn de Nikolaïeten actief met hun propaganda voor Jeruzalem en de tempel. De aanklacht van Christus aan het adres van de kerk te Tyatira is dat zij de Nikolaïeten laat begaan. Deze dwaalleraars hebben vrij spel in de gemeente. Maar de opdracht om Christus trouw te blijven impliceert dat aan verleiders geen ruimte gegeven mag worden. Er moet juist tegen hen opgetreden worden om aan hun kerkverwoestend werk een einde te maken. Het is heel belangrijk op dit punt ijverig en standvastig te zijn, want wie zich laat verleiden staat de dood te wachten. Want Christus verdraagt geen valse leer. Wie zich nu met Christus tegen de valse leer keert, zal in de toekomst ook met Christus meeregeren.

4.5.4.1 Christus verdraagt geen valse leer

²¹⁸ *Schrijf aan de afgevaardigde van de gemeente in Tyatira: Dit zegt de Zoon van God, die ogen heeft als vlamvend vuur en voeten als vertinsel ...*

In de gemeente te Tyatira wordt niet opgetreden tegen de Nikolaïeten. Daarom stelt Christus zich aan haar voor als “de Zoon van God, die ogen heeft als vlamvend vuur en voeten als vertinsel”. Christus is *de Zoon van God*. De Nikolaïeten volgen betekent Gods Zoon verloochenen. Zijn ogen zijn *als vlamvend vuur*. Hij ziet hoe de Nikolaïeten bezig zijn de gemeente te gronde te richten en is daar hevig vertoornd over. Zijn voeten zijn *als vertinsel*, dat blinkt in de zon. Hij is het ware Licht (Johannes 1:9), dat de werken van de duisternis ontmaskert.

4.5.4.2 Wees ijverig en standvastig

²¹⁹ *Ik ken uw daden van liefde, geloof en hulpbetoon, Ik weet van uw volharding en dat uw laatste daden meer zijn dan de eerste.*

Christus weet veel goeds over deze gemeente te vertellen. De gemeente is er in liefde, geloof en hulpvaardigheid op vooruitgegaan. Zo'n goed rapport staat dan ook in schril contrast met wat volgt. De gemeente moet niet alleen ijverig en standvastig zijn in liefde, geloof en hulpvaardigheid, maar ook in het bestrijden van de dwaalleer.

4.5.4.3 Bestrijd de verleiders

²²⁰ *Maar Ik heb tegen u, dat u die Izebel, die zichzelf profetes noemt, haar gang laat gaan, terwijl ze door haar leer mijn dienaren misleidt om ontucht te bedrijven en afgodenoffers te eten.*

Een van de grote voorbeelden van de Zeloten en daarmee ook van de Nikolaïeten was Elia, die onder koning Achab opkwam voor de dienst aan Jahweh. De grote tegenstander van Elia was Izebel, die de Baäldienst propageerde. Maar volgens Christus waren de Nikolaïeten geen volgelingen van Elia, maar van Izebel!

Christus duidt met *die Izebel* zowel de afvallig geworden stad Jeruzalem als de valse profetes Sibille aan. In Sibillijnse Orakels 3:816–818 *noemt* de Sibille *zich profetes*: “Maar wanneer alles uitkomt, dan zullen jullie mij herinneren en zal niemand nog langer zeggen dat ik gek ben, ik die een profetes ben van de grote God.” En wat zou er volgens de Sibille dan uitkomen? Dat de volken Jeruzalem zouden proberen te overmeesteren, maar dat ze daarin niet zouden slagen. Want God

zou met een kosmisch gericht ingrijpen om zijn stad te beschermen. Daarna zou er een tijd van vrede voor Israël aanbreken en zouden de volken hun afgoden in de steek laten om Israëls God te gaan vereren. Een dergelijke profetie paste goed bij de anti-Romeinse sentimenten die de laatste jaren in Jeruzalem steeds sterker geworden waren. De opstand tegen Rome kon in brede lagen van de bevolking op steeds meer sympathie rekenen. Het ontactische optreden van de procuratoren droeg daartoe in niet geringe mate bij. Valse profetieën, zoals de Sibillijnse orakels, deden de rest. Men hoefde niet bang te zijn om in de strijd tegen Rome het onderspit te delven. God zou zijn stad immers beschermen? Bovendien zou het vreedrijk niet eerder dan na de aanval van de volken gestalte krijgen. De oorlog met Rome kon dus beter vandaag dan morgen uitbreken. In de kerk te Tyatira werden dergelijke gedachten niet bestreden. Het gevolg was dat velen zich door deze praatjes lieten misleiden. Christus spreekt in dit verband over het verleiden “om ontucht te bedrijven en afgodenoffers te eten”. In Openbaring 14:4 wordt van de 144.000 gezegd dat zij geen ontucht bedreven hebben. Openbaring 14:5 zegt in verband daarmee dat in hun mond geen leugen, d.w.z. valse profetie, is gevonden. Onder *ontucht bedrijven* moet hier dus verstaan worden: gemeene zaak maken met hen die een valse leer verkondigen. Met het *eten van afgodenoffers* bedoelt Christus hier het vieren van het Joodse Pascha. In die tijd vierden de christenen Pasen op dezelfde dag als de Joden. Daarin kwam heel duidelijk uit, dat men niet zowel het Joodse als het christelijke Pascha vieren kon. Het was één van beide: òf vasthouden aan de tempel òf Christus trouw blijven. Luisteren naar de Nikolaïeten met hun Sibillijnse orakels leidde tot een terugval in het Jodendom en zo tot een verloochening van Jezus als de Messias. Het was de taak van de kerk in Tyatira deze verkondigers van een vals evangelie tot het uiterste te bestrijden.

4.5.4.4 Wie zich laat verleiden, wacht de dood

2²¹ *Ik heb haar tijd gegeven om zich te bekeren, maar zij wil zich niet bekeren van haar ontucht.*
 2²² *Zie, Ik werp haar op het ziekbed en breng hen die overspel met haar bedrijven in grote verdrukking, tenzij zij zich van haar daden afkeren.* 2²³ *En haar kinderen zal Ik treffen met de dood. Dan zullen alle gemeenten weten dat Ik het ben die nieren en harten doorgrond en ieder van u zal vergelden naar zijn daden.* 2²⁴ *Maar tegen u, tegen de overigen in Tyatira, zovelen als zich niet aan deze leer houden en de diepten van de satan, zoals zij het noemen, niet hebben leren kennen, zeg Ik: “Ik leg u geen andere last op, 2²⁵ maar houd vast wat u hebt, totdat Ik kom.”*

Christus heeft Jeruzalem de tijd gegeven om zich te bekeren. In de periode 30–66 werd Jeruzalem met het evangelie geconfronteerd. Maar Jeruzalem wilde niet luisteren. Daarom breekt er voor Jeruzalem een verschrikkelijke tijd aan: de grote verdrukking (Matteüs 24:21). Maar die verschrikkingen komen ook over allen die de praatjes van de Nikolaïeten geloven. Want op het beslissende tijdstip zullen zij opgaan naar Jeruzalem om daar het Pascha te vieren, zodat zij vervolgens samen met Jeruzalem te gronde gaan. Zo zal Christus hen hun ontrouw jegens Hem vergelden. Zo zal men in Tyatira ervaren dat het niet voor Christus verborgen blijft, wie de leer van de Nikolaïeten aanhangen en wie deze “diepten van de satan” niet hebben leren kennen.

4.5.4.5 Wie de valse leer niet verdraagt, zal met Christus meeregeren

2²⁶ *Wie overwint en tot het einde toe mijn daden in acht neemt, hem zal Ik macht geven over de volken — 2²⁷ en hij zal hen hoeden met een ijzeren staf, als aardewerk worden zij verbrijzeld — 2²⁸ zoals ook Ik die macht van mijn Vader heb ontvangen. En Ik zal hem de morgenster geven.* 2²⁹ *Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt.*

Tot de leer van de Nikolaïeten behoorde vermoedelijk ook de verwachting van een heilandkoning die over de volken zou heersen. Een dergelijke verwachting vinden we bijvoorbeeld in Sibillijnse orakels 3:652–656. Verder speelde bij het uitbreken van de opstand van de Joden tegen Rome het orakel van Bileam een grote rol: “Ik zie hem, maar niet in het heden, ik aanschouw hem, maar niet van nabij; een ster komt op uit Jakob, een scepter rijst op uit Israël. Hij verbrijzelt de slapen van Moab, de schedel van al de zonen van Set.” (Numeri 24:17).

In Openbaring 2:19 had Christus zich daarom voorgesteld als de Zoon van God. In Psalm 2:7–9 vermeldt David dat God tot hem sprak: “Jij bent mijn zoon, vandaag heb Ik je verwekt. Vraag, en Ik geef je volken in bezit, de uithoeken van de aarde krijg je in eigendom. Jij mag ze verpletteren

met een ijzeren knots, ze stukslaan als waren het aarden potten.” Christus is de vervulling van Psalm 2, maar Hij zal hen die Hem trouw blijven in die vervulling laten delen door hen met Hem mee te laten regeren. Uit Openbaring 20 blijkt dat dit meeregeren plaatsvindt in de hemel, na het sterven.

In Openbaring 22:16 noemt Christus zich de stralende morgenster. *Hij* is de ster uit Jakob, de scepter uit Israël. Maar Hij belooft tevens wie Hem trouw blijven door de leer van de Nikolaiëten niet te verdragen, de morgenster te geven. M.a.w. zij zullen delen in Christus' koningschap. Ook dit ziet op het meeregeren met Christus in de hemel.

4.5.5 Wees een levend christen

Over de kerk van Sardes kan Christus geen positief oordeel uitspreken. Van de buitenkant gezien lijkt het heel wat, maar de werkelijkheid is anders. De kerk leeft niet meer in de verwachting van Christus' komst. Ze is in slaap gesukkeld en is nu op sterven na dood. Maar Christus legt zich niet bij de situatie neer en komt met een klemmende oproep om wakker te worden. De kerkleden moeten weer *levende* christenen zijn. Een levend christen zet zich in voor de zaak van Christus. Op basis van je daden zal Christus beoordelen of je de naam christen werkelijk waard geweest bent. Het is nu eenmaal niet voldoende om in naam christen te zijn. Maar Christus beoordeelt niet alleen. Hij werkt ook door zijn Geest en woord om van naamchristenen levende christenen te maken. En een levend christen zal Hij niet in de steek laten.

4.5.5.1 Christus kan van naamchristenen levende christenen maken

3¹ Schrijf aan de afgevaardigde van de gemeente in Sardes: Dit zegt Hij die de zeven Geesten van God en de zeven sterren heeft ...

De kerk in Sardes is op sterven na dood. Daarom stelt Christus zich voor als degene die de beschikking heeft over de levendmakende Geest. De zeven sterren zijn de afgevaardigden van de zeven gemeenten. De Geest werkt door het woord dat de afgevaardigden van Christus ontvangen en aan hun zenders moeten overbrengen. Door Geest en woord bewerkt Christus een opwekking in de gemeente te Sardes. Zo maakt Hij van naamchristenen levende christenen.

4.5.5.2 Het is niet voldoende om in naam christen te zijn

Ik ken uw daden. Ik weet dat u de naam hebt dat u leeft, maar u bent dood.

Het oordeel van Christus over de gemeente in Sardes is scherp. De gemeente had de naam een levende gemeente te zijn, maar Christus laat zich niet door schijn bedriegen. In werkelijkheid is de gemeente dood. Het is niet voldoende om in naam christen te zijn. Het christen zijn moet zich uiten in een leven uit het geloof.

4.5.5.3 Een levend christen is actief voor de zaak van Christus

3² Word wakker, versterk wat nog over is en dreigt te sterven.

De situatie in de kerk van Sardes doet denken aan wat de tien meisjes uit de gelijkenis overkwam: “Omdat de bruidegom op zich liet wachten, dommelden ze allemaal in.” (Matteüs 25:5). De gemeente is in slaap gesukkeld. Daarom roept Christus haar wakker. Wakker worden betekent actief worden. De gemeente moet wat er nog rest aan leven versterken. Want ook dat laatste restje dreigt nog te sterven. Zo moet de gemeente zich inzetten voor de zaak van Christus.

4.5.5.4 Christus' oordeel zal uitwijzen wie de naam christen waard is

Het is mij gebleken dat uw daden tekortschieten voor het oog van mijn God. 3³ Denk daarom terug aan wat u ontvangen en gehoord hebt; neem het in acht en bekeer u. Als u niet ontwaakt, zal Ik komen als een dief. U hebt geen idee op welk uur Ik dan naar u toe zal komen. 3⁴ Maar enkelen van u in Sardes hebben hun kleding niet bezoedeld. Die zullen met Mij wandelen in witte kleding, want zij zijn het waard.

De oproep om wakker te worden wordt door Christus als volgt gemotiveerd: “Het is mij gebleken dat uw daden tekortschieten voor het oog van mijn God.” De gemeente moet zich bekeren door te leven naar het evangelie dat zij ontvangen had. En als dat niet gebeurt? “Als u niet ontwaakt, zal Ik

komen als een dief. U hebt geen idee op welk uur Ik dan naar u toe zal komen.” Deze woorden vertonen grote overeenkomst met de woorden van Paulus in 1 Tessalonicenzen 5:1–6: “Over tijd en *uur* echter hoeven wij u niet te schrijven, broeders en zusters. U weet zelf heel goed dat de dag van de Heer *komt als een dief* in de nacht. Terwijl ze zeggen: ‘Er heerst vrede en veiligheid’, juist dan overvalt hen plotseling het verderf, zoals weeën een zwangere vrouw, en er is geen ontkomen aan. Maar u, broeders en zusters, u leeft niet in de duisternis, zodat de dag u *als een dief* zou overvallen. U bent allemaal kinderen van het licht, kinderen van de dag. Wij behoren niet aan nacht en duisternis. Laten wij dan ook niet slapen als de anderen, maar *wakker blijven* en nuchter zijn.” Een ingedommelde gemeente is een gemakkelijke prooi voor de Nikolaiëten met hun valse profetieën. Als de gemeente te Sardes niet wakker wordt, zal ze zich laten verleiden om op het beslissende tijdstip op te gaan naar Jeruzalem om het Pascha te vieren. Maar dan zal Christus haar daar verrassen met zijn gericht. Maar niet iedereen zal zich laten verrassen. Er zijn enkelen in Sardes die hun kleren niet hebben bezoedeld, d.w.z. die zich niet hebben ingelaten met de valse profetie van de Nikolaiëten. Zij zullen daarom in het wit gekleed gaan. Dit witte kleed is een symbool van hun trouw. De gemeente te Sardes had bij de andere gemeenten ten onrechte een goede naam. Mensen kunnen zich blindstaren op de buitenkant, maar Christus laat zich niet door schone schijn bedriegen. Zijn oordeel zal uitwijzen wie slechts in naam christen is en wie de naam christen werkelijk waard is.

4.5.5.5 Een levend christen wordt door Christus niet in de steek gelaten

3⁵ *Wie overwint, zal aldus in het wit gestoken worden. En Ik zal zijn naam niet uitwissen uit het levensboek, maar Ik zal zijn naam belijden voor mijn Vader en voor zijn engelen.* 3⁶ *Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt.*

In Openbaring 3:5 spreekt Christus over “het levensboek”. Wat bedoelt Hij daarmee?

Oorspronkelijk gebruikten herders buidels met steentjes voor de registratie van kleinvee. Voor elk levend schaap zat er een steentje in “de buidel van het leven”. Ging het schaap dood, dan werd het betreffende steentje uit de buidel van het leven verwijderd. In 1 Samuël 25:29 wordt door Abigail dit gebruik in overdrachtelijke zin op mensen toegepast. Tegen David zegt ze: “Mocht er ooit iemand zijn die u vervolgt en naar het leven staat, dan zal mijn heer veilig zijn in de buidel van het leven, en de HEER uw God zal uw vijanden wegslingeren als een steen uit de holte van een slinger.” Dat David veilig is in de buidel van het leven betekent dat God er voor zorgt dat hij in leven blijft. Daarentegen zal God Davids vijanden uit de buidel van het leven verwijderen en wegslingeren. Zij zullen dus sterven.

Later werd de buidel van het leven door het *boek* van het leven vervangen. Dit boek bevat de namen van de levenden. In Psalm 69:29 bidt David om de ondergang van zijn vijanden: “Veeg hun naam weg uit het levensboek: zij worden niet bij de rechtvaardigen vermeld.” In de twaalfde bede van het zogenaamde Achttiengebied werd dit citaat door de Joden op de *christenen* toegepast: “En laat er voor de afvalligen geen hoop zijn; en moge het trotse koninkrijk (Rome) spoedig uitgeroeid worden, in onze dagen. *En mogen de Nazareners (christenen)* en de ketters spoedig te gronde gaan; en mogen zij *uitgewist worden uit het levensboek en met de rechtvaardigen niet ingeschreven worden*. Gezegend bent U, Heer, die de trotsen vernedert.” Anders dan in Psalm 69 ziet het levensboek hier niet op *dit* leven, maar op het leven van de toekomstige eeuw. De Joden baden dat de christenen spoedig te gronde zouden gaan en dat ze geen deel aan het toekomstige leven zouden hebben. Christus belooft echter dat wie overwint, d.w.z. wie zich een levend christen betoont, wèl met de rechtvaardigen zal worden ingeschreven. Zo iemand zal namelijk in het wit gestoken worden en dus als een rechtvaardige gekleed gaan. Christus zal de naam van zo iemand zeker niet uit het levensboek uitwissen. Integendeel, Hij zal bij het laatste oordeel die naam belijden voor zijn Vader en voor diens engelen. Dan zal Hij zeggen: “Die man, die vrouw, die hoort bij Mij! Hij of zij was niet slechts in naam christen, maar is de naam christen werkelijk waard gebleken.”

Moeten we uit het feit dat Christus zegt: “Ik zal zijn naam niet uitwissen uit het levensboek” concluderen dat Christus van anderen de naam wel uitwist uit het levensboek? Om deze vraag te beantwoorden, moeten we letten op Openbaring 5. Daar ontvangt Christus het levensboek uit de hand van zijn Vader. Daarom zegt Christus hier niet: “*Mijn Vader* zal zijn naam niet uitwissen”,

maar “Ik zal zijn naam niet uitwissen”. Door het levensboek uit de hand van zijn Vader aan te nemen is Christus de herder geworden van de kudde die voor het toekomstige leven is uitverkoren. Als een herder een van zijn schapen verloren laat gaan, dan moet hij die uit het levensboek schrappen. Ook Christus is aan deze wet van het herderschap onderworpen. Maar het punt is nu juist dat Christus *geen* van zijn schapen verloren laat gaan: “Mijn schapen immers luisteren naar mijn stem; Ik ken ze en ze volgen Mij. Ik geef hun duurzaam leven: nooit zullen ze verloren gaan, niemand zal ze aan mijn hand ontrukken. Want wat mijn Vader Mij heeft toevertrouwd, gaat alles te boven: niemand kan het ontrukken aan de hand van mijn Vader! Ik en de Vader, Wij zijn één.” (Johannes 10:27–30). Christus is samen met de Vader waarachtig en eeuwig God. En zoals niemand iets uit de hand van zijn Vader kan ontrukken, zo zal ook niemand een van de schapen die de Vader Hem heeft toevertrouwd aan Christus' hand ontrukken. En dus schrapt Christus ook geen enkele naam uit het levensboek.

4.5.6 Wees niet bang om alleen te staan

In Filadelfia is er een kleine kerk en een grote synagoge. Dat heeft die kleine kerk echter niet belet om tegenover die grote synagoge vol te houden dat Jezus de Messias is. De redding is alleen in die kleine kerk te vinden en niet in de grote synagoge. Het gaat erom of we Gods woord aan onze zijde hebben. Als dat zo is, moeten we niet bang zijn om als christen alleen te staan. Want uiteindelijk zal iedereen het gelijk van de kerk erkennen. Daardoor kan de kerk standvastig zijn, ook als iedereen anders denkt en handelt. Het gaat er uiteindelijk niet om of je klein bent of groot, maar of je trouw bent aan Christus. Wie Hem trouw is, heeft gegarandeerd toegang tot het koninkrijk van God.

4.5.6.1 Christus beheert de sleutels van het koninkrijk van God

3⁷ Schrijf aan de afgevaardigde van de gemeente in Filadelfia: Dit zegt de Heilige, de Waarachtige, die de sleutel van David heeft, die opent en niemand zal sluiten, die sluit en niemand opent ...

De kerk van Filadelfia was maar klein in vergelijking met de synagoge. Een grote synagoge en een kleine kerk. Geeft dat niet duidelijk aan dat de kerk van Filadelfia een sekte is en dat je bij de synagoge moet zijn om toegang tot God en duurzaam leven te verkrijgen? Nee, want *Christus* heeft de sleutels in handen. *Hij* bepaalt wie er toegang tot het koninkrijk van God krijgt.

4.5.6.2 Christus wendt zijn macht aan ten bate van de kleine, maar trouwe kerk

3⁸ Ik ken uw daden. Zie, ik heb voor u een deur opengezet die niemand kan sluiten. Want al hebt u weinig kracht, u hebt aan mijn woord vastgehouden en mijn naam niet verloochend.

Christus kent de gemeente van Filadelfia. Hij weet van haar geringe kracht. Maar Hij weet ook dat deze gemeente zijn naam niet verloochend heeft. Daarom heeft Hij voor haar de deur naar het koninkrijk van God opengezet. En als Hij die deur eenmaal opengezet heeft, kan niemand hem nog sluiten. Christus garandeert aan de gemeente de toegang tot het koninkrijk van God. Al is de macht van de kerk nog zo klein, de macht van Christus is groot. Beslissend is daarom niet of de kerk klein is of groot, maar of zij Christus' woord in acht neemt en Hem niet verloochent.

4.5.6.3 Uiteindelijk zal het gelijk van de kerk erkend worden

3⁹ Zie, Ik geef dat er uit de synagoge van de satan zullen zijn, zij die zeggen dat zij Joden zijn en het niet zijn, maar liegen — zie, Ik zal maken dat zij zich komen neerwerpen voor uw voeten en erkennen dat Ik u heb liefgehad.

Christus gebruikt hier voor de Joden dezelfde termen als Hij in zijn boodschap aan de gemeente te Smyrna deed. In Smyrna werden de christenen door de Joden belasterd. Dat zal ook in Filadelfia het geval geweest zijn. Maar Christus voorzegt, dat er in Filadelfia straks mensen van de synagoge naar de christenen toe zullen komen om zich voor hun voeten neer te werpen. In de ogen van de mensen leek het wel of Christus niets om de gemeente gaf. Waarom maakte Hij geen einde aan haar verdrukking? Waarom snoerde Hij niet de mond van de mensen die zijn naam en die van zijn volgelingen belasterden? Maar door op het beslissende tijdstip op te gaan naar Jeruzalem om daar in het jaar 70 het Pascha te vieren kwamen de Joden van Filadelfia zelf in grote verdrukking. Door

haar geloof in Christus ontkwam de kerk te Filadelfia aan deze verdrukking. Toen moesten de Joden wel erkennen dat de door hen gesmade kerk het bij het rechte eind had. Zo zal het ook zijn bij het laatste oordeel. Dan zal de gesmade en verdrukte kerk in het gelijk gesteld worden. Dan zal iedereen die minachtend op haar neerkeek, erkennen dat zij het bij het rechte eind had.

4.5.6.4 Wees standvastig, ook als iedereen anders denkt en handelt

3¹⁰ *Omdat u hebt vastgehouden aan mijn woord om standvastig te zijn, zal Ik u vasthouden in het uur van de beproeving, dat over heel de wereld zal komen om de bewoners van het land op de proef te stellen.* 3¹¹ *Ik kom spoedig! Houd vast wat u hebt, opdat niemand u de zegekrans afneemt.* De term *bewoners van het land* is een aanduiding voor het volk Israël (Ezechiël 7:7; Hosea 4:1). In de tijd van het Nieuwe Testament is dit volk over de gehele wereld verspreid. Het *uur van de beproeving, dat over de hele wereld zal komen om de bewoners van het land op de proef te stellen* ziet op de beproeving van Joden en christenen om in het jaar 69, toen het Romeinse rijk wankelde, op te gaan naar Jeruzalem om daar in de eerste maand van het jaar 70 het Pascha te vieren. Zij die die verleiding niet konden weerstaan vonden een jammerlijk einde. Want vlak voor het Pascha kwamen de Romeinen en sloten de stad hermetisch af. “Terwijl ze zeggen: ‘Er heerst vrede en veiligheid’, juist dan overvalt hen plotseling het verderf, zoals weeën een zwangere vrouw, en er is geen ontkomen aan.” (1 Tessalonicenzen 5:3). Tallozen lieten zich misleiden en dachten in Jeruzalem vrede en veiligheid te vinden. Maar de kerk van Filadelfia mocht zich niet door de roerige tijden in verwarring laten brengen of door het enthousiasme van de Joden laten meeslepen. Ze wist dat Jezus voorspeld had dat de tempel tot de grond toe zou worden afgebroken. Aan dat woord moest ze vasthouden, ook al was dat niet gemakkelijk. In het jaar 69 volgden de Romeinse keizers elkaar immers snel op en dreigde het reusachtige imperium uit elkaar te vallen. De grote massa van de Joden was dan ook de mening toegedaan dat de gebeurtenissen van het jaar 69 uitwezen dat God zijn tempel beschermdde.

4.5.6.5 Wie standvastig blijft, ontvangt een plaats in het koninkrijk van God

3¹² *Wie overwint, zal Ik maken tot een zuil in de tempel van mijn God. Daar zal hij voor altijd blijven staan. Ik zal op hem schrijven de naam van mijn God en de naam van de stad van mijn God, het nieuwe Jeruzalem, dat vanaf mijn God uit de hemel afdaalt, en mijn nieuwe naam.* 3¹³ *Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt.*

In de heilsverwachting van de Joden speelde de tempel van Jeruzalem een grote rol. Christus wijst deze heilsverwachting af. Hij biedt de zijnen iets beters, namelijk een plaats in de *hemelse* tempel. In de hemelse tempel zal de overwinnaar fungeren als een onverwrikbare zuil, waarop Christus een drietal inscripties aanbrengt. De eerste inscriptie is de naam van God (Jahweh). De overwinnaar is dus aan God gewijd. De tweede inscriptie is de naam van de stad van God, het nieuwe Jeruzalem, dat vanaf de troon van God uit de hemel afdaalt. De overwinnaar heeft dus een erfdeel in het koninkrijk van God. De derde inscriptie is de nieuwe naam van Jezus, d.w.z. Christus. De overwinnaar is dus een waarachtig christen.

4.5.7 Steun niet op jezelf

De kerk te Laodicea heeft het goed met zichzelf getroffen. Ze heeft het ver geschopt in geestelijke rijkdom. Maar Christus denkt daar anders over. De fout van de kerk te Laodicea is dat ze op eigen verworvenheden steunt in plaats van op het volbrachte werk van Christus. De kerk is nooit rijk in zichzelf, maar altijd rijk in Christus. Zonder Christus stelt de kerk absoluut niets voor. Daarom moet de kerk niet op zichzelf, maar op Christus steunen. Als de kerk dat doet, dan wil Christus gemeenschap met haar oefenen. Maar als de kerk zelfgenoegzaam is, dan heeft Christus een afschuw van haar. Een zelfgenoegzame kerk bouwt op drijfzand en gaat haar ondergang tegemoet. Maar bouw je op Jezus als de vaste rots van je behoud, dan zul je door Hem verhoogd worden.

4.5.7.1 Christus is de rots op wie je kunt bouwen

3¹⁴ *Schrijf aan de afgevaardigde van de gemeente in Laodicea: Dit zegt de Amen, de betrouwbare en waarachtige getuige, het begin van Gods schepping...*

Laodicea was een van de aanzienlijkste steden van Asia. Toen Laodicea in het jaar 60 door een aardbeving verwoest werd, waren eigen middelen toereikend om de stad te herstellen. Ook de kerk van Laodicea was rijk en kende geen gebrek (Openbaring 3:17). Dit leidde tot een zelfgenoegzame houding. Daarom stelt Christus zich voor als “de Amen, de betrouwbare en waarachtige getuige, het begin van Gods schepping”. Christus is het begin van Gods schepping. Dat wil niet zeggen dat Hij het eerste schepsel is, maar dat Hij aan de wieg van de schepping heeft gestaan. Door de apostel Paulus is dat als volgt nader omschreven: “Hij is het beeld van de onzichtbare God, de eerstgeborene van heel de schepping. Want in Hem is alles geschapen, in de hemel en op de aarde, het zichtbare en het onzichtbare, tronen en hoogheden, heerschappijen en machten. Alles is door Hem en voor Hem geschapen. Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in Hem. Hij is ook het hoofd van het lichaam dat de kerk is. Hij is het begin, de eerstgeborene uit de doden, om in alles de eerste te zijn, Hij alleen.” (Kolossenzen 1:15–18). Dat Christus het begin van Gods schepping is, betekent dat alles door Hem is ontstaan. Hij is de rots die de gemeente heeft voortgebracht (Deuteronomium 32:18). Hij is bovendien de betrouwbare en waarachtige getuige. Op Hem kun je bouwen.

4.5.7.2 Christus verafschuwt de zelfgenoegzame kerk

3¹⁵ *Ik ken uw daden. Ik weet dat u niet koud bent en niet heet. Was u maar koud of heet! 3¹⁶ Omdat u lauw bent in plaats van heet of koud, zal Ik u uit mijn mond spuwen.*

Christus wijst het zwakke punt van de kerk te Laodicea aan. In Laodicea was men toch niet helemaal selfsupporting. De stad was voor haar drinkwater afhankelijk van de warmwaterbronnen van het nabijgelegen Hiërapolis. Het hete water werd door buizen naar Laodicea geleid. Onderweg koelde het water af en eenmaal in Laodicea was het lauw geworden. Christus heeft de daden van de kerk te Laodicea geproefd om deze te beoordelen. Het resultaat viel niet mee. De zelfgenoegzaamheid van de gemeente smaakte net zo vies als het lauwe drinkwater. Daarom staat Hij nu op het punt de gemeente uit te spugen.

4.5.7.3 Zonder het geloof in Christus heeft de kerk niets

3¹⁷ *Want u zegt: Ik ben rijk en ik heb mij verrijkt en ik heb nergens gebrek aan, maar u beseft niet hoe ellendig, erbarmelijk, arm, blind en naakt u bent. 3¹⁸ Ik raad u aan: koop van Mij goud, in vuur gelouterd, om rijk te worden en witte kleding om aan te trekken en de schande van uw naaktheid te bedekken en zalf om op uw ogen te strijken, opdat u kunt zien.*

In haar gearriveerdheid beseft de gemeente te Laodicea niet dat ze zonder het geloof in Christus arm is, niets om het lijf heeft en blind is. De kerk betekent alleen iets als ze niets uit haarzelf heeft, maar alles van Christus ontvangt. In zijn vermaning stelt Christus zich daarom voor als een verkoper die de gemeente drie dingen te bieden heeft:

1. Goud, in vuur gelouterd. Christus biedt betaling voor de zonden aan.
2. Witte kleding. Christus biedt gerechtigheid aan.
3. Ogenzalf om te zien. Christus biedt verlichting door de Heilige Geest aan.

De gemeente kan dit alles verkrijgen door het geloof in Christus. Zonder dat geloof heeft de gemeente niets. Door het geloof heeft ze alles.

4.5.7.4 Christus wil gemeenschap oefenen met wie alles van Hem verwachten

3¹⁹ *Iedereen die Ik liefheb, wijs Ik terecht en bestraf Ik. Wees dus ijverig en bekeer u! 3²⁰ Zie, Ik sta voor de deur en klopt aan. Als iemand mijn stem hoort en de deur opent, zal Ik bij hem binnenkomen en met Hem de maaltijd gebruiken... en hij met Mij!*

Dat Christus deze gemeente zo streng aanpakt wil niet zeggen dat Hij niet om haar geeft. Integendeel, met zijn vermanend woord klopt Christus op de deur van de gemeente. De gemeente moet die deur openen, d.w.z. aan Christus' vermaning gehoor geven door zich te bekeren. Waar Christus binnengelaten wordt, zal Hij als gast de maaltijd gebruiken. Maar ook zal Hij dan de rollen omkeren door als gastheer de gelovige aan *zijn* tafel, de tafel van de Heer, uit te nodigen. Christus wil gemeenschap oefenen met wie zich van hun zelfgenoegzaamheid bekeren.

4.5.7.5 Wie op Christus bouwen, zullen met Hem meeregeren

3²¹ Wie overwint, zal Ik de gunst verlenen met Mij te zetelen op mijn troon, zoals Ik zelf heb overwonnen en met mijn Vader zetel op zijn troon. 3²² Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt.

Wie overwint, d.w.z. wie niet op zichzelf, maar op Christus steunt, zal door Christus als broeder of zuster behandeld worden. Christus heeft zelf immers ook overwonnen door tijdens zijn leven op aarde in alles op God te vertrouwen. God heeft Hem toen beloond door Hem een plaats te geven aan zijn rechterhand (Hebreeën 12:2). Wie nu zo op Christus vertrouwt en alles van Hem verwacht, zal door Christus beloond worden met een plaats naast Hem, op zijn troon. Hij of zij zal dus met Christus meeregeren. Over dat meeregeren met Christus wordt ook in Openbaring 20:4–6 gesproken. Het gaat daar over het heersen als koning samen met Christus in de periode tussen sterven en opstanding.

5 Christus redt Gods uitverkorenen

In Openbaring 4–7 treedt Jezus Christus als het Lam op. Als Lam is Hij de uitvoerder van Gods verkiezingsbesluit. Hij voert dit verkiezingsbesluit uit door de mensen tot inkeer te roepen. De voorwaarde voor de redding van Gods uitverkorenen heeft Hij zelf door zijn verzoenend lijden en sterven vervuld. Zo redt Hij een tot het eeuwige leven uitverkoren gemeente van het oordeel. Omdat God de Auteur is van het verkiezingsbesluit, komt aan Hem de dank en de eer toe.

5.1 Gods koningschap gaat alles te boven

Johannes ziet in Openbaring 4–7 de verwerkelijking van Gods verkiezingsbesluit door Jezus Christus. In Openbaring 5 wordt duidelijk dat Jezus degene is die het verkiezingsbesluit *uitvoert*. In Openbaring 4 zien we de *Auteur* van het verkiezingsbesluit. God, die in de hemel troont en over alles heerst. God, bij wiens glans en schittering alles verbleekt. God, die zetelt te midden van zijn raad. God, die een verterend vuur is en wiens stem de aarde doet beven. God, wiens Geest de bron is van alle gaven. Deze almachtige God heeft het besluit genomen om een rest van de mensheid van de ondergang te redden. De namen van deze uitverkorenen heeft Hij in het levensboek opgetekend. Hij deed dat nog voor wij geboren werden, ja zelfs nog voordat Hij hemel en aarde schiep.

5.1.1 Johannes laat ons Gods majesteit zien

4¹ Daarna zag ik toe en zie: een openstaande deur in de hemel. De stem die mij eerder had toesproken en die klonk als een ramshoorn, zei nu: “Kom hierboven, dan laat ik u zien wat hierna gebeuren moet.” 4² Meteen werd ik overweldigd door de Geest. En zie: er stond een troon in de hemel en op de troon zetelde Iemand. 4³ Degene die erop zetelde, zag eruit als diamant en sardius. Rondom de troon was een stralenkrans die eruit zag als smaragd.

In Openbaring 4:1 ziet Johannes in een visioen een geopende deur in de hemel. Hij ontvangt van een engel de opdracht om via deze openstaande deur de hemelse tempel binnen te gaan. Het doel is om te zien “wat hierna gebeuren moet”.

Na de woorden van de engel wordt Johannes door de Geest naar de hemel verplaatst. Hij wordt in de hemelse tempel toegelaten en mag daar de troon van God aanschouwen. Ook Paulus had eens een dergelijk visioen (2 Korintiërs 12:1–4). Dat visioen was echter alleen voor Paulus bedoeld. Bij Johannes is dat anders. Hij laat ons meekijken: “En zie...”.

Johannes ziet in het hemelse paleis God zetelend op zijn troon. Hij aanschouwt Gods majesteit. Gods verschijning is een en al schittering.

5.1.2 Een hemelse raad staat God terzijde

4⁴ Om de troon heen stonden vierentwintig tronen. Op die tronen zetelden vierentwintig oudsten, in witte kleding en met een gouden krans op hun hoofd.

God is niet alleen in zijn hemels paleis. Zijn troon wordt omringd door de tronen van 24 oudsten. Deze oudsten zijn engelen. In Kolossenzen 1:16 worden zij “tronen” genoemd. Zij vormen Gods raad, die Hem terzijde staat. Ook Psalm 89 spreekt over deze hemelse raad: “Een God, die in de raad van de heiligen wordt gevreesd, groot en schrikwekkend voor heel zijn hof.” (Psalm 89:8).

5.1.3 Gods majesteit is ontzagwekkend

4⁵ Van de troon gingen bliksemschichten uit en gerommel en donderslagen. Zeven vurige fakkels brandden voor de troon; dit zijn de zeven Geesten van God. 4⁶ Ook was er voor de troon iets als een zee van kristalglas.

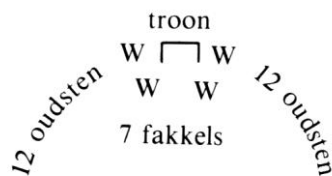
Het geheel maakt een ontzagwekkende indruk. Bliksemschichten vanuit de troon. Donderslagen. God is een verterend vuur (Hebreeën 12:29) en zijn stem doet de aarde beven (Psalm 29).

De troon wordt verlicht door zeven vurige fakkels: de zeven Geesten van God. Deze zeven Geesten duiden de Heilige Geest naar zijn verschillende werkingen aan: wijsheid, inzicht, beleid, sterkte, kennis, eerbied en beoordelingsvermogen (Jesaja 11:2–4).

Het licht van de fakkels wordt weerspiegeld in iets als een zee van kristalglas. Kristalglas is zeer helder en sterk lichtbrekend. Het is een en al fonkeling wat Johannes ziet.

5.1.4 Hemelse wachters bewaken de toegang tot de troon van God

Midden voor de troon en eromheen waren vier wezens, die voor en achter vol ogen waren. 4⁷ Het eerste wezen leek op een leeuw, het tweede wezen leek op een jonge stier, het derde wezen had een gezicht als van een mens en het vierde wezen leek op een vliegende adelaar. 4⁸ De vier wezens hadden elk zes vleugels; deze waren rondom en aan de binnenkant met ogen bezet. En zonder ophouden riepen ze dag en nacht: "Heilig, heilig, heilig, Jahweh God, de Almachtige, die was, die is en die komt."



De troon wordt bewaakt door vier wezens met zes vleugels. Het eerste wezen vertoont overeenkomst met een leeuw, het tweede met een stier, het derde met een mens en het vierde met een adelaar. Deze wezens zijn *cherubs*, hemelse wachters. Na de zondeval bewaakten cherubs de toegang tot het paradijs om te voorkomen dat Adam en Eva van de levensboom zouden eten (Genesis

3:24). In Openbaring 4:6-8 fungeren de cherubs als Gods lijfwacht. Vandaar dat ze bezaaid zijn met ogen, zowel voor als achter. Niets ontsnapt aan hun aandacht. Samen hebben ze de moed van een leeuw, de kracht van een stier, de intelligentie van een mens en de snelheid van een adelaar. Ze zijn God geheel toegewijd, wat blijkt uit hun onophoudelijk roepen: "Heilig, heilig, heilig, Jahweh God, de Almachtige, die was, die is en die komt."

5.1.5 In de hemel aanbidt men God om zijn majesteit en wijsheid

4⁹ Telkens wanneer die wezens heerlijkheid, eer en dank zullen brengen aan Hem die op de troon zetelt en tot in de verste tijden leeft, 4¹⁰ zullen de vierentwintig oudsten in aanbidding neervallen voor Hem die op de troon zetelt en die tot in de verste tijden leeft. Zij zullen hun kransen voor de troon werpen, terwijl ze uitroepen: 4¹¹ "U, onze Heer en God, bent het waard de heerlijkheid, de eer en de macht te ontvangen, want U hebt alles geschapen: door uw wil bestond het en werd het geschapen."

In de volgende hoofdstukken zullen we zien dat zowel de hemelse wachters als de oudsten zich betrokken weten bij de uitvoering van Gods verkiezingsbesluit. Op markante punten brengen zij God hun hulde door zich in aanbidding voor zijn troon neer te werpen (Openbaring 5:14; 7:11; 11:16; 19:4). Openbaring 4:9-11 bereidt ons daar op voor. Dit gedeelte laat ons zien dat men in de hemel geen kritiek heeft op Gods handelen. Integendeel de hemelse wachters brengen God heerlijkheid, eer en dank. De oudsten aanbidden Hem en werpen hun kransen neer voor Gods troon. God heeft alles geschapen en is het daarom waard dat heel zijn schepping Hem prijst.

5.2 Jezus heeft de voorwaarde vervuld

In Openbaring 5 zien we dat Jezus de akte van Gods verkiezingsbesluit uit Gods hand aanneemt en zo de verantwoordelijkheid voor de uitverkorenen op zich neemt. Alleen Jezus is daartoe gerechtigd, want Hij heeft zijn leven gegeven om de uitvoering van Gods verkiezingsbesluit mogelijk te maken. Hij heeft door zijn dood aan het kruis voor de zonden betaald. Daarom scheldt God de schuld kwijt van allen die bij Christus horen en met recht de naam christen dragen. Zo wordt de toorn van God van de uitverkorenen afgewend en is er voor hen het perspectief van duurzaam leven.

5.2.1 Alleen Jezus kan Gods verkiezingsbesluit verwerkelijken

5¹ Toen zag ik in de rechterhand van Hem die op de troon zetelt een boekrol die aan de binnenkant beschreven was en op de achterkant verzegeld met zeven zegels. 5² Ook zag ik een sterke engel die met luide stem uitriep: "Wie is waardig de boekrol te openen en haar zegels te verbreken?" 5³ Maar niemand in de hemel of op aarde of onder de aarde was in staat de boekrol te openen en in te zien. 5⁴ Ik barstte in tranen uit, omdat niemand waardig bevonden was de boekrol te openen en

haar in te zien. ⁵ Toen zei een van de oudsten tegen mij: “Huil niet. Zie, Hij heeft overwonnen, de Leeuw uit de stam Juda, de Wortel van David, om de boekrol en haar zeven zegels te openen.”

Johannes ziet in de rechterhand van God een met zeven zegels verzegelde boekrol. Deze boekrol is het *levensboek*, waarin de namen van de uitverkorenen staan geschreven. Een engel roept vervolgens met luide stem uit: “Wie is waardig de boekrol te openen en haar zegels te verbreken?” Niemand blijkt daartoe in staat. Het levensboek blijft een gesloten boek. Zoals een testament alleen uitgevoerd kan worden als het geopend wordt, zo kan ook Gods verkiezingsbesluit alleen verwerkelijkt worden als de akte van zijn verkiezingsbesluit geopend wordt. Geen enkel scheepsel blijkt echter in staat Gods verkiezingsbesluit uit te voeren. Het is dan ook geen wonder dat Johannes in tranen uitbarst. Maar dan komt de verrassing. Een van de oudsten ziet de tranen van Johannes en antwoordt: “Huil niet. Zie, Hij heeft overwonnen, de Leeuw uit de stam Juda, de Wortel van David, om de boekrol en haar zeven zegels te openen.” *De Leeuw uit de stam Juda* herinnert aan Genesis 49:9–10: “Juda is een jonge leeuw; met roef ben je groot geworden, mijn zoon! Hij vlijt zich neer, hij ligt als een leeuw, als de koning van de dieren; wie waagt het hem te wekken? Van Juda zal de scepter niet wijken, de staf zal niet verdwijnen tussen zijn voeten, totdat hij verschijnt die hem voeren mag; hem zijn de volken gehoorzaam.” *De Wortel van David* herinnert aan Jesaja 11:1: “Een twijg ontspruit aan de stronk van Isaï, een telg ontbloeit aan zijn wortels” en aan Jesaja 11:10: “Op die dag staat de wortel van Isaï als een vaandel voor de volken opgericht: de volken zoeken hem op, en zijn woonplaats zal prachtig zijn.” *Hij heeft overwonnen* verwijst naar Jezus' overwinning aan het kruis: “Hij heeft de heerschappijen en de machten ontwapend, hen openlijk aan de kaak gesteld en over hen getriomfeerd door het kruis.” (Kolossenzen 2:15).

5.2.2 Jezus heeft zichzelf voor de uitverkorenen opgeofferd

⁶ Toen zag ik midden tussen de troon en de vier wezens en midden tussen de oudsten een Lam staan, dat blijkbaar geslacht was. Het had zeven hoorns en zeven ogen — dit zijn de zeven Geesten van God, die uitgezonden zijn naar heel de aarde.

Als Johannes toekijkt, ziet hij geen Leeuw, maar een Lam. Dat is geen tegenstelling, want het Lam is een sterke *Ram* met *zeven* hoorns. Omgeven door de cherubs, Gods lijfwacht, en de oudsten, Gods raad, staat het Lam midden voor de troon van God. Als de Wortel van David (Jesaja 11:1) is het Lam in het bezit van de zeven Geesten van God (Jesaja 11:2–4). Maar het meest opvallende aan het Lam is, dat het blijkbaar geslacht was. Dit is het Lam waarover Jesaja sprak: “Hij werd gefolterd maar hij onderwierp zich; hij heeft zijn mond niet geopend, zoals een lam dat naar de slacht wordt geleid. ... Door een gewelddadig vonnis werd hij weggenomen; wie denkt nog over zijn bestemming na? Toch is hij uit het land van de levenden weggerukt, geslagen vanwege de opstandigheid van mijn volk. ... Waarlijk, hij heeft zichzelf tot een zoenoffer gemaakt.” (Jesaja 53:7a, 8, 10b). Dit Lam is de vervulling van het paaslam, waarvan het bloed bij de uittocht uit Egypte de redding van de Israëlieten bleek te zijn (Exodus 12). Dit is het Lam dat Johannes de Doper aanwees met de woorden: “Daar is het Lam van God, degene die de zonde van de wereld wegneemt.” (Johannes 1:29). Door zijn dood aan het kruis heeft Jezus zichzelf voor de uitverkorenen opgeofferd. Door als zoenoffer te fungeren heeft Hij de schuld van de zijnen weggenomen. Zo heeft Hij de weg vrij gemaakt voor de uitvoering van Gods verkiezingsbesluit.

5.2.3 Jezus heeft de verantwoordelijkheid voor de uitverkorenen aanvaard

⁷ Het ging naar voren en nam de boekrol aan uit de rechterhand van Hem die op de troon zetelt. Het Lam ging naar de troon toe en nam de verzegelde boekrol, het levensboek, uit de rechterhand van God aan. Door dat te doen verklaarde Jezus zich verantwoordelijk voor de uitvoering van Gods verkiezingsbesluit. Wat dat betekent, kunnen we het beste weergeven met Jezus' eigen woorden: “Mijn schapen luisteren naar mijn stem; Ik ken ze en ze volgen Mij. Ik geef hun duurzaam leven: nooit zullen ze verloren gaan, niemand zal ze aan mijn hand ontrukken. Want wat mijn Vader Mij heeft toevertrouwd, gaat alles te boven” (Johannes 10:27–29a).

5.2.4 Door zijn offer heeft Jezus de uitverkorenen gekocht

5⁸ Toen Het de boekrol nam, vielen de vier wezens en de vierentwintig oudsten neer voor het Lam, elk met een lier en een gouden schaal vol reukwerk — dat zijn de gebeden van de heiligen. 5⁹ Zij zongen een nieuw lied: “Waardig bent U de boekrol aan te nemen en haar zegels te verbreken, want U bent geslacht en hebt gekocht voor God met uw bloed uit elke stam, volk, taal en natie. 5¹⁰ U hebt hen voor onze God gemaakt tot een koninkrijk van priesters en zij zullen als koningen heersen op de aarde.”

Johannes ziet hoe de cherubs en de oudsten zich voor het Lam neerwerpen en Hem een nieuw lied toezingen, terwijl de oudsten daarbij op hun lier spelen. Bovendien hebben de oudsten gouden schalen vol reukwerk bij zich. Het reukwerk symboliseert de gebeden van de heiligen. We kunnen hierbij aan Psalm 141:2 denken: “Mijn gebed zal voor U als wierook zijn”. Over die heiligen gaat het ook in het lied dat gezongen wordt. Dat ze heiligen genoemd worden, betekent dat ze van de andere mensen zijn afgezonderd om God toe te behoren. Jezus heeft aan het kruis geleden om met zijn verzoenend bloed uit alle volken mensen uit de macht van de duivel los te kopen. Daarom is Hij gerechtigd het levensboek aan te nemen en Gods verkiezingsbesluit te verwezenlijken. Gods verkiezingsbesluit verwezenlijken wil zeggen: in het heden van de uitverkorenen een koninkrijk van priesters, een aan God toegewijd volk, maken, opdat zij in de toekomst als koningen op de nieuwe aarde zullen heersen.

5.2.5 Iedereen moet Jezus loven en prijzen

5¹¹ Ik zag toe en hoorde het geluid van vele engelen rondom de troon en van de wezens en de oudsten; hun aantal was tienduizenden tienduizendtallen en duizenden duizendtallen. 5¹² Met luide stem riepen zij: “Het Lam dat geslacht werd, is het waard de macht en rijkdom en wijsheid en sterkte en eer en heerlijkheid en lof te ontvangen.” 5¹³ En elk schepsel in de hemel, op aarde, onder de aarde en op zee en alles wat daarin is, hoorde ik roepen: “Aan Hem die op de troon zetelt en aan het Lam de lof, de eer, de heerlijkheid en de macht tot in de verste tijden!” 5¹⁴ De vier wezens zeiden: “Amen” en de oudsten vielen in aanbidding neer.

Na de lof van de cherubs en de oudsten volgt de lof van talloze engelen. Maar niet alleen in de hemel, overal moet Jezus geëerd en geprezen worden. Johannes hoort dat heel de schepping niet alleen de Vader, maar ook de Zoon looft. De vier cherubs beamen deze lof en de oudsten werpen zich neer in aanbidding. De Zoon wordt samen met de Vader aanbeden en verheerlijkt.

5.3 Jezus roept tot inkeer

In het gedeelte hiervoor zagen we dat het Lam het levensboek uit de hand van God aannam. Daarmee nam het Lam de verantwoordelijkheid voor de uitverkorenen op zich. We zien nu dat het Lam de boekrol opent door de zegels te verbreken. Het verbreken van de zegels betekent dat het Lam Gods verkiezingsbesluit tot uitvoering brengt. Het openen van de zegels blijkt allerlei rampen tot gevolg te hebben. Deze verschrikkingen hebben echter niet primair de vernietiging van mensen, maar het tot inkeer brengen van de overgeblevenen tot doel. Op hardhandige wijze roept Jezus op tot inkeer om zo Gods verkiezingsbesluit te verwerkelijken. Denk maar eens aan de bekering van Paulus (Handelingen 9).

Kan het niet allemaal wat zachtzinniger? Zeker kan dat. Minstens elke zondag wordt het lieflijke evangelie van Gods genade verkondigd. Maar wie luistert daar werkelijk naar? Paulus kende dat evangelie voor zijn bekering ook wel. Maar hij wilde er niets van weten, totdat Christus op hardhandige wijze een einde aan zijn ongeloof maakte. Wie niet horen wil, moet maar voelen.

5.3.1 De verkondiging van het evangelie is niet te stuiten

6¹ Ik zag toe toen het Lam een van de zeven zegels opende en ik hoorde een van de vier wezens roepen als met de stem van de donder: “Kom!” 6² En ik zag toe en zie: een wit paard. Zijn berijder droeg een boog. Hij ontving een zegekrans en hij reed weg, zegevierend en om zege te behalen.

Wanneer het Lam het eerste zegel verbreekt, roept één van de cherubs: “Kom!” Vervolgens verschijnt er een wit paard met daarop een ruiter. Deze ruiter-engel draagt een boog en ontvangt een zegekrans. Het zegevieren is kenmerkend voor deze ruiter: “hij reed weg, zegevierend en om zege te behalen”. De opdracht van deze ruiter-engel is de vrede van Christus, de Pax Christi, af te kondigen onder de volken. Het succes van zijn opdracht staat vast. De verbreiding van het evangelie is niet te stuiten. “In heel de wereld is het bezig vrucht te dragen en te groeien”, schreef Paulus omstreeks 58 (Kolossenzen 1:6).

5.3.2 Jezus laat zien wat de aard van de onbekeerde mens is

⁶³ Toen het Lam het tweede zegel opende, hoorde ik het tweede wezen roepen: “Kom!” ⁶⁴ Er verscheen een ander, een vuurrood paard. Zijn berijder ontving macht om de vrede van het land weg te nemen, zodat men elkaar zou afslachten en hij ontving een groot zwaard.

Bij de verbreking van het tweede zegel ziet Johannes een vuurrood paard. De ruiter op dit paard ontvangt de bevoegdheid “om de vrede van het land weg te nemen”. De bewoners van het land slachten elkaar af. De oorzaak: de vrede, de harmonie, is uit de samenleving verdwenen. Bij de Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus kunnen we lezen wat dit in de praktijk betekende. Zo werden ten tijde van de procurator Albinus (62–64) de gewone priesters door de priesteradel van hun tienden beroofd. Het gevolg was dat sommigen van de honger omkwamen (Joodse Oudheden 20:181). Het afslachten van landgenoten gebeurde echter vooral door de Joodse vrijheidsstrijders, de *Zeloten*. Zij vermoordden op klaarlichte dag m.b.v. dolken (in het Latijn: *sica*) hun tegenstanders en werden daarom door de Romeinen *sikariërs* (Handelingen 21:38) genoemd. “De eerste die door hen werd neergestoken, was de hogepriester Jonathan, en iedere dag ondergingen vele anderen hetzelfde lot. De paniek die erdoor ontstond, was nog erger dan de misdaden, omdat ieder als een soldaat in de oorlog permanent de dood voor de ogen meende te hebben. Zij hielden hun vijanden van verre in het oog en zelfs als een vriend op hen afkwam, wantrouwden zij hem. Maar ondanks al hun achterdocht en voorzorgen konden zij de moorden niet ontlopen. Want de samenzweerders sloegen zeer snel toe om daarna even snel te verdwijnen.” (Josephus, De Joodse Oorlog 2:256–257). Over de hele linie was de vrede uit de samenleving. Er waren conflicten tussen de priesters onderling, tussen voor- en tegenstanders van de sluimerende opstand, en tussen Joden en niet-Joden. Deze conflicten werden vaak op bloedige wijze uitgevochten. Afschuwelijk? Ja. Onmenselijk? Nee. Door de vrede weg te nemen laat Christus juist zien wat de ware aard van de onbekeerde mens is: de mens gunt z'n naaste het licht in de ogen niet. Zo blijkt heel duidelijk hoe hard de mens het evangelie en de verlossing door Christus nodig heeft.

5.3.3 Jezus beheerst de gebeurtenissen op aarde

⁶⁵ Toen het Lam het derde zegel opende, hoorde ik het derde wezen roepen: “Kom!” Ik zag toe en zie: een zwart paard. Zijn berijder hield een weegschaal in zijn hand. ⁶⁶ En ik hoorde te midden van de vier wezens iets dat klonk als een stem, die zei: “Een maat tarwe voor een denarie en drie maten gerst voor een denarie, maar breng geen schade toe aan de olijfolie en de wijn.”

In deze tekst zien we dat Christus gebruik maakt van een hongersnood om de mensen tot inkeer te roepen. Tijdens deze hongersnood kostte een maat tarwe evenals drie maten gerst een denarie. Een denarie is een Romeinse munt die dezelfde waarde had als de Griekse drachme. Uit de gegeven prijs voor een maat tarwe kunnen we vaststellen dat bedoeld wordt op de hongersnood die in 45–46 in het land Israël heerste. Volgens Flavius Josephus kostte een tiende efa tarwe toen namelijk 4 drachmen (Joodse Oudheden 3:320), ofwel 4 denaries. Een tiende efa komt overeen met 4,5 liter, de in Openbaring 6:6 bedoelde korenmaat met 1,14 liter.

Openbaring:	1 maat	= 1,14 liter kost	1 denarie
Josephus	: 1/10 efa	= 4,5 liter kostte	4 drachmen = 4 denaries

De door Josephus genoemde prijs komt overeen met de in Openbaring 6:6 genoemde prijs, zodat we kunnen concluderen dat het visioen betrekking heeft op de door Josephus vermelde hongersnood van ±46 n.Chr. Het is onjuist Openbaring 6:5–6 te betrekken op de hongersnood die in het

jaar 70 in Jeruzalem heerste. Toen steeg de graanprijs namelijk tot één talent (6000 drachmen) per maat (Josephus, De Joodse Oorlog 5:571).

Bij de in Openbaring 6:5–6 bedoelde hongersnood was er nog wel graan, maar alleen in afgewogen porties. De graanprijs paste zich aan bij de schaarste: “Een maat tarwe voor een denarie en drie maten gerst voor een denarie”. Een maat is een dagrantsoen voor één persoon. Een denarie komt overeen met een dagloon (Matteüs 20:2). Van een dagloon kon men dus voor één persoon tarwe kopen of voor drie personen gerst. Een gezin met kinderen kwam zo eten tekort. Het was dan ook geen wonder dat velen stierven (Joodse Oudheden 20:51).

Door deze hongersnood herinnerde Christus aan Leviticus 26:26, waar God Israël bij ongehoorzaamheid met hongersnood bedreigde: “En als Ik voor u geen brood op de plank heb, zullen tien vrouwen in één oven bakken en het brood in porties verdelen. U zult wel eten, maar niet genoeg krijgen.” De hongersnood van ±46 was voor Israël een waarschuwing dat het met de verwerping van Christus op de verkeerde weg was. Het moest zich bekeren om aan het definitieve gericht te ontkomen. Door de hongersnood riep Jezus op hardhandige wijze tot inkeer. Maar Hij deed dat wel gedoseerd. De olijfolie en de wijn, die evenals het graan tot het volksvoedsel behoorden, werden niet aangetast. De prijs van het graan en daarmee het dagrantsoen werd vanuit de hemel precies vastgesteld. Christus beheerst de gebeurtenissen op aarde volledig en bereikt zo zijn doel: de redding van de uitverkorenen.

5.3.4 Jezus laat zien wat het lot van de onbekeerde mens is

6⁷ Toen het Lam het vierde zegel opende, hoorde ik de stem van het vierde wezen roepen: “Kom!”

6⁸ Ik zag toe en zie: een vaalgroen paard. De naam van zijn berijder was de Dood en het dodenrijk kwam achter hem aan. Zij ontvingen macht over het vierde deel van het land, om te doden met het zwaard, met hongersnood, met de pest en door de wilde dieren van het land.

Bij de verbreking van het vierde zegel verschijnt er een vaalgroen paard. De ruiter op dit paard heet “De Dood” en wordt dan ook gevolgd door het dodenrijk. Het optreden van deze ruiter en zijn volgeling moeten we, evenals die van de vorige ruiters, in de periode 30–66 plaatsen. Dat is de periode tussen Christus' hemelvaart en het uitbreken van de Joodse oorlog. De dood en zijn compagnon, het dodenrijk, ontvingen bevoegdheid om in die tijd een vierde deel van de bewoners van het land Israël te doden. Daartoe mochten ze gebruik maken van het zwaard (vergelijk het tweede zegel), hongersnood (vergelijk het derde zegel), de pest en de wilde dieren van het land. De dood van zo'n aanzienlijk deel van de bevolking was een ernstige waarschuwing voor de overgeblevenen: “als u zich niet bekeert, zult u allemaal, net als zij, omkomen” (Lucas 13:3, 5).

5.3.5 De verkondigers van het evangelie worden in het gelijk gesteld

6⁹ Toen het Lam het vijfde zegel opende, zag ik onder het altaar de zielen van hen die afgeslacht waren om het woord van God en om het getuigenis waar ze zich aan hielden. 6¹⁰ Zij riepen met luide stem: “Hoelang nog, heilige en waarachtige Heerser, velt U geen vonnis en wreekt U ons bloed niet op de bewoners van het land?” 6¹¹ Zij ontvingen ieder een wit gewaad en kregen te horen dat zij nog een korte tijd moesten wachten, totdat ook het getal vol zou zijn van hun mededienaren en hun broeders en zusters die net als zij gedood zouden worden.

Bij de verbreking van het vijfde zegel ziet Johannes onder het hemelse reukofferaltaar de zielen van de vermoorde verkondigers van het evangelie. Het getuigenis waar zij zich aan hielden, is het getuigenis van Jezus (Openbaring 20:4). Tijdens zijn leven op aarde heeft Jezus van zichzelf getuigd, dat Hij de Zoon van God is (Johannes 5:17–47; 10:22–39). Dit getuigenis werd door de Joodse autoriteiten verworpen, maar door de kerk aanvaard. Als gevolg hiervan stond de kerk bittere vervolging te wachten.

Johannes hoort de om het evangelie vermoorden roepen: “Hoelang nog, heilige en waarachtige Heerser, velt U geen vonnis en wreekt U ons bloed niet op de bewoners van het land?” Zij verlangen naar het oordeel, want dat oordeel zal hen rechtvaardigen. De mensen zullen dan wel moeten erkennen dat de verkondigers van het evangelie het bij het rechte eind hadden. De zielen onder het altaar krijgen echter te horen dat ze nog even geduld moeten hebben. Het getal van hen die om het evangelie vermoord worden is nog niet vol. Wel krijgen de zielen alvast een wit gewaad als teken

van hun gerechtigheid. Zo worden zij door God, nog voordat het oordeel losbarst, in het gelijk gesteld.

5.4 Jezus redt van het oordeel

De tijd dat Jezus tot inkeer roept, duurt niet eindeloos lang. Op een dag komt het geduchte en ontzagwekkende oordeel. Dan blijkt dat Jezus' oproep tot bekering niet vruchteloos is gebleven. Want op die dag wordt de redding van de uitverkorenen zichtbaar. De gelovigen worden dan afgezonderd en houden stand in het gericht, maar voor de ongelovigen is er dan geen hoop.

5.4.1 Gods oordeelsdag is geducht en ontzagwekkend

6¹² *Ik zag, toen het Lam het zesde zegel opende, dat er een zware aardbeving ontstond. De zon werd zwart als een harige zak en de hele maan werd rood als bloed.* 6¹³ *De sterren van de hemel vielen op aarde, zoals een vijgenboom zijn late vijgen laat vallen als hij door een hevige wind geschud wordt.* 6¹⁴ *De hemel week terug als een boekrol die wordt opgerold en alle bergen en eilanden werden van hun plaats gerukt.*

Bij de verbreking van het zesde zegel is de in Openbaring 6:11 genoemde korte tijd voorbij en breekt de dag van Gods wraak aan. De beschrijving van deze dag in Openbaring 6:12–14 is beeldspraak die aangeeft hoe geducht en ontzagwekkend deze dag is. Als de grote God verschijnt om recht te spreken staat de aarde te trillen op haar grondvesten, verbergt de zon haar gelaat, wordt de maan rood van schaamte, vallen de sterren (meteorieten) op aarde, wijkt de hemel uit vrees terug en hebben de bergen geen vaste grond meer onder hun voet.

5.4.2 Op Gods oordeelsdag is er voor de ongelovigen geen hoop

6¹⁵ *De koningen van het land, de rijksgroten, de legeraanvoerders, de rijken, de helden en alle slaven en vrijen verborgen zich in de holen en rotskloven van de bergen.* 6¹⁶ *Zij riepen tegen de bergen en de rotsen: ‘Val op ons en verberg ons voor het aangezicht van Hem die op de troon zetelt en voor de toorn van het Lam!’* 6¹⁷ *Want de grote dag van hun toorn is gekomen.’*

Niet alleen hemel en aarde vluchten voor Gods aangezicht, ook de mensen doen dat. Evenals eens Adam en Eva proberen ze zich voor God te verbergen. In hun angst roepen ze de bergen en de rotsen te hulp: “Val op ons en verberg ons voor het aangezicht van Hem die zetelt op de troon, en voor de toorn van het Lam!” Het roepen tot de bergen en de rotsen tekent de wanhoop van de mensen. Het blijft echter dwaasheid, want waar zou men zich voor God kunnen verbergen? Om het met Eleazar ben Jaïr, de commandant van Masada, te zeggen: “Waar toch kunnen wij Gods aanschijn ontvluchten? Waar zullen wij heengaan nu de Heer des hemels onze vijand is? Al zouden de bergen op ons vallen en wij ons in de holen verbergen, hoe zouden wij de toorn van zo'n machtig God van ons kunnen afwenden?” (volgens boek 5 van de Latijnse versie van “De Joodse Oorlog”). Het roepen tot de bergen en de rotsen herinnert behalve aan Hosea 10:8 ook aan Jezus' woorden tot de weeklagende vrouwen van Jeruzalem: “Vrouwen van Jeruzalem, huil niet om Mij, huil liever om uzelf en uw kinderen. Want er komen dagen dat men zal zeggen: ‘Gelukkig de onvruchtbare vrouwen, de schoot die niet heeft gebaard en de borsten die niet hebben gezoogd.’ *Dan zal men zeggen tegen de bergen: ‘Val op ons’, en tegen de heuvels: ‘Bedek ons.’* Want als ze dit doen met het groene hout, wat moet er dan gebeuren met het dorre?” (Lucas 23:28–31). De door Jezus genoemde dag brak aan toen de Romeinen onder leiding van landvoogd Cestius in het najaar van 66 Jeruzalem belegerden om de opstand tegen Rome de kop in te drukken. Het was juist de tijd van het Loofhutenfeest zodat er veel volk in de stad was. De Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus vermeldt dat er onder de belegerden grote paniek uitbrak. Bij de eerste aanval vluchtten de opstandelingen in paniek naar de binnenstad en het tempelgebied. Bij de tweede aanval probeerden ze in paniek Jeruzalem te verlaten, omdat ze dachten dat het einde van de stad nabij was (Josephus, De Joodse Oorlog 2:513–538).

5.4.3 Alleen de uitverkorenen kunnen standhouden op Gods oordeelsdag

“Wie kan dan standhouden?”

Deze vraag geeft de kern van de zaak aan. Alleen de uitverkorenen kunnen standhouden op de dag van Gods gericht. Dat laat het vervolg dan ook zien.

5.4.4 Op Gods oordeelsdag worden de gelovigen afgezonderd

7¹ Hierna zag ik vier engelen op de vier hoeken van het land staan. Zij hielden de vier winden van het land in bedwang, zodat er geen wind zou waaien over land of zee of door enige boom. 7² En ik zag een andere engel opkomen van de opgang van de zon. Hij had het zegel van de levende God bij zich. Hij riep met luide stem tot de vier engelen, die macht ontvangen hadden om aan land en zee schade toe te brengen: 7³ “Breng geen schade toe aan het land, noch aan de zee, noch aan de bomen, voordat wij de dienaren van onze God aan hun voorhoofd verzegeld hebben.”

De vermelding van de vier hoeken laat opnieuw zien dat het hier om het land Israël gaat en niet om de gehele aarde. Een land heeft vier hoeken, maar de aarde is bolvormig. Dat was in de oudheid al bekend bij Plato (427–347 v.Chr.) en Aristoteles (384–322 v.Chr.). Eratosthenes (276–194 v.Chr.) ging nog verder en berekende als eerste de omtrek van de aarde. Plinius de Oudere, een tijdgenoot van de apostelen, schreef hierover: “Door Eratosthenes, een man die in de finesses van alle wetenschappen en in elk geval op dit gebied boven alle anderen uitsteekt in scherpzinnigheid, en met wiens visie, naar ik zie, de geleerden ook algemeen instemmen, is de omtrek van de gehele aardbol gesteld op 252.000 stadiën. In Romeinse maten omgerekend staat dit gelijk aan 31.500 mijlen. Een brutaal waagstuk, maar steunend op een zo ingenieuze argumentatie dat ik me zou schamen er geen geloof aan te hechten.”

Ik heb eerder al genoemd dat de Romeinen in het jaar 66 Jeruzalem belegerden en dat er toen onder de belegerden grote paniek uitbrak. Hoe was toen de situatie van de christenen? We moeten er rekening mee houden dat tijdens deze belegering veel christenen uit Israël ten gevolge van het Loofhuttenfeest in Jeruzalem waren. Zouden zij samen met Jeruzalem door de Romeinen verdelgd worden?

Openbaring 7:1–3 geeft op deze vraag een ontkennend antwoord. De vernietiging mag niet eerder plaatsvinden dan nadat de “dienaren van onze God” Gods zegel op hun voorhoofd hebben ontvangen. Uit Openbaring 14:1 blijkt dat dit zegel de naam van God en de naam van Jezus Christus uitdrukt. Het ontvangen van een zegel op het voorhoofd herinnert aan Ezechiël 9:4, waar God aan een engel de volgende opdracht geeft: “Trek midden door de stad, midden door Jeruzalem, en zet een teken op het voorhoofd van de mannen die jammeren en klagen over alle gruweldaden die daar bedreven worden.” Andere engelen krijgen opdracht iedereen in de stad te doden, “maar raak niemand aan die het teken draagt” (Ezechiël 9:6). Het zegel op het voorhoofd tekent de “dienaren van onze God” als een groep die apart behandeld moet worden.

In Openbaring 7:1–3 wordt het gericht dus omwille van de christenen uitgesteld. Cestius zette zijn aanval op Jeruzalem uiteindelijk niet door. Josephus vermeldt dat na de aftocht van Cestius vele vooraanstaande Joden Jeruzalem verlieten, “zoals drenkelingen een zinkend schip verlaten” (De Joodse Oorlog 2:556). Waarschijnlijk vond toen ook het door de christelijke geschiedschrijver Eusebius vermelde vertrek van de christenen uit Jeruzalem plaats (Kerkgeschiedenis III 5:3). Door hun vertrek uit Jeruzalem werden de christenen afgezonderd van de niet-christenen en ontkwamen zij aan de rampen die over Jeruzalem zouden worden uitgestort.

5.4.5 Gods oordeelsdag brengt aan het licht dat geen van de uitverkorenen mist

7⁴ En ik hoorde het aantal verzegelden: 144.000 verzegelden, uit alle stammen van de zonen van Israël: 7⁵ uit de stam Juda 12.000 verzegelden, uit de stam Ruben 12.000, uit de stam Gad 12.000, 7⁶ uit de stam Aser 12.000, uit de stam Naftali 12.000, uit de stam Dan 12.000, 7⁷ uit de stam Simeon 12.000, uit de stam Levi 12.000, uit de stam Issakar 12.000, 7⁸ uit de stam Zebulon 12.000, uit de stam Jozef 12.000, uit de stam Benjamin 12.000 verzegelden.

Johannes verneemt het aantal mensen dat het zegel op hun voorhoofd ontvangen hebben: 144.000, uit alle stammen van Israël, uit elke stam precies 12.000. Uiteraard zijn dit symbolische getallen. De bedoeling van deze getallen is om aan te geven dat op de dag van Gods oordeel geen van de

uitverkorenen mist. De getallen 12 x 12 x 1000 geven volledigheid aan. Daarom moet in Openbaring 7:6 beslist “Dan” gelezen worden in plaats van “Manasse”, ook al wordt deze lezing alleen door een oude koptische vertaling gesteund. De meerderheid heeft niet altijd gelijk. En zeker niet in dit geval, want Openbaring 7:4 spreekt over *alle* stammen van Israël. Daarom kan Dan niet gemist worden, ook al heeft Dan een slechte naam. Zonder Dan is Israël niet compleet. Bovendien is het ongerijmd dat Manasse naast Jozef (= Efraïm + Manasse) voorkomt. Als Manasse 12.000 verzegelden telt en Jozef ook, dan is de logische conclusie dat alle tot Jozef behorende verzegelden tot Manasse behoren en geen enkele tot Efraïm. Jozef en Manasse duiden dan dezelfde groep aan. Bij het bepalen van het totaal aantal verzegelden mogen we deze groep maar één keer meetellen. Dit leidt echter tot een totaal van 132.000 verzegelde personen en dat is weer in strijd met Openbaring 7:4. Het alternatief is om Jozef als een aanduiding van alleen Efraïm te zien. Dan klopt de optelling wel. De vraag is dan wel waarom Johannes “Jozef” hoort, terwijl alleen Efraïm bedoeld wordt. Al deze moeilijkheden verdwijnen echter wanneer we in vers 6 “Manasse” door “Dan” vervangen. Ook komt dan de symboliek van Openbaring 7:4–8 beter uit. De telling levert allemaal ronde getallen op. Dat betekent dat niemand ontbreekt. Iedereen die er had moeten zijn, is er. Zelfs Dan, van wie je het niet verwacht had.

5.5 Aan God zij dank en eer

De leer van de uitverkiezing is vaak het mikpunt van kritiek. De keerzijde van de uitverkiezing is immers dat er ook mensen zijn die niet zijn uitverkoren. Die kritiek hoor je echter alleen op aarde. In de hemel wordt God vanwege de uitvoering van zijn verkiezingsbesluit aangebeden en verheerlijkt.

Openbaring 7:9–17 laat ons de menigte zien die gered is. Zij staan voor de troon van God en brengen Hem hulde. Ook de oudsten en de vier levende wezens, de hemelse wachters, brengen samen met al de engelen God de eer door Hem te aanbidden. Hun voorbeeld moeten wij navolgen. We moeten bedenken dat zonder Gods uitverkiezingsbesluit *niemand* gered zou worden. Daarom moeten we God elke dag danken en eren voor zijn besluit om uit de gevallen mensheid een rest te redden.

5.5.1 De uitverkorenen vormen een grote menigte afkomstig uit alle volken

7⁹ Hierna zag ik toe en zie: een grote menigte, die niemand tellen kon, uit alle naties, stammen, volken en talen.

Nadat Johannes het aantal verzegelden vernomen heeft, ziet hij in de hemel een ontelbaar grote menigte. Waarschijnlijk is deze menigte dezelfde als de groep verzegelden. Dat lijkt op het eerste gezicht niet zo. De verzegelden zijn immers geteld en van de menigte wordt gezegd dat ze ontelbaar groot is. Dat is echter alleen maar een schijnbare tegenstrijdigheid. Het is niet zo moeilijk om tijdens het verzegelen een telling bij te houden van het aantal verzegelde personen. Het is echter onbegonnen werk om als je een menigte van 144.000 mensen *ziet*, die menigte te gaan tellen. Dat lukt je net zo min als het Abram lukte de sterren aan de hemel te tellen (Genesis 15:5). De tweede schijnbare tegenstrijdigheid is dat de verzegelden tot Israël behoren en de menigte uit mensen uit “alle naties en stammen en volken en talen” bestaat. Voor de tijd van het Nieuwe Testament is dat echter niet zo'n vreemde combinatie. Zo lezen we bijvoorbeeld in Handelingen 2:5: “Nu woonden er in Jeruzalem vrome Joden, afkomstig uit ieder volk onder de hemel.” Deze Joden hadden ieder hun eigen taal: “Maar dat zijn toch allemaal Galileeërs die daar spreken! Hoe is het dan mogelijk dat ieder van ons de taal van zijn geboortestreek hoort? Parten en Meden en Elamieten, en bewoners van Mesopotamië, Judea en Kappadocië, Pontus en Asia, Frygië en Pamfylië, Egypte en het Libische gebied bij Cyrene, en hier woonachtige Romeinen, Joden en proselieten, Kretenzen en Arabieren, wij horen hen in onze eigen taal spreken over de grote daden van God.” (Handelingen 2:7–11). Wel is het zo dat Openbaring 7:9a andere accenten legt dan Openbaring 7:4–8. Openbaring 7:4–8 laat zien dat op de dag van het oordeel alle uitverkorenen gered worden. Niemand van hen ontbreekt. Openbaring 7:9a toont ons hoe groot en breed de menigte is van hen die gered worden. De menigte is ontelbaar groot en afkomstig uit alle volken.

5.5.2 De uitverkorenen loven God en Christus vanwege de ontvangen redding

Zij stonden voor de troon en voor het Lam, in witte kleding en met palmtakken in hun hand. 7¹⁰ Luid riepen zij: “De redding is te danken aan onze God, die op de troon zetelt, en aan het Lam!”

Johannes ziet de menigte uitverkorenen voor de troon van God en voor het Lam staan. Ze zijn gekleed in witte gewaden ten teken van hun rechtvaardiging door het bloed van het Lam (Openbaring 7:14). Net als bij het loofhuttenfeest hebben ze palmtakken in de hand als teken van hun vreugde om de van God ontvangen redding. Die redding verkondigen ze dan ook luid: “De redding is te danken aan onze God, die op de troon zetelt, en aan het Lam!”

5.5.3 Heel de hemel bewijst God eer

7¹¹ Alle engelen stonden rondom de troon en de oudsten en de vier wezens. Zij wierpen zich op hun aangezicht voor de troon en aanbaden God 7¹² met de woorden: “Amen! De lof en de heerlijkheid en de wijsheid en de dank en de eer en de macht en de sterkte aan onze God tot in de verste tijden. Amen!”

Niet alleen de uitverkorenen loven God. Ook Gods boden (de engelen), zijn raad (de oudsten) en zijn lijfwacht (de cherubs) brengen Hem hulde. Ze vallen in aanbidding neer voor de troon.

5.5.4 De uitverkorenen mogen delen in de hemelse liturgie

7¹³ Toen richtte een van de oudsten zich tot mij en zei: “Wie zijn dat in die witte kleding en waar zijn zij vandaan gekomen?” 7¹⁴ Ik antwoordde hem: “Mijn heer, dat weet ú.” Toen zei hij tegen mij: “Dat zijn degenen die uit de grote verdrukking komen. Zij hebben hun kleding wit gewassen in het bloed van het Lam. 7¹⁵ Daarom staan zij voor de troon van God en dienen zij Hem dag en nacht in zijn tempel. Hij die op de troon zetelt, zal zijn tent over hen uitspannen. 7¹⁶ Zij zullen geen honger of dorst meer hebben en niet door zonnesteek of hitte getroffen worden. 7¹⁷ Want het Lam midden voor de troon zal hen weiden en hen naar waterbronnen van het leven leiden.”

Een van de oudsten vraagt Johannes of hij wel weet wie die mensen in de witte gewaden zijn en waar zij vandaan zijn gekomen. Johannes weet het niet en daarom legt de engel het hem uit: “Dat zijn degenen die uit de grote verdrukking komen.” Met de *grote verdrukking* wordt de door Jezus in Matteüs 24:21 aangekondigde grote verdrukking bedoeld. Om aan deze verdrukking te ontkomen moesten de inwoners van Judea de bergen invluchten (Matteüs 24:16). De menigte die uit de grote verdrukking komt, wordt gevormd door hen die aan Jezus' oproep gehoor hebben gegeven en zo aan de door Jezus aangekondigde grote verdrukking zijn ontsnapt. Omdat zij hun gewaden hebben wit gewassen in het bloed van het Lam mogen zij delen in de hemelse liturgie van de oudsten, de cherubs en de overige engelen. In haar eredienst bevindt de kerk zich voor de troon van God. Haar lofzang klinkt in de hemelse tempel.

Daarmee zijn de beloften voor hen die aan Jezus' bevel gehoor geven, niet uitgeput. Ze mogen zich ook verzekerd weten van Gods voortdurende zorg. Dat is bepaald geen overbodige luxe, want de vlucht uit het land Israël zou niet gemakkelijk zijn: “Wie op het dak is, moet niet naar beneden komen om nog dingen uit zijn huis te halen, en wie op het land is, moet niet teruggaan om zijn jas te halen. Wee de vrouwen die dan zwanger zijn of een kind aan de borst hebben in die dagen! Bid dat jullie vlucht niet plaatsvindt in de winter of op sabbat.” (Matteüs 24:17–20). Hun vlucht zou even overhaast zijn als het vertrek van de Israëlieten uit Egypte. Maar ze mogen dan ook delen in dezelfde zorg als waarmee God de Israëlieten in de woestijn omringd had en die op het loofhuttenfeest herdacht werd. Ze mogen schuilen in Gods tent, “een tent die schaduw biedt tegen de hitte overdag en beschutting tegen stortbuien en regen” (Jesaja 4:6). In Jesaja 49:10 wordt gezegd over het volk Israël dat uit de ballingschap terugkeert: “Zij zullen geen honger of dorst hebben en niet door hitte of zonnesteek getroffen worden, want hun Ontfermer zal hen leiden en hen bij waterbronnen brengen.” Deze beloften gelden ook voor hen die uit de grote verdrukking komen. Toch is er wel verschil. *Het Lam* zal hen namelijk weiden en naar waterbronnen van het leven leiden.

5.5.5 God zal aan al het verdriet van de uitverkorenen een einde maken

“En God zal alle tranen uit hun ogen wissen.”

In Jesaja 25:8 lezen we: “De Heer Jahweh vernietigt de dood en veegt de tranen van alle gezichten”. Het wissen van alle tranen zal niet eerder gebeuren dan nadat de dood vernietigd is. Maar gebeuren zal het zeker. In het nieuwe Jeruzalem is geen plaats meer voor verdriet. God zal aan al het verdriet van de uitverkorenen een einde maken: “Hij zal alle tranen uit hun ogen wissen, en de dood zal niet meer bestaan; geen rouw; geen geween, geen smart zal er zijn, want al het oude is voorbij.” (Openbaring 21:4).

6 Benut de tijd voor bekering

In het vorige hoofdstuk zagen we dat Christus Gods uitverkorenen redt. In dit hoofdstuk zien we dat wie gered wil worden, de tijd voor bekering moet benutten. Voor wie zich niet bekeert, betekent deze tijd alleen maar uitstel van executie. De onbekeerden krijgen al wel hun doodvonnis te horen, maar worden nog niet ten dode toe geslagen. Als ze zich ondanks de indringende waarschuwingen toch niet bekeren, zullen ze uiteindelijk verdelgd worden.

6.1 Indringend gewaarschuwd worden

Als het Lam het zevende zegel verbreekt, wordt het stil in de hemel. Die stilte zal echter weldra verbroken worden. Johannes ziet dat aan de zeven engelen die voor Gods aangezicht staan elk een ramshoorn gegeven wordt. Telkens wanneer een van de engelen op de ramshoorn blaast, vindt er een catastrofe plaats. Zo fungeren de zeven ramshoornen als indringende waarschuwingssignalen: “Bekeer u toch! Het is de hoogste tijd! Zo niet...” Door allerlei schrikwekkende gebeurtenissen waarschuwt God op indringende wijze voor het komende oordeel. Daarbij luistert God naar het gebed van de verdrukte en vervolgte kerk. Het hulpgeroep van de kerk stelt een grens aan Gods lankmoedigheid tegenover de ongelovigen. Haar tranen en smekingen hebben tot gevolg dat Gods toorn over de ongelovigen losbarst.

6.1.1 God is lankmoedig tegenover de ongelovigen

⁸*Toen het Lam het zevende zegel opende, werd het stil in de hemel, ongeveer een half uur lang.* Wanneer het Lam het zevende zegel verbreekt wordt het stil in de hemel, wel een half uur lang. Het is de stilte vóór de storm. Het duurt een half uur voordat de stilte door Gods gericht verbroken wordt. Dit half uur tekent Gods lankmoedigheid tegenover de ongelovigen. Hij straft niet onmiddellijk, maar verleent hun eerst tijd om zich te bekeren. In de Joodse oorlog duurde het na de nederlaag van Cestius in het najaar van 66 nog ongeveer een half jaar voordat de Romeinse troepen onder leiding van Vespasianus de aanval openden.

6.1.2 God geeft gehoor aan het gebed van de kerk

⁸*Ik zag de zeven engelen die voor Gods aangezicht staan.*

Johannes ziet de zeven engelen die voor Gods aangezicht staan. Het staan voor Gods aangezicht tekent de hoge positie van deze engelen. In Ester 1:14 wordt gesproken over “de zeven rijksgrotten van Perzië en Medië, die het aangezicht van de koning mochten zien, en die de hoogste posten in het koninkrijk bekleedden”. Het apocriefe boek Tobit legt verband tussen “de zeven engelen die voor Gods aangezicht staan” en de gebeden van de gelovigen: “Ik ben Rafaël, één van de zeven heilige engelen die de gebeden van de heiligen opdragen en toegang hebben tot voor de heerlijke troon van de Heilige.” (Tobit 12:15). Deze engelen spelen echter niet alleen een rol bij het opdragen, maar ook bij de verhooring van de gebeden, zo blijkt uit Tobit 3:16–17: “Het gebed van elk van hen werd gehoord voor de heerlijkheid van de Grote. En Rafaël werd gezonden om hen beide te genezen”. Het blijkt ook uit Lucas 1. De engel Gabriël sprak tot Zacharias: “uw gebed is verhoord” (Lucas 1:13) en “Ik ben Gabriël, die voor Gods aangezicht staat. Ik ben gezonden om met u te spreken en u dit heuglijke nieuws te brengen.” (Lucas 1:19).

In Openbaring 6:10 hoorden we het gebed van de martelaren: “Hoelang nog, heilige en waarachtige Heerser, velt U geen vonnis en wreekt U ons bloed niet op de bewoners van het land?” Dat Johannes nu de zeven engelen voor Gods aangezicht ziet, duidt er op dat nu het gebed van de martelaren verhoord zal worden. God zal zijn gericht niet langer uitstellen. God is wel lankmoedig tegenover de ongelovigen, maar Hij geeft ook gehoor aan het gebed van de kerk, dat smeekt om recht.

6.1.3 God straft als waarschuwing

Zij ontvingen zeven ramshoorns.

De zeven engelen die voor Gods aangezicht staan ontvangen elk een ramshoorn. De zeven ramshoorns herinneren aan Jozua 6, waar de val van Jericho wordt beschreven. De Israëlieten moesten zeven dagen lang om Jericho heentrekken. Daarbij moesten zeven priesters met elk een ramshoorn voor de ark uitgaan en voortdurend op de ramshoorn blazen. Het blazen op de ramshoorn fungeerde hierbij als waarschuwingssignaal. Het betekende: jullie gaan je ondergang tegemoet!

We kunnen hierbij ook denken aan Joël 2:1:

Blaas de ramshoorn op de Sion,
 maak alarm op mijn heilige berg:
 laat al de bewoners van het land beven.
 Want de dag van Jahweh is gekomen;
 ja, hij is nabij!

Het blazen op de ramshoorn fungeert in Openbaring 8 als een waarschuwingssignaal. Het verkondigt de boodschap: “Als u zich niet bekeert, zal het u nog veel erger vergaan!”

6.1.4 De kerk heeft in het gebed toegang tot God

8³ Toen kwam er een andere engel, die met een gouden wierookschep bij het altaar ging staan. Hij ontving een grote hoeveelheid reukwerk om het op het gouden altaar voor de troon te offeren, samen met de gebeden van alle heiligen. 8⁴ Door de handeling van de engel steeg de rook van het reukwerk met de gebeden van de heiligen voor het aangezicht van God omhoog. 8⁵ Toen nam de engel de wierookschep, vulde hem met vuur van het altaar en wierp dat op het land.

In Psalm 141:1–2 smeekt David: “U roep ik Jahweh, haast u en help mij; luister toch, nu ik luid tot U roep. Mijn gebed zal voor U als wierook zijn, mijn geheven handen als een offer in de avond.” Johannes ziet dat het gebed van de kerk als wierook omhoog stijgt voor Gods aangezicht. Een engel (niet een van de zeven die voor Gods aangezicht staan) staat met een wierookschep bij het reukofferaltaar. De wierookschep is gevuld met veel reukwerk om het gebed van de kerk aangenaam voor God te maken. Vervolgens leegt hij de schep op de kolen van het reukofferaltaar met het gevolg dat de rook van het reukwerk met de gebeden van de kerk omhoog stijgt voor Gods aangezicht. Daarna vult hij de wierookschep met gloeiende kolen van het altaar en werpt die op het land Israël (vergelijk Ezechiël 10:2–7). We moeten deze laatste handeling zien als een verhoring van het gebed van de kerk. Denk maar weer aan het gebed van de martelaren: “Hoelang nog, heilige en waarachtige Heerser, velt U geen vonnis en wreekt U ons bloed niet op de bewoners van het land?” (Openbaring 6:10).

Openbaring 8:3–5a laat zien dat de kerk in haar gebed toegang tot Gods aangezicht heeft. Haar gebed is aangenaam voor God (vers 3). Het bereikt Gods aangezicht (vers 4). En het heeft effect (vers 5a).

6.1.5 Gods toorn ontaardt zich over de ongelovigen

Er volgden donderslagen, gerommel, bliksemschichten en een aardbeving.

Na het gebed van de kerk verbreekt God zelf de stilte. We kunnen hierbij aan Psalm 18 denken, waar David op dichterlijke wijze vertelt, hoe God ingreep toen hij in zijn nood tot Hem bad:

Ik riep in mijn angst om Jahweh,
 schreeuwde tot God om hulp.
 Hij hoorde mijn stem vanuit zijn paleis,
 mijn kreet drong door tot zijn oren.
 De aarde schudde en beefde,
 daverend schokten de grondvesten van de bergen,
 want Jahweh ontvlamde in woede.

...

De donder van Jahweh sprak uit de hemel,
de Hoogste liet zijn stem horen,
liet hagel regenen en gloeiende as.
Schichten slingerde Hij in het rond,
zijn bliksems schoten naar alle kanten.
(Psalm 18:7–8, 14–15).

Op indrukwekkende wijze ontlaadt Gods toorn zich over wie Hem en zijn Messias niet erkennen, maar zijn gemeente verdrukken.

6.2 Niet ten dode toe geslagen worden

In Openbaring 8:6–9:21 horen we het geschal van de eerste zes ramshoorns en zien we de verschrikkelijke gevolgen. Toch vallen die gevolgen ook nog weer mee. Het definitieve gericht is er nog niet. Er blijft nog gelegenheid voor bekering. Bij de eerste vier ramshoorns wordt niet zozeer de mens zelf als wel zijn leefmilieu aangetast. Bij de vijfde ramshoorn worden de mensen ook zelf aangepakt, maar niet gedood. Ze willen wel sterven, “maar de dood vlucht van hen weg” (Openbaring 9:6). Bij de zesde ramshoorn worden wel mensen gedood, maar slechts een deel met het doel dat de overigen zich bekeren.

De historische achtergrond van dit alles wordt gevormd door de campagne van de Romeinse legers onder leiding van Vespasianus in Galilea en omstreken in het jaar 67. Judea met Jeruzalem als centrum werd nog gespaard. De verwoesting van Galilea en omstreken was echter een ernstige waarschuwing: “Als jullie zo doorgaan...!” Of om het met de woorden van Vespasianus' zoon Titus te zeggen: “Mijn vader is niet naar dit land (Israël) gekomen om jullie te straffen voor wat er met Cestius is gebeurd, maar om jullie tot de orde te roepen. Als het zijn bedoeling was geweest het hele volk uit te roeien, dan had hij het kwaad meteen bij de wortel moeten aanpakken en deze stad (Jeruzalem) meteen met de grond gelijk moeten maken. Maar dat wás zijn bedoeling helemaal niet. In plaats daarvan begon hij Galilea en omstreken te verwoesten, om jullie zo de tijd te geven om van koers te veranderen.” (De Joodse Oorlog 6:338–339). Titus gaf zo op treffende wijze Gods bedoeling met Vespasianus' campagne in Galilea weer. Het merendeel van de Joden werd nog niet gedood, maar voorlopig gespaard.



Titus.

In de verwoesting van Galilea en omstreken ontving het echter een ernstige waarschuwing. Zo werkt God vandaag ook. Het merendeel van de mensen laat hij nog in leven. Dat betekent echter niet dat zij niets te vrezen hebben. Integendeel, door verwoesting van hun omgeving, door hevige pijn en door het sterven van vrienden en kennissen worden ze met hun eigen, naderende einde geconfronteerd. Opdat ze alsnog van koers veranderen en naar Gods stem gaan luisteren.

6.2.1 Je wordt geconfronteerd met de afbraak van je leefwereld

8⁶ Hierna maakten de zeven engelen met de zeven ramshoorns zich klaar om op de ramshoorn te blazen.

8⁷ De eerste blies op de ramshoorn. Er kwam hagel en vuur, gemengd met bloed, en dat werd op het land geworpen. Een derde deel van het land verbrandde, een derde deel van de bomen verbrandde en al het groene gras verbrandde.

8⁸ De tweede engel blies op de ramshoorn. Iets als een grote berg, laaiend van vuur, werd in de zee geworpen. Een derde deel van de zee werd bloed, 8⁹ een derde deel van de in de zee levende schepselen kwam om en een derde deel van de schepen verging.

8¹⁰ De derde engel blies op de ramshoorn. Uit de hemel viel een grote ster, brandend als een fakkel. Zij viel op een derde deel van de rivieren en op de waterbronnen. 8¹¹ De naam van de ster

luidde Alsem. Het derde deel van het water werd alsem en veel mensen stierven van het water, want het was bitter geworden.

8¹² *De vierde engel blies op de ramshoorn. Een derde deel van de zon, een derde deel van de maan en een derde deel van de sterren werden getroffen, zodat het derde deel daarvan verduisterd werd. Een derde deel van de dag en ook van de nacht was er dus geen licht.*

Johannes ziet dat de zeven engelen die voor Gods aangezicht staan zich opmaken om op de ramshoorn te blazen. Als de *eerste* engel op de ramshoorn blaast, wordt er hagel en vuur vermengd met bloed op het land geworpen. Een derde van het land wordt hierdoor aangetast. Deze catastrofe vindt plaats in het voorjaar. Er is namelijk sprake van de vernietiging van het *groene* gras. In het voorjaar van 67 richtten de Romeinse legers onder leiding van Placidus in Galilea (ongeveer een derde van het land) grote verwoestingen aan. “Moord en brand woedden in geheel Galilea. Geen ramp, geen catastrofe bleef het land bespaard.” (Josephus, *De Joodse Oorlog* 3:63). Vespasianus zette later de praktijk van moord en brand voort (*De Joodse Oorlog* 3:133-134).

Als de *tweede* engel op de ramshoorn blaast, wordt een derde deel van de zee bloed. Het is zo erg dat de vissen er dood van gaan. Dat de zee in bloed verandert, hangt samen met het afslachten van mensen op zee. In de zomer van 67 stuurde Vespasianus een leger naar Joppe. De inwoners vluchtten in de schepen. De schepen werden echter door een zware stormwind tegen elkaar en tegen de rotsen geworpen. “Sommige schepen werden ter plaatse tegen elkaar verbrijzeld, andere sloegen stuk op de rotsen. Velen trachtten uit angst voor de onherbergzame kust en de vijand, die daar heer en meester was, tegen de hoge golven in naar zee te varen. Maar de schepen gingen verloren in de huizenhoge golven. Vluchten was onmogelijk en er was geen kans op redding als zij daar bleven. De kracht van de storm verdreef hen van zee, de kracht van de Romeinen hield hen weg van de kust. Hartverscheurend was het gejammer wanneer de boten tegen elkaar te pletter sloegen, verschrikkelijk was het gekraak van de schepen die uit elkaar barstten. De bemanningen verdronken in de hoge golven of lieten het leven in de wrakken waaruit zij zich niet konden bevrijden. Sommigen verkozen de dood door het zwaard boven een verdrinking en maakten zelf een einde aan hun leven. De meesten werden door de golven opgenomen en tegen de rotsen geslagen, zodat de zee in de wijde omgeving rood kleurde van het bloed en de kust bezaaid lag met lijken. De overlevenden die op de kust aanspoelden, werden door de daar aanwezige Romeinen afgemaakt.” (*De Joodse Oorlog* 3:423–426). In september 67 gebeurde er op het meer van Galilea iets dergelijks als bij Joppe gebeurd was. De Joden die op hun scheepjes op het meer gevlucht waren, werden door de Romeinen afgeslacht. Ook hier was het water rood van bloed en met lijken bedekt (*De Joodse Oorlog* 3:522–529).

Als de *derde* engel op de ramshoorn blaast, worden de rivieren en waterbronnen vergiftigd. De slachting op het meer van Galilea bleef niet zonder gevolgen: “De volgende dagen verspreidde zich een verschrikkelijke stank over de streek. Alles bood een huiveringwekkende aanblik. De oevers van het meer lagen vol met scheepswrakken en opgezwollen lijken. De lijken rotten weg in de zomerhitte en vulden de atmosfeer met een geur van verderf.” (*De Joodse Oorlog* 3:530). Het ligt voor de hand dat hierdoor ook het drinkwater vergiftigd werd en velen daardoor stierven. Ter vergelijking een bericht uit het *Nederlands Dagblad* van 27 juni 1990 over de gevolgen van een aardbeving in Iran: “De Iraanse regering heeft duizenden overlevenden uit het aardbevingsgebied laten evacueren, uit angst voor het uitbreken van epidemieën. Door de hoge temperatuur van meer dan 30 graden Celsius in combinatie met de hevige regenval van de afgelopen weekwisseling verkeren veel lijken in staat van ontbinding. Mensen drinken door het gebrek aan leidingwater uit rivieren en beken die besmet zijn door dode dieren. Daardoor bestaat groot gevaar voor cholera. De stank is op veel plaatsen ondraaglijk.” Het water van het meer van Galilea was altijd uitermate geschikt geweest als drinkwater (*De Joodse Oorlog* 3:506–507), maar werd nu door de ontbinding van de lijken vergiftigd. Ook het water van de Jordaan, die door het meer van Galilea stroomt, zal op deze wijze vergiftigd zijn.

Als de *vierde* engel op de ramshoorn blaast, worden een derde van zon, maan en sterren verduisterd. We zullen hierbij wel moeten denken aan de invloed van rook- en stofwolken als gevolg van de oorlogsvoering. In Joël 3:3–4 worden rookwalm en zonsverduistering in één adem genoemd: “Ik zal wonderen verrichten in de hemel en op de aarde: bloed, vuur en zuilen van rook. De zon zal

veranderen in duisternis, de maan in bloed, voordat de dag van Jahweh komt, de grote, angstwekkende dag.”

De door Josephus vermelde catastrofes gingen gepaard met een groot verlies aan mensenlevens. In Openbaring 8:6–12 wordt echter alleen vermeld dat veel mensen stierven door het vergiftigde water. Het gedood worden van een groot deel van de bevolking komt aan de orde in Openbaring 9:13–21. In Openbaring 8:6–12 ligt de nadruk op de catastrofes waardoor de leefwereld van de mensen getroffen wordt. De aarde is verschroeid, visvangst is onmogelijk geworden, het water is vergiftigd en de hemel verduisterd. De mens wordt aangetast in zijn bestaansmogelijkheden. Dit alles geldt echter nog maar een derde deel van het land (Galilea en omstreken). Want de eerste vier ramshoorns zijn evenzoveel *waarschuwingen*.

6.2.2 Je wordt ook persoonlijk getroffen

8¹³ *Ik zag toe en hoorde de luide roep van een roofvogel die hoog in de lucht vloog: “Wee, wee, wee de bewoners van het land, vanwege het geschal van de ramshoorns van de drie engelen die nog op de ramshoorn zullen blazen!”*

Na het geschal van de eerste vier ramshoorns hoort Johannes een adelaar of gier hoog in de lucht het wee uitroepen vanwege de drie ramshoorns die nog moeten komen. De eerste vier ramshoorns waren nog maar kinderspel vergeleken bij wat er nog komen gaat. Want bij de eerste vier ramshoorns werd alleen nog maar de leefwereld van de mens aangetast, bij de volgende ramshoorns worden de mensen ook zelf aangepakt.

6.2.3 Je zult hevig pijn lijden

9¹ *De vijfde engel blies op de ramshoorn. Ik zag een ster die uit de hemel op de aarde was gevallen. Zij ontving de sleutel van de put van de afgrond. 9² Toen zij de put van de afgrond opende, steeg er rook op uit de put, als de rook van een grote oven. De zon en de lucht werden verduisterd door de rook uit de put. 9³ Uit de rook streken sprinkhanen op het land neer. Zij ontvingen macht zoals de scorpioenen op aarde macht hebben. 9⁴ Hun werd aangezegd geen schade toe te brengen aan het gras van het land of aan gewassen en bomen, maar alleen aan de mensen die het zegel van God niet op hun voorhoofd hadden. 9⁵ Ze ontvingen niet de macht om hen te doden, maar om hen te pijnigen, vijf maanden lang. De pijn was als de pijn die een scorpioen veroorzaakt wanneer die iemand steekt. 9⁶ In die dagen zullen de mensen de dood zoeken, maar hem niet vinden. Zij zullen verlangen te sterven, maar de dood vlucht van hen weg.*

9⁷ *De sprinkhanen zagen eruit als paarden die ten strijde toegerust waren. Op hun kop droegen ze iets dat leek op een gouden krans; hun gezicht deed denken aan dat van een mens, 9⁸ hun haar aan dat van een vrouw en hun tanden aan die van een leeuw. 9⁹ Zij hadden borstschilden als ijzeren harnassen en het gedruis van hun vleugels was als het dreunen van wagens met veel paarden die ten strijde draven. 9¹⁰ Zij hadden staarten als scorpioenen en ook angels; en in hun staart zat hun macht om de mensen schade toe te brengen, vijf maanden lang. 9¹¹ Hun koning was de engel van de afgrond; zijn naam is in het Hebreeuws Abaddon en in het Grieks heeft hij de naam Apollyon.*

Als de vijfde engel de trompet blaast, opent een gevallen engel de put van de afgrond. Uit de afgrond komt een zwerm sprinkhanen. De zon en de lucht worden er door verduisterd. Toch is dit geen gewone sprinkhanenplaag. De sprinkhanen komen uit de afgrond en zijn dus *demonen*. Het zijn kwelduivels die pijnigen als een scorpioen. De demonische sprinkhanen worden niet op gras, gewassen of bomen losgelaten, maar op die mensen die het zegel van God niet op hun voorhoofd hebben. Ze mogen deze mensen niet doden, maar hen alleen pijnigen en dat ook nog maar voor een beperkte tijd: vijf maanden lang. De kwelling door de demonische sprinkhanen heeft tot gevolg dat de mensen graag willen sterven, maar hun verlangen gaat niet in vervulling: “de dood vlucht van hen weg”. Al is de bevoegdheid van de kwelgeesten beperkt, toch zijn ze een verschrikkelijke plaag. Johannes' beschrijving onderstreept dat. De demonische sprinkhanen zijn strijdbaar, onoverwinnelijk, intelligent, huiveringwekkend, onkwetsbaar, talrijk en een ware kwelling.

Strijdbaar: de sprinkhanen zagen er uit als paarden die ten strijde toegerust waren.

Onoverwinnelijk: op hun kop droegen ze iets dat leek op een gouden krans.

Intelligent: hun gezicht deed denken aan dat van een mens.

Huiveringwekkend: hun haar deed denken aan dat van een vrouw en hun tanden aan die van een leeuw.

Onkwetsbaar: zij hadden borstschilden als ijzeren harnassen.

Talrijk: het gedruis van hun vleugels was als het dreunen van wagens met veel paarden, die ten strijde draven.

Een ware kwelling: zij hadden staarten als scorpioenen, en ook angels; en in hun staart zat hun macht om de mensen schade toe te brengen, vijf maanden lang.

Volgens Spreuken 30:27 hebben sprinkhanen geen koning. Deze demonische sprinkhanen hebben echter wèl een koning. Hun koning is namelijk de gevallen engel die voor hen de put van de afgrond geopend heeft. Deze “engel van de afgrond” is niemand minder dan de duivel zelf. Hem gehoorzamen ze. Hij wordt hier zowel met een Hebreeuwse als met een Griekse naam aangeduid. Abaddon betekent “verderf” en Apollyon “verderver”.

Wat is nu de betekenis van dit griezelverhaal? Allereerst de historische achtergrond. De tijdsduur van vijf maanden houdt verband met de periode waarin sprinkhanen optreden: van mei t/m september. En die periode komt weer overeen met de campagne van Vespasianus in Galilea (ca. mei t/m september 67). Er is dus aansluiting bij de eerste vier trompetten, die ook verband hielden met het optreden van de Romeinen in Galilea in 67. De pijnigingen door de kwelduivels kunnen we het beste zien als folteringingen door mensen die er een satanisch genoegen in scheppen anderen te zien lijden. Volgens de laatste zelotenleider, Eleazar ben Jaïr, maakten de Romeinen zich in ernstige matige schuldig aan dergelijke folterpraktijken: “Wie zou geen medelijden hebben met die tallozen die levend in Romeinse handen gevallen zijn? Wie zou niet liever zo snel mogelijk willen sterven om niet datzelfde lot te hoeven ondergaan? Voor sommigen was dat lot de dood op de pijnbank, de dood in de vlammen, de dood onder de slagen van de zweep. Anderen werden voor de helft verslonden door roofdieren en vervolgens in leven gehouden om nog voor een tweede keer aan diezelfde beesten voorgezet te kunnen worden. Voor de vijand iets om zich met een lachend gezicht bij te vermaken. Maar wie er het meest ongelukkig aan toe zijn, dat zijn, denk ik, zij die nog in leven zijn. Ze smeken en bidden voortdurend om te mogen sterven, maar dat wordt hun niet vergund.” (Josephus, De Joodse Oorlog 7:372–374). Het leven lijkt soms erger dan de dood. Toch heeft ook dan nog voor de ongelovige het leven voordeel boven de dood. Zolang hij leeft, heeft hij nog de mogelijkheid zich te bekeren. Sterft hij, dan is die mogelijkheid voorgoed voorbij. De pijnigingen vormden een ernstige waarschuwing: “Als je je nu nog niet bekeert, dan zal je nog iets veel ergers overkomen!” De vijfde trompet laat een indringende waarschuwing horen.

6.2.4 Je moet pijn als een voorbode van de dood zien

⁹¹² *Het eerste wee is voorbij; zie, er komen nog twee weeën hierna.*

Johannes deelt ons mee dat het eerste wee weliswaar voorbij is, maar dat er nog twee komen. De twee weeën die nog komen houden beide verband met de dood. Bij het tweede wee wordt een derde van de mensen gedood en bij het derde wee is het helemaal afgelopen. Het eerste wee, pijn lijden, is dus een voorloper van de dood.

6.2.5 Je wordt geconfronteerd met de dood van andere mensen

⁹¹³ *De zesde engel blies op de ramshoorn. Uit de vier hoorns van het gouden altaar dat voor Gods aangezicht staat, hoorde ik een stem ⁹¹⁴ die tegen de zesde engel met de ramshoorn zei: “Maak de vier engelen los die bij de grote rivier de Eufraat zijn vastgebonden.” ⁹¹⁵ Toen werden de vier engelen losgemaakt. Zij waren voor dit uur, deze dag, deze maand en dit jaar gereed gehouden om een derde deel van de mensen te doden. ⁹¹⁶ Het getal van de ruiterscharen was tienduizenden tienduizendtallen: ik hoorde hun aantal.*

⁹¹⁷ *Zo zag ik in het visioen de paarden en hun berijders: de ruiters droegen vuurrode, grijsblauwe en zwavelgele harnassen en de paardenhoofden waren als leeuwenkoppen en uit hun bek kwamen vuur, rook en zwavel. ⁹¹⁸ Door deze drie plagen werd een derde deel van de mensen gedood, door het vuur, de rook en de zwavel die uit hun bek kwamen. ⁹¹⁹ Want de macht van de paarden zit in*

hun bek en ook in hun staart: want hun staarten zijn als slangen met koppen, waarmee zij schade toebrengen.

9²⁰ *Maar de andere mensen, die niet gedood werden door deze plagen, keerden zich niet af van wat hun handen gemaakt hebben. Ze bleven de demonen aanbidden en de afgoden van goud, zilver, brons, steen en hout, die niet kunnen zien, horen of gaan. 9²¹ Ook bekeerden zij zich niet van hun moorden, hun toverkunsten, hun ontucht en hun diefstallen.*

Als de zesde engel op de ramshoorn blaast, komt er een stem uit het hemelse reukofferaltaar. Deze stem geeft opdracht de legermachten bij de Eufraat los te laten, opdat een derde deel van de bevolking gedood zal worden. De Eufraat was een van de grenzen van het land dat God aan Abraham, Isaak en Jakob beloofd had (Genesis 15:18; Deuteronomium 1:7–8; 11:24; Jozua 1:4). Het beloofde land wordt dus door een invasie van een reusachtige, vijandige legermacht getroffen. Johannes beschrijft de ruiters en de paarden. Over de paarden schrijft hij: “de paardenhoofden waren als leeuwenkoppen en uit hun bek kwamen vuur, rook en zwavel”. Het vuur, de rook en de zwavel wijzen op het brandstichtende en de leeuwenkoppen op het moordende karakter van dit leger. De paarden brengen overigens niet alleen met hun bek, maar ook met hun staarten schade toe, want die hebben het karakter van slangen. Het derde deel van de bevolking vindt zo de dood. Deze legermachten doen dus wat de demonische sprinkhanen niet mochten, namelijk de mensen doden. We moeten hierbij weer aan het optreden van de Romeinen in Galilea denken. Een deel van de Romeinse troepen was afkomstig van de Eufraat, namelijk het tiende legioen (Josephus, De Joodse Oorlog 7:17).

In Openbaring 9:20–21 wordt echter geconstateerd dat zelfs de dood van zoveel mensen bij de overgeblevenen niet tot bekering leidt. De catastrofe in Galilea in 67 n.Chr. bracht in Judea geen ommekeer. Integendeel. Josephus schrijft bijvoorbeeld over de Zeloten in Jeruzalem: “Hun behoefte aan plunderen was onverzadigbaar, en ze hielden niet op zich te vermaken met het leeghalen van de huizen van de rijken en met het vermoorden van mannen en verkrachten van vrouwen” (De Joodse Oorlog 4:560–561). We vinden hier drie van de door Johannes genoemde zonden: diefstallen, moorden en ontucht. Johannes noemt verder nog: toverkunsten en het aanbidden van demonen en afgodsbeelden. Uit Handelingen 13:6 en het zogenaamde Testament van Salomo blijkt dat de Joden zich wel degelijk met toverij inlieten. Openbaring 18:23 zegt dan ook van Jeruzalem: “door uw toverkunsten werden alle volken misleid”. In Openbaring 13:4 lezen we over het aanbidden van demonen: de draak en het beest uit de zee. In Openbaring 13:15 wordt gesproken over het aanbidden van een *beeld* van het beest.

De dood van zoveel mensen moest voor de overgeblevenen een ernstige waarschuwing betekenen. Maar de mensen namen deze waarschuwing niet ter harte. En het was nog wel de *laatste* waarschuwing...

6.3 Uitstel van executie ontvangen

In Openbaring 9:20–21 wordt geconstateerd dat de mensen ondanks de indringende waarschuwingen zich toch niet bekeren. Hun levensstijl verandert niet. Wat zal er nu gaan gebeuren?

God schenkt de mensen uitstel van executie. Zo geeft Hij hun gelegenheid tot bekering. Maar indien bekering uitblijft, komt er tenslotte een einde aan zijn lankmoedigheid. Dan komt van uitstel beslist geen afstel. Het lijkt misschien allemaal wel mee te vallen, maar dat is slechts schijn. Het tijdstip van executie is onbekend, maar het vonnis is al te boek gesteld. Dat vonnis moet algemeen bekendgemaakt worden, om zodoende nog een laatste appèl op de mensen te doen.

6.3.1 Het vonnis is al te boek gesteld

10¹ *Ik zag een andere sterke engel uit de hemel neerdalen. Een wolk omhulde hem en de regenboog was boven zijn hoofd. Zijn gezicht was als de zon en zijn benen waren als vuurzuilen. 10² Hij hield een kleine boekrol geopend in zijn hand. Hij zette zijn rechtervoet op de zee en zijn linker op het land. 10³ Hij riep met een luide stem, zoals een leeuw brult. Op zijn roepen lieten de zeven donderslagen hun stem horen.*

Johannes ziet uit de hemel een sterke engel neerdalen. De engel is bekleed met hemelse heerlijkheid. In zijn rechterhand houdt hij een geopend boekje. Deze boekrol bevat het vonnis over Judea

en Jeruzalem. Als teken van zijn bevoegdheid plaatst de engel zijn ene voet op de zee en de andere op het land. Met luide stem vraagt hij naar de uitvoering van het vonnis. Hij krijgt antwoord van zeven donderslagen. Deze zeven donderslagen duiden de stem van God aan (Psalm 29; 104:7; Johannes 12:27–30).

We zien hier de ernst van de situatie. Het vonnis is al te boek gesteld. Het ligt open in de hand van de sterke engel en wacht alleen nog op uitvoering.

6.3.2 Het tijdstip van executie is onbekend

10⁴ *Toen de zeven donderslagen gesproken hadden, wilde ik het opschrijven, maar ik hoorde een stem uit de hemel zeggen: “Verzegel wat de zeven donderslagen gezegd hebben en schrijf het niet op.”*

Johannes wil de inhoud van de zeven donderslagen noteren. Maar een stem uit de hemel verbiedt hem dat. Het tijdstip van de uitvoering van het vonnis moet geheim blijven. Plotseling zal Christus komen, als een dief in de nacht (Matteüs 24:43–44; 1 Tessalonicenzen 5:2; Openbaring 3:3; 16:15). Het komt er daarom op aan wakker te blijven, d.w.z. een levend christen te zijn. Wie geen echte christen wil zijn, zal onverwachts met het oordeel geconfronteerd worden. Maar dan is het te laat.

6.3.3 Aan het uitstel komt een keer een einde

10⁵ *Toen hief de engel die ik op de zee en het land zag staan, zijn rechterhand op naar de hemel.* 10⁶ *Hij zwoer bij Hem die leeft tot in de verste tijden, die de hemel met wat erin is, de aarde met wat erop is en de zee met wat erin is geschapen heeft: “Er zal geen uitstel meer zijn! 10⁷ Maar in de dagen van het geschal van de zevende engel, wanneer hij op de ramshoorn zal blazen, zal ook de geheimenis van God vervuld zijn, zoals Hij het als goede boodschap heeft verkondigd aan zijn dienaren, de profeten.”*

De uitdrukking “zijn dienaren, de profeten” duidt in Openbaring 10:7 in de eerste plaats Johannes zelf aan. Johannes staat op één lijn met de profeten van het oude verbond, over wie Amos sprak: “De Heer Jahweh doet nooit iets zonder dat Hij zijn besluit onthult aan zijn dienaren, de profeten.” (Amos 3:7). We kunnen hierbij verder denken aan Openbaring 11, waar gesproken wordt over twee profeten die de ondergang van Jeruzalem aankondigen.

Als de zevende engel op de ramshoorn blaast, zal God de kerk recht verschaffen door haar vergoten bloed te wreken. Dat is de goede boodschap die God aan Johannes meedeelt. Vergelijk 2 Samuel 18:19, waar Achimaäs tegen Joab zegt: “Laat mij vlug naar de koning gaan om hem de goede boodschap te brengen, dat Jahweh hem recht heeft toegekend en hem bevrijd heeft uit de hand van zijn vijanden.”

De zesde ramshoorn was de laatste waarschuwing. Die leidde echter niet tot bekering. De zevende ramshoorn brengt de uitvoering van het vonnis. De tijd voor bekering is dan voorbij. God is wel lankmoedig, maar ook aan zijn geduld komt een keer een einde.

6.3.4 Het lijkt mee te vallen, maar dat is slechts schijn

10⁸ *De stem die ik uit de hemel gehoord had, sprak opnieuw tegen mij en zei: “Haal de geopende boekrol die de engel die op de zee en het land staat in zijn hand heeft.” 10⁹ Ik ging naar de engel toe en vroeg hem mij het boekje te geven. Hij zei: “Neem het en eet het op. Het zal uw buik bitter maken, maar in uw mond zal het zoet zijn als honing.” 10¹⁰ Ik nam het boekje uit de hand van de engel en at het op. Het was in mijn mond zoet als honing, maar toen ik het gegeten had, werd mijn buik bitter.*

Johannes krijgt nu de opdracht de boekrol met het vonnis op te eten. Het boekje smaakte goed, maar lag zwaar op de maag. Het eten van het boekje leek in eerste instantie mee te vallen, want het smaakte zoet als honing. Maar uiteindelijk bleek het moeilijk te verteren. Zo is het ook met Gods oordeel. Doordat God uitstel van executie geeft, lijkt het allemaal wel mee te vallen. Wie merkt er iets van? Maar als het vonnis uitgevoerd wordt, blijkt het helemaal niet mee te vallen.

6.3.5 Het vonnis moet algemeen bekend gemaakt worden

10¹¹ Toen zei men tegen mij: “U moet opnieuw profeteren, over vele volken, naties, talen en koningen.”

Na het eten van het boekje krijgt Johannes te horen dat hij opnieuw moet profeteren en wel “over vele volken, naties, talen en koningen”. Het vonnis treft vele mensen en moet daarom algemeen bekend gemaakt worden.

6.4 Je doodvonnis te horen krijgen

In Openbaring 11:1–13 lezen we over het optreden van twee onheilsprofeten. Daarmee wordt het getuigenis van de kerk in Judea in de periode 30–66 n.Chr. aangeduid. De kerk verkondigt aan ieder die het maar horen wil het evangelie, de goede boodschap van God over de redding van ieder die gelooft. De keerzijde van dat lieflijke evangelie is de verschrikkelijke boodschap dat iedereen die niet gelooft, veroordeeld wordt. Of beter gezegd: al veroordeeld *is* (Johannes 3:18). Wie niet gelooft, is ten dode opgeschreven. Ook dat behoort tot de boodschap van de kerk, al maakt haar dat niet bepaald populair. Die boodschap is hard, maar noodzakelijk. Want het vonnis kan alleen ongedaan gemaakt worden door de boodschap van de kerk ter harte te nemen. Door deze boodschap te verwerpen bevestig je alleen maar je doodvonnis.

6.4.1 De kerk getuigt dat de ongelovigen hun ondergang tegemoet gaan

11¹ Daarna werd mij een meetlat gegeven met de woorden: “Sta op en meet de tempel van God en het altaar en hen die daar aanbidden. 11² Maar laat het voorhof buiten de tempel erbuiten. Meet dat niet op, want het is aan de volken gegeven en zij zullen de heilige stad vertrappen, 42 maanden lang. 11³ En Ik zal mijn twee getuigen opdracht geven en zij zullen profeteren, 1260 dagen lang, in zakken gekleed.” 11⁴ Dit zijn de twee olijfbomen en de twee kandelaars die voor de Heer van het land staan.

Johannes ontvangt van Christus opdracht met een meetlat het tempelhuis, het brandofferaltair en “hen die daar aanbidden” op te meten. De rest van het tempelcomplex moet Johannes echter buiten de meting laten. Jeruzalem zal door volken vertrapt worden, zoals Jezus in Lucas 21:24 voorspeld heeft, en die volken zullen daarbij ook het tempelcomplex niet ontzien. De eredienst en offerdienst in de tempel zullen daarbij echter gewoon doorgaan. De situatie is hier dus anders dan in Daniël 8:11, waar we lezen: “Hij (de Syrische koning Antiochus IV) verhief zich zelfs tot aan de aanvoerder van het leger (God), ontnam Hem zijn dagelijks offer en ontwijdde zijn heiligdom.”

Wie zijn die volken die Jeruzalem 42 maanden lang vertrappen en daarbij ook het tempelcomplex niet ontzien? Dat zijn niet de Romeinen. Wie dan wel? Het zijn de Joodse vrijheidsstrijders. Hoor maar eens wat een van de belangrijkste priesters uit die tijd over hen gezegd heeft: “Ze zijn waanzinnig tekeergegaan. Ze hebben zich met hun terreurdaden niet alleen niet beperkt tot het platteland, ze hebben hun acties zelfs verplaatst naar de hoofdstad, het hart van de natie, tot in de tempel toe. Die is nu hun uitvalsbasis en tegelijk hun vluchtplaats en actiecentrum bij hun operaties tegen ons. En dat is dan de plek waarvoor men overal ter wereld een heilig ontzag toont en die tot in de verste uithoeken ook bij andere volken bekend is en hoog in aanzien staat. Deze plek wordt nu door een stel beesten die hier geboren zijn met voeten getreden en vertrapt.” (Josephus, De Joodse Oorlog 4:261–262). Ondanks dat de Joodse vrijheidsstrijders van het tempelcomplex een fort gemaakt hadden waarvandaan zij elkaar en anderen bestookten, lieten ze het offeren gewoon doorgaan vinden: “Want hoewel deze fanatici in goddeloosheid voor niets terugdeinsden, lieten ze toch iedereen die wilde offeren toe.” (De Joodse Oorlog 5:15).

Het vertrappen van Jeruzalem zou echter niet onaangekondigd plaatsvinden, want: “Ik (Christus) zal mijn twee getuigen opdracht geven en zij zullen profeteren, 1260 dagen lang, in zakken gekleed.” De 1260 dagen (3½ jaar) van vers 3 moeten niet verward worden met de 42 maanden (3½ jaar) van vers 2. De 42 maanden hebben betrekking op de tijd waarin Jeruzalem vertrapt wordt, de 1260 dagen daarentegen op de tijd waarin die catastrofe aangekondigd wordt. Het spreekt vanzelf dat de aankondiging vóór de catastrofe komt. Wanneer beginnen de 1260 dagen? De woorden van Christus in vers 3 herinneren aan die op de dag van zijn hemelvaart. Hij sprak toen tot zijn leerlingen: “wanneer de heilige Geest over jullie komt, zullen jullie kracht ontvangen en mijn getuigen

zijn in Jeruzalem, in heel Judea en Samaria, en tot het uiteinde van de aarde” (Handelingen 1:8). De 1260 dagen, waarin de getuigen profeteren, beginnen dus bij de uitstorting van de Heilige Geest (Pinksteren 30 n.Chr.). Ze eindigen wanneer de catastrofe begint, d.w.z. bij het uitbreken van de Joodse oorlog (66 n.Chr.). Als echte boeteprofeten roepen de getuigen op tot bekering in het licht van het naderende oordeel: “Laat u redden uit dit ontaarde geslacht!” (Handelingen 2:40). De twee getuigen worden nader getypeerd als “de twee olijfbomen en de twee kandelaars die voor de Heer van het land staan”. De aanduiding als olijfbomen ziet op hun zalving met de Heilige Geest en de aanduiding als kandelaars op hun profetische werkzaamheid. Het staan voor de Heer van het land geeft aan dat ze door God als profeet geroepen zijn. Er is sprake van twee getuigen, omdat er minimaal twee getuigen nodig waren voor een rechtsgeldig getuigenis (Deuteronomium 19:15). We kunnen de twee getuigen het beste zien als een aanduiding voor de kerk te Jeruzalem, waarvan apostelen en profeten deel uitmaakten.

Omdat Jeruzalem met haar tempel het centrum van de Joodse wereld vormde, betekende het vertrappen van stad en tempel tegelijk het einde van de ongelovige, Joodse wereld. Deze ondergang is een voorafschaduw van de catastrofe die de ongelovigen treft als Christus uit de hemel terugkomt om de levenden en de doden te oordelen. Het is de taak van de kerk om gezalfd met de Heilige Geest en gewapend met het Woord van God voor deze catastrofe te waarschuwen.

6.4.2 Het getuigenis van de kerk is niet te stuiten

11⁵ *Als iemand hen kwaad wil doen, komt er vuur uit hun mond, dat hun vijanden verteert. Ja, als iemand hen kwaad wil doen, moet hij op die manier sterven.* 11⁶ *Zij hebben macht om de hemel te sluiten, zodat er geen regen valt in de tijd dat zij profeteren en zij hebben macht over de wateren om ze in bloed te veranderen en het land te treffen met alle mogelijke plagen, zo vaak ze maar willen.*

De twee getuigen blijken allerminst machteloos: “Als iemand hen kwaad wil doen, komt er vuur uit hun mond dat hun vijanden verteert. Ja, als iemand hen kwaad wil doen, moet hij op die manier sterven.” Dat er vuur uit hun mond komt, betekent dat op hun woord vuur uit de hemel neerdaalt. Dit herinnert aan de profeet Elia: “Als ik een man van God ben, laat er dan vuur uit de hemel komen en u en uw mannen verteren.” (2 Koningen 1:12). De apostelen en ook Stefanus verrichtten tekenen en wonderen (Handelingen 2:43; 3:1–10; 5:12–16; 6:8). Zij wendden hun macht aan om zieken te genezen en demonen uit te drijven (Handelingen 5:16). Maar hun macht kon ook op destructieve wijze gebruikt worden. Op het woord van Petrus vielen Ananias en Saffira dood neer (Handelingen 5:1–11). En op het woord van Paulus werd Elymas met blindheid geslagen (Handelingen 13:6–11). De straffende bevoegdheid van de twee getuigen herinnert niet alleen aan Elia, maar ook aan Mozes: “Zij hebben macht om de hemel te sluiten, zodat er geen regen valt in de tijd dat zij profeteren (Elia) en zij hebben macht over de wateren om ze in bloed te veranderen en het land te treffen met alle mogelijke plagen (Mozes), zo vaak ze maar willen.”

Alle nadruk wordt gelegd op de macht die de twee getuigen in de tijd van hun profeteren hebben. Door die macht is hun getuigenis niet te stuiten.

6.4.3 Door haar getuigenis wordt de kerk met vijandschap geconfronteerd

11⁷ *Maar als zij klaar zijn met hun getuigenis, zal het beest dat uit de afgrond opkomt, oorlog tegen hen voeren, hen overwinnen en hen doden.* 11⁸ *Dan liggen hun lijken op het plein van de grote stad die in geestelijke zin Sodom en Egypte genoemd wordt, de stad waar ook hun Heer gekruisigd is.* 11⁹ *Mensen uit alle volken, stammen, talen en naties zien hun lijken liggen, 3½ dag lang; zij dulden niet dat hun lijken in een graf gelegd worden.* 11¹⁰ *De bewoners van het land verheugen zich over hen, zijn vrolijk en sturen elkaar geschenken, want deze twee profeten waren voor de bewoners van het land een kwelling.*

Het waarschuwend optreden van de twee getuigen wordt hen niet in dank afgenomen: “Maar als zij klaar zijn met hun getuigenis, zal het beest dat uit de afgrond opkomt, oorlog tegen hen voeren, hen overwinnen en hen doden.” Er is hier sprake van een christenvervolging door “het beest uit de afgrond”. Hoe moeten we dit verklaren? Dat het beest uit de *afgrond* komt, betekent dat het om een *demonische* macht gaat. Deze demon is werkzaam in de zelotische beweging. Toen de Joodse

vrijheidsstrijders in Jeruzalem de macht gegrepen hadden (augustus 66) waren de tegenstanders van de opstand hun leven niet meer zeker. De hogepriester Ananias en zijn broer Hizkia werden hiervan het eerste slachtoffer. De leider van de Zeloten, Menachem, “liet zich door de verovering van de versterkingen en door de moord op de hogepriester Ananias zozeer het hoofd op hol brengen en tot wreedheden verleiden, dat hij, in de overtuiging dat niemand tegen hem was opgewassen, een onuitstaanbare tiran werd” (Josephus, De Joodse Oorlog 2:442). Het is bekend dat tijdens de opstand onder Bar Kochba (132–135 n.Chr.) de christenen aan onderworpen werden “aan hevige en zware martelingen, tenzij ze Christus Jezus zouden loochenen en belasteren” (Eusebius, Kerkgeschiedenis IV 8:4). Er is geen reden om aan te nemen dat de situatie onder Menachem wezenlijk anders was.

De grootste smaad die men iemand kon aandoen was zijn lijk onbegraven laten liggen. Hoe belangrijk een begrafenis was blijkt wel uit Prediker 6:3: “Iemand mag honderd kinderen hebben en nog zo lang leven, maar als hij al die tijd niet van het goede kan genieten en niet eens een begrafenis krijgt, dan zeg ik: een misgeboorte is beter af dan hij.” Tijdens de Joodse oorlog verhinderden de Zeloten het begraven van hun tegenstanders (De Joodse Oorlog 4:317, 331, 360, 381; 5:531). Ook de twee getuigen treft dit lot: “Dan liggen hun lijken op het plein van de grote stad die in geestelijke zin Sodom en Egypte genoemd wordt, de stad waar ook hun Heer gekruisigd is. Mensen uit alle volken, stammen, talen en naties zien hun lijken liggen, 3½ dag lang; zij dulden niet dat hun lijken in een graf gelegd worden.” De bevolking is blij dat de stem van de onheilsprofeten eindelijk tot zwijgen is gebracht: “De bewoners van het land verheugen zich over hen, zijn vrolijk en sturen elkaar geschenken, want deze twee profeten waren voor de bewoners van het land een kwelling.”

Wie Gods boodschap over genade en gericht, over verkiezing en verwerping, over hemel en hel brengt, moet er maar niet op rekenen dat hij ooit populair zal worden. Toch is het de roeping van de kerk niet alleen het heil voor de gelovigen, maar ook het onheil voor de ongelovigen te verkondigen. Ook wanneer zij zich daarmee de vijandschap van de wereld op de hals haalt. Juist zo weet zij zich verbonden met haar Heer. Als Johannes beschrijft dat de vermoorde getuigen onbegraven liggen op het plein van de grote stad Jeruzalem, voegt hij er veelbetekenend aan toe: “waar ook hun Heer gekruisigd is”.

6.4.4 God beschermt de kerk tegen haar vijanden

11¹¹ *Maar na die 3½ dag voer een levensgeest uit God in hen; zij kwamen overeind en grote vrees overviel allen die hen zagen. 11¹² Zij hoorden een luide stem uit de hemel tegen hen zeggen: “Stijg hierheen op”. Toen stegen zij voor de ogen van hun vijanden in een wolk op naar de hemel.*

Drieëneenhalve dag liggen de twee getuigen op het plein van Jeruzalem. Dan gebeurt er iets wonderbaarlijks. De getuigen komen weer overeind en stijgen voor de ogen van hun vijanden in een wolk op naar de hemel. De beschrijving van deze opstanding doet denken aan Ezechiël 37. Daar heeft het visioen betrekking op de herrijzenis van het volk Israël na de ballingschap. Hier in Openbaring 11 wordt gedoeld op de herrijzenis van de kerk na de vervolging door de Zeloten. De stem uit de hemel kunnen we in verband brengen met de openbaring die volgens Eusebius aan de aanzienlijken van de kerk te Jeruzalem ten deel viel (Kerkgeschiedenis III 5:3). Die openbaring bevatte het bevel om Jeruzalem te verlaten en in Pella in het Overjordaanse te gaan wonen. De vraag kan gesteld worden hoe het kwam dat de kerk nu ongehinderd Jeruzalem kon verlaten. Openbaring 11:11 geeft het antwoord: “grote vrees overviel allen die hen zagen”. We hebben hier te maken met een door God teweeggebrachte schrik, waarover in het Oude Testament zo vaak gesproken wordt. Het gevolg van deze vrees is dat men niets meer tegen de kerk durft te ondernemen.

6.4.5 De ongelovigen maken kennis met voorboden van hun ondergang

11¹³ *Op dat uur ontstond er een zware aardbeving; een tiende deel van de stad stortte in en 7000 mensen kwamen om bij de aardbeving. De overigen werden door schrik bevangen en gaven eer aan de God van de hemel.*

Bij deze zware aardbeving moeten we denken aan de belegering van Jeruzalem in het najaar van 66. De Romeinen verwoestten toen een deel van de stad. Onder de belegerden heerste grote paniek

(Josephus, De Joodse Oorlog 2:529–538). De verwoesting van een tiende deel van Jeruzalem was een voorbode van de door de twee getuigen aangekondigde totale verwoesting.

In hun angst geven de overlevenden God de eer. Dit betekent dat zijn hun schuld belijden, zoals eens Achan deed. Jozua sprak toen tot hem: “Mijn zoon, geef eer aan Jahweh, de God van Israël, en breng Hem hulde: vertel mij wat je gedaan hebt, zonder iets te verbergen.” (Jozua 7:19–21). De schuldbewuste reactie van de overlevenden is echter wat anders dan daadwerkelijke bekering.

6.5 Bij verharding verdelgd worden

Pas in Openbaring 11:14–19 blaast de zevende engel op de ramshoorn. Het leek wel of het nooit zou gebeuren. Maar nu is het dan zover. Luide stemmen klinken in de hemel. Gods koningschap en dat van zijn Messias worden geproclameerd. De oudsten heffen een danklied aan. Gods toorn is gekomen. Hij vernietigt hen die het land vernietigen. Het leek wel of de ondergang van Jeruzalem nooit zou plaatsvinden. Na de dood van Nero in 68 stond het Romeinse rijk op zijn grondvesten te schudden. In afwachting van de verdere ontwikkelingen werd de oorlogsvoering in Judea stilgelegd. Ogenschijnlijk kon Jeruzalem ongestraft doorgaan met haar gruwelen. Maar uiteindelijk werd Vespasianus keizer. Zijn zoon Titus belegerde vervolgens Jeruzalem. De belegerden vonden de dood door het zwaard, de hongersnood en de pest. De tempel ging in vlammen op en de stad werd met de grond gelijk gemaakt. Zo bleek het koningschap van God en dat van zijn Messias, Jezus Christus.

6.5.1 God vergeet het laatste oordeel niet

11¹⁴ *Het tweede wee is voorbij; zie, het derde wee komt spoedig.*

In Openbaring 9:13–21 leerden we de inhoud van het tweede wee kennen. Vervolgens lazen we in Openbaring 10 over de engel met het geopende boekje en maakten we in Openbaring 11:1–13 kennis met de twee getuigen. De vraag kan opkomen waar het derde en laatste wee blijft. Is dat misschien vergeten? Dat blijkt niet het geval te zijn. Openbaring 11:14 kondigt aan dat het laatste wee nu spoedig komt.

6.5.2 Het laatste oordeel bevestigt Gods heerschappij en die van Christus

11¹⁵ *De zevende engel blies op de ramshoorn. In de hemel klonken luide stemmen, die riepen: “Het koningschap over de wereld is gekomen aan onze Heer en zijn Gezalfde. Hij zal als koning heersen tot in de verste tijden.”*

In de ondergang van Jeruzalem en de tempel kwam de heerschappij van God en van zijn gezalfde Koning, Jezus Christus, uit. Die heerschappij wordt nog veel meer bevestigd door het laatste oordeel, wanneer alle vijanden van God en zijn Gezalfde verpletterd worden.

6.5.3 In het laatste oordeel vernietigt Gods toorn zijn vijanden

11¹⁶ *De vierentwintig oudsten, die op tronen zetelen voor het aangezicht van God, vielen voor God in aanbidding neer* 11¹⁷ *en zeiden: “Wij danken U, Jahweh God, de Almachtige, die is en die was, dat U uw grote macht gegrepen hebt en als koning bent gaan heersen. 11¹⁸ De volken waren in toorn ontstoken, maar ook úw toorn is gekomen en de tijd om de doden recht te verschaffen en om het loon aan uw dienaren, de profeten, te geven, aan de heiligen en aan hen die uw naam vrezen, de kleinen en de groten, en om hen in het verderf te storten die het land in het verderf storten.”*

De toorn van de volken doet denken aan Psalm 2:1–3:

Waarom komen de volken in opstand
en zinnen de naties op zinloze plannen?
Waarom stellen koningen van de aarde zich in slagorde op,
beramen vorsten een oorlogsplan
tegen Jahweh en tegen zijn gezalfde?
“Wij willen hun ketens verbreken
en ons van hun boeien bevrijden.”

Op dit oproer van de volken reageert God met toorn (Psalm 2:4–6):

Die in de hemel woont lacht,
de Heer spot met hen,
en in zijn woede spreekt Hij,
zijn grimmigheid benauwt hen:
“Ikzelf heb mijn koning gezalfd,
op mijn heilige berg, op de Sion.”

Jezus Christus was door God tot koning over Israël gezalfd, maar werd door het merendeel van het volk niet aanvaard. Zij luisterden niet naar de gezanten die Hij 35 jaar lang tot hen zond. Integendeel, zij doodden zijn dienaren en vervolgden zijn gemeente. En uiteindelijk gaven ze in een waanzinnige oorlog het beloofde land aan de vernietiging prijs. Nu zullen ze zelf vernietigd worden. Nu zal Gods toorn tegen hen losbarsten. Nu zal Hij zijn dienaren recht verschaffen door hun bloed te wreken. Nu zal Hij laten zien dat Hij nog steeds actief is. Nu zal Hij zijn grote macht aanwenden en als koning heersen, voor altijd en eeuwig.

6.5.4 Het laatste oordeel toont Gods majesteit

11¹⁹ *Toen ging Gods tempel in de hemel open en werd de ark van zijn verbond zichtbaar in zijn tempel.*

Volgens Leviticus 16:2 hing in de tabernakel boven de ark de wolk van Gods heerlijkheid. Het zichtbaar worden van de ark geeft aan dat God opstaat tot de strijd. En als God opstaat, stuiven zijn vijanden uiteen en vluchten zijn tegenstanders voor zijn majesteit (Numeri 10:35; Psalm 68:2).

6.5.5 Het laatste oordeel is ontzagwekkend

Er volgden bliksemschichten, gerommel, donderslagen, een aardbeving en zware hagel.

De hevigheid van Gods gramschap blijkt als de wolk van Gods heerlijkheid zich ontleedt. Een ontzagwekkend en schrikbaar gebeuren.

7 De duivel weerstaan

In Openbaring 4–7 zagen we dat Christus zich een uitverkoren rest vergadert. In Openbaring 12:1–14:13 zien we dat alleen deze uitverkoren rest de duivel kan weerstaan. Gods uitverkorenen houden stand, hoewel de duivel grof geweld en misleiding gebruikt om hen ten val te brengen. De duivel is nog wel vreselijk machtig, maar hij is in beginsel al overwonnen. Zijn rijk, dat gebaseerd is op geweld en bedrog, zal uiteindelijk geen stand kunnen houden.

7.1 De duivel is al overwonnen

In Openbaring 12 zien we hoe een vrouw door een grote, vuurrode draak bedreigd wordt. Die draak is de duivel en de vrouw is het ware Israël, de kerk van het oude en nieuwe verbond. Het gaat de draak echter niet in de eerste plaats om de vrouw, maar om haar kind. De vrouw is zwanger en staat op het punt een kind te baren. Dat kind is de Heer Jezus. Zodra het kind geboren is, wil de draak het verslinden. Maar zijn toevalg mislukt. Het kind wordt in de hemel opgenomen. Na de hemelvaart van Jezus breekt er in de hemel oorlog uit. De aartsengel Michaël vecht met zijn engelen tegen de draak. De duivel vecht met zijn engelen terug, maar delft het onderspit. Deze nederlaag komt hij nooit meer te boven. Dit is voor hem het begin van het einde.

7.1.1 De duivel is een gezworen vijand van de kerk

12¹ *Er was in de hemel een indrukwekkend teken te zien: een vrouw, bekleed met de zon, met de maan onder haar voeten en een krans van twaalf sterren op haar hoofd.* 12² *Ze was zwanger en schreeuwde het uit in haar weeën en in haar barensnood.* 12³ *Er was ook een ander teken in de hemel; en zie: een grote, vuurrode draak met zeven koppen en tien hoorns en op zijn koppen zeven diademen.* 12⁴ *Zijn staart sleurde een derde van de sterren aan de hemel mee en wierp ze op de aarde. De draak stond voor de vrouw die op het punt stond te bevallen, met de bedoeling haar kind te verslinden zodra ze bevallen was.* 12⁵ *Toen beviel ze van een mannelijk kind, een zoon, die alle volken zal hoeden met een ijzeren staf. Vlug werd haar kind weggevoerd naar God en naar zijn troon.* 12⁶ *De vrouw vluchtte naar de woestijn, waar God voor haar een plaats had bereid om in haar onderhoud te voorzien, 1260 dagen lang.*

Johannes ziet in de hemel een groot teken: een vrouw bekleed met de zon, en de maan onder haar voeten en op haar hoofd een krans van twaalf sterren. De vrouw staat voor Israël, het volk van God. De twaalf sterren betekenen de twaalf stammen van Israël (Genesis 37:9–10). De vrouw is hoogzwanger en schreeuwt het uit in haar weeën en haar pijn om te baren. Deze weeën zijn een aanduiding van de grote verdrukking onder de Syrische koning Antiochus IV. Die tijd (167–164 v.Chr.) was een tijd van nood, “zoals er eerder nog geen is voorgekomen zolang er volken bestaan” (Daniël 12:1).

Nog een ander teken ziet Johannes: een grote, vuurrode draak met zeven koppen en tien hoorns. Op elke kop heeft de draak een diadeem. Dat is een met edelstenen enz. versierde band die vorsten vroeger om het hoofd droegen. Een diadeem is vergelijkbaar met een kroon. Een kroon zet je echter op het hoofd, terwijl je een diadeem ombindt.

De draak werpt een derde van de sterren op de aarde. Dit herinnert aan het boek Daniël. In Daniël 7:7 zag Daniël een monsterlijk dier met tien hoorns, een aanduiding voor het Syrische rijk. En in Daniël 8:10 zag Daniël hoe een hoorn (de Syrische koning Antiochus IV) een deel van de sterren ter aarde wierp en ze vertrapte. Die sterren zijn een symbool van “het volk van de heiligen” (Daniël 8:24), dat door Antiochus IV vertrap werd. De grote draak van Openbaring is echter niet het Syrische rijk, maar de duivel, de oude slang van Genesis 3 (Openbaring 12:9). *Hij* was het brein achter het gruwelijke optreden van Antiochus IV. De duivel toonde zich onder het oude verbond een gezworen vijand van de kerk. Deze vijandschap bereikt zijn hoogtepunt wanneer het Kind van de vrouw, de beloofde Messias uit Israël, geboren wordt. De draak staat klaar om het Kind na de geboorte te verslinden. De duivel was het grote brein achter de mislukte moordaanslag van koning Herodes op Jezus (Matteüs 2:7–16). Johannes ziet de geboorte van het Kind: “Toen beviel ze van een mannelijk kind, een zoon, die alle volken zal hoeden met een ijzeren staf.” De duivel kan de

troonsbestijging van deze geboren Koning niet verhinderen: “Vlug werd haar kind weggevoerd naar God en naar zijn troon.” Daarom richt hij zijn vijandschap tegen de kerk, de moeder van het Kind. Deze vlucht daarom naar de woestijn, waar ze door God onderhouden wordt, 1260 dagen lang. De periode van 1260 dagen is ons al bekend uit Openbaring 11:3. Het is de tijd waarin voorafgaand aan de Joodse oorlog de getuigen van Jezus Christus optreden (30–66 n.Chr.) en bovendien de tijd waarin de kerk te Judea door het gewelddadig optreden van de duivel verstrooid wordt tot buiten het land Israël (Handelingen 11:19). Ook onder het nieuwe verbond toont de duivel zich een gezworen vijand van de kerk.

7.1.2 God heeft de duivel de oorlog verklaard

12⁷ Toen brak er oorlog uit in de hemel. Michaël en zijn engelen voerden oorlog tegen de draak. Nadat Jezus, het Kind van de vrouw, in de hemel is opgenomen, breekt er in de hemel oorlog uit. In het Oude Testament lezen we dat de Satan in de hemel optrad als aanklager van de gelovigen (Job 1–2; Zacharia 3:1). Maar als Jezus in de hemel is, moet de draak eruit. De aartsengel Michaël, die ook in het verleden al zijn macht aanwendde ten gunste van het volk van God (Daniël 10:13, 21; 12:1), gaat nu samen met zijn engelen tot de aanval over. De duivel mag dan een gezworen vijand van de kerk zijn, maar God staat aan de kant van de kerk en heeft daarom de duivel de oorlog verklaard.

7.1.3 De duivel kan geen standhouden tegenover Gods legermachten

Ook de draak voerde oorlog samen met zijn engelen, 12⁸ maar hij was niet sterk genoeg en hun plaats werd in de hemel niet meer gevonden.

De draak en zijn engelen rest niets anders dan zich te verdedigen. Ze verliezen echter de strijd. De duivel mag dan vreselijk machtig zijn, uiteindelijk moet hij het onderspit delven. Tegen Gods legermachten kan hij niet op.

7.1.4 De duivel kan geen aanklacht meer tegen de gelovigen indienen

12⁹ Neergeworpen werd de grote draak, de oude slang, die duivel en satan genoemd wordt en die de hele wereld misleidt; neergeworpen werd hij op de aarde en zijn engelen werden met hem neergeworpen.

De woorden duivel en satan betekenen hetzelfde, namelijk aanklager. De duivel maakte er een gewoonte van de mensen tot zonde te verleiden om hen vervolgens bij God aan te klagen. Maar omdat de duivel definitief uit de hemel verbannen is, kan hij niet meer voor de troon van God verschijnen om de gelovigen aan te klagen en te belasteren.

7.1.5 Door het geloof kan de kerk de duivel overwinnen

12¹⁰ Toen hoorde ik een luide stem in de hemel roepen: “Nu zijn de redding, de macht en het koningschap van onze God en de heerschappij van zijn Gezalfde werkelijkheid geworden! Want de aanklager van onze broeders en zusters, die hen dag nacht bij onze God aanklaagde, is neergeworpen. 12¹¹ Zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam en door het woord van hun getuigenis en zij hebben hun leven niet liefgehad tot de dood toe. 12¹² Daarom: wees vrolijk, hemel en allen die daar verblijven. Wee het land en de zee: de duivel is ziedend van woede naar u afgedaald, want hij weet dat hij weinig tijd heeft.”

Onder het oude verbond gebruikte de duivel zijn toegang tot de hemel om de gelovigen aan te klagen. In Zacharia 3:1 zag de profeet Zacharia de hogepriester Jozua in vuile klederen voor God staan. De Satan stond er bij om hem aan te klagen. Dat was geen incident. Een stem in de hemel laat ons weten dat de nu neergeworpen duivel de broeders en zusters onder het oude verbond onophoudelijk aangeklaagd heeft. Maar ondanks deze voortdurende aanklacht heeft de duivel de gelovigen onder het oude verbond toch niet overwonnen. Integendeel, zij hebben juist hem overwonnen.

Onder meer Zacharia 3:9 laat ons zien hoe dat kon gebeuren. God beloofde dat Hij de zonden zou wegnemen: “Op één dag vaag Ik de ongerechtigheid van dit land weg.” De broeders en zusters onder het oude verbond leefden in het geloof dat God zelf de zonden zou wegvagen: “Hij zal onze

schuld onder zijn voeten verpletteren. Al onze zonden zal Hij verwijzen naar de bodem van de zee.” (Micha 7:19). Zij overwonnen de aanklacht van de duivel “door het bloed van het Lam”.

De gelovigen onder het oude verbond overwonnen ook “door het woord van hun getuigenis en zij hebben tot de dood toe hun leven niet liefgehad”. Dit herinnert aan de tijd van de grote verdrukking waarover het boek Daniël spreekt (Daniël 12:1). In 2 Makkabeeën 7 lezen we dat zeven broers met hun moeder voor de Syrische koning Antiochus IV gebracht werden. Omdat ze overeenkomstig de wet van Mozes geen varkensvlees wilden eten, moesten ze de gruwelijkste martelingen ondergaan. Toch hielden ze vol. Ze overwonnen door hun woord, dat getuigenis gaf van hun geloof dat God hen eens weer uit de dood zou doen opstaan.

De kerk na Hemelvaart heeft het aan de ene kant gemakkelijker. De duivel kan niet meer de hemel binnenkomen om de gelovigen aan te klagen. De keerzijde is dat de duivel de aarde tot zijn werkterrein gemaakt heeft. Daar zwerft hij rond “als een brullende leeuw, op zoek naar een prooi om die te verslinden” (1 Petrus 5:8). Maar door het geloof kunnen de gelovigen ook na Hemelvaart de duivel overwinnen.

7.2 De duivel gebruikt grof geweld

Ondanks zijn nederlaag is de duivel nog vreselijk machtig. En die macht gebruikt hij ook. En wel tegen de kerk die aan de geboden van God en het getuigenis van Jezus vasthoudt. Johannes ziet dat de draak de vrouw die het mannelijk kind gebaard had, vervolgt. De vrouw vlucht echter naar de woestijn. Maar ook in de woestijn is de vrouw niet veilig. De draak spuwt haar een stroom water achterna om haar door die stroom te laten meesleuren. Ook deze aanslag mislukt echter. Na deze nederlaag geeft de duivel het niet op. Hij zet nu nog zwaarder geschut in om zijn doel te bereiken, zoals blijkt uit Openbaring 13. De duivel legt zich nooit neer bij een nederlaag. Integendeel, elke nederlaag vergroot zijn haat tegen de kerk. Maar God zorgt voor de kerk, ook als ze vervolgd wordt. Ondanks zijn gewelddadig optreden bereikt de duivel zijn doel niet.

7.2.1 De duivel legt zich niet neer bij zijn nederlaag

12¹³ Zodra de draak zag dat hij op de aarde was geworpen, begon hij de vrouw die van het mannelijk kind was bevallen te vervolgen.

De draak legt zich niet neer bij zijn nederlaag. Als hij ziet dat hij uit de hemel geworpen is, begint hij de vrouw, d.w.z. de kerk, te vervolgen. We kunnen hierbij denken aan de vervolging die na de moord op Stefanus plaatsvond: “Op die dag brak er een hevige vervolging uit tegen de gemeente in Jeruzalem” (Handelingen 8:1). Deze vervolging werd geleid door Paulus, die ook wel Saulus genoemd werd: “Saulus wilde de gemeente vernietigen; hij drong de huizen binnen, sleepte mannen en vrouwen naar buiten en liet ze gevangenzetten.” (Handelingen 8:3).

7.2.2 God zorgt voor de kerk, ook als ze vervolgd wordt

12¹⁴ Maar aan de vrouw werden de twee vleugels van de grote arend gegeven om naar haar plaats in de woestijn te vliegen, waar gedurende een tijd, tijden en een halve tijd in haar onderhoud wordt voorzien, buiten het gezicht van de slang.

Door de vervolging werd de gemeente verstrooid over Judea en Samaria (Handelingen 8:1) en later ook over Fenicië, Cyprus en Syrië (Handelingen 11:19). In Openbaring 12:14 wordt hierop gezinspeeld. De bewoordingen herinneren aan Exodus 19:4 en Deuteronomium 32:11. Juist in de onherbergzame woestijn had God zijn zorg voor zijn volk laten zien. Zo zorgt Hij ook voor zijn gemeente, wanneer deze vervolgd wordt en huis en haard moet verlaten.

De woestijn herinnert verder aan de verschrikkelijke tijd onder Antiochus IV. In die tijd vluchtten velen naar de woestijn (1 Makkabeeën 2:29). De verdrukking duurde toen “een tijd, tijden en een halve tijd” (Daniël 12:7), d.w.z. 3½ jaar. Dezelfde uitdrukking komt in Openbaring 12:14 voor. Vergelijking met Openbaring 12:6 leert dat deze periode in Openbaring gelijk te stellen is met de periode van 1260 dagen, een symbolische aanduiding voor de periode 30–66 n.Chr.

7.2.3 De duivel probeert de kerk door een stroom van geweld te vernietigen

12¹⁵ *Toen spuwde de slang uit zijn bek de vrouw water na, als een rivier, om haar daardoor te laten meesleuren.*

Paulus had de bevoegdheid de verstrooide christenen ook buiten Judea te vervolgen. Zo zien we hem in Handelingen 9 met brieven van de hogepriester bij zich op weg naar Damascus. Ook in de verstrooiing dreigde voor de gemeente gevaar. Ook in de woestijn was de vrouw niet veilig. De draak spuwde haar een stroom water achterna om haar door de geweldige kracht van die stroom te laten meesleuren. Deze stroom is een beeld voor de vervolging die Paulus ook buiten Judea in gang wilde zetten. De duivel probeerde de kerk door een vloedgolf van geweld te vernietigen.

7.2.4 Ondanks zijn gewelddadig optreden bereikt de duivel zijn doel niet

12¹⁶ *Maar de aarde kwam de vrouw te hulp: de aarde opende haar mond en verzwoeg de rivier die de draak uit zijn bek had gespuwd.*

De duivel ontketent een stroom van geweld, maar de kerk heeft de belofte dat zij niet door rivieren weggespoeld zal worden (Jesaja 43:2). Dat blijkt ook uit Openbaring 12:16. Ineens verdwijnt de bedreigende waterstroom in de grond. We kunnen hierbij denken aan de bekering van Paulus nadat Jezus op de weg naar Damascus aan hem verschenen was. Door de bekering van deze felle kerkvervolger werd een groot gevaar afgewend en kon de kerk zich in vrede ontplooien. “In heel Judea, Galilea en Samaria kon de gemeente zich nu in vrede ontplooien. Ze leefde in ontzag voor de Heer en de troost van de Heilige Geest en nam in aantal toe.” (Handelingen 9:31).

7.2.5 Elke nederlaag van de duivel vergroot zijn haat tegen de kerk

12¹⁷ *Nu ontstak de draak in woede tegen de vrouw. Hij ging weg om oorlog te voeren tegen haar overige kinderen. Dat zijn zij die de geboden van God in acht nemen en zich aan het getuigenis van Jezus houden.* 12¹⁸ *Hij ging staan op het strand bij de zee.*

De duivel kan niet tegen zijn verlies. De nederlaag die hij leed door de bekering van Paulus maakte zijn haat tegen de kerk nog groter. Hij liet het er niet bij zitten, maar ging op zoek naar bondgenoten in zijn strijd tegen de volgelingen van Jezus. “Hij ging staan op het strand bij de zee.” Daar zal de draak zijn eerste bondgenoot te voorschijn roepen.

Vervolging van de kerk is het werk van de duivel. Als de vervolging afneemt en de kerk kan opbloeien betekent dat een nederlaag voor de duivel. Maar we moeten de duivel niet onderschatten. Elke nederlaag vergroot zijn haat en maakt hem vindingrijk om nieuwe wegen te vinden om de kerk te vervolgen.

7.3 Gods uitverkorenen houden stand

De draak laat uit de zee een ander beest oprijzen, dat sprekend op hem lijkt. Aan dit beest verleent hij zijn kracht en troon en grote macht. De macht van dit beest is zo groot dat het door iedereen aanbeden wordt. Door iedereen? Ja, behalve dan door hen van wie de naam sinds de grondlegging van de wereld in het levensboek is opgenomen. Ondanks het woeden van de duivel en zijn trawanten, houden Gods uitverkorenen stand. Want de macht van duivel breekt stuk op de kracht van Gods verkiezingsbesluit. De duivel kan de kerk alleen maar verdrukken voor zover God dat toestaat. De ware gelovigen volharden in afwachting van Gods oordeel, wanneer de aanhangers van de duivel hun straf niet zullen ontgaan.

7.3.1 De macht van de duivel lijkt verbazingwekkend groot

13¹ *Toen zag ik uit de zee een beest opkomen. Het had tien hoorns en zeven koppen en op zijn hoorns tien diademen en op zijn koppen stonden godslasterlijke namen.* 13² *Het beest dat ik zag, leek op een luipaard, zijn poten waren als die van een beer en zijn bek was als een leeuwenmuil. De draak stelde hem zijn kracht, zijn troon en grote macht ter beschikking.* 13³ *Een van zijn koppen was blijkbaar geslacht; het was een dodelijke verwonding, maar zijn dodelijke wond genas.* *Toen liep het hele land vol verwondering het beest achterna* 13⁴ *en ze aanbaden de draak, omdat hij aan het beest de macht had gegeven. Ook aanbaden ze het beest met de woorden: “Wie is ge-*

lijk aan het beest en wie is in staat oorlog tegen hem te voeren?” 13⁵ Het ontving een bek vol grootspraak en godslasteringen en het mocht 42 maanden lang macht uitoefenen. 13⁶ Toen opende het zijn bek tot lasteringen tegen God, om zijn naam te lasteren en hen die in zijn hemelse tent verblijven.

Johannes ziet uit de zee een monster opkomen. Het lijkt sprekend op de draak, met dit verschil dat de draak diademen op de koppen heeft en het beest uit de zee diademen op de hoorns. Het beest uit de zee heeft met behulp van zijn hoorns de macht om de in de koppen van de draak opgekomen plannen uit te voeren. Op de koppen van het beest staan godslasterlijke namen. Dat hier over meerdere namen gesproken wordt, is niet zo vreemd. Ook de Ruiters op het witte paard (Openbaring 19:11–16) heeft meerdere namen: Betrouwbaar en Waarachtig, een naam die alleen Hijzelf kent, Woord van God, Koning der koningen en Heer der heren. Zoals we bij Openbaring 13:18 nog zullen zien, luidt een van de namen van het beest: “het grote beest”. Deze naam is een parodie op de in het derde boek van de Sibillijnse orakels herhaaldelijk voorkomende naam “de grote God”. De Sibille zegt wel dat ze een profetes is van “de grote God” (Sibillijnse orakels 3:818), maar in werkelijkheid is zij een valse profetes (Openbaring 2:20) die propaganda voert voor het grote beest. In Handelingen 19:34 horen we de bevolking van Efeze roepen: “Groot is Artemis van Efeze.” Zo kunnen we ons ook voorstellen dat het beest zichzelf als volgt proclameert: “Groot is het beest!” Vandaar dat het beest van grootspraak en godslastering beschuldigd wordt. Het beest wordt er echter niet alleen van beschuldigd Gods naam te lasteren, maar het lastert ook “hen die in zijn hemelse tent verblijven”. Het verblijven in Gods hemelse tent doet denken aan Psalm 15:

Heer, wie mag gast zijn in uw tent?
 Wie mag op uw heilige berg verblijven?
 Degene die vrij is van schuld en gerechtigheid beoefent
 en in zijn hart op trouw bedacht is.
 (Psalm 15:1–2).

Met “hen die in zijn hemelse tent verblijven” worden de christenen aangeduid. Zij houden niet vast aan het aardse Sion, maar zijn genaderd tot “het hemelse Jeruzalem” (Hebreeën 12:22). De lastering zal er in bestaan hebben dat het beest beweerde dat de christenen niet gered konden worden als ze niet meededen met de tempeldienst in Jeruzalem.

Het beest uit de zee duidt evenals de draak een demon, een duivelse macht, aan. Dit volgt uit Openbaring 16:13, waar gezegd wordt dat de draak, het beest uit de zee en de valse profeet onreine geesten (demonen) uitzenden. Wie demonen uitzendt, moet ook zelf een demon zijn. De verbinding met de Sibillijnse orakels geeft aan dat het beest uit de zee werkzaam is in de zelotische vrijheidsbeweging. We kwamen dit beest al eerder tegen, namelijk als het beest uit de afgrond (Openbaring 11:7). De draak geeft aan dit beest zijn kracht, zijn troon en grote macht. De duivel stelt het grote beest dus tot zijn “zoon”, zijn vazalkoning, aan. Het beest ontvangt bevoegdheid om gedurende 42 maanden te regeren. We kwamen de tijdsaanduiding van 42 maanden al eerder tegen als de periode waarin Jeruzalem vertrapt zou worden (Openbaring 11:2). De hier bedoelde nooddijd is de *grote verdrukking* die Jezus in Matteüs 24 aankondigde.

Johannes ziet dat een van de koppen van het beest een dodelijke slag ontvangen heeft, maar tegen alle verwachtingen in geneest het dier van zijn dodelijke wond. Wat wordt daarmee bedoeld? We hebben al eerder gezien dat de Romeinen onder leiding van Cestius, de landvoogd, in het jaar 66 Jeruzalem aanvielen. Er ontstond grote paniek en de Romeinen staken een deel van de stad in brand. De Zeloten waren radeloos en leken reddeloos verloren. De Romeinen hadden het grote beest een dodelijke slag toegebracht. Nog even en de oorlog zou in het voordeel van de Romeinen beslist zijn. Maar tot ieders verbazing brak Cestius onverwachts de belegering af. De Zeloten kregen nu weer moed en brachten de Romeinen grote verliezen toe. De Romeinen zagen zich genoodzaakt uit Judea terug te trekken. De aftocht werd een chaos en de Joden brachten de Romeinen opnieuw zware verliezen toe. De Romeinen hadden zo'n haast om weg te komen dat ze hun belegeringswerktuigen en andere oorlogsmachines achterlieten. Deze werden door de Joden naar Jeruzalem meegevoerd. Zingend keerden zij naar hun moederstad terug (Josephus, De Joodse Oorlog 2:527–555). In het gehele Joodse land was men nu vol bewondering voor de macht van de Ze-

loten. Deze bewondering leidde tot aanbidding van het beest met de woorden: “Wie is gelijk aan het beest en wie is in staat oorlog tegen hem te voeren?” De vraag “Wie is gelijk aan het beest?” herinnert aan Exodus 15:11: “Wie van de goden is als U, Jahweh?” Vermoedelijk behoorde het lied van Mozes uit Exodus 15 tot de liederen die de Joden na de overwinning op Cestius zongen. Openbaring laat echter zien dat de Joden met dit zingen niet God, maar *demonen* aanbidden (vergelijk Openbaring 9:20).

Godslastering: Wie is gelijk aan het beest? Bewondering: Wie is in staat oorlog tegen hem te voeren? Grootspraak: Het grote beest. De macht van het beest lijkt verbazingwekkend groot. En dus ook de macht van de duivel die aan het beest zijn kracht, zijn troon en grote macht gegeven heeft. En toch...

7.3.2 God staat toe dat de duivel de kerk verdrukt

13⁷ *Hem werd toegestaan oorlog te voeren tegen de heiligen en hen te overwinnen.*

Het beest beperkt zich niet tot grootspraak en lastering. Het voert ook oorlog tegen de christenen en overwint hen. Dat kennen we al uit Openbaring 11:7: “Maar als zij klaar zijn met hun getuigenis, zal het beest dat uit de afgrond opkomt, *oorlog* tegen hen *voeren*, *hen overwinnen* en hen doden.” De uitdrukking “Hem werd toegestaan” betekent: “Hem werd *door God* toegestaan”. Het beest en zijn meester, de duivel, lijken dan wel vreselijk machtig, maar de kerk aanvallen kunnen ze alleen voor zover het hun door God toegestaan wordt.

7.3.3 De macht van de duivel wordt beperkt door Gods verkiezingsbesluit

Ook ontving het macht over alle stammen, volken, talen en naties. 13⁸ Aanbidden zullen hem alle bewoners van het land van wie de naam niet van de grondlegging van de wereld af geschreven staat in het levensboek van het Lam dat geslacht is.

De macht van het beest is zo groot dat iedereen hem aanbidt, behalve zij die in het levensboek staan ingeschreven. Alleen de uitverkorenen houden stand tegen het woeden van het beest. Ondanks de vervolging door de Zeloten weigeren ze Jezus Christus te verloochenen. De macht van het beest breekt stuk op de kracht van Gods verkiezingsbesluit.

Uit onszelf kunnen we nog geen ogenblik standhouden. Maar Jezus weet de zijnen zelfs in de allerzwaarste beproevingen te bewaren. Bij zijn troonsbestijging heeft Jezus de verantwoordelijkheid voor de uitverkorenen op zich genomen door het levensboek uit de hand van zijn Vader te aanvaarden. Hij garandeert dat de uitverkorenen volharden, zodat ze daadwerkelijk eenmaal de zegekrans van het leven ontvangen. “Mijn schapen luisteren naar mijn stem; Ik ken ze en ze volgen Mij. Ik geef hun duurzaam leven: nooit zullen ze verloren gaan, niemand zal ze aan mijn hand ontrukken.” (Johannes 10:27–28).

7.3.4 De aanhangers van de duivel zullen hun straf niet ontgaan

13⁹ *Wie oren heeft, moet horen!* 13¹⁰ *Wie bestemd is voor gevangenschap, gaat in gevangenschap; wie bestemd is voor de dood door het zwaard, zal met het zwaard gedood worden.*

Met nadruk wordt gezegd dat de aanhangers van het beest hun straf niet zullen ontgaan. De tekst roept Jeremia 15:1–2 in herinnering, waar God het volk Israël wegstuurt en dan tot Jeremia zegt: “Als ze aan u vragen: ‘Waar moeten we heen’, antwoord dan: ‘Zo spreekt Jahweh: Wie voor de dood is bestemd, gaat naar de dood; *wie voor het zwaard is bestemd, gaat naar het zwaard*; wie voor de honger is bestemd, gaat naar de honger; *wie voor de ballingschap is bestemd, gaat naar de ballingschap.*” Ook herinnert de tekst aan Lucas 21:24, waar we lezen: “Ze zullen vallen door het scherp van het zwaard en als gevangenen worden afgevoerd”. De aanhangers van het beest zullen hun straf beslist niet ontgaan, omdat hun “vonnis allang staat opgeschreven” (Judas 4).

7.3.5 De ware gelovigen volharden in de verwachting van Gods oordeel

Hier blijkt de volharding en het geloof van de heiligen.

De heerschappij van het grote beest en de vervolging van de kerk maakten de verleiding groot om maar te capituleren. Maar het geloof aan Gods rechterlijk ingrijpen maakte standvastig. Aan de

heerschappij van het beest zou een keer een einde komen en dan zou Gods wraak de aanhangers van het beest treffen.

7.4 De duivel gebruikt misleiding

Het beest uit de zee is niet de enige handlangers van de duivel. Uit de aarde rijst een ander beest omhoog. Dit beest is een wolf in schaapskleren. Het misleidt de bewoners van het land door de tekenen die het in opdracht van het eerste beest verricht. De duivel gebruikt dus niet alleen grof geweld, maar ook misleiding om zijn doel te bereiken. Het is niet altijd gemakkelijk de door de duivel gebruikte dwaalgeesten te doorzien. Ze doen zich namelijk anders voor dan ze zijn. Verder vragen ze op indringende wijze aandacht voor hun boodschap en zijn ze intolerant tegenover wie hun boodschap afwijzen.

7.4.1 Dwaalgeesten doen zich anders voor dan ze zijn

13¹¹ *Toen zag ik een ander beest, dat uit de aarde opkwam. Het had twee hoorns als een lam, maar het sprak als een draak.*

Na het beest uit de zee ziet Johannes een beest uit de aarde opkomen. Evenals het beest uit de zee is ook dit beest een demon. In 1 Koningen 22 lezen we hoe het kwam dat koning Achab zich liet verleiden om de strijd aan te binden met de Arameeërs. Een boze geest kreeg van God toestemming om een leugengeest te worden in de mond van Achabs profeten (1 Koningen 22:21–23). Zo is ook het beest uit de aarde een leugengeest in de mond van de valse profeten die het volk opriepen tot steun aan de zelotische beweging.

Het beest uit de aarde heeft twee hoorns als een ram, maar het spreekt als een draak. Het is een wolf in schaapskleren. “Pas op voor de valse profeten, die naar jullie toekomen in schaapskleren, maar van binnen roofzuchtige wolven zijn.” (Matteüs 7:15). Het beest uit de aarde is in werkelijkheid één van zin met de draak, maar het doet zich voor alsof het een rechtmatige plaats in de kudde heeft.

7.4.2 Dwaalgeesten vragen op indringende wijze aandacht voor hun boodschap

13¹² *Het oefent alle macht van het eerste beest voor diens ogen uit. Het bewerkt dat het land en zijn bewoners het eerste beest, waarvan de dodelijke wond genezen was, zullen aanbidden.* 13¹³ *Het verricht grote tekenen, zodat het zelfs vuur uit de hemel op aarde doet neerdalen voor de ogen van de mensen.*

Het beest uit de aarde maakt propaganda voor het eerste beest, “waarvan de dodelijke wond genezen was”. Geheel in lijn met het verbazingwekkende herstel van het beest uit de zee verricht het beest uit de aarde grote tekenen. Reeds in Matteüs 24 waarschuwde Jezus voor valse profeten die hun boodschap door het verrichten van tekenen en wonderen zouden onderstrepen: “Want er zullen valse messiassen en valse profeten opstaan. Ze zullen grote tekenen en wonderen laten zien om, als het mogelijk zou zijn, zelfs de uitverkorenen op een dwaalspoor te brengen.” (Matteüs 24:24). Flavius Josephus bericht ons dat deze valse profeten inderdaad gekomen zijn: “Het ging om leugenaars en bedriegers die deden alsof zij door God waren geïnspireerd, maar in werkelijkheid uit waren op revolutionaire veranderingen. Zij wisten de mensen te beheksen en voerden hen naar de woestijn onder het voorwendsel dat God hun daar tekens van een op handen zijnde vrijheid zou geven.” (De Joodse Oorlog 2:259).

Door het verrichten van tekenen en wonderen brengen de valse profeten op indringende wijze hun boodschap onder de aandacht.

7.4.3 De duivel gebruikt dwaalgeesten om de mensen te misleiden

13¹⁴ *Het misleidt de bewoners van het land door de tekenen die het voor de ogen van het beest mocht verrichten.*

We hebben hier de kern van de zaak. Door de activiteit van dwaalgeesten lukt het de duivel de mensen te misleiden en hen zo van God af te trekken.

7.4.4 Dwaalgeesten zijn intolerant tegenover wie hun boodschap afwijzen

Het beveelt de bewoners van het land een beeld te maken voor het beest dat door het zwaard werd gewond maar herleefde. 13¹⁵ Hem werd toegestaan een levensgeest te geven aan het beeld van het beest, opdat het beeld van het beest ook spreekt. Het zal allen die het beeld van het beest niet aanbidden ter dood laten brengen.



Een munt met opschrift
“Jeruzalem, de heilige”.

Romeinse munten hadden een afbeelding en een opschrift van de keizer (Matteüs 22:20–21). Op de denarie uit Matteüs 22 bevond zich een afbeelding van keizer Tiberius met het opschrift: “Tiberius Caesar, zoon van de goddelijke Augustus”. De Zeloten waren fel gekant tegen het gebruik van dergelijke munten. Men zag hierin een overtreding van het tweede gebod, dat het gebruik van beelden verbood. Het opschrift zal hen in deze mening gesterkt hebben. Het was dan ook geen wonder dat de Zeloten in de jaren 66–70 eigen munten sloegen. Deze munten toonden afbeeldingen van kelk, amfoor, wingerdbladd en granaatappel en droegen de volgende opschriften: “Jeruzalem is heilig”, “Jeruzalem, de heilige”, “Vrijheid van Sion” en “Bevrijding van Sion”.

Een munt met afbeelding en opschrift kan opgevat worden als een beeld dat spreekt. Dat geldt voor de Romeinse munten, maar kan ook toegepast worden op de munten van de Zeloten. De inscripties op hun munten moesten de macht van de zelotische beweging in herinnering brengen. Iedereen die dit beeld niet aanbad, d.w.z. iedereen die nog de Romeinse munten gebruikte, werd ter dood gebracht. De nieuwe munten gingen als een soort legitimatiekaart fungeren. Wie die niet bezat, was een potentiële verrader. En de Zeloten maakten korte metten met werkelijke of vermeende tegenstanders: “Oude rekeningen werden het eerst vereffend. Wie hen niet al vóór de oorlog voor het hoofd gestoten had, werd nu al naar het hun uitkwam onder verdenking geplaatst: wanneer iemand hun voortdurend uit de weg ging, gold hij als trots en arrogant; wanneer omgekeerd iemand hen voortdurend vrijelijk tegemoet trad, beschouwden ze dat als een gebrek aan eerbied; wanneer iemand bij hen in het gevlucht probeerde te komen, werd hij ervan verdacht iets in zijn schild te voeren. Er was maar één straf, ongeacht de aard van de beschuldiging, en dat was de doodstraf.” (Josephus, De Joodse Oorlog 4:364–365).

7.4.5 Het komt erop aan de dwaalgeesten te doorzien

13¹⁶ Ook bewerkt het dat allen, klein en groot, rijk en arm, vrije en slaaf, zichzelf een merkteken geven op hun rechterhand of op hun voorhoofd 13¹⁷ en dat niemand kan kopen of verkopen als hij het merkteken, de naam van het beest of het getal van zijn naam, niet heeft. 13¹⁸ Hier is wijsheid nodig. Wie verstand heeft, berekene het getal van het beest, want het is een mensengetal en zijn getal is 666.

Het merkteken, dat uit de naam van het beest of het getal van zijn naam bestaat, is waarschijnlijk ook een zinspeling op de munten van de Zeloten. Zonder die munten kon men niet kopen of verkopen. Het gebruik van munten met de afbeelding van keizer Tiberius gaf aan, dat men het gezag van de keizer erkende (Matteüs 22:17–21). Zo gaf het gebruik van munten met opschriften als “Vrijheid van Sion” en “Bevrijding van Sion” ook aan dat men zich achter de zaak van de Zeloten stelde.

In het Grieks heeft elke letter een bepaalde getalswaarde. Het berekenen van het getal van een naam gebeurt door de bij de letters behorende getalswaarden bij elkaar op te tellen. Johannes noemt echter niet de naam van het beest, maar alleen het bijbehorende getal: 666. Volgens J. de Vuyst is de naam van het beest in het Grieks το μέγα θήριον (to mega thèrion), dat we als “het grote beest” kunnen vertalen. Deze naam levert inderdaad de getalswaarde 666 op:

$$\tau + \omicron + \mu + \epsilon + \gamma + \alpha + \theta + \eta + \rho + \iota + \omicron + \nu = 300 + 70 + 40 + 5 + 3 + 1 + 9 + 8 + 100 + 10 + 70 + 50 = 666$$

Het gaat Johannes niet om de naam van het beest, maar om het getal. Dat getal moet berekend worden. Hij is echter bang dat niet iedereen voldoende inzicht heeft om dat te doen. Daarom geeft

hij zelf de uitkomst: 666. In Griekse lettercijfers is dat: χξς. Wie goed naar dit getal kijkt, ziet dat tussen de begin- en eindletters van Christus (χ en ς), waarmee de naam Christus in de Oudheid werd afgekort, een slangenfiguur geschoven is. Het getal 666 wil dus zeggen: het grote beest is de leider van een Messiaanse beweging, maar deze beweging is niet uit God, maar uit de duivel. Het beest laat zich inspireren door de oude slang die de hele wereld misleidt (Openbaring 12:9).

7.5 Het rijk van de duivel zal vallen

De macht van de duivel is groot en zijn rijk lijkt onaantastbaar. Geweld en bedrog vormen de grondslag van zijn troon. Toch zal zijn rijk vallen. De gelovigen bezingen bij voorbaat de overwinning op het rijk van de duivel. Zij behoren tot het rijk van God en volharden in de zekerheid van eeuwig leven. Maar wie tot het rijk van de duivel behoort, zal daar eeuwig voor boeten. Kies dus voor het rijk van God en niet voor het rijk van de duivel.

7.5.1 De kerk bezingt bij voorbaat de overwinning op het rijk van de duivel

14¹ *Ik zag toe en zie: het Lam stond op de berg Sion en met Hem 144.000 mensen. Op hun voorhoofd was zijn naam en de naam van zijn Vader geschreven.* 14² *Ik hoorde uit de hemel een geluid als het geluid van vele wateren en als het geluid van een zware donderslag. Het geluid dat ik hoorde, was als dat van lierzangers die op hun lieren speelden.* 14³ *Staande voor de troon en voor de vier wezens en de oudsten zongen zij een nieuw lied. Niemand kon het lied leren behalve de 144.000, de vrijgekochten uit het land.* 14⁴ *Zij zijn het die zich niet met vrouwen hebben bezoedeld, maar maagdelijk zijn gebleven. Zij volgen het Lam waar Het ook heengaat. Zij zijn vrijgekocht uit de mensen als eerstelingen voor God en het Lam.* 14⁵ *In hun mond is geen leugen gevonden; zij zijn onberispelijk.*

Johannes ziet het Lam en de 144.000 verzegelden uit Openbaring 7 staan op de berg Sion. Met de berg Sion wordt hier het hemelse Jeruzalem bedoeld. De kerk is “genaderd tot de berg Sion en de stad van de levende God, het hemelse Jeruzalem”, aldus Hebréeën 12:22. Het hemelse Jeruzalem is de moederstad van de kerk (Galaten 4:26). De verzegelden dragen de naam van het Lam en de naam van zijn Vader op hun voorhoofd. Ze behoren dus niet tot het rijk van het grote beest, maar tot het koninkrijk van God. Terwijl ze zichzelf op de lier begeleiden, zingen ze een nieuw lied vóór de troon als teken van hun overwinning op het beest (vergelijk 1 Makkabeeën 13:51). Bij voorbaat wordt de val van het rijk van het beest bezongen.

De 144.000 zijn de vrijgekochten uit het land, d.w.z. uit Israël. “Zij zijn vrijgekocht uit de mensen als eerstelingen voor God en het Lam”. De uitverkoren rest uit Israël is het prototype van heel de menigte die door het geloof in het evangelie gered zal worden.

De 144.000 zijn Christus trouw gebleven, want zij hebben zich niet met vrouwen bezoedeld. Dit doet denken aan Openbaring 3:4: “Maar enkelen van u in Sardes hebben hun kleding niet bezoedeld.” De 144.000 hebben zich niet door valse profetessen, zoals de Sibille, laten verleiden om het beest achterna te lopen. Integendeel, “zij volgen het Lam waar Het ook heengaat”. Zij zijn het Lam onvoorwaardelijk trouw. In hun mond is dan ook geen leugen, d.w.z. geen valse profetie, gevonden.

7.5.2 Kies voor het rijk van God en niet voor het rijk van de duivel

14⁶ *Toen zag ik hoog in de lucht een andere engel vliegen. Hij had een duurzaam evangelie, dat hij moest verkondigen aan de inwoners van het land en aan alle naties, stammen, talen en volken.* 14⁷ *Hij riep met luide stem: “Vrees God en geef Hem eer, want het uur van zijn oordeel is gekomen. Aanbid Hem die de hemel en de aarde en zee en waterbronnen gemaakt heeft!”*

Johannes ziet hoog in de lucht een engel vliegen, die aan de bewoners van het land een “duurzaam evangelie”, d.w.z. een duurzame proclamatie van Gods koningschap, verkondigt. In tegenstelling tot het koningschap van het beest is het koningschap van God blijvend.

In Openbaring 13:4 wordt gesproken over de aanbedding van de draak en de aanbedding van het beest. In het licht van het komende oordeel roept de engel de mensen op niet het beest, maar *God*, de Schepper van hemel en aarde, te aanbidden.

7.5.3 De ondergang van het rijk van de duivel staat vast

14⁸ Een andere engel, een tweede, volgde hem en riep: “Gevallen, gevallen is het grote Babylon, dat alle volken heeft laten drinken van de wijn van de uitbarsting van haar ontucht!”

Met Babylon is niets anders dan de in Openbaring 11:8 genoemde grote stad (Jeruzalem) bedoeld. Het grote Babylon is de zetel van het grote beest. De val van Babylon duidt dus de ondergang van het rijk van het beest aan. Door het herhaalde gebruik van het woord “gevallen” wordt de zekerheid van de val van Babylon uitgedrukt.

De opstand van Jeruzalem tegen Rome was geen lokaal gebeuren, maar bracht de hele wereld in beroering. Jeruzalem was immers niet zomaar een provinciehoofdstadje, maar de moederstad van vele Joodse kolonies, zowel binnen als buiten het Romeinse rijk. Tijdens de oorlog tegen Rome kreeg men onder meer hulp van het koningshuis van Adiabene, dat zich tot de Joodse godsdienst bekeerd had. De invloed van de Joodse opstandelingen was zo groot, dat ze het gehele Oosten in hun opstand dreigden mee te sleuren (Josephus, De Joodse Oorlog 1:4). Toch kwam er in 70 n.Chr. een einde aan de heerschappij van Jeruzalem. De tempel ging in vlammen op en de stad werd met de grond gelijkgemaakt. Het rijk van het beest en zijn leugenprofeet was gevallen.

7.5.4 Wie tot het rijk van de duivel behoort, zal er eeuwig voor boeten

14⁹ Een andere engel, een derde, volgde hen en riep met luide stem: “Als iemand het beest en zijn beeld aanbidt en het merkteken op zijn voorhoofd of zijn hand ontvangt, 14¹⁰ zal hij ook drinken van de wijn van de uitbarsting van God, die onverdund geschonken is in de beker van zijn toorn. Hij zal gepijnigd worden met vuur en zwavel voor de ogen van de heilige engelen en voor de ogen van het Lam. 14¹¹ De rook van hun pijniging stijgt op tot in de verste tijden. Overdag noch 's nachts is er rust voor hen die het beest en zijn beeld aanbidden of het merkteken van zijn naam aannemen.”

De pijniging met vuur en zwavel ziet op “de poel die brandt van vuur en zwavel” (Openbaring 21:8), “het eeuwige vuur, dat aangelegd is voor de duivel en zijn engelen” (Matteüs 25:41). Die pijniging kent geen rustpauzes en er komt nooit een einde aan (Openbaring 20:10). Wie het beest aanbidt, moet er eeuwig voor boeten.

7.5.5 De ware gelovigen volharden in de zekerheid van eeuwig leven

14¹² Hier blijkt de volharding van de heiligen, van hen die zich aan de geboden van God en het geloof in Jezus houden. 14¹³ Ik hoorde een stem uit de hemel zeggen: “Schrijf op: ‘Gelukkig de doden die in de Heer sterven.’” “Jazeker,” zegt de Geest: “laten zij uitrusten van hun inspanningen, want hun daden vergezellen hen.”

Bepaalde uitdrukkingen uit dit gedeelte herinneren aan de zeven boodschappen. Zo moest Johannes aan de kerk in Efeze schrijven: “Ik ken uw *dad*en, uw *in*spanning en uw *vol*harding” (Openbaring 2:2). En aan de kerk in Pergamum schreef hij namens Jezus: “U hebt *het* geloof in Mij niet verloochend” (Openbaring 2:13). Deze zelfde houding van de kerk in Efeze en Pergamum is noodzakelijk om de pressie van het grote beest te weerstaan. Dat kan de dood betekenen.

De kerk weet dat er tweërlei opstanding is. Sommigen zullen opstaan “om eeuwig te leven, anderen om de vernedering van een eeuwige schande te ondervinden” (Daniël 12:2). Naast de dreiging met het eeuwige vuur, is er ook de hoop op duurzaam leven. Daarom kan de gelovige standvastig blijven, ook als hem dat het leven kost. De doden die sterven in het geloof in de Heer Jezus zijn niet beklagenswaardig, maar juist gelukkig te prijzen. Want hun loon wacht op hen in de hemel. Daar kunnen zij uitrusten van hun moeizame arbeid.

8 Het oordeel komt zeker

In Openbaring 14:14–19:10 zien we dat het oordeel zeker komt. Je moet je niet door de schone schijn van een wereld zonder God laten imponeren. Doe niet mee met de ongelovigen, maar scheid je van hen af. Want de ongelovigen gaan uiteindelijk hun ondergang tegemoet. Het oordeel over hen is onontkoombaar.

8.1 Het oordeel is noodzakelijk

Het oordeel is noodzakelijk, want:

1. De ongelovigen zijn rijp voor het oordeel.
2. Het oordeel maakt een einde aan Gods toorn.
3. Het oordeel brengt de overwinning van de kerk.
4. Het oordeel vloeit voort uit Gods heiligheid.
5. In het oordeel komt Gods toorn tot uitbarsting.

8.1.1 De ongelovigen zijn rijp voor het oordeel

14¹⁴ *Ik zag toe en zie: een witte wolk. Op de wolk zat iemand die eruit zag als een mens. Hij had een gouden krans op zijn hoofd en een scherpe sikkel in zijn hand.* 14¹⁵ *Uit de tempel kwam een andere engel die hem die op de wolk zat met luide stem toeriep: “Zend uw sikkel uit en maai, want het uur om te maaien is gekomen; het land is meer dan rijp voor de oogst.”* 14¹⁶ *Toen wierp degene die op de wolk zat zijn sikkel op het land, en het land werd geoogst.*

14¹⁷ *Er kwam een andere engel uit de tempel in de hemel. Ook hij had een scherpe sikkel.* 14¹⁸ *Bij het altaar vandaan kwam weer een andere engel, degene die zeggenschap heeft over het vuur. Hij riep met luide stem de engel met de scherpe sikkel toe: “Zend uw scherpe sikkel uit en oogst de druiventrossen van de wijnstok van het land, want zijn druiven zijn rijp.”* 14¹⁹ *Toen wierp de engel zijn sikkel op het land en oogstte de wijnstok van het land. Hij wierp de druiven in de grote perskuip van de uitbarsting van Gods toorn.* 14²⁰ *De perskuip werd buiten de stad getreden. Er kwam bloed uit de perskuip tot aan de tomen van de paarden, 1600 stadiën ver.*

In Joël 4:13 wordt het oordeel beschreven als een tweevoudige oogst, graanoogst en druivenoogst:

Sla met de sikkel,
want de oogst is rijp.
Begin maar te persen,
want de perskuip is vol.
De bakken lopen over,
want hun slechtheid is groot.

Openbaring 14:14–16 biedt een uitwerking van de graanoogst, Openbaring 14:17–20 van de druivenoogst. Beide visioenen laten zien dat het land rijp is voor het oordeel.

1. *De graanoogst.* Op een wolk zit een engel met een scherpe sikkel in de hand. Hij is klaar voor de oogst. Een engel afkomstig uit de hemelse tempel deelt mee dat het land rijp is voor de oogst. Het uur om te maaien is gekomen. Hij geeft daarom de engel op de wolk opdracht de sikkel in het koren te slaan. Deze engel voltrekt daarop het oordeel. Met zijn sikkel oogst hij het land.
2. *De druivenoogst.* Opnieuw komt er een engel uit de hemelse tempel. Evenals de engel op de wolk heeft ook hij een scherpe sikkel. De opdracht om te oogsten komt nu van de engel die bevoegdheid heeft over het vuur van het altaar (vergelijk Openbaring 8:3–5). De engel constateert dat de druiven rijp geworden zijn. De wijnstok van het land (vergelijk Psalm 80:9–17) wordt daarop geoogst en de trossen worden geworpen in de grote perskuip van de uitbarsting van Gods toorn. De perskuip wordt getreden buiten de stad, d.w.z. buiten Jeruzalem. Evenals

in Joël 4:13 stroomt de perskuip over. Heel het land, van het uiterste noorden tot het uiterste zuiden, wordt overstroomd met bloed.

De historische achtergrond van beide visioenen wordt gevormd door de verwoestingen en slachtpartijen die de Romeinse legers van 67–69 n.Chr. overal in het Joodse land met uitzondering van Jeruzalem aanrichtten. Daarnaast leverden ook rondtrekkende Joodse benden een bijdrage aan de vernietiging van land en volk.

8.1.2 Het oordeel maakt een einde aan Gods toorn

15¹ *Toen zag ik een ander teken in de hemel, groot en wonderbaar: zeven engelen met de zeven laatste plagen, want daarmee is de uitbarsting van Gods toorn voltooid.*

De uitdrukking “de zeven laatste plagen” (letterlijk: de zeven laatste *slagen*) herinnert aan Leviticus 26:27–28: “Gehoorzaamt u ondanks dat alles nog niet en blijft u zich tegen Mij verzetten, dan blijf Ik in mijn toorn ook hard tegen u. *Zevenvoudig sla Ik u* vanwege uw zonden.”

De zeven laatste plagen. Dat betekent: na deze plagen komen er geen andere meer. Met deze zeven plagen is het gericht over Israël voltooid en is Gods toorn volledig uitgestort. Dat betekent echter ook dat het gericht noodzakelijk is om aan Gods toorn een einde te maken.

8.1.3 Het oordeel brengt de overwinning van de kerk

15² *Toen zag ik iets als een zee van glas vermengd met vuur. Aan de glazen zee stonden zij die over het beest, zijn beeld en het getal van zijn naam hadden gezegevierd. Ze hadden lieren ter ere van God.* 15³ *Ze zongen het lied van Mozes, de dienaar van God, en het lied van het Lam: “Groot en wonderbaar zijn uw daden, Jahweh God, de Almachtige. Rechtvaardig en waarachtig zijn uw wegen, Koning van de volken.* 15⁴ *Wie zou U niet vrezen, Heer, en uw naam niet verheerlijken? Want U alleen bent heilig. Alle volken zullen komen en in aanbidding voor U neervallen, omdat uw blijken van gerechtigheid openbaar zijn geworden.”*



Johannes ziet verder “een zee als van glas vermengd met vuur”. Het vuur is de vuurzee van het oordeel, waarin Gods vijanden zijn ondergegaan. Aan de glazen zee ziet Johannes staan hen “die over het beest, zijn beeld en het getal van zijn naam hadden gezegevierd”. Deze overwinnaars zijn kennelijk dezelfde als de 144.000 uit Openbaring 14:1–5, want zij bespelen evenals de 144.000 lieren ter ere van God. Bovendien zingen zij een lied, namelijk het lied van Mozes en het Lam.

Dit alles herinnert aan de doortocht van de Israëlieten door de Rietzee. De Israëlieten kwamen veilig aan de overkant, maar de Egyptenaren verdronken (Exodus 14). Ook toen werd in een lied en onder begeleiding van muziekinstrumenten een overwinningsslied ter ere van God gezongen (Exodus 15:1–21). Goddelijk ingrijpen bracht Israël de overwinning over haar vijanden.

8.1.4 Het oordeel vloeit voort uit Gods heiligheid

15⁵ *Hierna zag ik de tempel, de hemelse verbondstent, opengaan.* 15⁶ *De zeven engelen met de zeven plagen kwamen uit de tempel. Ze waren gekleed in linnen, zuiver en blinkend, en hadden een gouden gordel om de borst.* 15⁷ *Toen gaf een van de vier wezens aan de zeven engelen zeven gouden schalen, vol met de uitbarsting van de toorn van God, die tot in de verste tijden leeft.* 15⁸ *Door Gods heerlijkheid en macht werd de tempel met rook gevuld. Niemand kon de tempel binnengaan voordat de zeven plagen van de zeven engelen voltooid waren.*

In de geopende tempel ziet Johannes de zeven engelen als priesters gekleed. Zij ontvangen zeven gouden schalen. Deze schalen bevatten de zeven laatste plagen, die al in Openbaring 15:1 genoemd werden.

Heel dit gedeelte is doortrokken van de heiligheid van God, “die tot in de verste tijden leeft”. Het geheel speelt zich af in Gods tempel, zijn heiligdom. Hemelse priesters staan gereed om Gods heilige toorn uit te gieten over het afvallige volk dat Hem en zijn Gezalfde niet wil erkennen. Ondertussen is de hemelse tempel vervuld met de manifestatie van Gods heiligheid, zodat iedereen op een afstand moet blijven. Gods alles overtreffende heiligheid moet er wel toe leiden dat zijn toorn losbarst tegen wie zijn Naam en die van zijn Gezalfde smaden.

8.1.5 In het oordeel komt Gods toorn tot uitbarsting

16¹ Toen hoorde ik een luide stem uit de tempel tegen de zeven engelen zeggen: “Ga nu! Giet de zeven schalen met de uitbarsting van Gods toorn leeg op het land!”

God zelf geeft nu de opdracht. Het moment is gekomen! Zijn laaiende toorn duldt niet dat er nog langer gewacht wordt. Zijn toorn komt nu tot een uitbarsting en dat zullen de bewoners van het land weten.

8.2 De ongelovigen vragen erom

De zeven engelen gieten nu achtereenvolgens de schalen met de uitbarsting van Gods toorn uit over de bewoners van het land. De kern van de zaak vinden we aangeduid bij het uitgieten van de vierde en de vijfde schaal. De mensen worden geteisterd door verzengende hitte, door hevige pijnen en door zweren. Dit leidt echter niet tot bekering. Ze eren God niet, maar lasteren zijn heilige Naam. Geen wonder dat het definitieve oordeel niet uitblijft. De mensen vragen er gewoon om.

8.2.1 De ongelovigen worden gestraft voor hun zonden

16² De eerste engel ging weg en goot zijn schaal leeg over het land. Er kwam een boos en kwaadaardig gezwel bij de mensen die het merkteken van het beest droegen en zijn beeld aanbaden.

Zij die het merkteken van het beest dragen, krijgen er nu nog een merkteken bij: een boos en kwaadaardig gezwel. Er bestaat dus een duidelijk verband tussen de zonde van de aanhangers van het beest en de straf die zij ontvangen.

8.2.2 De ongelovigen hebben het oordeel verdiend

16³ De tweede engel goot zijn schaal leeg over de zee. Het water werd bloed, als van een dode. Alle levende wezens die op de zee waren kwamen om. 16⁴ De derde engel goot zijn schaal leeg over de rivieren en waterbronnen. Ook dit water werd bloed. 16⁵ Ik hoorde de engel van het water zeggen: “Rechtvaardig bent U, die is en die was, de Heilige, dat U dit vonnis hebt geveld. 16⁶ Want bloed van heiligen en profeten hebben zij vergoten en bloed hebt U hun te drinken gegeven. Ze hebben het verdiend.” 16⁷ En ik hoorde het altaar zeggen: “Ja, Jahweh God, de Almachtige, waarachtig en rechtvaardig zijn uw oordelen.”

Het drinkwater verandert in bloed en ook de zee verandert in bloed. Elk levend wezen op de zee komt om. Het lijkt wel of er gemoord is. En dat blijkt ook zo te zijn, als we op de historische achtergrond letten.

In het voorjaar van 68 richtten de Romeinen onder leiding van Placidus een geweldige slachting aan onder de inwoners van Perea, die naar Jericho probeerden te vluchten. Omdat de Jordaan toen niet doorwaadbaar was, verdronken er velen in het water. Anderen werden door de Romeinen afgemaakt. Het gevolg was dat een grote hoeveelheid lijkens vanuit de Jordaan naar de Dode Zee dreven. Degenen die op de Dode Zee gevlucht waren, liet Placidus door zijn soldaten doden (aldus het vierde boek van de Latijnse versie van De Joodse Oorlog). Het is mogelijk dat door de slachting niet alleen de Jordaan, maar ook de befaamde bron van Jericho (2 Koningen 2:19–22) aangestast werd.

Een engel wijst op de rechtvaardigheid van dit gericht. Door zijn wandaden heeft Israël dit vonnis verdiend. Ze hebben bloed vergoten en moeten daarom nu bloed drinken. Het altaar, zo nauw verbonden met de gebeden van de kerk, beaamt de rechtvaardigheid van het oordeel.

8.2.3 De ongelovigen lasteren de naam van God

16⁸ De vierde engel goot zijn schaal leeg over de zon. Het werd haar toegestaan de mensen te verzengen met vuur. 16⁹ De mensen werden verzengd door de grote hitte en ze lasterden de naam van God, die macht heeft over deze plagen. Ze bekeerden zich niet en gaven Hem geen eer. 16¹⁰ De vijfde engel goot zijn schaal leeg over de troon van het beest. Zijn koninkrijk werd verduisterd en

de mensen beten op hun tong van de pijn. 16¹¹ Ze lasterden de God van de hemel vanwege hun pijn en vanwege hun zweren. Ze bekeerden zich niet van hun daden.

De troon van het beest is de tempel van Jeruzalem (vergelijk 2 Tessalonicenzen 2:4). Bij het uitgieten van de vijfde schaal wordt het koninkrijk van het beest met duisternis overdekt. De glans van het rijk van het beest is er af nu het door zulke plagen getroffen wordt. De mensen bijten zich op hun tong van de pijn. Die pijn wordt veroorzaakt door de verzengende zon, die de huid van de mensen doet verbranden. Daarnaast is hun huid ook al aangetast door de in Openbaring 16:2 genoemde zweren.

Ook deze pijnningen brengen de mensen niet tot bekering. In plaats van God eer te bewijzen lasteren ze Hem om hun pijn en hun zweren.

8.2.4 De ongelovigen zullen niet aan het oordeel ontkomen

16¹² *De zesde engel goot zijn schaal leeg over de grote rivier de Eufraat. De rivier viel droog en maakte zo de weg vrij voor de koningen uit het oosten. 16¹³ Toen zag ik dat uit de bek van de draak, uit de bek van het beest en uit de mond van de valse profeet drie onreine geesten kwamen in de vorm van kikkers. 16¹⁴ Het zijn namelijk geesten van demonen die tekenen doen en eropuit gaan om de koningen van de hele wereld te verzamelen voor de oorlog op de grote dag van God, de Almachtige. 16¹⁵ “Zie, Ik kom als een dief! Gelukkig de mens die waakt en zijn kleren aanhoudt, dan hoeft hij niet naakt te gaan en ziet men zijn schaamte niet.” 16¹⁶ Ze verzamelden hen op de plaats die in het Hebreeuws Har Magedon genoemd wordt.*

De zesde schaal laat zien dat de Joden uit de gehele wereld militaire ondersteuning vragen om Jeruzalem te beschermen. “Jullie stuurden gezanten naar de overkant van de Eufraat om daar onrust te stoken”, aldus Titus in 70 n.Chr. (Josephus, De Joodse Oorlog 6:343). Deze propaganda van de Joodse gezanten in het jaar 69 bleek effectief: “Maar de Joden ontvingen eveneens niet alleen uit het land zelf, maar ook van hun geloofsgenoten uit de Romeinse provincies en zelfs van de overzijde van de Eufraat ondersteuning” (Dio Cassius 66:4). Ook waren er *koningen* van de overzijde van de Eufraat gekomen om Jeruzalem te beschermen, namelijk de leden van het koningshuis van Adiabene (De Joodse Oorlog 6:356).

Zie, Ik kom als een dief... Ineens herinnert het boek Openbaring aan Jezus' vermaning waakzaam te zijn (Matteüs 24:36–52). “Word wakker... Als u niet ontwaakt, zal Ik komen als een dief. U hebt geen idee op welk uur Ik dan naar u toe zal komen.” (Openbaring 3:2–3). Deze waarschuwing staat in verband met de in Openbaring 3:10 aangekondigde verzoeking die over de hele wereld komen zou. Ook de gemeenten waren niet immuun voor de zuigkracht van de Joodse propaganda. Laat men op zijn hoede zijn, want voor wie naar Jeruzalem trekt, is er geen ontkoming: “Terwijl ze zeggen: ‘Er heerst vrede en veiligheid’, juist dan *overvalt hen plotseling* het verderf, zoals weeën een zwangere vrouw, en er is geen ontkomen aan.” (1 Tessalonicenzen 5:3). Deze voorzegging van Paulus is uitgekomen in het jaar 70. Onder de talloze slachtoffers waren ook veel Joden van buiten Jeruzalem. “De oorlog *had hen plotseling overvallen* toen ze uit het hele land massaal naar de stad gekomen waren om er het feest van de ongezuurde broden te vieren.” (De Joodse Oorlog 6:421). De schrijver van de Latijnse versie van De Joodse Oorlog gaf in zijn nawoord hierbij het volgende commentaar: “Daar dan bijna alle Joden eenparig in de dood van onze Heer Jezus Christus bewilligd hebben, zo zijn zij ook, toen de wraak uitging, bijna uit alle landen tot het feest van de ongezuurde broden samengekomen en werden ze plotseling door de oorlog overvallen”.

Het droogvallen van de Eufraat komen we ook in de Joodse apocalyptische literatuur tegen. Volgens 4 Ezra 13:46–47 zou in de laatste dagen de Eufraat droogvallen, zodat de tien stammen zouden kunnen oversteken. De Messias zou hen dan tot zich vergaderen op de berg Sion. Op deze verwachting wordt hier gezinspeeld. Maar in Openbaring vormt deze verwachting geen heilsprofeetie, maar onheilsprofeetie. Want de koningen met hun legers worden verzameld “op de plaats die in het Hebreeuws Har Magedon (berg Megiddo) genoemd wordt”. De term “berg Sion” uit de Joodse propaganda is hier gewijzigd in “berg Megiddo”. Was met Sion sterk de gedachte aan vrede en veiligheid verbonden, Megiddo doet denken aan nederlaag en rouw (Rechters 5:19; 2 Koningen 9:27; 2 Kronieken 35:20–25; Zacharia 12:11). Voor hen die verzameld waren op Har Magedon, was er geen mogelijkheid meer om aan het oordeel te ontkomen.

8.2.5 De ongelovigen wacht de afrekening op de dag van het oordeel

16¹⁷ *De zevende engel goot zijn schaal leeg over de lucht. Toen klonk er uit de tempel een luide stem die uitriep: “Het is gebeurd!”* 16¹⁸ *Er volgden bliksemschichten, gerommel en donderslagen. Er kwam een zware aardbeving, zo zwaar als nog niet was voorgekomen zolang er mensen op aarde waren; zo zwaar was die aardbeving, zo hevig.* 16¹⁹ *De grote stad viel in drie stukken uiteen. Ook de steden van de volken stortten in. Het grote Babylon werd God in herinnering gebracht om het de beker met de wijn van de uitbarsting van zijn toorn te geven.* 16²⁰ *Alle eilanden vluchtten weg. Ook de bergen waren niet meer te vinden.* 16²¹ *Uit de hemel vielen grote hagelstenen, wel een talent zwaar, op de mensen; en de mensen lasterden God vanwege de plaag van de hagel, want het was een vreselijke plaag.*

Bij de zevende schaal aanschouwt Johannes een hevige aardbeving, zo erg was nog nooit eerder voorgekomen. Het gevolg: de grote stad Jeruzalem scheurt in drie delen. Maar niet alleen Jeruzalem wordt verwoest, ook de steden van de volken stortten in. De tijd van de Joodse oorlog was namelijk een tijd waarin het Romeinse rijk op zijn grondvesten stond te schudden. De Romeinse historicus Tacitus vatte de gebeurtenissen als volgt samen: “Vier keizers weggeruimd door het zwaard; burgeroorlogen, drie in getal, nog meer oorlogen in den vreemde, die bovendien zeer vaak een gemengd karakter droegen; in de Oriënt ging het voor de wind, tegenslag in het avondland; troebelen in Illyricum, de Gallische gewesten op de wip, Britannië volkomen onderworpen en onmiddellijk opgegeven ... Voorts, om af te stappen van de gebeurtenissen in het buitenland, Italië, geteisterd door rampen als nooit tevoren beleefd, of die zich na een lange reeks van eeuwen opnieuw voordeden: steden verzwolgen of bedolven, heel Campanië zo bij uitstek gezegende kust. En de hoofdstad door branden verwoest, waarbij de oudste tempels in vlammen opgingen en het Capitool zélf door de burgers eigenhandig in brand werd gestoken.” (Historiën 1:2).

Naast de hevige aardbeving is er ook nog zware hagel. De hagelstenen zijn wel een talent zwaar. We moeten dan ook niet aan gewone hagel denken, maar aan een regen van stenen uit werptoestellen. Deze stenen waren bij de belegering van Jeruzalem een talent zwaar en konden meerdere mensen tegelijk vellen. Aanvankelijk waren deze stenen wit, net als hagel (Josephus, De Joodse Oorlog 5:269–273).

De ondergang van Jeruzalem is het gevolg van haar wandaden. Die hebben zich in de loop van de tijd opgestapeld en roepen om wraak. In het jaar 70 was het de tijd van de afrekening, zoals Jezus aangekondigd had: “Van deze generatie zal dus rekenschap geëist worden voor het bloed van alle profeten dat vergoten is vanaf de grondvesting van de wereld, vanaf het bloed van Abel tot het bloed van Zacharias, die gedood werd tussen het altaar en het tempelgebouw. Ja, Ik verzeker u, deze generatie zal daarvan rekenschap moeten geven.” (Lucas 11:50–51). De zonden van Jeruzalem worden nu God onder de aandacht gebracht om haar de beker van de vergelding te laten drinken. Het lijkt soms wel of God niets ziet en dat de ongelovigen ongestraft zonde op zonde kunnen stapelen. Maar als de tijd van de afrekening komt, zal God aan hen hun zonden betaald zetten.

8.3 Laat je niet van de wijs brengen

In Openbaring 17 toont een engel aan Johannes een hoer die op een scharlakenrood beest zit. Johannes is geïmponeerd door de verleidelijke schoonheid van de hoer. De tolkengel ziet dat Johannes onder de indruk is en waarschuwt dat Johannes zich niet door de imponerende hoer van de wijs moet laten brengen. Haar macht heeft een wankele basis en haar schoonheid zal vergaan. Het is slechts een kwestie van opgaan, blinken en verzinken.

8.3.1 Het rijk van de duivel heeft grote invloed

17¹ *Toen kwam een van de zeven engelen met de zeven schalen. Hij sprak me aan en zei: “Kom, ik zal u het oordeel laten zien over de grote hoer, die aan vele wateren zit.* 17² *De koningen van het land hebben ontucht met haar bedreven en de bewoners van het land hebben zich bedronken aan de wijn van haar ontucht.”*

De grote hoer is een diskwalificerende aanduiding voor de grote stad Jeruzalem. Reeds Jesaja klaagde over Jeruzalem: “Hoe is de getrouwe veste toch een hoer geworden?” (Jesaja 1:21). Ook in Ezechiël 16 en 23 wordt Jeruzalem van hoererij beschuldigd. In die hoofdstukken klaagt God,

dat zijn bruid, Jeruzalem, een hoer geworden is. Ze is al zijn weldaden vergeten en heeft zich verbonden met buitenlandse koningen. Maar die koningen zullen zich uiteindelijk tegen haar keren. In Jesaja 23:16–17 wordt Tyrus een hoer genoemd. Haar hoerij bestaat erin dat zij zich afgeeft met alle koninkrijken op heel de aarde. Ook Nineve wordt een hoer genoemd: “Dat komt door de ontucht, opgestapeld door die hoer, die verleidelijke schoonheid, die machtige tovenaars, die met haar ontucht volken verkocht en stammen met haar toverkunsten.” (Nahum 3:4). Deze teksten suggereren dat de hoerij van een stad voornamelijk betrekking heeft op de uit haar aantrekkingskracht voortvloeiende veelvuldige internationale contacten. Dat blijkt ook voor Openbaring 17:1–2 op te gaan. De grote hoer zit namelijk aan vele wateren, d.w.z. ze heeft grote internationale betekenis (Openbaring 17:15). “Wat betreft deze heilige stad waarin ik geboren ben, ik mag wel zeggen dat men haar niet alleen moet aanmerken als de hoofdstad van Judea, maar ook van vele andere landen, vanwege de volksplantingen waarmee zij Egypte, Fenicië, Opper- en Neder-Syrië, Cilicië en vele andere gewesten van Azië tot in Bitynië en Pontus vermeerderd heeft. Ze heeft bovendien in Europa Thessalië, Beotië, Macedonië, Etoë, Athene, Argos, Korinte, naast een groot gedeelte van de Peloponnesus en de vermaarde eilanden Eubea, Cyprus en Kreta, bevolkt. Wat moet ik nog zeggen over de landen aan de overzijde van de Eufraat, waar — met uitzondering van een gedeelte van Babylonië en enkele andere provincies — alle steden in de vruchtbare landstroken door de Joden bewoond zijn?”, aldus koning Agrippa I volgens Philo in diens *Gezantschap aan Caligula*. Er wordt verder van de grote hoer gezegd, dat de koningen van het land ontucht met haar bedreven hebben. Dit moeten we in verband brengen met Openbaring 16:12–16, waar koningen uit de hele wereld opgeroepen worden zich op de berg Sion te verzamelen. Ook hebben de bewoners van het land zich bedronken aan de wijn van de ontucht van de grote hoer. D.w.z. de Joden hebben zich door de internationale steun voor de Joodse opstand het hoofd op hol laten brengen.

8.3.2 Het rijk van de duivel is gebaseerd op het overtreden van Gods geboden

17³ Hij voerde mij in de Geest naar een woestijn. Ik zag een vrouw zitten op een scharlakenrood beest vol godslasterlijke namen, met zeven koppen en tien hoorns. 17⁴ De vrouw was gekleed in purper en scharlaken en getooid met goud, edelstenen en parels. In haar hand hield ze een gouden beker vol gruwelen: de onreinheden van haar ontucht. 17⁵ Op haar voorhoofd stond een naam geschreven, een geheimenis: “Het grote Babylon, de moeder van de hoeren en van de gruwelen van het land.” 17⁶ Ik zag dat de vrouw dronken was van het bloed van de heiligen en van het bloed van de getuigen van Jezus. Toen ik haar zag, maakte een grote verwondering zich van mij meester. 17⁷ Toen zei de engel: “Waarom bent u zo verwonderd? Ik zal u de geheimenis onthullen van de vrouw en van het beest dat haar draagt, het beest met de zeven koppen en de tien hoorns.”

De hoer bevindt zich in een woestijn. Dit herinnert aan de uittocht van Israël uit Egypte. Jeruzalem heeft het juk van de Romeinse Farao afgeworpen. Dat heeft ze niet alleen gedaan, maar met hulp van het beest uit de zee. Die heeft haar in de woestijn geleid. Zij wordt door het beest gedragen. Daarop berust haar macht. De grote hoer is een verleidelijke schoonheid. Ze is als een koningin gekleed: purper, scharlaken, goud, edelstenen, parels. Zelfs Johannes is onder de indruk.

Maar uiterlijke schijn bedriegt. In haar hand houdt de grote hoer “een gouden beker vol gruwelen: de onreinheden van haar ontucht” (Openbaring 17:4). De gouden beker wijst op de allures van een heerseres. Maar die beker is gevuld met de gruwelijke onreinheden die met haar hoerij gepaard gaan. De opstand tegen Rome leidde in Jeruzalem tot de ergst denkbare gruwelen. Na een uitvoerig relaas over de gruwelen van de opstandelingen schreef Josephus: “Het is onmogelijk al hun misdaden stuk voor stuk op te sommen. Kort samengevat kan men zeggen dat geen enkele andere stad ooit zoveel heeft geleden en dat sinds de schepping van de wereld geen enkele generatie ooit zoveel kwaad heeft voortgebracht.” (De Joodse Oorlog 5:442). Even daarvoor had Josephus geschreven: “Ze dronken op elkaars gezondheid het bloed van de burgerbevolking” (De Joodse Oorlog 5:440). Vergelijk hiermee Openbaring 17:6a: “Ik zag dat de vrouw dronken was van het bloed van de heiligen en van het bloed van de getuigen van Jezus.” Wat Jeruzalem eerst de christenen had aangedaan, paste zij in de Joodse Oorlog toe op de eigen bevolking.

De heersersallures van Jeruzalem worden uitgedrukt in de mysterieuze naam die de hoer op haar voorhoofd draagt: “Het grote Babylon, de moeder van de hoeren en van de gruwelen van het

land”. De uitdrukking “het grote Babylon” herinnert aan Daniël 4:27, waar Nebukadnessar uitroept: “Is dit niet het grote Babylon, dat ik door de macht van mijn rijkdom en tot glorie van mijn heerlijkheid gebouwd heb, als mijn koninklijk verblijf?” Babylon was eens het centrum van een reusachtig rijk. Jeruzalem had dezelfde pretenties. Ze was immers niet alleen de hoofdstad van Judea, maar ook het centrum van de vele Joodse gemeenschappen binnen en buiten het Romeinse rijk. Naast “het grote Babylon” heet Jeruzalem ook de “moeder van de hoeren”. In Ezechiël 16:48 wordt gesproken over de dochters van Jeruzalem die net als zij hoererij pleegden. Deze dochters zijn de plaatsen rondom Jeruzalem, m.a.w. de plaatsen die onder het gezag van Jeruzalem vallen. In Openbaring 17:5 worden met de hoeren waarvan Jeruzalem de moeder is, de vele Joodse gemeenschappen binnen en buiten het land Israël bedoeld. Zij ondersteunden het zelotische streven naar de “bevrijding van Sion”. Daarnaast heet Jeruzalem ook de moeder van de gruwelen van het land. We kunnen hierbij weer in het bijzonder aan de door de Zeloten bedreven gruwelen denken. Inderdaad, Jeruzalem is groot, maar dan vooral in het overtreden van Gods geboden: “haar zonden hebben zich opgestapeld tot aan de hemel” (Openbaring 18:5).

8.3.3 Je moet het voze van de macht van de duivel inzien

17⁸ “*Het beest dat u zag, was, maar is niet; het komt binnenkort op uit de afgrond en het gaat te gronde. De bewoners van het land van wie de namen niet van de grondlegging van de wereld af in het levensboek geschreven staan, zullen zich verwonderen bij het zien van het beest, omdat het was, niet is, maar toch weer zal zijn.*”

Johannes is onder de indruk van de verleidelijke schoonheid van de hoer. Daarom laat de tolkengel zien dat de grote hoer weliswaar heel imponerend is, maar dat ze geen vaste grond onder de voeten heeft. De hoer zetelt namelijk op het beest. En dat beest is allerminst een vaste rots, maar kent perioden van opgaan, blinken en verzinken: “Het beest dat u zag, was, maar is niet; het komt binnenkort op uit de afgrond en het gaat te gronde.” We herkennen hierin de vier stadia van de zelotische beweging:

1. *Het beest was.* Bedoeld wordt: was actief. Dit ziet op de eerste openlijke opstand van de Zeloten onder leiding van Judas de Galileeër in 6 n.Chr.
2. *Het beest is niet.* Tussen 6 en 66 n.Chr. opereerde de zelotische beweging noodgedwongen ondergronds.
3. *Het beest komt binnenkort op uit de afgrond.* In 66 n.Chr. staakten de Zeloten hun ondergrondse activiteiten en kwamen onder leiding van Menachem opnieuw openlijk in opstand tegen de Romeinen.
4. *Het beest gaat te gronde.* In 70 n.Chr. maakten de Romeinen op hardhandige wijze een einde aan de opstand.

In Openbaring 13:3 hebben we gelezen dat het beest op verbazingwekkende wijze van een dodelijke slag herstelde. Dat leidde tot grote bewondering voor het beest. Die dodelijke slag was de aanval van de Romeinen onder leiding van Cestius op Jeruzalem. Het herstel werd veroorzaakt doordat Cestius zijn troepen onverwachts terugtrok. In Openbaring 17:8 houdt de verwondering verband met de verrassende comeback van de zelotische beweging nadat die zestig jaar lang noodgedwongen ondergronds opereerde. De gemeenten moeten zich echter niet door deze verrassende comeback laten imponeren. Ze moeten beseffen dat het succes van de Zeloten een kwestie van opgaan, blinken en verzinken is en zo het voze van de opstand inzien.

8.3.4 Het rijk van de duivel kan geen standhouden

17⁹ “*Hier is een verstand dat wijsheid bezit nodig. De zeven koppen zijn zeven bergen waar de vrouw op zit.* 17¹⁰ *Ook zijn het zeven koningen. Vijf van hen zijn gevallen, één is er, de andere is nog niet gekomen. Wanneer die komt, is het maar voor kort.* 17¹¹ *Het beest dat was, maar niet is, is zelf de achtste, maar een met de zeven en gaat dus ook te gronde.* 17¹² *De tien hoorns die u zag zijn tien koningen die het koningschap nog niet ontvangen hebben, maar één uur zullen zij koninklijke macht ontvangen, samen met het beest.* 17¹³ *Eensgezind stellen zij hun kracht en macht*

ter beschikking aan het beest. 17¹⁴ Ze zullen oorlog voeren tegen het Lam, maar het Lam en zijn opgeroepen, uitgekozen en betrouwbare metgezellen zullen hen overwinnen, want het Lam is de Heer der heren en de Koning der koningen.”

De tolkengel gaat nu de betekenis van de zeven koppen en de tien hoorns uitleggen. De zeven koppen hebben een dubbele betekenis. Enerzijds zijn het zeven bergen waarop de vrouw gezeten is. Deze zeven bergen zijn de zeven heuvels waarop Jeruzalem is gebouwd. Jeruzalem ligt in het midden van een heuvelachtige streek in de bergen van Judea. Zeven lange uitlopers van deze heuvels strekken zich in het westen uit richting kustvlakte en in het oosten richting de Jordaanvallei. Bovendien duiden de zeven koppen zeven koningen aan. Hierbij moeten we denken aan koningen die na de ballingschap over Jeruzalem geregeerd hebben:

1. Aristobulus I (104–103 v.Chr.)
2. Alexander Jannai (103-76 v.Chr.)
3. Antigonus (40-37 v.Chr.)
4. Herodes de Grote (37-4 v.Chr.)
5. Herodes Agrippa I (41-44 n.Chr.)
6. Herodes Agrippa II (50-66 n.Chr.)
7. Menachem (66 n.Chr.)

Hier onder in het kort iets meer over deze koningen:

1. *Aristobulus I (104-103 v.Chr.)*. Was de eerste uit het Hasmonese priestergeslacht die zich tot koning liet kronen. Het Hasmonese priestergeslacht was in de tweede eeuw v.Chr. aan de macht gekomen als gevolg van de vrijheidsstrijd tegen de Syriërs (1 Makkabeeën). Om zijn machtspositie veilig te stellen, liet Aristobulus zijn moeder en drie van zijn broers in de gevangenis zetten. Zijn moeder liet hij in de gevangenis verhongeren. Zijn broer Antigonus liet hij later uit wantrouwen doden. Hijzelf stierf niet lang daarna.
2. *Alexander Jannai (103-76 v.Chr.)*. Was een broer van Aristobulus I. Onder deze koning kwam het tot een regelrechte burgeroorlog. Op een Loofhuttenfeest kreeg hij niet alleen citroenen, maar ook het verwijt dat hij onwaardig was hogepriester te zijn, naar het hoofd geslingerd. De koning liet het er niet bij zitten. Op zijn bevel worden 6000 Joden gedood. Enige tijd later kwamen de Farizeeën openlijk in opstand tegen hun koning. Zes jaar lang voerde Alexander strijd tegen hen. Uiteindelijk wist hij toch de overwinning te behalen. Uit wraak voor het hem aangedane leed liet hij 800 van de voornaamste opstandelingen kruisigen en hun vrouwen en kinderen voor hun ogen ombrengen.
3. *Antigonus (40-37 v.Chr.)*. Zijn vader Aristobulus II en oom Hyrcanus hadden na de dood van zijn grootmoeder Alexandra gevochten om de macht. Uiteindelijk won Hyrcanus met hulp van de Romeinen, die in 63 v.Chr. Judea veroverden. Hyrcanus werd geen koning, maar alleen hogepriester. De Edomiet Herodes werd tot viervorst aangesteld. Met behulp van de Parthen lukte het Antigonus koning te worden. Herodes zag geen andere uitweg dan te vluchten en naar Rome te gaan.
4. *Herodes de Grote (37-4 v.Chr.)*. De senaat in Rome benoemde hem tot koning over Judea, maar hij moest Judea eerst nog op Antigonus heroveren. Dat lukte met van beide kanten veel bloedvergieten. Herodes is beroemd om zijn bouwwerken, maar berucht vanwege zijn wreedheid. Hij regeerde met ijzeren vuist en strafte elke tegenstand ongenadig af. Herodes probeerde ook Jezus te doden, wat uitliep op de kindermoord te Bethlehem (Matteüs 2).
5. *Herodes Agrippa I (41-44 n.Chr.)*. Was een kleinzoon van Herodes de Grote. Hij liet de apostel Jakobus executeren en zette Petrus gevangen (Handelingen 12:1-19). Verder begon hij rond de noordelijke voorstad van Jeruzalem een muur te bouwen. Keizer Claudius zag dit echter als een mogelijke versterking van de stad tegen een eventuele Romeinse aanval in de toekomst en gaf daarom bevel de bouw van de muur te staken.
6. *Herodes Agrippa II (50-66 n.Chr.)*. Was een zoon van Herodes Agrippa I. Hoewel Judea niet tot zijn koninkrijk behoorde, had hij wel het recht hogepriesters te benoemen. Ook had hij een paleis in Jeruzalem, vlakbij de tempel (Joodse Oudheden 20:189-196).

In 66 n.Chr. probeerde hij de opstandelingen op andere gedachten te brengen. Hij hield hen voor dat zij geen kans maakten tegen het machtige Romeinse leger. Zijn verzoeningspogingen waren echter tevergeefs en leidden ertoe dat hij Jeruzalem moest ontvluchten.

7. *Menachem (66 n.Chr.)*. Was een zoon of kleinzoon van Judas de Galileeër. Veroverde in het begin van de Joodse opstand (66 n.Chr.) de vesting Masada. Trok daarna als koning Jeruzalem binnen en nam daar de leiding van de opstand over. Werd korte tijd na zijn intrede in Jeruzalem vermoord (De Joodse Oorlog 2:433–448). Hij is de zevende koning, waarvan de tolkengel zegt: “de andere is nog niet gekomen. Wanneer die komt, is het maar voor kort”.

Wanneer alle zeven koppen gevallen zijn, treedt het beest zelf op. Maar deze achtste koning zal het niet anders vergaan dan de zeven koppen. Ook het beest gaat zijn verderf tegemoet.

Het beest maakt voor de uitoefening van zijn koningschap gebruik van tien vazallen, de tien hoorns van het beest. Deze duiden net als de koppen *koningen* aan. Er zijn echter twee verschillen. 1. De koppen treden na elkaar op en de hoorns gelijktijdig. 2. De koppen duiden op intelligentie en de hoorns op kracht. Deze tien hoorns zijn een aanduiding voor de leiders van de opstand na de dood van Menachem. Ze zullen oorlog voeren tegen het Lam, maar het Lam zal hen overwinnen. Dat staat al van tevoren vast, want het Lam is de Heer der heren en de Koning der koningen. Bovendien wordt het Lam bij deze strijd vergezeld door trouwe legermachten, namelijk de hemelse keurtroepen. Het beest heeft geen schijn van kans.

8.3.5 De duivel keert zich tegen wie hem dienen

17¹⁵ *Hij zei tegen mij: “De wateren die u zag, waar de hoer aan zit, zijn volken, menigten, naties en talen. 17¹⁶ De tien hoorns die u zag en het beest zullen de hoer gaan haten; ze zullen haar berooid maken en naakt, zij zullen haar vlees verslinden en haar met vuur verbranden. 17¹⁷ Want God heeft hun ingegeven zijn plan uit te voeren en eensgezind hun koningschap ter beschikking te stellen aan het beest, totdat Gods woorden in vervulling zijn gegaan. 17¹⁸ De vrouw die u zag, is de grote stad die heerst over de koningen van het land.”*

De engel vertelt nu hoe het verder gaat met de hoer, Jeruzalem, de stad die zo'n grote internationale invloed heeft. Het pact tussen de hoer en het beest, tussen Jeruzalem en de Zeloten, zal niet standhouden. Er gebeurt iets soortgelijks als in Ezechiël 16:35–43 en 23:22–31, waar de hoer door haar minnaars gehaat wordt. De haat van de tien hoorns en het beest uit zich in:

1. *Haar berooid maken en naakt*. De sieraden (goud, edelstenen en parels) en de dure kleding (purper en scharlaken) worden de hoer ontnomen. De Zeloten waren niet alleen uit op een *politieke*, maar ook op een *sociale* omwenteling. Er moest een herverdeling van de rijkdom komen. Daarom werden de rijken door de Zeloten van hun bezittingen beroofd: “Hun behoefte aan plunderen was onverzadigbaar, en ze hielden niet op zich te vermaken met het leeghalen van de huizen van de rijken” (Josephus, De Joodse Oorlog 4:560–561).
2. *Haar vlees verslinden*. De Zeloten maakten korte metten met werkelijke of vermeende tegenstanders. Hun zwaard hield niet op met het verslinden van de bevolking van Jeruzalem.
3. *Haar in het vuur verbranden*. De opstandelingen waren in drie rivaliserende groepen uiteengevallen. Ze gunden elkaar de graanvoorraden niet en staken die daarom in brand. Zo werd de hele omgeving van de tempel platgebrand (De Joodse Oorlog 5:21–25). Later staken de Zeloten delen van de zuilengangen van het tempelcomplex in brand. “Mensen die uit de vlammen van hun stad sprongen nadat ze die eerst zelf in brand hadden gestoken, verdienen het niet gered te worden”, aldus Titus (De Joodse Oorlog 6:230). Zelf gaf Titus bevel de poorten van de tempel in brand te steken. De Joden begonnen dus met het in brand steken van de stad. De Romeinen maakten het karwei af, maar legden de verantwoordelijkheid volledig bij de opstandelingen. “Jullie hebben al mijn voorstellen van tafel geveegd en jullie hebben met je bloedige handen de tempel in brand gestoken”, luidde het verontwaardigde verwijt van Titus (De Joodse Oorlog 6:346).

Zo verslond de revolutie haar eigen kinderen en kwam er door het waanzinnige optreden van de Zeloten een einde aan Jeruzalem, de grote stad.

8.4 Zorg dat je niet bij de ongelovigen hoort

De boodschap van Openbaring 18:1–8 is dat je moet zorgen dat je niet in het kamp van de ongelovigen terecht komt. Je moet niet met hen meedoen, maar je moet je van hen afscheiden. Want als je deelt in hun zonden, zul je ook hun lot delen. En dat is bepaald geen aantrekkelijk vooruitzicht. God zal namelijk de ongelovigen hun zonden dubbel en dwars betaald zetten. Alleen het koninkrijk van God is duurzaam en biedt perspectief voor de toekomst. Het rijk van duivel daarentegen zal in één klap vernietigd worden.

8.4.1 Alleen het rijk van God is onwankelbaar

18¹ *Hierna zag ik een andere engel uit de hemel neerdalen. Hij had grote macht en zijn heerlijkheid verlichtte de aarde. 18² Met krachtige stem riep hij: “Gevallen, gevallen is het grote Babylon! Zij is een woonoord voor demonen geworden, een schuilplaats voor allerlei onreine geesten, een schuilplaats voor allerlei onreine vogels en een schuilplaats voor allerlei onreine en verfoeilijke beesten.”*

Babylon, de residentie van het grote beest, leek onaantastbaar. Toch is deze grote stad gevallen. Zo zal ook eens heel het rijk van de duivel te gronde gaan. Want alleen het koninkrijk der hemelen, dat zich in de macht en de heerlijkheid van de engel manifesteert, is onwankelbaar.

8.4.2 Het rijk van de duivel heeft velen tot zonde verleid

18³ *“Want alle volken hebben van de wijn van de uitbarsting van haar ontucht gedronken, de koningen van het land hebben ontucht met haar bedreven en de kooplieden van het land zijn rijk geworden van haar mateloze weelde.”*

Waarom Babylon gevallen is? Omdat ze door haar grote aantrekkingskracht velen tot zonde heeft verleid.

8.4.3 Je moet je van de ongelovigen afscheiden

18⁴ *Toen hoorde ik een andere stem uit de hemel zeggen: “Ga weg uit haar, mijn volk, zodat u geen deel hebt aan haar zonden en niet getroffen wordt door haar plagen. 18⁵ Want haar zonden hebben zich opgestapeld tot aan de hemel en God heeft zich haar ongerechtigheden herinnerd.”*

Het oudtestamentische Babylon had ooit alle volken onderworpen en het volk van God in ballingschap gevoerd. De profeet Jeremia kondigde daarom de ondergang van Babylon aan: “Ga, red uw leven, vlucht uit Babylon, anders komt u om door zijn schuld. Want het moment voor de wraak is gekomen: Jahweh vergeldt Babylon zoals het verdient. Babylon was in de hand van Jahweh als een gouden beker waar de hele aarde zich aan bedronk. Alle volken dronken de wijn en verloren er hun verstand bij. Nu is Babylon gevallen, onverwachts is het verwoest. Zing een klaaglied, neem balsem mee voor zijn wonden, misschien is het nog te genezen. Wij hebben Babylon verzorgd, maar het was niet meer te genezen. Ga de stad uit, terug naar uw land, want haar schuld reikt tot de hemel, tot hoog in de wolken.” (Jeremia 51:6–9). Jeruzalem had Babylon-pretenties. Zij was de moederstad van vele Joodse kolonies. Daardoor reikte haar macht tot in de uithoeken van de bewoonde wereld. Toch kon haar dat niet voor de ondergang behoeden, want haar zonden hadden zich opgestapeld tot aan de hemel. Onder deze zonden wordt de eerste plaats ingenomen door de verwerping van Jezus als de van God gezonden Messias. Alsof dit nog niet genoeg was, vervolgde Jeruzalem ook de volgelingen van Jezus, de christenen. Volgens Jakobus maakten de rijken in Jeruzalem zich schuldig aan sociaal onrecht en gerechtelijke moord (Jakobus 5:1–6). Dat was echter nog maar kinderspel vergeleken bij wat de Zeloten, de Joodse vrijheidsstrijders, tijdens de opstand in Jeruzalem deden. Flavius Josephus schreef daarover: “Het is onmogelijk al hun misdaden stuk voor stuk op te sommen” (De Joodse Oorlog 5:442) en: “Ik kan niet nalaten hier te zeggen wat mijn hart mij ingeeft: ik denk dat als de Romeinen nog langer hadden gewacht met hun aanval op deze misdadigers, de stad door de aarde verzwolgen zou zijn of in een vloedgolf zou zijn verdwenen of net als Sodom door het vuur uit de hemel zou zijn verteerd. Ze had namelijk een generatie voortgebracht, die zich nog veel meer van God had afgewend dan zij die door die vorige rampen

getroffen zijn. Het hele volk werd door hun waanzinnige fanatisme in de ondergang meegesleurd.” (De Joodse Oorlog 5:566).

De christenen moesten overeenkomstig Jezus' gebod in Lucas 21:21 het tot Babylon verworpen Jeruzalem verlaten. Zouden ze blijven, dan zouden ze mede schuldig staan aan de zonden van Jeruzalem en zouden ze samen met Jeruzalem gestraft worden. Zo moeten ook vandaag de gelovigen zich van de ongelovigen afscheiden. Ze moeten in woord en daad tonen dat ze niet bij de ongelovigen, maar bij Christus en zijn gemeente horen.

8.4.4 God zal de ongelovigen hun zonden dubbel en dwars betaald zetten

18⁶ *“Betaal haar met gelijke munt. Vergeld haar dubbel wat zij heeft misdaan, schenk haar een dubbele maat in de beker die zij voor anderen gemengd heeft. 18⁷ Geef haar zoveel pijniging en rouw als zij zichzelf heerlijkheid en weelde heeft gegund.”*

De straf voor Babylon is overeenkomstig haar misdaden. God zal Babylon haar zonden dubbel en dwars betaald zetten, want dat is precies wat ze verdient.

8.4.5 Het rijk van de duivel wordt in één klap vernietigd

“Omdat ze in haar hart zegt: ‘Ik zetel als koningin. Voor mij geen weduwschap, voor mij geen rouw!’, 18⁸ daarom zullen op één dag haar plagen — pest, rouw en hongersnood — komen en zal ze met vuur verbrand worden. Want sterk is Jahweh God, die haar heeft gevonnist.”

In Jesaja 47:7–9 lezen we over het toenmalige Babylon:

U zei: “Eeuwig zal ik gebiedster zijn, voor altijd.”
 U hebt dit alles niet ter harte genomen,
 en aan de afloop ervan hebt u niet gedacht.
 Hoor dit nu aan, wellustige, zo zelfbewust denkend bij uzelf:
 “Ik alleen en verder niemand!
 Voor mij is er geen weduwschap
 en kinderloosheid blijft mij onbekend.”
 Toch zullen beide u overkomen,
 plotseling en op dezelfde dag.

Jeruzalem is even hoogmoedig als destijds Babylon. De Joden dachten dat Jeruzalem nooit zou vallen. Jeruzalem was immers de stad van de tempel? Zou God zijn stad niet beschermen? In de Sibillijnse orakels 3:657–697 wordt beschreven hoe God bij een aanval van de volken op Jeruzalem ingrijpt om zijn heiligdom te beschermen. “God zelf, de Grote en Eeuwige, gebood mij dit alles te profeteren. Het zal niet onvervuld blijven”, voegde de Sibille er aan toe (Sibillijnse orakels 3:698–699). Maar deze leugenprofetie kon de val van Jeruzalem niet verhinderen. Volgens Flavius Josephus vielen er bij de belegering van Jeruzalem ruim 1 miljoen doden. “De meesten daarvan waren wel Joden, maar geen Joden uit Jeruzalem. De oorlog had hen plotseling overvallen toen ze uit het hele land massaal naar de stad gekomen waren om er het feest van de ongezuurde broden te vieren. Eerst werden ze, doordat ze dicht op elkaar zaten, geteisterd door de pest, en later was daar nog de honger bijgekomen.” (Josephus, De Joodse Oorlog 6:421). De stad zelf werd door vuur verteerd: “Op de achtste van de maand Gorpiaeus kwam de zon op over een Jeruzalem in vlammen.” (De Joodse Oorlog 6:407).

8.5 Het oordeel is finaal en definitief

In Openbaring 18:9–19:4 lezen we dat het tot Babylon verworpen Jeruzalem aan de totale vernietiging werd prijsgegeven. Zo zal het ook zijn bij het laatste oordeel. Dan zal God definitief en volledig afrekenen met het rijk van de duivel. Gelukkig wie daar terdege rekening mee houdt!

Aan de vervolgte gelovigen zal God op die dag recht verschaffen. De gelovigen zullen zich dan ook verheugen, maar de ongelovigen zullen klaagzangen aanheffen.

8.5.1 De val van het rijk van de duivel dompelt de ongelovigen in rouw

18⁹ De koningen van het land, die ontucht met haar hebben bedreven en in weelde hebben geleefd, zullen om haar jammeren en rouwen als ze de rook van haar verbranding zien. 18¹⁰ Ze blijven op een afstand staan uit vrees voor haar pijniging en zeggen: “Wee, wee de grote stad Babylon, de sterke stad! In één uur is uw vonnis voltrokken.”

18¹¹ De handelaars van het land jammeren en treuren om haar, want er is niemand die hun vracht nog koopt: 18¹² een vracht van goud en zilver, edelstenen en parels, fijn linnen en purper, zijde en scharlaken, allerlei welriekend hout en allerlei ivoren voorwerpen, allerlei voorwerpen van het kostbaarste hout en van koper, ijzer en marmer, 18¹³ kaneel en reukwerk, welriekende olie en wieroek, wijn en olijfolie, griesmeel en tarwe, runderen en schapen, paarden en wagens, slaven en lijfeigenen.

18¹⁴ Verdwenen zijn de rijpe vruchten die uw hart begeerde, al uw pracht en praal zijn verloren gegaan, ze zijn nergens meer te vinden.

18¹⁵ De handelaars in de genoemde waren, die hun rijkdom aan haar te danken hebben, blijven op een afstand staan uit vrees voor haar pijniging. Ze jammeren en treuren om haar 18¹⁶ en zeggen: “Wee, wee de grote stad, die gekleed was in fijn linnen, purper en scharlaken, en getooid met goud, edelstenen en parels! 18¹⁷ In één uur is die grote rijkdom verwoest.”

Ook alle stuurlied, iedereen die op een plaats vaart, het scheepsvolk en zij die van de zee hun werk maken, bleven op een afstand staan. 18¹⁸ Toen ze de rook van haar verbranding zagen, riepen ze: “Wie was gelijk aan de grote stad?” 18¹⁹ Ze strooiden stof op hun hoofd. Jammerend en treurend riepen ze: “Wee, wee de grote stad! Door haar schatten werden allen rijk die schepen op zee hadden. In één uur is zij verwoest.”

Jeruzalem was in veel opzichten een bijzondere stad. De val van de moederstad van het Jodendom bracht een grote schok teweeg. Klaagliederen verwoordden de rouw en de wanhoop die het gevolg was van de verwoesting van Jeruzalem.

De koningen herinneren in hun klaaglied aan de sterkte van de stad: “Wee, wee de grote stad Babylon, de sterke stad! In één uur is uw vonnis voltrokken.” Vergelijk hiermee de volgende passage uit de toespraak die Eleazar ben Jaïr, de bevelhebber van de burcht Masada, in 74 n.Chr. hield: “En waar is nu die grote stad, de moederstad van heel het Joodse volk, die stad die zulke sterke muren had, die stad die door zoveel bolwerken en zulke grote torens werd verdedigd, die stad die nauwelijks groot genoeg was om al die wapens te kunnen bergen en die zoveel tienduizenden mannen huisvestte die voor haar wilden vechten? Wat is er van haar geworden? ... Zij is finaal uit haar funderingen losgerukt.” (Josephus, De Joodse Oorlog 7:375–376). Maar niet alleen volgens Eleazar, ook volgens Titus was Jeruzalem een sterke stad: “Na zijn intocht in Jeruzalem toonde Titus zich onder de indruk van de sterkte van de fortificaties. Hij was vooral vol bewondering voor de torens die de terroristenleiders in een vlaag van verstandsverbijstering zomaar hadden opgegeven. Toen hij de hoogte van de massieve bouw had bekeken en had gezien hoe groot de afzonderlijke stenen wel waren en hoe perfect ze waren samengevoegd, hoe breed ze wel waren en hoe hoog, was zijn



Een potscherf met de naam van de commandant van Masada: ben Jaïr.

conclusie duidelijk: ‘We hebben in deze oorlog God aan onze zijde gehad,’ zei hij, ‘God was het, die de Joden uit deze bolwerken naar beneden heeft gehaald. Wat zouden mensenhanden of artillerie en stormrammen tegen zulke torens hebben kunnen uitrichten?’” (De Joodse Oorlog 6:409–411). De Romeinse historicus Tacitus spreekt eveneens over de sterkte van Jeruzalem: “Maar de stad, op zichzelf reeds steil van ligging, was terdege versterkt met verdedigingswerken en kolossale steenconstructies, om daarmee zelfs de laaggelegen stadsdelen voldoende te beschermen.” (Historiën 5:11).

Ook de handelaars heffen een klaaglied aan, want er is niemand meer om hun waren te kopen.

Een anonieme stem klaagt over het verdwijnen van boomgaarden en tuinen: “Verdwenen zijn de rijpe vruchten die uw hart begeerde, al uw pracht en praal zijn verloren gegaan, ze zijn nergens meer te vinden.” In het jaar 70 kaptten de Romeinen alle bomen in een straal van 17 km rondom

Jeruzalem: “Het landschap bood een troosteloze aanblik. Plaatsen die vroeger getooid waren geweest met bomen en parken, waren nu veranderd in een totale woestijnen, al het hout was gekapt. Als een buitenlander die het Judea van vroeger en de fraai aangelegde voorsteden van de stad nog had gekend, nu ineens zou terugkomen en de verlatenheid had gezien, zou hij in tranen zijn uitgebarsten bij de aanblik van deze totale verandering. Alle schoonheid van vroeger was door de oorlog volkomen vernield en niemand die de situatie van vroeger nog had gekend, zou de plaats herkend hebben.” (De Joodse Oorlog 6:6–8).

De handelaars klagen niet alleen omdat niemand hun waren meer koopt, maar ook omdat hun rijkdom tenietgegaan is: “Wee, wee de grote stad, die gekleed was in fijn linnen, purper en scharlaken, en getooid met goud, edelstenen en parels! In één uur is die grote rijkdom verwoest.” Volgens Openbaring 18:23 zijn de handelaars tevens de rijksgroten. We moeten hierbij aan de Sadduceeën, de priesteradel denken. Hun rijkdommen waren opgeslagen in het tempelcomplex en gingen samen met de tempel in vlammen op: “Ze (de Romeinen) staken ook de schatkamers in brand. Daar lag een enorme hoeveelheid geld, kleding en andere kostbaarheden opgeslagen. In één woord samengevat: de hele rijkdom van de Joden lag hier opgestapeld.” (De Joodse Oorlog 6:282). We worden als vanzelf aan de woorden van Jakobus herinnerd: “En nu u die rijk bent: huil en jammer om de rampen die over u komen. Uw rijkdom is verrot, uw mooie kleren zijn door motten verteerd, uw goud en zilver is verroest. Die roest zal tegen u getuigen en als een vuur uw lichaam verteren. Schatten hebt u verzameld, terwijl het de laatste dagen zijn.” (Jakobus 5:1–3).

Ook de mensen die met de zeevaart hun geld verdienen, sluiten zich aan bij het koor van klagers: “Wee, wee de grote stad! Door haar schatten werden allen rijk die schepen hadden op zee. In één uur is zij verwoest.”

8.5.2 Aan de gelovigen wordt recht verschaft

18²⁰ *Maak u vrolijk over haar, hemel, en u, heiligen, apostelen en profeten, want God heeft uw rechtsgeding tegen haar beslecht.*

Voor de kerk betekende de val van Jeruzalem goed nieuws. Het betekende dat God openlijk haar kant gekozen en haar tegenover de synagoge in het gelijk gesteld had. Jeruzalem had profeten, apostelen en andere gelovigen vermoord. Hun dood riep om wraak. “Jahweh moge het zien en het wreken!”, riep de profeet Zekarja, de zoon van Jojada (2 Kronieken 24:22). “Hoelang nog, heilige en waarachtige Heerser, velt U geen vonnis en wreekt U ons bloed niet op de bewoners van het land?”, vroegen de zielen onder het altaar (Openbaring 6:10). Met de verwoesting van Jeruzalem heeft God het bloed van de zijnen gewroken en zo aan de kerk recht verschaft.

8.5.3 Het rijk van de duivel wordt definitief en compleet vernietigd

18²¹ *Toen tilde een sterke engel een steen zo groot als een molensteen op en wierp die in de zee met de woorden: “Zo zal Babylon, de grote stad, met geweld worden weggeworpen en niet meer gevonden worden. 18²² Het geluid van lier en zang, fluit en trompet zal niet meer in u gehoord worden. Een beoefenaar van enig ambacht zal niet meer in u gevonden worden. Het geluid van de handmolen zal niet meer in u gehoord worden. 18²³ Het licht van de lamp zal niet meer in u schijnen. Ook het zingen voor bruidegom en bruid zal niet meer in u gehoord worden. Want uw handelaars waren de rijksgroten van het land en door uw toverij zijn alle volken misleid.*

Het wegzinken van de zware steen doet denken aan Jeremia 51:63–64, het ontbreken van elke activiteit in de stad aan Jeremia 25:10. Beide geven aan hoe zwaar en definitief het oordeel over Babylon is. De val van Jeruzalem is compleet en definitief.

Waarom Jeruzalem zo compleet en definitief vernietigd werd? Er worden twee gronden aangevoerd:

1. Haar handelaars waren de rijksgroten van het land. Vergelijk wat hiervoor werd gezegd over het ophopen van rijkdom door de priesteradel.
2. Door haar toverij werden alle volken misleid, d.w.z. misleid om het beest van de opstand te aanbidden.

8.5.4 Het rijk van de duivel vervolgt de gelovigen

18²⁴ *In haar werd het bloed gevonden van profeten en heiligen en van allen die in het land vermoord zijn.*

Jeruzalem heeft de ware gelovigen vervolgd, zowel onder het oude als onder het nieuwe verbond. Bij de vermoorde profeten kunnen we o.a. denken aan Zekarja de zoon van Jojada (2 Kronieken 24:20–22), “die gedood werd tussen het altaar en het tempelgebouw” (Lucas 11:51). Ook kunnen we denken aan Uria de zoon van Semaja (Jeremia 26:20–23). Uit Nehemia 9:26 blijkt dat de moord op deze beide profeten geen uitzondering was: “Toen zijn ze opstandig geworden, maakten oproer tegen U, keerden uw wet de rug toe, doodden uw profeten, die hen vermaanden zich tot U te bekeren” (vergelijk Matteüs 21:35–36). Jezus heeft zelfs gezegd: “het past niet dat een profeet omkomt buiten Jeruzalem. Jeruzalem, Jeruzalem, dat de profeten doodt en hen stenigt die tot haar gezonden zijn!” (Lucas 13:33–34).

Bij de vermoorde heiligen kunnen we denken aan mensen als Stefanus, de apostel Jakobus en Jakobus de broer van Jezus, die in Jeruzalem vermoord werden. Maar als centrum van het Jodendom was Jeruzalem niet alleen verantwoordelijk voor de terechtstellingen in Jeruzalem zelf, maar ook voor die buiten Jeruzalem, zoals in Smyrna: “Ik ken ... de *laster* van hen die zich Joden noemen. ... Wees trouw tot de dood” (Openbaring 2:9–10).

8.5.5 De val van het rijk van de duivel betekent voor de gelovigen vreugde

19¹ *Hierna hoorde ik in de hemel iets dat klonk als een luide stem van een grote menigte zeggen: “Halleluja! De redding, de heerlijkheid en de macht zijn van onze God, 19² want waarachtig en rechtvaardig zijn zijn oordelen. Hij heeft de grote hoer, die met haar ontucht het land in het verderf stortte, geoordeeld en Hij heeft het bloed van zijn dienaren aan haar gewroken.”*

19³ *Opnieuw riepen ze: “Halleluja! Haar rook stijgt op tot in de verste tijden.”*

19⁴ *De vierentwintig oudsten en de vier wezens vielen in aanbidding neer voor God, die op de troon zetelt, en riepen: “Amen, halleluja!”*

19⁵ *Vanaf de troon klonk een stem die sprak: “Prijs onze God, al zijn dienaren, u die Hem vreest, klein en groot.”*

19⁶ *Toen hoorde ik iets dat klonk als een stem van een grote menigte, als het geluid van vele wateren en als het geluid van krachtige donderslagen zeggen: “Halleluja! Want Jahweh God, de Almachtige, is als koning gaan heersen. 19⁷ Laten we blij zijn en juichen en Hem de eer geven. Want de bruiloft van het Lam is gekomen en zijn bruid staat al klaar. 19⁸ Zij mag zich kleden in fijn linnen, blinkend en zuiver, want dit fijne linnen zijn de blijken van gerechtigheid van de heiligen.”*

19⁹ *Toen zei hij tegen mij: “Schrijf op: ‘Gelukkig wie uitgenodigd zijn voor de maaltijd op de bruiloft van het Lam.’” 19¹⁰ En hij vervolgde: “Dit zijn de waarachtige woorden van God.” Ik viel in aanbidding voor zijn voeten neer, maar hij zei tegen mij: “Niet doen! Ik ben maar een dienaar zoals u en uw broeders en zusters, die zich aan het getuigenis van Jezus houden. Aanbid God! Want het getuigenis van Jezus is de Geest van de profetie.”*

Voor de ongelovigen is de verwoesting van Jeruzalem aanleiding tot weklagen, voor de gelovigen is ze echter een reden om God te loven. Johannes hoort in de hemel de stem van een grote menigte gelovigen, die God dankt voor de verwoesting van Jeruzalem. Eindelijk gerechtigheid! De vierentwintig oudsten en de vier cherubs beamen wat de grote menigte uitroept.

Vanaf de troon klinkt de oproep om God te prijzen. Het eerste deel van deze oproep doet denken aan Psalm 135:1–2: “*Prijs de naam van Jahweh, prijs Hem, dienaren van Jahweh, die jullie werk doen in het huis van Jahweh, in tempel en voorhof van onze God.*” Met de dienaren van Jahweh worden hier de priesters bedoeld. Het tweede deel doet denken aan Psalm 115:13: “Hij zal zegenen wie Jahweh vreest, klein en groot.” Zij die Jahweh vrezen zijn de gelovigen. In Openbaring 19:5 vormen de dienaren van God en de gelovigen dezelfde groep. Alle gelovigen zijn nu priesters, want Christus heeft hen tot een koninkrijk van priesters gemaakt (Openbaring 1:6; 5:10). Heel de kerk moet God loven en prijzen.

Het tegenbeeld van de hoer uit Openbaring 17, het afvallige Jeruzalem, is de kerk, de bruid van het Lam. In Openbaring 21:2 ziet Johannes “de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, vanuit God uit de hemel afdalen, gereed als een bruid die zich voor haar man heeft getooid”. En in Openbaring 21:9

zegt een engel tot Johannes: “Kom! Ik zal u de bruid, de vrouw van het Lam tonen.” De bruiloft van het Lam vindt dus plaats na het laatste oordeel, dat in Openbaring 20:11–15 beschreven wordt. De apostel Paulus schreef aan de kerk te Efeze: “Mannen, heb uw vrouw lief, zoals Christus de kerk heeft liefgehad en zich voor haar heeft overgeleverd om haar heilig en rein te maken, door het waterbad en het woord, om haar tot zich te voeren in haar luister, zonder vlek of rimpel of iets dergelijks, maar heilig en onbesmet.” (Efeziërs 5:25–27). Christus reinigt de kerk van alle zonde. Hij heeft zijn gerechtigheid zo volkomen aan de gelovigen toegerekend en geschonken, alsof zij in eigen persoon alle gerechtigheid volbracht hadden. Bovendien vernieuwt de Heilige Geest hun leven, zodat zij tenslotte volkomen rein een plaats ontvangen te midden van de gemeente van de uitverkorenen. Daarom mag de bruid zich kleden in blinkend en zuiver linnen, de blijken van haar gerechtigheid.

Johannes krijgt nu van de tolkengel opdracht het volgende op te schrijven: “Gelukkig wie uitgenodigd zijn voor de maaltijd op de bruiloft van het Lam.” In Jesaja 25:6–8 is er sprake van een feestmaal op de berg Sion. Die maaltijd wordt gehouden nadat de dood overwonnen is. In Lucas 14:12–24 heeft Jezus tijdens een maaltijd hierop teruggegrepen. Zijn gastheren zouden gelukkig zijn als ze in plaats van rijken armen aan hun gastmaal zouden uitnodigen: “Wat een geluk voor u dat zij er niets tegenover kunnen stellen. Want het zal u teruggegeven worden bij de opstanding van de rechtvaardigen.” (Lucas 14:14). Een van de tafelenoten reageerde hierop: “Wat een geluk als je eten mag in het koninkrijk van God.” (Lucas 14:15). Jezus vertelde toen de gelijkenis over de genodigden die niet naar de maaltijd wilden komen. Uit Matteüs 22:2–13 blijkt dat deze maaltijd een bruiloftsmaal voor de zoon van de koning, dat wil dus zeggen: voor de Zoon van de Koning, is.

De tolkengel voegt aan de opdracht om te schrijven toe: “Dit zijn de waarachtige woorden van God”. Johannes valt nu voor de voeten van de engel neer om hem hulde te bewijzen. Maar de engel verbiedt hem dat: “Niet doen! Ik ben maar een dienaar zoals u en uw broeders en zusters, die zich aan het getuigenis van Jezus houden. Aanbid God! Want het getuigenis van Jezus is de Geest van de profetie.” De laatste zin is nogal raadselachtig. Hoe kan het getuigenis van Jezus de Geest van de profetie zijn? Woord en Geest zijn toch niet hetzelfde? In het evangelie naar Johannes vinden we echter een soortgelijke uitspraak over het getuigenis van Jezus. In Johannes 6:26–58 had Jezus van zichzelf getuigd dat Hij het brood om van te leven is. Na afloop zei Jezus over dit getuigenis tegen zijn leerlingen: “Het is de Geest die levend maakt, het vlees helpt niets. De woorden die *Ik* tot jullie gesproken heb, zijn Geest en zijn leven.” (Johannes 6:63). Jezus' woorden zijn geen krachteloze woorden, maar zijn vol van de levendmakende Geest. Wie ze gelooft, zal *léven*. We begrijpen nu ook de opmerking van de engel dat het getuigenis van Jezus de Geest van de profetie is. De engel geeft een profetie aan Johannes door. Toch is hij niet meer dan zij die zich aan het getuigenis van Jezus houden. Want het getuigenis van Jezus is vol van dezelfde Geest die ook de profeten inspireert. Wie zich aan het getuigenis van Jezus houdt, heeft de Geest!

9 Met Christus de overwinning behalen

Gods uitverkorenen worden niet alleen door Christus gered, maar behalen ook met Hem de overwinning. Zij mogen na hun sterven met Hem in de hemel meeregeren. Nadat Christus al zijn vijanden verslagen heeft, zullen ze hun lichaam op ongekende wijze terugontvangen. Met dit onvergankelijke lichaam zullen zij dan een geheel vernieuwde aarde bewonen.

9.1 Christus heeft alle macht in handen

In Openbaring 19:11–16 zien we Christus als ruiter op een wit paard. De Ruiters op het witte paard wordt met vele namen benoemd. Al deze namen laten zien dat Christus alle macht in handen heeft. Met Hem valt niet te spotten.

9.1.1 Christus maakt zijn bedreigingen waar

19¹¹ *Ik zag dat de hemel geopend was, en zie: een wit paard. Zijn berijder wordt Betrouwbaar en Waarachtig genoemd. Hij oordeelt en voert oorlog op rechtvaardige wijze.*

De ruiter op het witte paard is Christus. Dat Hij Betrouwbaar en Waarachtig heet, geeft aan dat Hij zijn beloften en bedreigingen waar maakt. De nadruk valt in dit geval op de bedreigingen: “Hij oordeelt en voert oorlog op rechtvaardige wijze.”

9.1.2 Christus is Gods gezalfde Koning

19¹² *Zijn ogen waren als een vlamvend vuur. Op zijn hoofd droeg Hij veel diademen met daarop een naam geschreven die niemand kent dan Hijzelf.* 19¹³ *Hij was gehuld in een met bloed door-drenkte mantel.*

De Ruiters op het witte paard wordt als een koning getekend, want Hij draagt op zijn hoofd diademen en is gehuld in een (konings)mantel. Op de diademen was “een naam geschreven die niemand kent dan Hijzelf”. Deze naam is *Christus*. Joodse laster had tot gevolg dat deze eervolle naam door het slijk werd gehaald. Binnen het Romeinse rijk werd Christus als een oproerkraaiers beschouwd. Had Hij niet onder de procurator Pontius Pilatus de kruisdood ondergaan? De mensen dachten dat ze zijn naam kenden, maar ze begrepen niet wat die naam werkelijk inhoudt: dat Hij met Gods Geest gezalfd is om in naam van God zijn volk te leiden.

9.1.3 Christus is het Woord van God

Zijn naam luidde: het Woord van God.

Deze naam herinnert onmiddellijk aan de eerste verzen van het evangelie volgens Johannes:

In het begin was het Woord,
 en het Woord was bij God,
 ja, het Woord was God.
 Hij was in het begin bij God.
 Alles ontstond door Hem,
 en zonder Hem ontstond niets dat ontstaan is.
 In Hem was leven,
 en het leven was het licht van de mensen.
 (Johannes 1:1–4).

In Genesis 1:3 lezen we: “Toen sprak God: ‘Er moet licht zijn!’ En er was licht.” Door te spreken, dus door zijn woord, heeft God alles geschapen: “wat Hij uitsprak, dat ontstond, Hij beval en het gebeurde” (Psalm 33:9). Als de Ruiters op het witte paard het Woord van God genoemd wordt, dan betekent dat dus dat God door Hem alles heeft gemaakt. “Alles ontstond door Hem, en zonder Hem ontstond niets dat ontstaan is.” (Johannes 1:3). Christus is het Woord van God in eigen persoon. D.w.z. alles wat God doet, doet Hij door Hem.

9.1.4 Christus voert het gericht van God uit

19¹⁴ *De hemelse legermacht, gekleed in fijn linnen, wit en zuiver, volgde Hem op witte paarden.*
 19¹⁵ *Uit zijn mond komt een scherp zwaard, waarmee Hij de volken zal slaan. Hij zal hen hoeden met een ijzeren staf. Hijzelf treedt de perskuip van de wijn van de uitbarsting van de toorn van God, de Almachtige.*

In Psalm 2 lezen we dat God zijn gezalfde koning belooft: “Vraag, en Ik geef je volken in bezit, de uithoeken van de aarde krijg je in eigendom. Jij mag ze verpletteren met een ijzeren knots, ze stukslaan als waren het aarden potten.” (Psalm 2:8–9). Dat laatste zien we in Openbaring 19:15 gebeuren. De Ruiter op het witte paard wordt gevolgd door de hemelse legers, maar deze troepen hoeven eigenlijk niet in te grijpen. De Ruiter op het witte paard voert zelf Gods gericht uit.

9.1.5 Christus heeft absolute heerschappij

19¹⁶ *Op zijn mantel, ter hoogte van zijn dij, is een naam geschreven: Koning der koningen en Heer der heren.*

De oud-oosterse koningstitel: “Koning der koningen en Heer der heren” geeft aan dat Christus de Grootvorst is die absolute heerschappij heeft.

9.2 Christus verslaat zijn vijanden

Als Christus alle macht in handen heeft, dan betekent dat ook dat niemand tegen Hem op kan. Al zijn vijanden moeten dan wel in het stof bijten. En dat is precies wat we in Openbaring 19:17–21 zien gebeuren. Het beest uit de zee en de valse profeet worden met hun legers door de Ruiter op het witte paard verslagen. Want de macht van Christus' vijanden is slechts bedrieglijke schijn. Met Christus macht geconfronteerd delven zij onherroepelijk het onderspit.

9.2.1 De vernietiging van Christus' vijanden staat vast

19¹⁷ *Toen zag ik één engel op de zon staan. Met luide stem riep hij tegen alle vogels die hoog in de lucht vlogen: “Kom, verzamel u aan de grote maaltijd van God, 19¹⁸ om het vlees van koningen te eten en het vlees van legeraanvoerders, het vlees van helden, het vlees van paarden en hun berijders, het vlees van allen, vrij en slaaf, klein en groot.”*

In Openbaring 17 en 18 lasen we over de ondergang van de grote hoer, Jeruzalem. Maar hoe loopt het nu met het beest en zijn bondgenoten af? Openbaring 17:14 zegt over de tien hoorns op het beest (= 10 koningen): “Ze zullen oorlog voeren tegen het Lam, maar het Lam en zijn opgeroepen, uitgekozen en betrouwbare metgezellen zullen hen overwinnen”. Verder lasen we in Openbaring 16:14 dat demonische geesten uitgegaan waren “om de koningen van de hele wereld te verzamelen voor de oorlog op de grote dag van God, de Almachtige”. De verzamelplaats: Har Magedon, ofwel de berg Sion, het aardse Jeruzalem. In Openbaring 19:17–21 wordt deze strijd tussen Christus en de verzamelde koningen met hun legers beschreven.

Voordat Christus de strijd met zijn vijanden aanbindt, roept een engel de roofvogels samen voor een maaltijd. Door deze oproep duidt de engel aan dat de nederlaag van Christus' vijanden bij voorbaat vaststaat.

9.2.2 Christus' vijanden hebben Hem eerst zelf de oorlog verklaard

19¹⁹ *Ik zag dat het beest en de koningen van het land met hun troepen verzameld waren om oorlog te voeren tegen de Berijder van het paard en tegen zijn legermacht.*

Door zijn beschrijving geeft Johannes de vijandige houding van het beest en zijn bondgenoten aan. De vernietiging van Christus' vijanden is gerechtvaardigd, omdat zij Hem eerst zelf de oorlog hebben verklaard.

9.2.3 De macht van Christus' vijanden is slechts bedrieglijke schijn

19²⁰ *Het beest werd gegrepen en met hem de valse profeet, die voor zijn ogen de tekenen had verricht waardoor hij iedereen die het merkteken van het beest ontving en zijn beeld aanbad, had misleid. Levend werden deze twee in de vuurpoel met brandende zwavel geworpen.*

Nu het er voor het beest en zijn bondgenoten op aan komt, blijkt dat het rijk van het beest op drijfzand gebouwd is. Het beest uit de zee wordt namelijk gegrepen en met hem ook het andere beest, de valse profeet, die de mensen overhaalde hun vertrouwen aan het beest te geven. Beide worden ze gegrepen en in de vuurpoel, “het eeuwige vuur, dat aangelegd is voor de duivel en zijn engelen” (Matteüs 25:41), geworpen.

9.2.4 Christus' vijanden worden door Hem gedood

19²¹ *De overigen werden gedood door het zwaard dat uit de mond van de Berijder van het paard kwam.*

Dat de koningen met hun legers gedood worden door het zwaard dat uit de mond van de Ruiters komt, betekent dat Christus' woord, zijn bevel, hun dood tot gevolg heeft. Het waren de Romeinen die, op Christus' bevel, dit strafgericht voltrokken.

9.2.5 De vernietiging van Christus' vijanden is totaal

En alle vogels aten zich vol aan hun vlees.

Dat de roofvogels verzadigd werden van het vlees van hen die gedood werden, duidt aan dat er een grote slachting plaatsvond. De commandant van Masada, Eleazar ben Jaïr klaagde in 74 n.Chr. dan ook: “Zij zijn alle gedood, zowel die in u (Jeruzalem) woonden, als die uit de ganse wereld tot u bijeenkwamen... De ganse stad is een graf der doden” (volgens boek V van de Latijnse versie van De Joodse Oorlog).

9.3 Je mag met Christus meeregeren

In Openbaring 20:1–10 wordt gesproken over een tijdperk van duizend jaar. Dit symbolische getal geeft de tijd tussen de verwoesting van Jeruzalem en het laatste oordeel aan. Gedurende die lange periode leven de gestorven gelovigen in de hemel, waar zij samen met Christus over de volken regeren. Voor de gelovigen geldt niet: dood is dood, maar zij léven werkelijk tussen sterven en lichamelijke opstanding. Vanuit de hemel leven zij mee met de kerk op aarde, totdat de duivel definitief uitgeschakeld wordt.

9.3.1 De macht van de duivel is aan banden gelegd

20¹ *Ik zag een engel uit de hemel neerdalen met de sleutel van de afgrond en een grote ketting in zijn hand.* 20² *Hij greep de draak, de oude slang — dat is de duivel, de satan — en bond hem voor duizend jaren.* 20³ *Hij wierp hem in de afgrond en sloot en verzegelde die boven hem, opdat hij de volken niet meer misleidt voordat de duizend jaar voltooid worden. Daarna moet hij voor een korte tijd worden losgelaten.*

Na het gericht over het beest en de valse profeet is nu de duivel zelf aan de beurt. Hij wordt echter niet meteen in de vuurpoel geworpen, maar eerst opgesloten in de afgrond. Een engel daalt uit de hemel met de sleutel van de afgrond en een grote ketting. De sleutel van de afgrond dient nu niet om de afgrond te openen, zoals in Openbaring 9:1–2, maar om deze toe te sluiten. De engel grijpt “de draak, de oude slang — dat is de duivel, de satan”. In Openbaring 12:9 werd de duivel met dezelfde namen aangeduid. Toen werd hij van de hemel naar de aarde verbannen. Nu wordt zijn macht nog verder ingeperkt. Hij wordt geboeid en opgesloten in de afgrond. De duur van de opsluiting is bepaald op *duizend jaar*. Vergelijking van deze periode met de 1260 dagen (Openbaring 11:3; 12:6) en de 42 maanden (Openbaring 11:2; 13:5) leert dat het om een langdurige opsluiting gaat. Uit Openbaring 20:7–15 blijkt dat de duizend jaar eindigen bij de terugkomst van Christus. Er komen dus drie verschillende perioden in het boek Openbaring voor:

- a. 1260 dagen = de periode van 30 tot 66 n.Chr.
- b. 42 maanden = de periode van 66 tot 70 n.Chr.
- c. 1000 jaar = de periode van 70 n.Chr. tot de terugkomst van Christus.

Dat de duivel in de afgrond is opgesloten, betekent wel dat zijn macht danig is ingeperkt, maar niet dat hij helemaal machteloos is. We kunnen zijn situatie vergelijken met die van een maffiabaas die vanuit de gevangenis toch nog leiding weet te geven aan een misdaadorganisatie.

De binding en opsluiting van de duivel gebeuren met een bepaald doel: “opdat hij de volken niet meer misleidt voordat de duizend jaar voltooid worden”. Als de duizend jaar op hun eind beginnen te lopen, moet de duivel weer losgelaten worden. Die loslating zal zijn trouweloosheid aan het licht brengen en daardoor zijn einde inluiden.

9.3.2 Wie Christus trouw blijft, zal delen in de eerste opstanding

20⁴ *Ik zag tronen en men ging daarop zitten. Er werd recht verschaft aan de zielen van hen die onthoofd waren om het getuigenis van Jezus en het woord van God, en van hen die het beest en zijn beeld niet hadden aanbeden en het merkteken niet op hun voorhoofd en op hun hand hadden ontvangen. Zij gingen leven en als koningen heersen met de Gezalfde, duizend jaar lang.*

In Openbaring 6:9–11 lazen we over de zielen onder het altaar. Zij waren vermoord vanwege het woord van God en het getuigenis waar ze zich aan hielden. Ze riepen: “Hoelang nog, heilige en waarachtige Heerser, velt U geen vonnis en wreekt U ons bloed niet op de bewoners van het land?” Daarop kregen ze te horen “dat zij nog een korte tijd moesten wachten, totdat ook het getal vol zou zijn van hun mededienaren en hun broeders en zusters die net als zij gedood zouden worden”

Met de val van Jeruzalem was er een einde aan de vervolging van de christenen gekomen en was hun bloed gewroken. Maar wat zou er nu verder gebeuren met hen die om het woord van God en het getuigenis van Jezus gedood waren? In Openbaring 2:26–28 had Christus het heersen over de volken beloofd aan wie Hem trouw zouden blijven: “Wie overwint en tot het einde toe mijn daden in acht neemt, hem zal Ik macht geven over de volken — en hij zal hen hoeden met een ijzeren staf, als aardewerk worden zij verbrijzeld — zoals ook Ik die macht van mijn Vader heb ontvangen.” In Openbaring 3:21 wordt dezelfde gedachte tot uitdrukking gebracht: “Wie overwint, zal Ik de gunst verlenen met Mij te zetelen op mijn troon, zoals Ik zelf heb overwonnen en met mijn Vader zetel op zijn troon.” Johannes ziet in een visioen dat Christus deze belofte inlost.

Het hemelse gerechtshof gaat zitting houden: “Ik zag tronen en men ging daarop zitten.” Vergelijk Daniël 7:9–10: “In mijn visioen zag ik dat er tronen werden geplaatst... Het gerechtshof ging zitten en de boeken werden geopend.” De tronen zijn de tronen van de 24 oudsten (Openbaring 4:4). Zij gaan recht verschaffen aan “de zielen van hen die onthoofd waren om het getuigenis van Jezus en het woord van God, en van hen die het beest en zijn beeld niet hadden aanbeden en het merkteken niet op hun voorhoofd en op hun hand hadden ontvangen”.

Johannes ziet voor zijn ogen het gevolg van de rechterlijke uitspraak: “Zij gingen leven en als koningen heersen met de Gezalfde, duizend jaar lang.” Eerst zag Johannes dat de zielen gingen leven en als koningen gingen heersen en daarna vernam hij dat dat een periode van duizend jaar zou duren.

Dit in de hemel gaan leven en als koning gaan heersen met Christus wordt in Openbaring 20:5 de *eerste opstanding* genoemd. Als de gelovigen sterven is hun lichaam wel dood, maar hun ziel leeft en deelt in de heerschappij van Christus.

9.3.3 Alleen de gelovigen leven tussen sterven en lichamelijke opstanding

20⁵ *De overige doden gingen niet leven totdat de duizend jaar voltooid werden.*

De andere doden, d.w.z. de gestorven onrechtvaardigen, gingen niet leven voordat de duizend jaar voorbij waren. Alleen de gestorven gelovigen leven in de tijd tussen hun sterven en de lichamelijke opstanding. Dat wil niet zeggen dat de ziel van de ongelovigen na hun sterven niet voort bestaat. In Matteüs 10:28 zegt Jezus: “Wees niet bang voor hen die het lichaam doden, maar de ziel niet kunnen doden. Wees eerder bang voor Hem die en ziel en lichaam kan ombrengen in de hel.” Hieruit blijkt dat de ziel van de mens na zijn sterven voort bestaat. Dit geldt zowel voor gelovigen als voor ongelovigen. Maar alleen de gelovigen leven na hun sterven. De ongelovigen hebben dan geen leven, d.w.z. geen leven dat die naam waard is.

9.3.4 Wie deelt in de eerste opstanding is definitief vrijgesproken

Dit is de eerste opstanding. 20⁶ Gelukkig en heilig wie deelheeft aan de eerste opstanding. Over hen heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en van de Gezalfde zijn en als koningen met Hem heersen, duizend jaar lang.

Het in de hemel gaan leven en meeregeren met Christus wordt de eerste opstanding genoemd. Wie deel hebben aan de eerste opstanding zijn gelukkig te prijzen, want zij zullen niet door de tweede dood, het eeuwige vuur, getroffen worden. Zij zijn definitief vrijgesproken. Daarom worden ze ook heilig genoemd en zullen ze niet alleen als koningen heersen, maar ook priesters van God en Christus zijn. Dat betekent dat zij samen met de engelen dienst mogen doen in de hemelse tempel en met hen mee mogen zingen in het hemelse koor.

9.3.5 De duivel wordt definitief uitgeschakeld

20⁷ Wanneer de duizend jaar voltooid worden, zal de satan uit zijn gevangenis worden losgelaten. 20⁸ Hij zal eropuit gaan om de volken aan de vier hoeken van het land te misleiden, Gog en Magog, en hen voor de oorlog te verzamelen, een menigte zo talrijk als het zand van de zee. 20⁹ Ze gingen op over de breedte van het land en omringden de legerplaats van de heiligen en de geliefde stad. Maar vuur daalde neer uit de hemel en verteerde hen. 20¹⁰ En de duivel, die hen misleidde, werd in de poel van vuur en zwavel geworpen, waar ook het beest en de valse profeet zijn. Daar zullen ze dag en nacht gepijnigd worden, tot in de verste tijden.

Als de duizend jaren op hun eind beginnen te lopen, wordt de duivel vrijgelaten uit de afgrond. Door die vrijlating wordt de verdorven aard van de duivel nog eens aangetoond. Hij verleidt de volken en verzamelt hen tot de oorlog, een gigantisch leger. De duivel wordt getypeerd als Gog en zijn leger als Magog. In Ezechiël 38–39 is er sprake van Gog in het land Magog. Gog zal met een talrijk leger optrekken tegen Israël, dat uit de ballingschap is teruggekeerd en in gerustheid woont. God zelf laat Gog tegen zijn volk optrekken, opdat Hij zich aan Gog de Heilige betonen zal. Een geweldige catastrofe treft daarop Gog en zijn legermacht.

Hetzelfde patroon zien we in Openbaring 20:7–10. God laat de duivel los opdat deze zijn laatste aanval zal uitvoeren. Uit de vermelding van de vier hoeken blijkt, dat het bij deze aanval om het land Israël gaat en niet om de gehele aarde. Zie §5.4.4. De duivel verzamelt de volken rondom Israël (vergelijk Psalm 83) en omsingelt daarmee de legerplaats van de heiligen en de geliefde stad. In het apocriefe boek Sirach wordt Jeruzalem de geliefde stad genoemd (Sirach 24:11; vergelijk Psalm 78:68; 87:2-3, 132:13; Jeremia 11:15; Romeinen 11:28). De “legerplaats” herinnert aan de woestijntijd, maar is in de eerste plaats een locatie waar troepen gehuisvest zijn. De “heiligen” zal hier een aanduiding voor het volk Israël zijn, zoals in Daniël 7:18, 22, 25, 27 en in Efeziërs 2:19, waar Paulus schrijft: “Zo bent u dan geen vreemdelingen en bijwoners meer, maar medeburgers van de heiligen”. De “legerplaats van de heiligen” is de plaats waar het leger van Israël zich bevindt.

De massale invasie van het land Israël lijkt te gaan lukken. Het leger en de stad Jeruzalem worden omsingeld. Maar dan laat God vuur uit de hemel neerdalen. Van het vijandige leger blijft niets over. Ook de aanvoerder van het leger, de duivel, wordt onschadelijk gemaakt. Hij wordt gegrepen en in de vuurpoel geworpen. Zijn beide helpers, het beest en de valse profeet, waren hem reeds voorgegaan. “Daar zullen ze dag en nacht gepijnigd worden, tot in de verste tijden.”

9.4 Ook de laatste vijand wordt verslagen

In Openbaring 20:11–15 wordt ons het laatste oordeel getoond. Bij het laatste oordeel zullen alle doden herrijzen en wordt ieder beoordeeld naar dat hij gedaan heeft. Voor de gelovigen is die dag een dag van grote vreugde, omdat zij hun lichaam terugkrijgen en niet veroordeeld, maar vrijgesproken worden. Voor de ongelovigen betekent die dag echter één grote ellende. Ook zij krijgen hun lichaam terug, maar worden met dat lichaam tot het eeuwige vuur veroordeeld.

9.4.1 Iedereen zal eenmaal door God geoordeeld worden

20¹¹ Toen zag ik een grote, witte troon en Hem die daarop zetelde. Voor zijn aanblik vluchtten de aarde en de hemel weg, maar er werd geen plaats voor hen gevonden. 20¹² Ik zag de doden, groot en klein, voor de troon staan. Er werden boeken geopend. Toen werd er nog één geopend: het levensboek.

Nadat de duivel in de vuurpoel geworpen is, ziet Johannes een grote, witte troon. Aarde en hemel vluchten weg voor Gods aanblik, maar vinden geen plaats waar ze zich voor God kunnen verbergen (vergelijk Psalm 139:7–12). Als zelfs aarde en hemel wegvlugten voor Gods aanblik, wat moet de mens dan wel niet? Johannes ziet alle doden voor Gods troon staan. De boeken worden geopend. Nu zal aan het licht komen wat iedereen in zijn of haar leven gedaan heeft. Wie zal er dan goed afkomen? Wie heeft nooit iets verkeerd gedaan? Toch is er nog hoop, want ook een ander boek wordt geopend: het levensboek, waarin de namen van de uitverkorenen opgetekend staan.

9.4.2 Bij het oordeel worden alle factoren in rekening gebracht

De doden werden geoordeeld naar hun daden, op grond van wat in de boeken geschreven stond.

De doden worden niet geoordeeld op grond van het feit of ze al of niet in het levensboek staan. Het levensboek geeft de bestemming van de uitverkorenen aan. Een rechter heeft echter alleen met de feiten te maken en die zijn opgeschreven in de gedenkboeken. Bij het laatste oordeel worden de mensen geoordeeld naar hun daden, waarbij billijk alle factoren in rekening gebracht worden.

9.4.3 Alle doden zullen opgewekt worden

20¹³ De zee gaf de doden die in haar waren terug. Ook de dood en het dodenrijk gaven de doden die in hen waren terug.

Bij het laatste oordeel worden alle doden opgewekt, waar zij zich ook mogen bevinden. De dood moet wijken voor de macht van God. Het is niet mogelijk je in de diepten van de zee of in het dodenrijk voor Gods aangezicht verborgen te houden.

9.4.4 Alle mensen worden geoordeeld naar hun daden

Ze werden allen geoordeeld naar hun daden.

God trekt bij het oordeel niemand voor. Of je nou rijk bent of arm, man of vrouw, jong of oud, mooi of lelijk, dat maakt God niet uit: “Hij zal iedereen loon naar werken geven: duurzaam leven aan hen die door standvastig het goede te doen, streven naar onvergankelijke heerlijkheid en eer; maar toorn en gramschap aan hen die weerspannig de waarheid verwerpen en de ongerechtigheid omhelzen. Verdrukking en benauwdheid wacht elke mens die het kwade bedrijft, de Jood in de eerste plaats, maar ook de Griek; heerlijkheid, eer en vrede wacht een ieder die het goede doet, de Jood in de eerste plaats, maar ook de Griek. Want God kent geen aanzien des persoons.” (Romeinen 2:6–11).

Als de zaak er zo voorstaat, kan er dan nog wel iemand vrijgesproken worden? Ja, dat kan. Want David zegt: “Gelukkig de mens van wie een misstap is vergeven en van wie de zonde is toegedekt. Gelukkig de mens wiens zonde Jahweh niet aanreken” (Psalm 32:1–2). Als God je een zonde niet aanreken, dan staat die ook niet in zijn boek. Die zonde is toegedekt, is dus niet meer zichtbaar. Omdat Jezus voor de zonden heeft betaald, rekent God je je zonden niet toe als je in Hem gelooft. Dan is het voor Hem alsof je die zonden nooit hebt gedaan. Ze zijn uitgewist (Psalm 51:11).

9.4.5 Alleen de uitverkorenen worden in het oordeel vrijgesproken

20¹⁴ Toen werden de dood en het dodenrijk in de vuurpoel geworpen. Dit is de tweede dood: de vuurpoel. 20¹⁵ Wie niet in het levensboek bleek te staan, werd in de vuurpoel geworpen.

Nadat alle doden opgewekt zijn, wordt de dood zelf vernietigd: “de laatste vijand die uitgeschakeld wordt, is de dood” (1 Korintiërs 15:26). Maar, let op, er is ook nog een tweede dood! En dat is het lot van allen die niet in het levensboek staan opgetekend. Zij gaan naar “het eeuwige vuur, dat aangelegd is voor de duivel en zijn engelen” (Matteüs 25:41). Niemand van degenen die niet in het levensboek staan opgetekend, blijkt voor vrijspraak in aanmerking te komen. Ieder mens is uit

zichzelf een slaaf van de zonde en kan daar alleen maar van verlost worden door een krachtdadig ingrijpen van God. Zo brengt het laatste oordeel de verdorvenheid van de mensen en de kracht van Gods verkiezingsbesluit aan het licht. “Wie Hij heeft voorbestemd, heeft Hij ook geroepen. Wie Hij riep, heeft Hij gerechtvaardigd, en wie Hij rechtvaardigde, heeft Hij verheerlijkt.” (Romeinen 8:30).

9.5 God zorgt voor een nieuw en een onvergankelijk leven

Nadat Johannes het laatste oordeel geschouwd heeft, ziet hij een nieuwe hemel en een nieuwe aarde en een nieuw Jeruzalem. In dit nieuwe Jeruzalem is de dood voorgoed verdwenen, evenals alle pijn en smart. Alle vroegere ellende wordt dan definitief vergeten, want God zal alle tranen afwissen. In het nieuwe Jeruzalem leven God en mens voor altijd in harmonie met elkaar. Dàt is duurzaam leven! En dat leven is er voor wie in de Heer Jezus gelooft en bij zijn gemeente wil horen.

9.5.1 De vergankelijkheid van nu maakt straks plaats voor onvergankelijkheid

21¹ *Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan en de zee is er niet meer.*

De apostel Paulus heeft in zijn leven heel wat geleden. Zelf schreef hij daarover: “Driemaal ben ik met stokken geslagen, éénmaal gestenigd. Driemaal heb ik schipbreuk geleden, eens heb ik een heel etmaal rondgedreven op volle zee.” (2 Korintiërs 11:25). Toch bleef hij vol goede moed, omdat hij wist dat God zijn lijden eens in het tegendeel zou veranderen: “Ik ben er zelfs van overtuigd dat het lijden van deze tijd niet opweegt tegen de heerlijkheid waarvan ons de openbaring te wachten staat. Ook de schepping verlangt vurig naar de openbaarmaking van de kinderen van God. Want zij is onderworpen aan een zinloos bestaan, niet omdat zij het zelf wil, maar door de wil van Hem die haar daaraan onderworpen heeft. Maar zij is niet zonder hoop, want ook de schepping zal verlost worden uit de slavernij van de vergankelijkheid, en delen in de glorievolle vrijheid van Gods kinderen. Wij weten immers dat de hele schepping kreunt en barensweeën lijdt, nog altijd.” (Romeinen 8:18–22). Als de doden opgewekt worden en de gelovigen een onvergankelijk leven ontvangen, zal ook de aarde een radicale verandering ondergaan van vergankelijkheid naar onvergankelijkheid. Johannes mocht het resultaat aanschouwen: “Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan en de zee is er niet meer.” Dat Johannes geen zee ziet, hoeft niet te verwonderen. Hoeveel mensen hebben niet in de zee hun graf gevonden? De zee past daarom evenmin bij de nieuwe aarde als de dood en het dodenrijk.

9.5.2 God is het centrum van het nieuwe en onvergankelijke leven

21² *Toen zag ik de heilige stad, een nieuw Jeruzalem, vanaf God afdalend uit de hemel, getooid als een bruid die voor haar man versierd is.*

Bij een nieuwe hemel en een nieuwe aarde hoort ook een nieuw Jeruzalem. Dat kunnen we al lezen in Jesaja 65:17–19, waar God zijn volk belooft:

Zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde,
 en aan wat vroeger geweest is, wordt niet meer gedacht;
 het komt niet meer in de gedachten op.
 Ik ga vreugde voor u scheppen en vrolijkheid voor altijd;
 Jeruzalem wordt door Mij herschapen in een stad vol vrolijkheid,
 met een bevolking vol blijdschap.
 Dan zal Ik juichen om Jeruzalem en Mij verblijden om mijn volk;
 geweest en gekerm worden er niet meer gehoord.

Johannes ziet de vervulling van Jesaja's voorzegging. Het nieuwe Jeruzalem is gebouwd op een zeer hoge berg (Openbaring 21:10, 16), waarvan de top tot in de hemel reikt. Op de top van de berg bevindt zich de troon van God (Openbaring 22:1). De stad is op de hellingen van de berg gebouwd en daalt zo trapsgewijs vanaf de troon van God naar beneden af. De troon van God bevindt

zich dus in het centrum van het nieuwe Jeruzalem. In het nieuwe en onvergankelijke leven neemt God de centrale plaats in.

9.5.3 Het nieuwe en onvergankelijke leven kent geen gebrokenheid

21³ *Ik hoorde een luide stem vanaf de troon zeggen: “Zie, de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen verblijven. Zij zullen zijn volk zijn en God zelf zal als hun God met hen zijn. 21⁴ Hij zal alle tranen uit hun ogen wissen en de dood zal er niet meer zijn; evenmin zal er nog rouw, geklaag of smart zijn, want de eerste dingen zijn voorbijgegaan.”*

Het vredesverbond tussen God en mens bepaalt het leven in het nieuwe Jeruzalem. Door dat vredesverbond is er *duurzaam* leven. De gebrokenheid die ons leven nu kenmerkt is dan definitief voorbij. Tranen zie je dan niet meer. Het leven wordt dan niet meer halverwege geknakt, maar krijgt ten volle de kans open te bloeien. Gods aanwezigheid in het nieuwe Jeruzalem staat daar garant voor.

9.5.4 God is de oorsprong van het nieuwe en onvergankelijke leven

21⁵ *Hij die op de troon zetelde zei: “Zie, Ik maak alles nieuw.” Toen werd gezegd: “Schrijf dit op, want deze woorden zijn betrouwbaar en waarachtig.”*

Het bevel aan Johannes om de woorden van God op te schrijven, is waarschijnlijk afkomstig van de tolkengel. Dat God alles nieuw maakt, betekent dat Hij en Hij alleen de oorsprong van het nieuwe en onvergankelijke leven is.

9.5.5 Alleen wie nu overwint, ontvangt straks het onvergankelijke leven

21⁶ *Toen zei Hij tegen mij: “Het is gebeurd! Ik ben de Alfa en de Omega, het begin en het einde. Wie dorst heeft, zal Ik gratis te drinken geven uit de bron met levenswater. 21⁷ Wie overwint, zal dit beërven. Ik zal zijn God zijn en hij zal mijn kind zijn. 21⁸ Maar de lafhartigen, de trouwelozen, de verdorvenen, de moordenaars, de hoereerders, de tovenaars, de afgodendienaren en alle leugenaars, hun deel is in de poel die brandt van vuur en zwavel. Dat is de tweede dood.”*

Nogmaals klinkt de stem van God. Hij, de eeuwige God, garandeert het nieuwe leven. Dat onvergankelijke leven kun je niet kopen. Je kunt het alleen maar krijgen. Je kunt het leven niet verdienen door goede werken, maar je ontvangt het als je gelooft. Maar dan moet je het geloof in de Heer Jezus wel vasthouden en Hem niet verloochenen. Dat kan veel strijd kosten, maar het is de moeite dubbel en dwars waard. Wie nu strijdt en overwint, zal straks de zegekrans van het leven ontvangen. Hij of zij toont zich een waar kind van God en zal dat ook eeuwig blijven.

En wie Jezus niet als zijn Redder wil aanvaarden? Die zal het nieuwe leven niet smaken: “Wie in de Zoon gelooft, bezit duurzaam leven, maar wie naar de Zoon niet wil luisteren, zal het leven niet zien. Integendeel, Gods toorn blijft op hem rusten.” (Johannes 3:36). Het alternatief voor het leven is de dood: de eeuwige dood aan lichaam en ziel.

10 Naar Christus' komst uitzien

In Openbaring 21:9–22:21 leren we dat Christus' komst iets is om verlangend naar uit te zien. Gods beloften gaan dan namelijk in vervulling. Er zal gerechtigheid heersen en er zal duurzaam leven zijn. Daarom is het belangrijk dat Christus' komst aan iedereen verkondigd wordt. Iedereen moet het weten. Iedereen moet voor de keuze gesteld worden.

10.1 Gods beloften gaan in vervulling

In Openbaring 21:9–21 toont een engel aan Johannes het nieuwe Jeruzalem. De stad straalt van Gods heerlijkheid en is onmetelijk groot. Ze is omringd door een grote, hoge muur met twaalf poorten. Op die poorten zijn namen gegrift, namelijk “de namen van de twaalf stammen van Israël” (Openbaring 21:12). In het nieuwe Jeruzalem gaan Gods beloften aan Israël in vervulling. Die vervulling is het gevolg van het verlossingswerk van Jezus Christus, “want alle beloften van God zijn in Hem bevestigd” (2 Korintiërs 1:20). Daarom kent het nieuwe Jeruzalem ook nog twaalf andere namen, te weten de “namen van de twaalf apostelen van het Lam” (Openbaring 21:14).

10.1.1 Gods beloften worden in de weg van het gericht vervuld

21⁹ *Toen kwam een van de zeven engelen met de zeven schalen die gevuld waren met de laatste zeven plagen. Hij sprak me aan en zei: “Kom, ik zal u de bruid, de vrouw van het Lam, laten zien.”*

In Openbaring 17 liet een van de engelen die de zeven laatste plagen uitvoerden, Johannes het oordeel over de grote hoer Babylon zien. Grote hoer en Babylon zijn beide een diskwalificerende uitdrukking voor het aardse Jeruzalem dat in 70 n.Chr. verwoest werd. In Openbaring 21:9 is het ook een van de engelen die de zeven laatste plagen uitvoerden, die Johannes “de bruid, de vrouw van het Lam” toont. Deze bruid is het *nieuwe* Jeruzalem. In het nieuwe Jeruzalem worden Gods beloften aan Israël vervuld. Maar daarvoor moest eerst het oude Jeruzalem verdwijnen. Gods beloften worden in de weg van het gericht vervuld. Ook in de weg van het *laatste* gericht, dat bij de terugkomst van Christus plaatsvindt. Alleen dat gericht baant de weg tot een nieuw Jeruzalem, waarin al Gods beloften vervuld worden.

10.1.2 Gods beloften worden vervuld in een nieuw Jeruzalem

21¹⁰ *Hij bracht mij in de Geest op een grote, hoge berg en liet me de heilige stad zien, Jeruzalem, vanaf God afdalend uit de hemel, 21¹¹ bekleed met Gods heerlijkheid. Zij schitterde als edelstenen, als kristalheldere diamant.*

Het nieuwe Jeruzalem is op de hellingen van een grote, hoge berg gebouwd. Vanaf de top, waar de troon van God staat, daalt de stad langs de hellingen van de berg naar beneden af. De stad is een al schittering door Gods heerlijkheid. Van deze stad en deze berg waren het oude Jeruzalem en de berg Sion een voorafschaduwning. Jeruzalem werd verwoest, maar met de verwoesting van Jeruzalem werden Gods beloften niet ongedaan gemaakt. Want die beloften worden vervuld in een nieuw Jeruzalem, dat het oude doet vergeten.

10.1.3 De kerk is de voortzetting van de twaalf stammen van Israël

21¹² *Ze had een grote, hoge muur met twaalf poorten. Bij de poorten stonden twaalf engelen. Op de poorten waren namen geschreven: de namen van de twaalf stammen van de zonen van Israël. 21¹³ Vanuit het oosten gezien waren er drie poorten, vanuit het noorden drie, vanuit het zuiden drie en vanuit het westen drie. 21¹⁴ De stadsmuur had twaalf fundamenten met daarop de namen van de twaalf apostelen van het Lam.*

Zoals elke stad in de oudheid heeft ook het nieuwe Jeruzalem een stadsmuur. Deze muur is groot en hoog en heeft twaalf poorten, naar het aantal van de stammen van Israël. De namen van deze stammen zijn dan ook in de poorten gegrift. Er zijn echter ook nog andere namen in het nieuwe Jeruzalem, namelijk de namen van de twaalf apostelen. Deze namen zijn in de twaalf fundamenten van de stad gegrift. Dit duidt aan dat de kerk, die gebouwd is op het fundament van de apostelen,

de wettige voortzetting van de twaalf stammen van Israël is. Niet de leden van de synagoge, maar die van de kerk mogen Abraham hun vader noemen en vormen het Israël van God (Galaten 3:29; 6:16).

10.1.4 Gods beloften worden ruimschoots vervuld

21¹⁵ *De gene die met mij sprak had een gouden meetlat om daarmee de stad, de poorten en de muur op te meten.* 21¹⁶ *De stad was vierkant, even lang als breed. Hij mat de stad met zijn meetlat: 12.000 stadiën, zowel in de lengte als in de breedte en in de hoogte.* 21¹⁷ *Hij mat ook de muur: 144 el, in mensenmaat, die ook engelenmaat is.*

De engel gaat nu de stad opmeten met een gouden meetlat. Het grondvlak van het nieuwe Jeruzalem blijkt vierkant te zijn: 12.000 bij 12.000 stadiën. Een stadie is 192 meter. Twaalfduizend stadiën is ongeveer de afstand van Amsterdam naar Moskou. Zo lang en breed is het nieuwe Jeruzalem, maar ook zo hoog! Als een kolossale piramide rijst de nieuwe berg Sion met op haar hellingen het nieuwe Jeruzalem uit het landschap op. Ook de muur van de stad is hoog: 144 el ofwel zo'n 70 meter. De genoemde getallen hebben een dubbele functie. In de eerste plaats geven ze een indruk van de gigantische afmetingen van het nieuwe Jeruzalem. In de tweede plaats is er het getal twaalf in verstoppt: 12.000 = 12 x 1000 en 144 = 12 x 12. Dit herinnert weer aan de twaalf stammen van Israël, het volk van God. De afmetingen van het nieuwe Jeruzalem overtreffen niet alleen die van het oude Jeruzalem, maar ook die van het beloofde land in ruime mate. In het nieuwe Jeruzalem worden Gods beloften aan Abraham ruimschoots vervuld.

10.1.5 Gods beloften worden op schitterende wijze vervuld

21¹⁸ *De muur was samengesteld uit diamantblokken. De stad was van zuiver goud en schitterde als zuiver glas.* 21¹⁹ *De fundamenten van de stadsmuur waren met allerlei edelstenen versierd. Het eerste fundament: diamant, het tweede: lazursteen, het derde: robijn, het vierde: smaragd, 21²⁰ het vijfde: sardonyx, het zesde: sardius, het zevende: topaas, het achtste: beril, het negende: chrysoliet, het tiende: chrysopraas, het elfde: saffier en het twaalfde: amethyst.* 21²¹ *De twaalf poorten waren twaalf parels; elke poort bestond uit één parel. Het stadsplein was van zuiver goud en schitterde als doorschijnend glas.*

In Jesaja 54:11–12 ontvangt Jeruzalem de volgende belofte: “Ik leg uw stenen op kleurrijke mortel en uw fundamenten op lazursteen; Ik maak uw muurschilden van robijn, uw poorten van karbonkelsteen en heel uw ringmuur van kostbaar gesteente”. Deze belofte wordt in het nieuwe Jeruzalem vervuld. De muur van het nieuwe Jeruzalem bestaat uit reusachtige diamantblokken. De fundamenten zijn met edelstenen versierd. Maar niet alleen edelstenen, ook parels versieren het nieuwe Jeruzalem. Het stadsplein, de brink, is met zuiver goud geplaveid, ja de hele stad blinkt van het goud.

10.2 Er zal gerechtigheid heersen

In het nieuwe Jeruzalem is er geen duisternis: “er zal geen nacht meer zijn” (Openbaring 21:25). Er is enkel licht, want de heerlijkheid van God verlicht het nieuwe Jeruzalem. Als er geen duisternis meer is, zijn er ook geen werken der duisternis meer. Er wordt niets meer gedaan dat het daglicht niet kan verdragen. In het nieuwe Jeruzalem heeft de gerechtigheid haar thuis.

10.2.1 Het nieuwe Jeruzalem dankt haar heiligheid aan Gods aanwezigheid

21²² *Maar een tempel zag ik niet in de stad, want Jahweh God, de Almachtige, is haar tempel, met het Lam.*

Johannes ziet in het nieuwe Jeruzalem geen tempel. Het nieuwe Jeruzalem is echter niet minder, maar juist meer dan het oude Jeruzalem. Want het nieuwe Jeruzalem ontleent haar heiligheid niet aan de aanwezigheid van een tempel, maar aan de permanente aanwezigheid van God zelf. Op het hoogste punt van het nieuwe Jeruzalem zetelen God en Christus op hun troon. Dat wat de tempel afbeeldde, namelijk het wonen van God te midden van zijn volk, is in het nieuwe Jeruzalem werkelijkheid geworden.

10.2.2 Het nieuwe Jeruzalem dankt haar licht aan Gods heerlijkheid

21²³ *De stad heeft het licht van de zon en de maan niet nodig, want de heerlijkheid van God verlicht haar, en haar lamp is het Lam.*

In Genesis 1:14–18 lezen we dat God de twee grote lampen, de zon en de maan, schiep om de aarde te verlichten. God wordt daarom de Vader van de hemellichten genoemd (Jakobus 1:17). Maar in het nieuwe Jeruzalem zijn door Gods aanwezigheid geen hemellichten meer nodig. Want God is met glans en glorie bekleed en in een mantel van licht gehuld (Psalm 104:1–2). Ook Christus verlicht het nieuwe Jeruzalem. Hij is immers het licht van de wereld (Johannes 8:12).

10.2.3 De volken zullen handelen in verbondsgehoorzaamheid

21²⁴ *De volken zullen bij haar licht wandelen en de koningen van de aarde brengen hun heerlijkheid in haar.*

“Wandelen in het licht van Jahweh” (Jesaja 2:5) betekent hetzelfde als “zijn paden bewandelen” in Jesaja 2:3: “dan zal Hij ons zijn wegen wijzen en wij zullen zijn paden bewandelen”. Het bewandelen van Gods wegen is een handelen in verbondsgehoorzaamheid. Een vazal toont zijn gehoorzaamheid onder meer door het brengen van tribuut naar de stad van de grootvorst. Dat is ook in het nieuwe Jeruzalem het geval, want “de koningen van de aarde brengen hun heerlijkheid in haar”.

10.2.4 Het nieuwe Jeruzalem dankt haar pracht aan Gods koningschap

21²⁵ *Haar poorten zullen geen enkele dag gesloten worden, want er zal geen nacht zijn.* 21²⁶ *En zij zullen de heerlijkheid en de eer van de volken in haar brengen.*

De poorten van een stad worden normaal gesproken elke dag als het donker wordt gesloten. Maar omdat het nieuwe Jeruzalem door de heerlijkheid van God verlicht wordt, is er in het nieuwe Jeruzalem geen nacht. “God is licht, er is in Hem geen spoor van duisternis.” (1 Johannes 1:5). Maar als er geen nacht is, hoeven ook de poorten niet meer gesloten te worden. En doordat de poorten van het nieuwe Jeruzalem niet gesloten worden, is het mogelijk vierentwintig uur per dag tribuut te brengen aan de Koning der koningen. Zo neemt de residentie van de Grote Koning in pracht toe.

10.2.5 Het nieuwe Jeruzalem dankt haar bevolking aan Gods verkiezingsbesluit

21²⁷ *Niets onreins zal er binnenkomen en niemand die zich schuldig maakt aan gruwel en leugen, maar alleen zij die in het levensboek van het Lam geschreven staan.*

Dat de poorten niet gesloten worden, betekent niet dat alles en iedereen het nieuwe Jeruzalem binnen kan komen. Alleen de uitverkorenen komen er binnen. Zonder Gods verkiezingsbesluit, zoals dat is opgetekend in het levensboek, en zonder de uitvoering van dat besluit door het Lam, Jezus Christus, zou het nieuwe Jeruzalem een stad zonder inwoners zijn. Maar gelukkig, in zijn liefde voor ons heeft God besloten een rest van de mensheid te redden, ook al ging dat ten koste van zijn eigen Zoon.

10.3 Er zal duurzaam leven zijn

In het nieuwe Jeruzalem is de vloek die door de zonde van onze eerste voorouders, Adam en Eva, over ons gekomen is, volledig verdwenen. En omdat de vloek verdwenen is, is er ook geen dood meer, maar *duurzaam* leven. Duurzaam leven betekent niet slechts een leven zonder einde, maar ook een leven zonder aftakeling, een leven dat niet meer geknakt wordt, maar volledig opbloeit. Het is een leven in harmonie met de natuur, in harmonie met de mensen, en bovenal in harmonie met God.

10.3.1 In het nieuwe Jeruzalem vormen God en Christus de levensbron

22¹ *Toen liet hij mij een rivier met kristalhelder levenswater zien. De rivier ontsprong uit de troon van God en het Lam.*

In Jeremia 2:13 noemt God zichzelf “de bron van levend water” als Hij klaagt dat de Israëlieten Hem verlaten hebben: “Ze hebben Mij verlaten, de bron van levend water, en ze hebben regenbakken gemaakt, die gebarsten zijn en die geen water kunnen houden.” Ook in Jeremia 17:13 wordt

God als de bron van levend water aangeduid: “Jahweh, hoop van Israël, iedereen die U verraadt staat beschaamd; die zich van U afkeren, zijn ten dode opgeschreven, want ze hebben de bron van levend water verlaten.” In het Oude Testament vinden we verder vaak het beeld dat er een bron uit de tempel ontspringt, die het land bevoeit en zo leven geeft. Zo lezen we in Joël 4:18: “En op die dag zal het gebeuren, dat de bergen van druivennat druipen, dat de heuvels stromen van melk, dat al de waterlopen van Juda een overvloed aan water hebben, want uit het huis van Jahweh zal een bron ontspringen, die het dal van de acacia's bevoeit.” En Ezechiël zag in een visioen onder de drempel van de ingang van de tempel water opwellen, zodat er een rivier in oostelijke richting stroomde (Ezechiël 47:1–12). Ook Zacharia 14:8 veronderstelt een bron in Jeruzalem: “Op die dag zal er levend water uit Jeruzalem stromen, de ene helft naar de oostelijke zee, de andere helft naar de westelijke zee; zo zal het zijn, zomer en winter.”

Het nieuwe Jeruzalem bevat geen tempel, maar wel de troon van God en van Christus. Daar, bij die troon, is dan ook de levensbron te vinden. Het water van de levensbron vormt een levensrivier en uit deze rivier mogen de bewoners van het nieuwe Jeruzalem drinken. Of zoals David dichtte: “U drenkt hen met de stroom van uw vreugde. Ja, bij U is de bron van het leven” (Psalm 36:9b–10a).

10.3.2 In het nieuwe Jeruzalem mag je eten van de vruchten van de levensboom

22² In het midden van het stadsplein en aan weerszijden van de rivier stond de levensboom, die twaalfmaal vruchten voortbracht: elke maand gaf hij zijn vrucht. De bladeren van de boom waren tot genezing van de volken.

Eens werden Adam en Eva uit de hof van Eden verdreven opdat ze niet van de vrucht van de levensboom zouden eten. Sterven moesten ze. Maar in het nieuwe Jeruzalem keert de levensboom terug. Midden op het stadsplein, de brink, staat de levensboom. Maar ook aan weerszijden van de rivier staan levensbomen. Deze levensbomen brengen twaalfmaal per jaar vrucht voort, elke maand opnieuw. We kunnen dit vergelijken met de citroenboom, die vier maal per jaar bloeit. De oogst van de citroen gaat het hele jaar door. Bij een citroenboom in bloei kun je op hetzelfde moment bloesem, kleine vruchtjes en rijpe citroenen zien hangen.

Dat de levensboom elke maand vrucht oplevert, wijst op de aanwezigheid van vruchtbaar land, goed water en een mild klimaat. Lees ter vergelijking Josephus' beschrijving van het zeer vruchtbare gebied rond het meer van Gennesaret: “Langs het meer van Gennesaret ligt een strook land die dezelfde naam draagt. Het is van een opvallende natuurlijke schoonheid. Er is niet één plant te noemen die de vruchtbare bodem niet voortbrengt. De bewoners kweken in feite alles. Het klimaat is zo gunstig dat de meest uiteenlopende gewassen er groeien. ... Allerlei soorten vruchten gedijen hier buitengewoon goed. Het land kent geen jaargetijde zonder vruchten. Gedurende tien maanden brengt het zonder onderbreking de koningen onder de vruchten, de druif en de vijg, voort, en de andere vruchten zelfs het hele jaar door. Het land profiteert niet alleen van het milde klimaat, maar het wordt ook nog bevoeid door een zeer waterrijke bron, die in de volksmond Capharnaüm heet.” (De Joodse Oorlog 3:516–519). In Ezechiël 47:12 wordt als oorzaak van de ononderbroken productie van vruchten het water, dat uit de tempel komt, genoemd: “Aan beide oevers van de rivier groeien allerlei vruchtbomen; hun bladeren verdorren niet en ze zijn nooit zonder vruchten, omdat het water dat ze voedt uit het heiligdom komt.”

Het eten van de vruchten van de levensboom leidt tot *duurzaam* leven (Genesis 3:22). We kunnen de levensboom uit het paradijs vergelijken met het levenskruid uit het Gilgamesj-epos. Volgens dit epos sprak Gilgamesj tot Ur-sjanabi, de veerman:

Ur-sjanabi, deze plant is een wonderkruid,
 waardoor men zijn levensadem herkrijgt!
 Brengen wil ik die naar het omheinde Uruk
 en wil die de grijsaard doen eten; de plant mag hij plukken,
 die heet: “Als grijsaard wordt jong weer de mens”,
 en ik zelf wil die eten om mijn jeugd te herkrijgen.
 (Gilgamesj-epos XI 278-283).

Telkens als Adam en Eva van de vruchten van de levensboom zouden eten, zou hun lichaam zich verjongen. Op die manier zouden ze het fatale verouderingsproces kunnen keren en een biologische leeftijd van pakweg 25 jaar kunnen handhaven. Ze zouden eeuwig jong kunnen blijven en zo de dood op een afstand houden.

Maar niet alleen de vruchten, ook de bladeren van de levensboom hebben een heilzame werking. Er is wel verschil. De vruchten hebben een *verjongende* en de bladeren een *genezende* werking. Dat sommige bladeren een genezende werking hebben, was in de Oudheid reeds lang bekend. Zo gebruikten de Egyptenaren al in 1500 v.Chr. het sap uit de bladeren van de Aloë Vera om wonden en verbrandingen te behandelen. In de tijd van Johannes werd dit sap ook wel inwendig gebruikt ter bestrijding van allerlei kwalen. De vruchten en de bladeren laten samen zien dat de levensboom echt duurzaam leven garandeert. Omdat de bevolking van het nieuwe Jeruzalem de levensboom in haar midden heeft, is de dood er definitief verleden tijd!

10.3.3 In het nieuwe Jeruzalem is er geen vloek meer

22³ *Er zal geen enkele banvloek meer zijn.*

De vloek die na de zondeval over de wereld kwam (Genesis 3:14–19), is in het nieuwe Jeruzalem opgeheven. Dat de mens in het nieuwe Jeruzalem niet meer door Gods banvloek getroffen wordt, maakt voor hem pas echt *duurzaam* leven mogelijk.

10.3.4 In het nieuwe Jeruzalem mag je als priester tot God naderen

De troon van God en het Lam zal in de stad staan. Zijn dienaren zullen Hem vereren en zijn aangezicht aanschouwen. 22⁴ Zijn naam zal op hun voorhoofd staan. 22⁵ Er zal geen nacht meer zijn en ze hebben geen lamplicht of zonlicht meer nodig, want Jahweh God zal over hen lichten.

In zijn lofzang herinnerde de priester Zacharias aan de eed die God aan Abraham had gezworen: “Hij zou ervoor zorgen dat wij, zonder angst en bevrijd uit de hand van de vijand, Hem konden dienen, in heiligheid en rechtvaardigheid, al onze dagen” (Lucas 1:73–75). Deze dienst wordt vervuld in het nieuwe Jeruzalem, waar de troon van God en van het Lam staat. Gods dienstknechten zullen Hem daar als priesters vereren. Zij zullen zijn aangezicht zien, zoals Jezus beloofd had: “Gelukkig die zuiver van hart zijn, want zij zullen God zien.” (Matteüs 5:8).

Onder het oude verbond droeg alleen de hogepriester de naam van God op zijn voorhoofd. Maar in het nieuwe Jeruzalem hebben *allen* dat privilege. Allen zijn aan God gewijd en dragen zijn naam op hun voorhoofd.

Ook de priesterzegen van Numeri 6:25: “Moge Jahweh zijn aangezicht over u doen lichten en u genadig zijn!” vindt in het nieuwe Jeruzalem zijn vervulling: “Er zal geen nacht meer zijn en ze hebben geen lamplicht of zonlicht meer nodig, want Jahweh God zal over hen lichten.”

10.3.5 In het nieuwe Jeruzalem zul je voor altijd als koning heersen

En zij zullen als koningen heersen tot in de verste tijden.

In Openbaring 5:10 lazen we dat het Lam door de 24 oudsten en de 4 cherubs als volgt werd toegezongen: “U hebt hen voor onze God gemaakt tot een koninkrijk van priesters en zij zullen als koningen heersen op de aarde.” In dit lied wordt het als koningen heersen uitsluitend met de toekomst verbonden. Deze toekomstmuziek wordt vervuld in het nieuwe Jeruzalem.

10.4 Verkondig Christus' komst

In Openbaring 22:6–16 wordt telkens aandacht gevraagd voor de profetie over Christus' komst. Het begint al in vers 6: “Deze woorden zijn betrouwbaar en waarachtig. Jahweh God, die de profeten inspireert, heeft zijn engel gezonden om zijn dienaren te laten zien wat spoedig gebeuren moet.” Vers 7 voegt daaraan toe: “Gelukkig die de woorden van de profetie van dit boek in acht neemt.” En in vers 10 lezen we: “Verzegel de woorden van de profetie van dit boek niet, want de tijd is nabij.” Het eindigt met vers 16: “Ik, Jezus, heb mijn engel gezonden om jullie deze dingen te betuigen ten behoeve van de gemeenten.” God en Christus hebben via een engel de profetie over

Christus' komst aan Johannes geopenbaard. Johannes ontving de opdracht deze profetie in een boekrol op te schrijven, niet om deze boekrol te verzegelen, maar om haar bekend te maken aan de zeven gemeenten, opdat die de inhoud ter harte nemen. De boodschap van Openbaring 22:6–16 is dan ook dat de profetie over Christus' komst verkondigd moet worden

10.4.1 De openbaring omtrent Christus' komst is van groot belang

22⁶ Toen zei hij tegen mij: *“Deze woorden zijn betrouwbaar en waarachtig. Jahweh God, die de profeten inspireert, heeft zijn engel gezonden om zijn dienaren te laten zien wat spoedig gebeuren moet.”*

De engel die Johannes het nieuwe Jeruzalem heeft laten zien, benadrukt het grote belang van de Openbaring. De profetische woorden zijn betrouwbaar en zullen spoedig in vervulling gaan.

10.4.2 Gelukkig wie de openbaring omtrent Christus' komst ter harte neemt

22⁷ *“Zie, Ik kom spoedig! Gelukkig die de woorden van de profetie van dit boek in acht neemt.”*

Vervolgens klinkt de stem van Christus. Hij sluit zich bij de woorden van de tolkengel aan en benadrukt dat Hij spoedig komt. Ook bemoedigt Hij hen die de openbaring omtrent zijn komst ter harte nemen.

10.4.3 Wij moeten als dienaren van God Johannes' verkondiging voortzetten

22⁸ *Ik, Johannes, was het die deze dingen hoorde en zag. En toen ik alles gehoord en gezien had, viel ik in aanbidding neer voor de voeten van de engel die mij deze dingen liet zien. 22⁹ Maar hij zei tegen mij: “Niet doen! Ik ben maar een dienaar zoals u en uw profeterende broeders en zusters en zij die de woorden van dit boek in acht nemen. Aanbid God!” 22¹⁰ Verder zei hij tegen mij: “Verzegel de woorden van de profetie van dit boek niet, want de tijd is nabij. 22¹¹ Laat de onrechtvaardige nog meer onrecht doen en de onreine zich nog meer verontreinigen; laat de rechtvaardige nog meer gerechtvaardigd worden en de heilige nog meer geheiligd.”*

Opnieuw wil Johannes de tolkengel hulde gaan bewijzen. Maar opnieuw wordt hem dat verboden. De engel doet niets anders dan de woorden van God en zijn Gezalfde doorgeven. Hij staat daarmee op één lijn met Johannes en de andere profeten, die ook niets anders doen dan de woorden van God bekendmaken. Maar niet alleen Johannes en de profeten zijn dienaren van God, ook “zij die de woorden van dit boek in acht nemen” staan in dienst van God. Zij moeten het woord dat zij via Johannes en de engel van God ontvangen hebben op hun beurt weer doorgeven. Dat de engel dit bedoelt, blijkt ook uit wat hij verder nog zegt. Johannes mag niet zoals Daniël de boekrol verzegelen. De Openbaring moet niet verzegeld, maar juist bekendgemaakt worden. De verkondiging van de openbaring omtrent Christus' komst moet de mensen dwingen kleur te bekennen: “Laat de onrechtvaardige nog meer onrecht doen en de onreine zich nog meer verontreinigen; laat de rechtvaardige nog meer gerechtvaardigd worden en de heilige nog meer geheiligd.” Wie niets van Christus wil weten zal steeds verder wegzakken in het moeras van de zonde, maar wie zich in Christus geborgen weet zal door Hem gerechtvaardigd en geheiligd worden.

10.4.4 Wie de Openbaring ter harte neemt, zal door Christus beloond worden

22¹² *“Zie, Ik kom spoedig, en mijn loon breng Ik mee, om ieder te vergelden naar zijn daden. 22¹³ Ik ben de Alfa en de Omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde. 22¹⁴ Gelukkig zij die hun kleding wassen, opdat zij de beschikking krijgen over de levensboom en door de poorten de stad mogen binnengaan. 22¹⁵ Buiten blijven de honden, de tovenaars, de hoereerders, de moordenaars, de afgodendienaren en ieder die de leugen liefheeft en ernaar handelt.”*

Opnieuw klinkt de stem van Christus. Hij zal wie zijn woorden in acht neemt belonen, maar wie ze verwerpt zal Hij straffen. Hij kan dat doen, want Hij is evenals zijn Vader van eeuwigheid tot eeuwigheid God. Hij is “de Alfa en de Omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde”.

In Openbaring 7:9 zag Johannes een grote menigte in witte kleding. Zij hadden hun kleding “wit gewassen in het bloed van het Lam” (Openbaring 7:14). Wie zijn zonden laat afwassen in het bloed van Christus mag in de toekomst het nieuwe Jeruzalem binnengaan en van de vruchten van

de levensboom eten. Maar wie hun zonden niet laten afwassen door het bloed van het Lam wordt de toegang tot de heilige stad ontzegd. Voor hen is er geen duurzaam leven.

10.4.5 De openbaring omtrent Christus' komst roept op tot trouw aan Jezus

22¹⁶ *“Ik, Jezus, heb mijn engel gezonden om jullie deze dingen te betuigen ten behoeve van de gemeenten. Ik, Ik ben de Wortel uit het geslacht van David, de blinkende morgenster.”*

Jezus spreekt nu de afgevaardigden van de zeven gemeenten aan. Het boek Openbaring is een getuigenis van Jezus Christus (Openbaring 1:2). Door deze profetie getuigt Jezus van zichzelf dat Hij de beloofde Messias is. Dat moeten de zeven gemeenten goed weten. Laat men Jezus trouw blijven en zich niet laten misleiden door valse messiassen die zich beroepen op afstamming van David en op het orakel van Bileam: “een ster komt op uit Jakob, een scepter rijst op uit Israël. Hij verbrijzelt de slapen van Moab, de schedel van al de zonen van Set.” (Numeri 24:17). Jezus is de beloofde Messias: “Ik, Ik ben de Wortel uit het geslacht van David, de blinkende morgenster.”

10.5 Christus' komst noopt tot een keuze

Christus' komst betekent dat we nu moeten kiezen. We worden allemaal opgeroepen tot Christus te komen. Wie tot Christus komt, zal genade ontvangen. Hij wordt om niet gerechtvaardigd. Wat kiezen we: het leven of de dood? We mogen van deze keuze niets af doen. We mogen niet doen alsof het allemaal wel meevalt. Want bij zijn komst zal Christus zijn beloften en bedreigingen vervullen.

10.5.1 Een ieder wordt opgeroepen tot Christus te komen

22¹⁷ *De Geest en de bruid zeggen: “Kom!” Laat wie het hoort zeggen: “Kom!”*

Veel mensen lezen hierin een oproep aan Christus om te komen. Het is echter een oproep gericht aan de mensen om naar Christus te komen. We kunnen deze oproep vergelijken met de oproep van vrouwe Wijsheid in Spreuken 9:5–6: “Kom, eet mijn brood en drink de wijn die ik gemengd heb. Laat je onverstand varen en jij zult leven en de weg van het inzicht betreden.” Wie de uitnodiging voor het heil hoort, moet deze uitnodiging doorgeven. Want iedereen moet het horen: “Kom!”

10.5.2 Wie tot Christus komt, wordt gratis gerechtvaardigd

Wie dorst heeft, kome. Wie wil, neme gratis het levenswater.

Iedereen moet de boodschap horen: “Kom!” Maar betekent dat dan dat iedereen zomaar mag komen? “Wie dorst heeft, kome.” Maar ik kan toch niet met lege handen bij Christus aankomen? “Wie wil, neme gratis het levenswater.” Het koninkrijk van God kun je alleen maar met lege handen binnengaan. Je krijgt het gratis of je krijgt het helemaal niet. Zoals Paulus schreef: “Allen worden gratis door zijn (Gods) genade gerechtvaardigd, krachtens de verlossing die in Christus Jezus is.” (Romeinen 3:24).

10.5.3 De openbaring omtrent Christus' komst mag niet veranderd worden

22¹⁸ *“Ik betuig aan ieder die de woorden van de profetie van dit boek hoort: als iemand er iets aan toevoegt, zal God hem de plagen toevoegen die in dit boek beschreven zijn. 22¹⁹ En als iemand iets afneemt van de woorden van het boek van deze profetie, zal God hem zijn deel afnemen van de levensboom en van de heilige stad, die in dit boek beschreven zijn.”*

De boodschap van de Bijbel moet ongeschonden bewaard blijven. We mogen niet onze eigen ideeën aan de Bijbel toevoegen. Evenmin mogen we iets weglaten als het ons niet zint. Dat lezen we bijvoorbeeld in Deuteronomium 13:1: “Alles wat ik (Mozes) u voorschrijf moet u stipt volbrengen; u mag er niets aan toevoegen en er niets van afdoen.” Het stipt volbrengen wijst op het trouw nakomen van de geboden van God. Wie iets van de geboden afdoet, komt deze niet trouw na. Maar hetzelfde geldt voor wie iets aan de geboden toevoegt, zoals de Farizeeën meer dan duizend jaar na Mozes deden. Want door nieuwe bepalingen toe te voegen kun je de kracht van de oorspronkelijke geboden breken (Marcus 7:9–13). Zo kun je ook de openbaring omtrent Christus' komst ontkrachten door er iets van weg te laten of door er iets aan toe te voegen. In Openbaring 22:18–19 wordt een vloek uitgesproken over een ieder die iets aan de boodschap omtrent Christus'

komst verandert. Wie iets aan de boodschap verandert, heeft niet de juiste luisterhouding. Wij moeten niet de boodschap omtrent Christus' komst veranderen, maar die boodschap moet *ons* veranderen.

10.5.4 Bij zijn komst zal Christus zijn beloften en bedreigingen vervullen

²²²⁰ *Hij die deze dingen betuigt, zegt: “Ja, Ik kom spoedig.” Amen. Kom, Heer Jezus!*

Christus is zelf de waarborg dat de beloften en de bedreigingen in vervulling gaan. Bij zijn komst zal Christus zijn beloften en bedreigingen waarmaken. Dat gold in de eerste plaats voor zijn spoedige komst in het jaar 70, toen Hij Jeruzalem en de tempel verwoestte en aan de kerk recht verschafte. Het geldt nog veel meer voor zijn terugkomst, bij het laatste oordeel. Dan zal Hij allen die Hem niet erkenden naar de buitenste duisternis verwijzen, maar de zijnen zal Hij onvergankelijk leven schenken. Daarom ziet de kerk verlangend naar zijn komst uit en bidt: “Kom, Heer Jezus!”

10.5.5 De genade van Christus is met een ieder die tot Hem komt

²²²¹ *De genade van de Heer Jezus zij met allen.*

Zo besluit Johannes het boek Openbaring, dat tevens een brief is. Elders had Johannes geschreven: “Van zijn volheid hebben wij allen ontvangen, genade op genade.” (Johannes 1:16). We moeten allemaal met lege handen tot Christus komen, maar Christus laat ons niet met lege handen staan. Wie tot Hem komt, schenkt Hij genade op genade.

Beknopte literatuurlijst

Tekst en vertaling

- K. Aland, M. Black, C.M. Martini, B.M. Metzger & A. Wikgren. *Novum Testamentum Graece*. 27. revidierte Auflage. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, ⁶1999.
- J.C. Bette, G. van den Brink & A.W. Zwiép (redactie). *Openbaring van Johannes*. Veenendaal: Centrum voor Bijbelonderzoek, 2000 (Studiebijbel 10).
- B.M. Metzger. *A textual commentary on the Greek New Testament*. Second Edition. A companion volume to the United Bible Societies' Greek New Testament (Fourth Revised Edition). Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, ²1998.
- De Bijbel*. Uit de grondtekst vertaald. Willibrordvertaling. Geheel herziene uitgave 1995. 's-Hertogenbosch: KBS, 1995.
- Werk in uitvoering 2*. Deeluitgaven van de [Nieuwe Bijbelvertaling]. Genesis, 31 Psalmen, Zacharia, Tobit, Marcus, 1 Korintiërs, Openbaring. Met verantwoording en toelichting. Haarlem/'s-Hertogenbosch: NBG/KBS, 2000.

Historische achtergrond

- J.H. Charlesworth (red.). *The Old Testament pseudepigrapha 1–2*. Londen: Darton, Longman & Todd, 1983–1985.
- Dio Cassius, LXVI, 4–7. In: Flavius Josephus. *Geschiede des Jüdischen Krieges*. Übersetzt und mit Einleitung und Anmerkungen versehen von H. Clementz. Berlijn/Wenen: Benjamin Harz, 1923, pp. 14–16.
- Egesippus. Van de Joodsche Oorlogen. In *Alle de werken van Flavius Josephus*. Uit het Frans vertaald door W. Séwel. Amsterdam: Joannes Oosterwyk, 1722.
- Chr. Fahner. *Eusebius' Kerkgeschiedenis*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2000.
- Flavius Josephus. *De Joodse Oorlog & Uit mijn leven*. Vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door F.J.A.M. Meijer en M.A. Wes. Baarn: Ambo, 1992 (Ambo-Klassiek).
- Flavius Josephus. *De Oude Geschiedenis van de Joden I–III*. Vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door F.J.A.M. Meijer en M.A. Wes. Baarn/Amsterdam: Ambo, 1996–1998 (Ambo-Klassiek).
- M. Hengel. *Die Zeloten*. Untersuchungen zur Jüdischen Freiheitsbewegung in der Zeit von Herodes I bis 70 n.Chr. Leiden/Keulen: E.J. Brill, ²1976 (Arbeiten zur Geschichte des antiken Judentums und des Urchristentums I).
- A.F.J. Klijn. *Apostolische vaders 1–3*. Baarn: Bosch & Keuning, 1966–1967 (Bibliotheek van Boeken bij de Bijbel).
- F.M.Th. de Liagre-Böhl. *Het Gilgamesj-epos*. Nationaal heldendicht van Babylonië. Amsterdam: Paris, ²1952.
- Philo. Het gezantschap van Philo aan den keyzer Kaligula. In *Alle de werken van Flavius Josephus*. Uit het Frans vertaald door W. Séwel. Amsterdam: Joannes Oosterwyk, 1722, pp. 759–782.
- E. Schürer. *The history of the Jewish people in the age of Jesus Christ (175 B.C. – A.D. 135) I–III*. A New English Version. Edinburgh: T. & T. Clark, 1973–1987.
- H. Schwier. *Tempel und Tempelzerstörung*. Untersuchungen zu den theologischen und ideologischen Faktoren im ersten jüdisch-römischen Krieg (66–74 n.Chr.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1989 (Novum Testamentum et Orbis Antiquus 11).
- P.C. Tacitus. *Jaarboeken*. Vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door J.W. Meijer. Baarn: Ambo, 1990 (Ambo-Klassiek).
- P.C. Tacitus. *Historiën*. Vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door J.W. Meijer. Baarn: Ambo, 1991 (Ambo-Klassiek).
- C. van der Waal. *Gij kustlanden*. Een trektocht door de arbeidsterreinen van de apostelen Paulus en Johannes. Goes: Oosterbaan & le Cointre, ²1976.

Hermeneutische achtergronden

- L. Goppelt. *Typos*. Die typologische Deutung des Alten Testaments im Neuen. Gütersloh: Bertelsmann, 1939 (Beiträge zur Förderung christlicher Theologie 2:43).
- S. Greidanus. *The modern preacher and the ancient text*. Interpreting and preaching biblical literature. Grand Rapids: Eerdmans, 1988.
- M.G. Kline. *Treaty of the Great King*. The covenant structure of Deuteronomy. Studies and commentary. Grand Rapids: Eerdmans, 1963.
- C. van der Waal. Die hermeneuse van die “apokalipties”-profetiese gedeeltes van die Nuwe Testament. In: *Neotestamentica 4* (1970). Aspekte van die Nuwe-Testamentiese hermeneutiek, pp. 52-79.

Studies

- J.R. Balyeat. *Babylon, the great city of Revelation*. Sevierville: Covenant House Books, ²1995.
- A.J. Beagly. *The “Sitz im Leben” of the Apocalypse with particular reference to the role of the Church's enemies*. Berlijn/New York: Walter de Gruyter, 1987 (Beiheft zur Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche 50).
- K.L. Gentry. *Before Jerusalem fell*. Dating the book of Revelation. An exegetical and historical argument for a pre-A.D. 70 composition. Tyler: ICE, 1989.
- B. Holwerda. *De “hoer” in Openb. 17–19*. Goes: Comité tot verspreiding van goedkoope Geref. lectuur (Woord en Wereld 3).
- D. Holwerda. *De Schrift opent een vergezicht*. Gebundelde bijdragen tot de exegese van het Nieuwe Testament. Kampen: Voorhoeve, 1998.
- G. van Rongen. *Zijn ene Woord*. Studies over de eenheid der Schriften Gods en de daaruit voortvloeiende eenheid van ons belijden en de schoonheid van het Gereformeerd Kerkboek. Goes: Oosterbaan & le Cointre, 1974, pp. 30–76.
- N.B. Stonehouse. The elders and the living beings in the Apocalypse. In: *Arcana Revelata*. Een bundel nieuw-testamentische studiën aangeboden aan Prof. Dr. F.W. Grosheide ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag. Kampen: Kok, 1951, pp. 135–148.
- J.H. Veefkind. *Hoe leest u...* Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1980 (Zicht op de Bijbel 20).
- J. de Vuyst. *Mensenzoon, mensengetal, mensenzielen, mensenmaat*. Kampen: Kok, 1988 (Apeldoornse Studies 25).
- C. van der Waal. *Openbaring van Jezus Christus*. Inleiding en vertaling. Groningen: De Vuurbaak, 1971.
- C. van der Waal. *En het zal geschieden in de laatste dagen...* Is de Openbaring een politieke Enkhuizer Almanak of een boek van het Verbond? Naar aanleiding van: Hal Lindsey, DE PLANEET DIE AARDE HEETTE... Oudkarspel: De Nijverheid, 1977.
- J.R. Wiskerke, *Léven tussen sterven en opstanding*. Goes: Oosterbaan & Le Cointre, 1963.

Verklaringen

- R.H. Bremmer. *Visioenen op Patmos*. Beknopte bijbelstudies over de Openbaring van Johannes. Groningen: De Vuurbaak, ⁷1982.
- R.H. Charles. *A critical and exegetical commentary on the Revelation of St. John 1-2*. With introduction, notes and indices, also the Greek text and English translation. Edinburgh: T. & T. Clark, 1920 (The International Critical Commentary).
- D. Chilton. *The days of vengeance*. An exposition of the book of Revelation. Fort Worth: Dominion Press, ²1987.
- E. Corsini. *The Apocalypse*. The perennial revelation of Jesus Christ. Dublin: Veritas Publications, 1983.
- J.M. Ford. *Revelation*. A new translation with introduction and commentary. Garden City: Doubleday, 1975 (The Anchor Bible 38).
- S. Greidanus. *De openbaring des Heren aan Johannes*. Opnieuw uit de grondtekst vertaald en verklaard. Kampen: Kok, ⁷z.j. (Korte Verklaring der Heilige Schrift).

- L. van Hartingsveld. *Openbaring*. Een praktische bijbelverklaring. Kampen: Kok, 1984 (Tekst & Toelichting).
- J.J. de Heer. *De overwinning van het Lam*. Verklaring van de Openbaring van Johannes. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1981 (Zicht op de Bijbel).
- H.R. van de Kamp. *Openbaring*. Profetie vanaf Patmos. Kampen: Kok, 2000 (Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie).
- A. Ringnalda. *Het koningschap van Christus*. Verklaring van de Openbaring van Johannes voor de gemeente. Kampen: Kok, 1939.
- C. Vonk. *De Openbaring van Johannes*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1991 (De Voorzede Leer Iz).
- J. de Vuyst. *De Openbaring van Johannes*. Het laatste bijbelboek ingeleid en, voorzien van aantekeningen, vertaald. Kampen: Kok, 1987.
- C. van der Waal. *Openbaring van Jezus Christus II*. Verklaring. Oudkarspel: De Nijverheid, 1981.